

ἰατροῦ ἐν ζουφλίῳ

1844
 1845
 1846
 1847
 1848
 1849
 1850
 1851
 1852
 1853
 1854
 1855
 1856
 1857
 1858
 1859
 1860
 1861
 1862
 1863
 1864
 1865
 1866
 1867
 1868
 1869
 1870
 1871
 1872
 1873
 1874
 1875
 1876
 1877
 1878
 1879
 1880
 1881
 1882
 1883
 1884
 1885
 1886
 1887
 1888
 1889
 1890
 1891
 1892
 1893
 1894
 1895
 1896
 1897
 1898
 1899
 1900
 1901
 1902
 1903
 1904
 1905
 1906
 1907
 1908
 1909
 1910
 1911
 1912
 1913
 1914
 1915
 1916
 1917
 1918
 1919
 1920
 1921
 1922
 1923
 1924
 1925
 1926
 1927
 1928
 1929
 1930
 1931
 1932
 1933
 1934
 1935
 1936
 1937
 1938
 1939
 1940
 1941
 1942
 1943
 1944
 1945
 1946
 1947
 1948
 1949
 1950
 1951
 1952
 1953
 1954
 1955
 1956
 1957
 1958
 1959
 1960
 1961
 1962
 1963
 1964
 1965
 1966
 1967
 1968
 1969
 1970
 1971
 1972
 1973
 1974
 1975
 1976
 1977
 1978
 1979
 1980
 1981
 1982
 1983
 1984
 1985
 1986
 1987
 1988
 1989
 1990
 1991
 1992
 1993
 1994
 1995
 1996
 1997
 1998
 1999
 2000
 2001
 2002
 2003
 2004
 2005
 2006
 2007
 2008
 2009
 2010
 2011
 2012
 2013
 2014
 2015
 2016
 2017
 2018
 2019
 2020
 2021
 2022
 2023
 2024
 2025
 2026
 2027
 2028
 2029
 2030
 2031
 2032
 2033
 2034
 2035
 2036
 2037
 2038
 2039
 2040
 2041
 2042
 2043
 2044
 2045
 2046
 2047
 2048
 2049
 2050
 2051
 2052
 2053
 2054
 2055
 2056
 2057
 2058
 2059
 2060
 2061
 2062
 2063
 2064
 2065
 2066
 2067
 2068
 2069
 2070
 2071
 2072
 2073
 2074
 2075
 2076
 2077
 2078
 2079
 2080
 2081
 2082
 2083
 2084
 2085
 2086
 2087
 2088
 2089
 2090
 2091
 2092
 2093
 2094
 2095
 2096
 2097
 2098
 2099
 2100
 2101
 2102
 2103
 2104
 2105
 2106
 2107
 2108
 2109
 2110
 2111
 2112
 2113
 2114
 2115
 2116
 2117
 2118
 2119
 2120
 2121
 2122
 2123
 2124
 2125
 2126
 2127
 2128
 2129
 2130
 2131
 2132
 2133
 2134
 2135
 2136
 2137
 2138
 2139
 2140
 2141
 2142
 2143
 2144
 2145
 2146
 2147
 2148
 2149
 2150
 2151
 2152
 2153
 2154
 2155
 2156
 2157
 2158
 2159
 2160
 2161
 2162
 2163
 2164
 2165
 2166
 2167
 2168
 2169
 2170
 2171
 2172
 2173
 2174
 2175
 2176
 2177
 2178
 2179
 2180
 2181
 2182
 2183
 2184
 2185
 2186
 2187
 2188
 2189
 2190
 2191
 2192
 2193
 2194
 2195
 2196
 2197
 2198
 2199
 2200
 2201
 2202
 2203
 2204
 2205
 2206
 2207
 2208
 2209
 2210
 2211
 2212
 2213
 2214
 2215
 2216
 2217
 2218
 2219
 2220
 2221
 2222
 2223
 2224
 2225
 2226
 2227
 2228
 2229
 2230
 2231
 2232
 2233
 2234
 2235
 2236
 2237
 2238
 2239
 2240
 2241
 2242
 2243
 2244
 2245
 2246
 2247
 2248
 2249
 2250
 2251
 2252
 2253
 2254
 2255
 2256
 2257
 2258
 2259
 2260
 2261
 2262
 2263
 2264
 2265
 2266
 2267
 2268
 2269
 2270
 2271
 2272
 2273
 2274
 2275
 2276
 2277
 2278
 2279
 2280
 2281
 2282
 2283
 2284
 2285
 2286
 2287
 2288
 2289
 2290
 2291
 2292
 2293
 2294
 2295
 2296
 2297
 2298

7. 0: KANGHATITHE
KANIS

[Handwritten signature]
 IE *[Handwritten signature]*

KAI

ΕΚΛΑΪΚΕΥΜΕΝΑΙ

ΤΟΜΟΣ Α'.

1910

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Φίλιππε μοι,

Ὡς εὐτυχεστέραν περίοδον τῶν ἀλησμενῆτων χρόνων, τοὺς ὁπούλους διῆλθον ἐπὶ τῶν μαθητικῶν βέθρων, ἐθεύρησα πάντοτε τὴν ἐν τῷ σχολείῳ τῆς ἐνορίας τοῦ Χριστοῦ τετραετὴ φοίτησίν μου. Μία δὲ ἐκ τῶν προσφιλιστέρων ἀνμνήσεων τῆς πρώτης ταύτης μαθητικῆς μου περιόδου — τῶν ἀνμνήσεων, αἵτινες, βεβαίως χαράχθεται ἐπὶ τοῦ παιδικοῦ μου ἐγκεφάλου, παραμένουσι μετὰ πάροδον τόσων ἤδη ἐνιαυτῶν ἀνεξίτηλοι καὶ ζωηρόταται ἐν τῇ μνήμῃ μου — εἶνε τὸ μάθημα τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας καὶ δὴ τὸ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ἐνθυμῶμαι βεβαίως τὸ ἐν τῇ νοτιοανατολικῇ περίπου γωνίᾳ τοῦ ἄστεως τοῦ Ἀδριανοῦ κείμενον σχολεῖον τοῦ Χριστοῦ μετὴν παμμεγέθη ἰσόγειον αἶθουσάν τευ, τὰς πανυψήλους ἐν τῇ ἐμπροσθίᾳ αὐτῇ ἀκακίας του, τὸ ἐκ πυκνῶν μωρεοδένδρων ἀλσύλλινόν του, τὴν κιγκλιδόφρακτον τετράγωνον δεξαμενὴν του, τὸν καθάριον, σύμμετρον, πλήρη δρόσου καὶ εὐσμίας ἀνθόκηπόν του καὶ τὴν παρακειμένην γεγρανὴν ἐκκλησίαν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Καὶ ἐν μέσῳ ὧν τούτων θὰ ἐνθυμῆται πάντως τὴν μετὰ ἀδρετὰ χαρὰν κτηρητικὰ πικρὸν ἄμα καὶ πανάγαθον μορφήν τοῦ θαλεροῦ ἐκείνου γέροντος, τὸν ὁποῖον ὠνομάζομεν Ἰωάννην — δάσκαλον ἡμεγάλον — δάσκαλον καὶ ὅστις ὑπῆρχεν εἰς ἐκ τῶν ὑστάτων, ἀλλὰ γνήσιος τύπος τῶν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως καὶ μετέπειτα μέχρι πρὸ τριακονταετίας διαπαιδαγωγησάντων τὴν ἐλληνικὴν νεότητα ἀειμνήστων διδασκάλων τοῦ Γένους. Ἐξ ὧν τούτων τίποτε σήμερον δὲν σῶζεται. Ἡ οἰκοδομὴ τοῦ σχολείου τοῦ Χριστοῦ κατηδαφίσθη πρὸ ἐτῶν ἤδη καὶ ἐπὶ τοῦ γηπέδου ἀνηγέρθη τὸ Ζάπειον παρθενῶγειον. Τὸ ἅλσος τῶν πυκνοφύλλων μωρεῶν καὶ αἱ εὐθυτενείς, ὥστε ἀνάστημα Ἀνδαλουσίας, ἀκακαὶ κατεκόπησαν

ἀπὸ ρίζης, ὁ ῥοδοβριθὴς ἀνθόκηπος μετεβλήθη εἰς κενίστραν γυμναστικῆς, τὸ ἄλλον νάμα τῆς δεξαμενῆς ἐστείρευτε τέλειον, ἡ γερὰ Ἐκκλησία ἐγένετο φεῦ! ἀδίκως, ὡς γνωρίζεις, παρανάλωμα τοῦ πυρὸς καὶ ὁ Ἰωάννης — δάσκαλος, πλήρης ἡμερῶν, ἀλλὰ πονόμενος καὶ πονῶ, ἐτερμάτιζε τὸν βίον οὐχὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀπόβλητος καὶ παντέρημος. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ περὶ τὸ Σχολεῖον καὶ τὴν Ἐκκλησίαν εὐρύτατον ἐκ γνωρίμων οἰκοδομῶν πλαίσιον ἠφάνισθη καθ' ὁλοκληρίαν ὑπὸ τῆς ἔτει σωτηρίῳ 1905 λαβούσης χώραν ἐν τῷ παλαιφάτῳ ἄστει πυρκαϊᾷ. Εἰς τρόπον ὥστε, παρευτὸς τῆς νεκρᾶς δεξαμενῆς, οὐδὲν σώζεται σήμερον ὄρθιον καὶ ζωντανὸν μπρτύριον περὶ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐδιδάχθημεν τὰ πρῶτα γράμματα καὶ διήλθομεν τὰ πρῶτα χρυσᾶ ἐτη τοῦ παιδικοῦ ἡμῶν βίου.

Παραμένει ὁμως ἀνέσπερος ἡ ἀνάμνησις!

Ἡ πεζότης καὶ ἡ ἀηδία καὶ ἡ ζάλη τοῦ καθ' ἡμέραν βίου μ' ἀναγκάζουσι πολλὰκις νὰ ζητῶ παροδικὴν καὶ λησμοσύνην καὶ ἀνακούφισιν καὶ ἀπόλαυσιν ἐν τῇ ἀναμνήτει τῶν ἀπωτάτων παιδικῶν μου χρόνων. Μοὶ ἀρέσκει τότε, ἡμικλείων ἡδέως τὰ βλέφαρα, νὰ ῥίπτω τὸ κουρασμένον πιεῦμά μου εἰς τὸ μακρυνὸν παρελθόν καὶ ν' ἀνιπολῶ τὸ ἐρατεινὸν εἰδύλλιον τῶν πρώτων τῆς ζωῆς μου ἐτῶν, ὅσα διήλθον ἐν τῷ σχολείῳ τοῦ Χριστοῦ. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Μαΐου μέχρι τῶν θεινῶν διακοπῶν, ἐπὶ δύο καὶ πλέον περίπου μῆνας, τὰ μαθήματα ἐγίνοντο εἰς τὸ ὑπαιθρον, ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ σχολείου καὶ ὑπὸ τὸ εὐεργετικὸν φύλλωμα τῶν ἀκακιδῶν. Ἀπὸ πρωῒς μέχρις ἐσπέρας — διότι ἐγευμκιτίζομεν ἐν τῷ σχολείῳ — διετρίβομεν ἐκεῖ ἐπὶ ἀπλῶν θρανίων, τεθειμένων κατὰ μῆκος τῶν τοίχων τῆς αὐλῆς ἢ ὑπὸ τὰ μωρεόδενδρα ἀναπνέοντες διὰ τῶν παιδικῶν μας πνευμόνων ἄφθονον καὶ καθαρὸν ἀέρι, ἀναπαύοντες τὸ ὄμμα ἐπὶ τῶν ὠραιοχρώμων ἀνθέων τοῦ κήπου, τερπόμενοι τὴν ἀκοὴν ὑπὸ τῆς ψῆθς τῶν πτηνῶν καὶ τοῦ ψιθυρισμοῦ τοῦ ἀπαύστως ῥέοντος νάματος τῆς ἐν τῇ δεξαμενῇ κρήνης. Πόση ὀπισθοδρομικὴ ἀντίθεσις μεταξὺ τοῦ ἀνοικτοκάρδου περιβάλλοντος, ἐν ᾧ ἐδιδάσκοντο τότε οἱ Ἑλληνόπαιδες καὶ τοῦ ἀσφυκτικοῦ περιβέλλοντος, ἐν ᾧ διδάσκονται σήμερον! Ὁ ἄστημος καὶ ἀπείριτος Ἰωάννης — δάσκαλος, ἔχων ὡς μόνον παιδαγωγικὸν ἐφόδιον τὸν

κοινὸν νοῦν, ἐφήρμοζε τὴν σωτήριον τῆς ἐν ὑπαίθρῳ διδασκαλίας μέθοδον, ἥτις τὴν σήμερον ἐνθουσιωδῶς χειροκροτουμένη ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ, συνιστάται ὡς τιμιώτατον ἐφεύρημα, ὡς δρος sine qua non τῆς νεωτέρας παιδευτικῆς τέχνης.

Ἐν καιρῷ λοιπὸν καλοκαιρίας τὰ μαθήματα ἐγίνοντο ἐν ὑπαίθρῳ. Τότε δὲ μὲ πόσῃ χαρᾷ καὶ μὲ πόσῃ ἀνυπομονήσειᾳ περιεμένομεν τὸ μάθημα τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας ! Τῆς ἱστορίας, ἥτις ἐνῶ διηγείται τὰς τύχας καὶ περιπετείας ξένης ὧλις διόλου πρὸς ἡμᾶς φυλῆς, ἐνέχει ὅμως τόσον διαφέρον καὶ τόσας ἀρετάς, ὥστε καθιερώθη μὲν ὡς εἰσαγωγή, τὰ προπύλαια εὐτως εἰπεῖν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας, ὁμολογεῖται δὲ ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν μορφωτικόν, ἀλλὰ καὶ ἀσπάσιον διδάγμα διὰ τὰς τρυφεράς τῶν μικρῶν παιδίων ψυχάς. Ὅταν ἐφθάνεν ἡ ὥρα τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας εἰς ἐκ τῶν μαθητῶν τῆς τάξεώς μας, ὑπείκων εἰς νεῦμα τοῦ διδασκάλου, εἰσήρχετο εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν, ἐλάμβανεν ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ τοίχου ἀνηρτημένων εἰκόνων μίαν ἐκ τῶν διηγουμένων διαφόρους ἐκ τῆς Π. Διαθήκης σκηνάς, ἔχουσαν σχέσιν μὲ τὸ μάθημα τῆς ἡμέρας καὶ ἐπανερχόμενος ἀνῆρτα αὐτὴν ἐπὶ καρφίου ἐμπεπηγμένου εἰς τὸν κορμὸν μιᾶς τῶν ἀκακιῶν. Τὸ μάθημα ἤρχιζε τότε· τὰ δὲ περίεργα παιδικὰ ἡμῶν ὄμματα ἐφέροντο ἐναλλάξ ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ διηγουμένου διδασκάλου εἰς τὴν ὥραιαν μὲ ποικίλους ὥραίους χρωματισμοὺς εἰκόνα, τὴν παριστάνουσαν τὸν Ἀγγέλον Κυρίου ἐκδιώκοντα διὰ πυρίνης ῥομφαίας ἐκ τοῦ Παραδείσου τοὺς ἀμαρτήσαντας πρωτοπλάστους, ἢ τὸν πιστὸν Ἐλιέζερ προτφέροντα κοσμήματα εἰς τὴν Ῥεβέκκαν, ἐνῶ ἰθεῶντο τὰ γιγνόμενα αἱ παρὰ τὴν πηγὴν ἀναπαυόμεναι κάμηλοι, ἢ τὸν Ἰσαὰκ δίδοντα κατόπιν δόλου τὴν εὐλογίαν του εἰς τὸν Ἰακώβ εἰτηγήσει καὶ βοηθεῖα τῆς πολυμηχάνου κόρης τοῦ Βαθουήλ, ἢ τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰακώβ πωλοῦντας τὸν ἑτεροθαλῆ ἀδελφὸν Ἰωσήφ εἰς Αὐγυπτίους ἐμπόρους, ἢ τὸν Μωϋσῆ κλαυθμηρίζοντα ἐντὸς καλαθίου περὶ τὸν αἰγιαλὸν τοῦ Νείλου, ἢ τὸν σπιθαμιαῖον Δαυὶδ νικῶντα ἐν θριαμβευτικῇ νίκῃ τὸν γιγαντώσωμον Γολιάθ. Πόσῃ ποίησιν, πόσον ἐδουλλιακὸν ἄρωμα, ἀλλὰ καὶ πόσῃ ἐνταυτῷ ἡθοπλαστικῇ δυνάμει ἐνέχει ὁλόκληρος ἡ ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου καὶ μετέπειτα ἐκτύλιξις τῶν περιπε-

τειῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐν τῇ νεκρᾷ αὐτοῦ ἡλικίᾳ ! Ὁ ἄνθρωπος, τὸ ἐκ χοῦς ἀνήσυχον τοῦτο δημιουργημα τοῦ Κυρίου, δὲν παύει περιπίπτον ἀπὸ ἀμαρτίας εἰς ἀμαρτίαν. Ἀλλ' ἀτέρμων εἶνε ἀφ' ἐτέρου καὶ ἡ μακροθυμία τοῦ Δημιουργοῦ, μὴ διστάζοντες νὰ κατέλθῃ πολλάκις χάριν τοῦ δημιουργήματός του εἰς αὐτοπρόσωπον κοινωνίαν πρὸς τοὺς πατριάρχας καὶ τιμωροῦντος μὲν ἀμειλίκτως τοὺς ἀμαρτάνοντας. ἀλλ' ἀμείβοντας ἀφ' ἐτέρου δι' ἀδრᾶς χειρὸς τὴν κατόπιν μακρᾶς δοκιμασίας θρασυβέουσαν ἀρετὴν καὶ ὑπερβείαν. Ἐν τοῖς ἱστορήματι τῆς Π. Διαθήκης ἡ κακία οὐδέποτε μένει ἀτιμώρητος, ἡ δ' ἀρετή, μετὰ πάροδον μὲν χρόνου καὶ κατόπιν αὐστηροῦ ἐλέγχου, ἀλλὰ πάντοτε ἀμείβεται. Μία δὲ διήκει καὶ κυριαρχεῖ ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ἐν τε ἡ ἐπὶ μέρους καὶ ἐν τῇ καθόλου ἐξιστορήσει τῶν τυχῶν τοῦ Ἰσραὴλ ἰδέα, ἡ ἰδέα τῆς δι' ἐμπράκτου μετανόας ἐξαγνίσεως καὶ ἐξιλέωσως τῶν ἀνθρωπίνων ἀμαρτημάτων καὶ εἰς ἐπιδικεῖται σκοπὸς—ἡ ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἱστορουμένων ἐπίγνωσις τοῦ ἐνός καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ.

Ἰδοὺ διὰ τί ἡ διήγησις τῶν τυχῶν τῆς νεκρᾶς ἡλικίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους πρόκειται τὸ διὰ τὴν νεκρὰν ἡλικίαν παντὸς ἀνθρώπου ἐνδεδειγμένον διδασκαλ. Ὁ Ἡσαΐ, συζευχθεὶς ἄλλοφύλους γυναῖκας, φωρᾶται ἀνίκανος ν' ἀναλάβῃ τὴν ὑπὸ τοῦ γειγαρακότος ἤδη πατρός του Ἰτακῆ ἀσκουμένην ἀρχηγίαν τῆς πατριᾶς καὶ νὰ φρουρήσῃ εὐδόκως τὴν λατρίαν καὶ διαθήκην τοῦ Κυρίου. Ὅθεν αὐτὴ ἡ σωτηρία τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ ἐπιβάλλει τὴν ἀπονομὴν τῶν πρωτοτόκων εἰς τὸν δευτερότοκον μὲν, ἀλλὰ συγκεντροῦντα ἐπαρκῆ ἐχέγγυα πίστεως καὶ σωφροσύνης Ἰακώβ. Ὁ πατήρ ὅμως περιβάλλει τὸν πρωτότοκον Ἡσαΐ δι' οὕτω ζωηροτάτου φίλτρου, ὥστε ἐν ἐλευθερᾷ ἐπιλογῇ οὐδέποτε θὰ ἔττεργε νὰ στερήτῃ αὐτὸν τῆς εὐλογίας του, δι' ὃ καὶ κρίνεται ἀναγκαιοτάτη ἡ ἐξκπάτησις τοῦ τυφλοῦ γενάρχου, συντελειοθεῖσα διὰ τῆς ἐνεργοῦ ἐπεμβάσεως καὶ τῶν μηχανορραφιῶν τῆς παμπονήρου Ρεβέκκας. Ἀλλ' ἡ ἀνανδρος αὕτη ἐξκπάτησις ἐνὸς ἀναπήρου γέροντος—ἴστω καὶ ὑπαγορευθεῖσα ἐξ ὑπεριάτης ἀνάγκης, τῆς ἀνάγκης, ὡς ἐρρέθη, τῆς σωτηρίας ἐνὸς ὁλοκλήρου λαοῦ—εἶνε ὅμως βαρύτατον ἀμάρτημα, χρῆζον μακρᾶς πρὸς ἐξιλέωσιν μετανόας. Οὕτω λοι-

πὸν ὁ δόλιος ἀδελφός, φεύγων τὴν δικαίαν ὀργὴν τοῦ Ἡταῦ, ἀναγκάζεται νὰ ἐκπαισθῇ εἰς τόπον μακρυὸν καὶ νὰ καταφύγῃ παρὰ τῷ θεῷ του Λέβαν. Ἡ δὲ κήρυξις τῆς ὑποθέσεως συντελεῖται διὰ τῆς ἐξαπατήσεως τοῦ τὸν πατέρα του δολιευθέντος Ἰακώβ, ὅστις, δουλεύσας ἐπὶ ἐπταετίαν παρὰ τῷ Λέβαν, ἵνα λάβῃ ὡς σύζυγον τὴν δευτερότοκον καὶ ὠριωτάτην θυγατέρα του Ῥαχὴλ, ἐξαπατᾶται ἀναγκαζόμενος νὰ δεχθῇ ἀντ' αὐτῆς τὴν πρωτότοκον, ἀλλ' ὀφθαλμιῶσαν Λείαν, στέργει εἰς τὴν νὰ δουλεύσῃ καὶ πάλιν ἐπὶ ἑτέραν ἐπταετίαν, ἵνα ἐπιτύχῃ ὡς ἀμοιβὴν τὴν πολυπόθητον Ῥαχὴλ καὶ δέχεται ἐν τέλει ν' ἀνανεώτῃ τὸ συμβολαίον τῆς δουλείας ἐπὶ ἐξ ἀκόμῃ ἔτη, ἐξευμένισας οὕτω τὸ θεῖον δι' ἐπὶ εἰκοσι συναπτὰ ἔτη διαρκεσάτης δουλείας, πλήρους μόχθων, ταλαιπωριῶν καὶ βλαπτικῶν, τῶν ὁποίων τὰς πικρίας ἐμετρίαζον μόνον αἱ θωπεῖαι καὶ τὸ μειδίωμα τῆς ὥρας ἐξιδέλης καὶ συζύγου.

Ἡ αὐτὴ οἰκονομία διέπει τὴν εἰς Αἴγυπτον μετανάστευσιν τῆς ἐξ ἐβδομήκοντα πέντε ψυχῶν πατριᾶς τοῦ Ἰακώβ, τὴν ὑπὸ τὴν τυραννικὴν κυβέρνησιν τῶν Φαραὼ μακροχρόνιον δουλείαν τῆς ἐν τῷ μεταξύ εἰς ἔθνος ἐξ ἐβδομήκοντα περὶ πτοῦ μυριάδων ψυχῶν πληθυνθείσης· ἐν λόγῳ πατριᾶς καὶ τὴν ἐκ γῆς Αἰγύπτου ἐξοδὸν αὐτῆς. Τὸ κατὰ τοῦ καλοῦ κάγαθοῦ Ἰωσήφ ἀντισυρρηγμὴ τῶν φθονερῶν ἀδελφῶν του χρηθεὶς μετανόιας καὶ ἐξαγνίσεως καὶ δι' αὐτὸ μεταφέρονται οὗτοι εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἵνα ἐκεῖ τὸ κατ' ἀρχὰς καὶ κατόπιν ἐπὶ τεσσαρχικονταετίαν διὰ τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ ταλαιπωριῶν τῶν ἐκπλύνωσι διὰ μετανόιας αὐτοὶ τε καὶ οἱ ἀπόγονοί των τῆς ἀμαρτίας τὸν ῥύπον. Ἡ αὐτὴ ἐπίσης κεντρικὴ ἰδέα τοῦ παραπτώματος καὶ τῆς μετανόιας διέπει καὶ τὰς περιόδους τῶν Κριτῶν, τῶν Βασιλέων, τῶν Προφητῶν καὶ τῆς ἐν Βαβυλῶνι αἰχμαλωσίας μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Θεοκράτου, ὁπότε ἡ σκληροτράχηλος Ἰουδαϊκὴ φυλὴ διώχεται, ὑβρίζεται καὶ θανατώσεται ἐν τέλει τὸν πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐλθόντα εἰς τὸν κόσμον υἱὸν καὶ λόγον τοῦ Θεοῦ, περιέπεσεν εἰς τὸ ἔσχατον τῶν ἀνομιμάτων, δι' ὃ καὶ σκληρῶς ἐτιμωρήθη διὰ τῆς φρικτῆς τιμωρίας τῆς ἀπωλείας τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἀλήτου ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν διασπορᾶς καὶ περιπλανήσεως.

Εἰς τὴν ἐνδοτέραν ταύτην ἔννοιαν καὶ σοφίαν καὶ οἰκονομίαν τῶν ἱστορημάτων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ὁ παιδικὸς μας ἐγκέφαλος δὲν κατ'ὀρθον βιβλῶς νὰ ἐμβυθῇ μεθ' ὅσης προτεπάρητα νὰ σοὶ τὰ ἐκθέσω σαφηνείας καὶ ἀλληλουχίας. Ἀλλὰ τὸ διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς Π. Διαθήκης ἀμέσως σκοπούμενον ἀποτέλεσμα ἐπιτυγχάνετο ἐφ' ὅσον ἔδει, χάρις εἰς τὴν ἐξόχως, ὡς εἶπον ἄνωτέρω, ἡθοπλαστικὴν δύναμιν τοῦ ἱεροῦ μαθήματος. Ἐκεῖ, ὑπὸ τὸ χλιαρὸν ἄρωμα τῶν ἀκκιῶν, ὑπὸ διδάσκαλον ἔρημον μὲν παιδαγωγικῶν διπλωμάτων, ἀλλ' ἐνάρετον, εὐσεβῆ καὶ ἀγαπῶντα τὰ παῖδια — ἀρετὴ αὕτη τόσον σπανίως ἀπαντῶσα παρὰ τοῖς διδασκάλοις τῆς σήμερον — ἐκεῖ παρὰ τὴν γεραρὴν ἐκκλησίαν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐχάραχθησαν κατὰ πρῶτον βαθύτατα εἰς τὰς τρυφεράς ἡμῶν ψυχὰς αἱ περὶ τοῦ ἐνὸς καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ, τοῦ πανσόφου καὶ παναγέθου καὶ πανευσπλάγχχνου, τοῦ βραβευτοῦ τῆς ἀρετῆς καὶ τιμωροῦ τῆς κακίας πρῶται, μεγάλαι καὶ σωτήριαί ἀλήθειαι. Καὶ τοῦτο χωρὶς νὰ γεννηθῇ παρ' ἡμῖν δισταγμὸς τ.ε. ἢ ἀμφίβολα ἢ ἀδημονία ἢ καὶ ἀνησυχία. Ἡ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους πολιτεία τοῦ Θεοῦ τῆς Π. Διαθήκης εἶνε τόσον ἀκριβοδικαία καὶ ἀπερίστροφος καὶ συνεπής, ὥστε κατανοεῖται καὶ ἐγκρίνεται ἄνευ κόπου ὑπὸ τῆς παιδικῆς ψυχῆς, χωρὶς νὰ προκαλέσῃ παρ' αὐτῇ τοὺς ἐπικινδύνους ἐκείνους κλονισμοῦ, οὓς προκαλεῖ ὁ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ π. χ. ἄνευ λόγου μαρτυρικὸς ὑπὸ τὸν χιτῶνα τοῦ Νέσου θάνατος τοῦ ἐν διηνεκεῖ ἐνασκήσει τῆς ἀρετῆς διαγαγόντος τὸν βίον Ἡρακλέους, ἢ ἡ ἐν τῇ γενετείᾳ ἡτύχος τελευτῇ τῆς ἐν πάσῃ κακίᾳ καὶ μοχθηρίᾳ διαβιωσάσης πολυπλάγχχνου Μηδείας. Αἱ ἀκατανόητοι αὗται καὶ ἄκρω κινδυνώδεις διὰ τὴν παιδικὴν ψυχὴν ἀνακολουθαί τοῦ Ὀλυμπίου Ἰωχαβὰ δὲν ἀπιντῶσι παρὰ τῷ Ἰωχαβὰ τοῦ Ἰσραὴλ. Καὶ ἰδοὺ καὶ ἕτερος πρόσθετος λόγος, δι' οὗ ἡ διήγησις τῶν τυχῶν τῆς νεαρᾶς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἡλικίας φωρᾶται τὸ διὰ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν παντὸς ἀνθρώπου ἐνδεδειγμένον διδάγμα.

Δὲν πιστεύω νὰ μ' ἐρωτήσης τώρα ποῖα ὑπάρχει ἡ ἀνὰ μέσον τῶν ἄνωτέρω καὶ τοῦ βιβλίου σου σχέσις· καὶ πῶς ἐγὼ ἀποδεχθεὶς ἀσμένως νὰ γράψω ἐν εἰδῶς προλόγου διὰ τὸ ὠραῖον βιβλίον

σου κατήντησα εἰς πρόχειρον συνόψισιν τοῦ περιεχομένου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἐπιτρέψον μᾶλλον νὰ σοὶ προβάλω ἐγὼ τὸ ἐξῆς ἐρώτημα: Εἶνε ποτὲ δυνατόν, φυλλολογῶν τις καὶ διατρέχων τὰς σελίδας, ἐν αἷς ἐξωγράφισας μετὰ τόσης τέχνης μίαν τῆς Αἰγύπτου γωνίαν καὶ τὴν περὶ τὸ Θεοβάδιστον Σινᾶ χώραν, εἶνε δυνατόν νὰ μὴ ἀναπολήσῃ τὰς περιπετείας τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἐκ τούτων πάλιν νὰ μὴ ἀναπλάσῃ τὴν μεγάλην ἐποποιίαν τῆς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Φαραῶν διατριβῆς, τῆς ἐξοδοῦ καὶ τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐπὶ τέσσαρας δεκάδας ἐτῶν πολυπλόχτου περιπλανήσεως τοῦ εἰς τὸν Μωϋσέα τὸ κατ' ἀρχάς, εἰς τὸν Ἀκρῶν κατόπιν καὶ εἰς τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ ἐν τέλει ἐμπιστευθέντος τὰς τύχας τοῦ πολυπαθοῦς περιουσίῳ λαοῦ, τοῦ «βασιλείου ἱερατεύματος,» ὡς λέγουσιν οἱ Ἑβδωμήκοντα;

Ἄλλ' οἱ τόποι ἐκεῖνοι, μετὰ πᾶρδον τρισχιλίων καὶ πεντακοσίων ἤδη ἐτῶν, παραμένοντι καὶ σήμερον αὐτοὶ αὐτότατοι, οἷοι ἦσαν καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἰωσήφ καὶ τοῦ Μωϋσέως. Ὁ ἡμέτερος πολιτισμὸς οὐδεμίαν ἔσχεν ἐκεῖ ῥοπήν καὶ οὐδεμίαν ἐπήνεγκεν ἀλλοιώσιν οὔτε εἰς τὰ πρᾶγματα, οὔτε εἰς τὰ πρόσωπα. Οὐδὲν ἴσως μετεκινήθη περὶ τὴν Ἐρυθρὴν καὶ τὴν ἔρημον καὶ τὸ Σινᾶ ἐκ τῆς θέσεώς του! Πίπτει ἐκεῖ αὐτὸ καὶ σήμερον τὸ μῦθον, δι' οὗ ἐτρέφθησαν τὰ πλήθη τοῦ μεγάλου νομοθέτου, σώζονται παρθένοι αἱ ὁάσεις καὶ αἱ πηγαὶ τῶν παλαιωτάτων χρόνων καὶ οἱ σημερινοὶ κάτοικοι διετήρησαν ἀνοθεύτους τοὺς τρόπους καὶ ἀναλλοίωτα τὰ ἔθιμα τῶν πρὸ τριῶν καὶ τεσσάρων χιλιάδων ἐτῶν βιωσάντων προγόνων των, ἄφ' ὧν κατ' εὐθείαν κατάγονται γραμμὴν. Ἀναγινώσκων τις τὰς γραμμάς, δι' ὧν περιγράφεις τὴν θαυμασιωτάτην ὄντως δύσιν τοῦ Ἀραβικοῦ ἡλίου, νομίζει ὅτι θε εἶδεν αἰφνης ἐμφανιζόμενον παρὰ τὴν ἐκεῖ που σωζομένην Μεδιαντικὴν πηγὴν τὸν σεμνὸν Μωϋσέα, ἵνα βοηθήσῃ τὰς ἐπὶ τὰς θυγατέρας τοῦ ἱερέως Ραγούηλ, ὅπως ποτίσῃσι τὰ πρόβατά των καὶ ὡς ἀμοιβὴν λαμβάνοντα παρὰ τοῦ εὐγνώμονος πατρὸς τὴν εὐμορφον Σεφώραν. Ἰδοὺ ἴσως ἡ ἐπὶ τοῦ Χωρῆβ φλεγόμενη, ἀλλὰ μὴ καιομένη βᾶτος, ἐκ τοῦ μέσου τῆς ὁποίας ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ Κυρίου, ἐπιτάσσοντος εἰς τὸν ἐκλεκτόν του νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὁδηγήσῃ αὐτὸν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ἰδοὺ, ὡς τὴν περι-

Ἡ αὖρξ κατήρχετο κελαδοῦσα ἐκ τῶν Πατριαρχικῶν ὑπωρειῶν καὶ ἀπωθοῦσα ἐλαφρῶς τὰ ἀρξιά νέφη, τὰ ὅποια ὡς κύματα ἐπλανῶντο ὑπεράνω αὐτῶν, ἐνῶ ἐν μέσῳ τῶν ιστορικῶν τῆς Βίβλου φεράγγων Αἰλεῖμ καὶ Ἀρράν ἐπλανᾶτο ἡ μεγάλη τοῦ Μωϋσέως φυσιογνωμία καὶ ὠρθοῦτο ἐπιβλητική μὲ τὰς ἱεράς καὶ αἰωνίους πλάκας τῆς. Διηρχόμεθα ἡμέρας χειμῶνος τῶν τροπικῶν χωρῶν, ἡμέρας, καθ' ἧς, ὡς συμβαίνει πάντοτε, ἐκθρόσκει καὶ ἀναπηδᾷ μία ἀφύπνισις τῆς νεκρᾶς φύσεως καὶ ἡ πτωχὴ χλωρίς τοῦ Σινᾶ, ἀπονεκρωθεῖσα σχεδὸν κατὰ τὸ ἀφόρητον θέρους, ἀνθίσκει μικρὸν ἐν μέσῳ τῶν φεράγγων, ὅπως διὰ χλόης τινός, ὀλίγων χρωμάτων καὶ ἀσθενοῦς ἀρώματος ἐκρρασθῇ καὶ αὕτῃ τὴν μαγικὴν γλῶσσάν της. Τὰ μαννοφόρα δένδρα τῆς ὁάσεως Αἰλεῖμ, αἱ ὀλίγαι ἀκακίαι, αἱ ξυλοκεραταίαι καὶ αἱ ζιζυφίες, ἀφοῦ ἐπάλαισαν συνεχῶς ἐπὶ ὀκτὼ μῆνας κατὰ τοῦ καυστικωτάτου ἡλίου, εἶχον ἐνδυθῇ ἔνεκα τῆς χειμερινῆς εὐδίας ἡμέρας τινὰς πρασίνης νεότητος, αἱ σεισοπυγίδες, φιλοξενούμεναι τὸν χειμῶνα ἐκεῖ, ἀνηρεύνων τὰ ὑφάλμυρα νερά τῶν Δώδεκα πηγῶν τοῦ Ἰσραήλ, αἱ δὲ ἰθαγενεῖς χελιδόνες, μοναδικὰ πτηνὰ εἰς τὴν ταλαίπωρον Ῥαϊθῶ, ἐπλανῶντο ἐδῶ κ' ἐκεῖ τερετίζουσαι ψυχρῶς, ὡς ἀνούσιος καγχασμός καὶ ψυχρὰ ἄρνησις διὰ τοὺς μεμυημένους εἰς τὰς μειδιώσας τέρψεις καὶ ἀναμνήσεις παρωχημένης θελκτικῆς ζωῆς. Τὸ ἄφθιτον γόητρον ἀφ' ἐτέρου, τὸ ὁποῖον ἀπέσταζεν ἀπὸ τὰς ἱεράς κορυφάς, μ' ἔρριπτεν εἰς ἐκστάσεις διηνεκεῖς καὶ ἀτέρμονας ρεμβασμούς, διότι ἐπὶ θοὺν νὰ λησμονήσω ἑμαυτὸν ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν φοινίκων καὶ τὸ μονῆρες τῆς ἐρήμου μεγαλεῖον.

Ἐκάθησα μόνος παρὰ τὴν ἀκτὴν ἐν μέσῳ τῶν συμπλεγμάτων τῶν φοινίκων τοῦ Κουρούμ, ἐθεώμην ὡς πανόγραμμα τὸν μικρὸν παράλιον συνοικισμόν τοῦ Γκεμπέλι καὶ περιέμενον τὴν θαλασσίαν αὖραν, ἡ ὁποία κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἐξήρχετο ὡς συνήθης γελαστή εὐμένεια, διὰ τὰ δροσίση τὰ στήθη μας καὶ χαριεντισθῇ μὲ τὰ ἀποπαίδια τῆς Ῥαίθοῦς. Αἱ ἀφρόεσσαι ῥιπαὶ τῆς αὖρας ἤγγιζον τὸ καίον μέτωπόν μου ὡς πτερυγίζων οἰωνός, ὁ φοβερός τοῦ Σαμούν θυμὸς δὲν ἀνემιγνύετο πλέον θλιβερώς μὲ τὸν ἀπαίσιον καὶ θλιβερόν ῥόχθον τῶν πελωρίων κυμάτων. Αἱ χάριτες, αἱ διογενεῖς τῆς Εὐρυνόμης θυγατέρες, ἐπλανῶντο ἐπὶ τῆς προσφιλοῦς τῷ Ποσειδῶνι θαλάσσης, ἀνὰ μέσον δὲ τῶν μελιχρῶν καὶ ὀξέων κλάδων τῶν φοινίκων ἐπαιζε φιλομειδῆς ὁ Ζέφυρος, ἐνῷ διαπόντιοι καὶ τηλαυγεῖς, ὡς τόνοι ἀπαλοί, ἔφθανον εἰς τὴν ἀκοήν μου ὑπὸ τὸν αἶθριον καὶ διάστερον οὐρανὸν οἱ κλαυθμηρισμοὶ τοῦ μόνου τέκνου μου, ὡς θησαυρὸς πόνου καὶ παράπονον πικρόν. Φεῦ ! ὁποία παραμονὴ Χριστουγέννων δι' ἐρμημίτην οἰκογενειάρχην.

Καὶ ἐνῷ οἱ περιπλανώμενοι πόθοι ἐν τῇ ρεμβαζούσῃ καὶ ἀπείρῳ σιγῇ τοῦ βασιλείου τῆς ἄμμου μ' ὑπενθύμιζον, ὡς πικρὰ ἀπήχησις, ὅλην τὴν ἀλληλουχίαν τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων· ἐνῷ ὁ παρήγορος ψιθυρὸς τῆς θαλάσσης ἤγγιζε τὸ κουρασμένον μέτωπόν μου καὶ ἡ φαντασία μου ἐπλανᾶτο εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν ἀφελῶν καὶ εὐτυχῶν τῆς Βίβλου χρόνων καὶ ἀπηύθυνον ἐκεῖ πρὸς τὴν μυστικὴν βάτον τοὺς παλμοὺς τῆς πονεμένης καρδίας μου, ἡ λιπόθυμος ὠχρότης τῆς σελήνης ἐξήρχετο καὶ ἐχύνετο ἐπὶ τῆς ἱερᾶς κορυφῆς καὶ ἀπεκάλυπτεν ἐνώπιόν μου τὴν ἡλιθίαν μορφήν τοῦ Σιναιτίτου μοναχοῦ Κλαυδίου, ὅστις ἐστέλλετο, διὰ τὰ συνεννοηθῇ μετ' ἐμοῦ διὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Χριστουγέννων.

Ὡραία εἶνε ἡ ἀποψις τοῦ ἡμικυκλοτεροῦς λιμένος τῆς Ῥαϊθοῦς (Τόρ), μικρᾶς ἱστορικῆς κώμης, ἣτις κοιμᾶται νωχελῶς ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἐπὶ ἀλμυρᾶς ὕψηλῆς καὶ ἀμμώδους ταινίας τοῦ Σινᾶ. Καλλιμάρμαρον καὶ φιλόξενον ἐγείρεται ἐν μέσῳ αὐτῆς τὸ ἀρχαῖον Μετόχιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, μοναδικὸς σταθμὸς διὰ τοὺς ὀλίγους προσκυνητὰς τῆς Μονῆς τῆς Παρθενομάρτυρος Αἰκατερίνης καὶ μόνῃ ἐστία χριστιανικὴ διὰ τοὺς ὀλιγίστους χριστιανοὺς τῆς λησμονημένης πολίχνης. Αὐτάρκης ὡς ἐκ τῶν φοινικίωνων, οἵτινες ἀκμάζουσιν ἀκριβῶς εἰς τὸν τόπον, ὅπου τὰ ἐβδομήκοντα στελέχη τῶν φοινίκων τῆς Βιβλικῆς Αἰλείμ, εἶνε ἡ κιβωτὸς τῶν Χριστιανῶν, ὅσοι κατόπιν τόσων πικρῶν καὶ δυσχειμέρων αἰώνων διεσώθησαν εἰς τὴν Ῥαϊθῶ. Τὴν μεγάλην καὶ πολύτιμον διαχειρίσιν τοῦ μετοχίου τούτου κρατεῖ εἰς τὰς χεῖράς του ὁ ἐκ Σύμης μοναχὸς Ἱερεμίας.

Εἶχον κερδίσει ἐξαιρετικῶς τὴν εὐνοίαν τοῦ ὑψηλοῦ Συμχαίου μοναχοῦ διὰ λόγους ψυχολογικοὺς καὶ τὸν ἐγνώρισα καλῶς. Μία λυπηρὰ ἀπόχρωσις ἦτο διακεχυμένη πάντοτε ἐπὶ τοῦ ἀμόρφου προσώπου του. Ὁψις παπύρου, μορφὴ Σφιγγός. Εἶχεν ἀναβῆ ὁ ἄμοιρος ὅλας τὰς ἀλγεινὰς βαθμίδας τῆς λύπης καὶ ἐκ τοῦ ὕψους τῆς οἰκογενειακῆς δυστυχίας — Οὐμα ἄμοιρον αὐτὸς καὶ μόνος — κατεκρήμνισεν ἑαυτὸν ἐντὸς τῆς ἀφανείας τοῦ μοναχικοῦ ἐνδύματος. Ἦλπισεν οὕτως, ὅτι διερχόμενος τὴν ξηρὰν καὶ ἀνικμον κοίτην τοῦ χειμάρρου τῆς λήθης θὰ ἔσωζεν, ὡς ἀκούσιος ναυαγός, λείψανά τινα τῆς ἡσυχίας του. Ὁ ἰὸς τῆς προσγενομένης εἰς αὐτὸν ἀδικίας ἐνεχύθη εἰς τὸν ὀργανισμόν του καὶ περισυνέλεξεν ἑαυτὸν ἐντὸς τοῦ στενοῦ κύκλου τῶν ἀλγεινῶν ἀναμνήσεών του. Ἡ αἰμάσσουσα καρδίᾳ τοῦ πρεσβύτου δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀποφλοιωθῇ τοῦ χαλκοῦ τῆς ἐκδικήσεως.

Λησμονηθεῖς, ἀλλὰ μὴ λησμονήσας ἐδίψα ἐκδίκησιν, διότι δὲν ἔμαθε νὰ περιρρονῇ. Μία ὀργῆς καὶ μίσους θύελλα ἐζάρωνεν ὑπὸ τὸ κράνιον του, ἔτοιμος νὰ ἐκσπάσῃ καὶ διασκορπισθῇ ὡς μανιώδης Σαμούν. Φεῦ! οὔτε τὸ ῥάσον οὔτε τι ἄλλο γνωρίζω ἐγὼ ἱκανόν νὰ μεταβάλῃ τὸν ἄνθρωπον!

Καὶ ὁμως εἶχον κερδίσει τὴν εὐνοίαν τοῦ δυστυχοῦς τούτου μοναχοῦ, τὸν ὁποῖον αἱ συνθῆκαι τῆς κοινωνίας κατέστησαν τόσον δυστυχῇ.

★

Ὁ Κλαύδιος ἐκόμιζε τὰς διαταγὰς τοῦ Συμαίου μοναχοῦ. Προσεκαλούμην καὶ ἐγώ, διὰ νὰ ἑορτάσωμεν ὅλοι μαζὺ τὰ Χριστούγεννα. Ἡ ὑγειονομικὴ ζώνη ἦτο λυμένη δι' ἑλλειψιν προσκυνητῶν τῶν ἱερῶν τόπων τοῦ Μωαμεθανισμοῦ, ἡ δὲ εὐμένεια τῶν Σιναϊτῶν Πατέρων, ὡς δισκος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἤρχετο πρὸς ἡμᾶς εὐπρόσδεκτος, διότι θὰ διηρχόμεθα ὥρας τινὰς θρησκευτικῆς ἀπολαύσεως σπασίας.—«Νὰ μὴ φέρῃς μαζὺ σου τὰς γυναῖκας τοῦ Λοιμοκαθαρηρίου· δὲν θέλει νὰ βλέπῃ ὁ Ἱερεμίας αὐτὲς τῆς πριμαδόνης!» ἀνερῶνησεν ὁ Κλαύδιος καὶ ἀνεχώρησεν ἀμέσως ὡς σιναϊτικὴ ἡχώ.

Βραχύταται εἶνε αἱ θεριναὶ νύκτες τῶν τροπικῶν χωρῶν, βραχεῖται δ' αἱ χειμεριναί· τάχιστα τὸ λυκόφως διαδέχεται ἡ νύξ καὶ τὸ λυκαυγὲς ἡ ἡμέρα, διὰ τοῦτο δ' ἀκριβῶς εἶνε ταῦτα τόσον ἐκσεσημασμένα καὶ θαυματικὰ καὶ ἀγγέλλονται μὲ τόσῃν ποιήσιν καὶ χάριν. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ ἐγερθῶμεν ἐνωρίς, διὰ νὰ παρακολουθήσωμεν ἐξ ἀρχῆς τὴν φωταυγὴ τῶν Χριστουγέννων λειτουργίαν.

Ἦτο ἀκριβῶς μεσονύκτιον. Ὁ Κλαύδιος ἦτο εἰς τὸ στοιχεῖόν του. Εἶχε τρελλαθῇ πλέον ἐπάνω εἰς τὸ κωδωνοστάσιον μὲ τοὺς κώδωνας, οἱ ὁποῖοι φρίσσοντες πάντοτε

ἡσθάνοντο τὴν προσέγγισίν του. Ὁ Συμαῖος μοναχὸς ὠρύετο κάτωθεν καὶ αἱ βραγχναὶ φωναὶ του μάτην ἐξητμίζοντο εἰς τὰς φάραγγας. Ὁ Κλαύδιος δὲν ἐφοβεῖτο ἀπὸ ἀπειλῆς, διότι ἦτο ἡλίθιος· πάντοτε δὲ οἱ ἡλίθιοι εἶνε ἀπαραίτητοι ἐν μέσῳ τῶν καλογήρων, διότι εἶνε χρήσιμοι. Ὁ Ἰερεμίας ἐπνίγετο ἐντὸς τοῦ θυμοῦ του.

Ἡ φωνὴ τῶν κωδῶνων ἤρχετο πρὸς ἡμᾶς μακρόθεν ὡς χάρμα ἀνακαλοῦν ὅλον τὸ ἄρωμα τῆς φυγαδεύσεως πατριαρχικῆς ἀρχαιότητος καὶ ὡς ἐκ συνθήματος ἐκινήσαμεν ὅλοι πεζῇ πρὸς τὴν φωνήν, ἡ ὁποία ἀερόπους διηυθύνετο μὲ μυχίαν καὶ εἰσῆρχετο εἰς τὴν ψυχὴν μας. Ἡ φύσις ἐκοιμᾶτο μὲ τὴν δροσερὰν καὶ νωχελῇ ὠραιότητά της καὶ ἀνεπαύετο ὡς νέα σύζυγος μὲ τοὺς εὐώδεις κόλπους της. Ἡ περικαλλὴς τῆς νυκτὸς νύμφη ἔρριπτεν ἀφειδῶς τοὺς ἀργυροὺς πλοκάμους της ἐπὶ τῆς σιγῶσης φύσεως, ἐνῶ αἱ σαλευόμεναι μαρμαρυγαὶ τῶν ἀστέρων κατήρχοντο ὡς εὐγλωττοὶ τοῦ στερεώματος ὀφθαλμοί, διὰ νὰ σύρῃσι τὸν αἰώνιον χορὸν ὑπὸ τὰς αἰθερίους ἀναδιπλώσεις τοῦ θρόνου ἐκείνου καὶ χαθῶσιν εἰς τὸ χάος τοῦ ἀπείρου. Φωταυγεῖς καὶ ἱλαραὶ κατήρχοντο αἱ ἀκτῖνες ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Σινᾶ ἀποκαλύπτουσαι τὸ φοβερόν καὶ μυστηριώδες μεγαλεῖόν του καὶ προκαλοῦσαι μεγάλας συγκινήσεις εἰς ἡμᾶς, οἱ ὅποιοι μὲ πόθους καὶ ἐλπίδας ἐνεπιστεύθημεν ἑαυτοὺς ἐν μέσῃ ἐρήμῳ εἰς τὰς βουλὰς τοῦ Θεοῦ. Ἐνεθυμήθημεν τὸ ἀραβικὸν λόγιον, ὅτι οὐδέποτε πλανᾶται τις ἀσκοπῶς ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν φοινίκων καὶ ὑπὸ τὸν γλυκὺν θροῦν αὐτῶν καὶ τὰ μελισταγῇ τῆς αὔρας παίγνια, ἡ ὁποία ἐλαφρῶς φλοισβίζουσα καὶ ρυτιδοῦσα τὸν αἰγιαλὸν ἔρριπτε τὴν πλημμυρίδα τῆς θαλάσσης εἰς τοὺς πόδας μας, εἰσῆλθομεν εἰς τὸ Σιναιτικὸν Μετόχιον τῆς Ῥαιθοῦς.

Ἡ κερχινώδης καὶ θρηνώδης φωνὴ τοῦ Ἱερεμίου ἐπήρ-
χετο πλέον ὥς ἐπ' ὀφθός τῆς κωδωνοκρουσίας τοῦ Κλαυδίου.
Ἦτο, ὡς πάντοτε, τὸ σύνηθες ἄσμα του, ὃ βαθύς γογγυ-
σμός του κατὰ τοῦ κοινωνικοῦ ὑστερισμοῦ, ὅστις τὸν κατέ-
στησε τόσον δυστυχῇ. Κλάδοι φοινίκων καὶ μαννοφόρων
δένδρων ἐκ τῆς ἐγγύς ὁάσεως τῆς πάλαι καταστραφείσης
Μονῆς τῆς Ἀγίας Λαύρας, σύμβολα ζωῆς καὶ εὐτυχίας
ἐγγύησις ἐν μέσῳ τῶν πατριαρχικῶν κατοίκων τοῦ Σινᾶ
καὶ τοῦ Ἀλλάχ, ἐστόλιζον πανηγυρικῶς τὴν ἐκκλησίαν
μας. Αἱ γυναῖκες τῆς Παρθοῦς πρόθυμοι ἐκόμιζον κατ' ἀρ-
χαίαν συνήθειαν τὰ χρυσόψωμα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἡ δὲ
βενζόη καὶ τὸ θυμίαμα τῆς Ἀραβίας ἐκαίοντο ἀφειδῶς καὶ
ὑψωνον τὴν φαντασίαν μας πρὸς τὴν εὐσεβῇ μορφήν τοῦ
Ἰουστινιανοῦ, τοῦ κτίτορος τῆς Μονῆς τοῦ Σινᾶ, καὶ τὴν
νικηφόρον πορείαν τοῦ Τσιμισκῆ καὶ Φωκᾶ. Περιεμένομεν
ὅλοι τὴν ἔλευσιν τοῦ Κρητικοῦ Μπάρμπα Βασίλη, ὅστις
ὡς ἱκέτης τῆς ἀρχαιότητος ἐκομίζετο αἰωνόβιος καὶ ἀόμ-
ματος πλέον σύρων τὰ ἔτη του παρὰ τὰ κράσπεδα τοῦ ἱε-
ροῦ βωμοῦ. Ἐλησμονήσαμεν ὅλοι τὴν δυστυχίαν μας. Τό-
σον μεγαλεῖον καὶ τόσῃ ἐπιβολῇ ἔχει τὸ λευκὸν γῆρας!
Μόνον ὁ Ἱερεμίας ἔσυρε τὰ παλαιὰ ἄλγῃ του καὶ ἐζήτηι
διὰ τοὺς κοινωνικοὺς ριπτασμοὺς νέας πλάκας καὶ νέα σύμ-
βολα.

Καὶ ἐνῶ ὅλοι, Ἕλληνες, Σύροι, Κόπται, Μαρωνῖται,
Καθολικοί, Λουθηρανοὶ καὶ Καλθινισταὶ συνωσιζόμεθα
μὲ κατάνυξιν ἐντὸς τοῦ κομφροῦ ναοῦ, ἐνῶ ἄνδρες, γυναῖκες
καὶ παιδιὰ ἤμεθα ἠνωμένοι εἰς ἓνα πόθον εὐσεβῇ καὶ ἐμ-
προσθεν τῆς ὥραίας πύλης προνομιοῦχος περιέμενε τὰς χρυ-
σᾶς ἀκτινοβολίας τοῦ βρέφους ὁ ἱστορικός γέρων καὶ ἐνδα-
κρυσ, ἀλλ' εὐτυχῆς πλέον εἰς τὰς δυσμὰς τοῦ βίου του ἐψι-
θύριζε τό: «Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλον σου, Δέσποτα, ὅτι...

ἤκουσεν ἡ ψυχὴ μου τὴν εὐτυχίαν τῆς πατρίδος μου», ἤκούετο ἐνδοθεν βαρυσήμαντος ἡ φωνὴ τοῦ Ἡγουμένου: «εὐλογητός ὁ Θεὸς ἡμῶν». «ὦ! ποτέ, ποτέ ἐν τῇ ζωῇ μου δὲν ἐγονυπέτησα μὲ τὴν εὐλάβειαν καὶ συγκίνησιν ἐνώπιον ἱεροῦ βωμοῦ! Τίς θὰ δυνήτῃ, νὰ φαντασθῇ ὁποῖος ἐνδόμυχος ἐνθουσιασμός ἔκαμνε νὰ σκιρτᾷ ἡ πτωχὴ καρδίά μου;

★

Ἐφθινον πλέον αἱ μαγικαὶ ἀκτῖνες τῆς σελήνης. Τὰ ῥοδόχροα νέφη ἐστέφοντο ὑπὸ τῆς προσεγγίσεως τῆς Ηοῦς. Τὰ ἄστρα τὰ περιφεγγῇ ἔσπευδον λιπόθυμα νὰ κρυθῶσιν ὑπὸ τὰς κυανᾶς πτυχὰς τοῦ οὐρανοῦ. Μόνον ὁ Αὐγερινὸς τελευταῖος ἐπαίξε μὲ τὰς ἀκτῖνίς του, ὡς ὀπτικὸς τηλεγράφος, εἰς τὰς δροσισμένους χαράδρας τοῦ βουνοῦ ἐν μέσῳ τῆς χρυσῆς καὶ πυρίνης περιβολῆς, τὴν ὁποῖαν δανεῖζει ὡς ὑογινοβαρῇ πορφύραν ἡ ῥοδοδάκτυλος Ἥως εἰς τὰς τολύπας τῶν νεφῶν, τὰ ὁποῖα πλανῶνται ἐν ἀθορύβῳ μυστικισμῷ, προσκομίζοντα τὴν δρόσον καὶ εὐλογίαν εἰς τὰς διψάλεας κορυφάς. Ὡς φωτεινὴ νηρηὶς ἐπρόβαλεν ἡ Αὐγὴ. Ἐξωθεν τῆς ἐκκλησίας ἤκούετο ὁ βαρὺς καὶ μεγαλοπρεπὴς κτύπος τῶν κωδῶνων τριῶν καμήλων· ἦτο ὁ ἀρχηγὸς (Σέχ) τῶν Βεδδουίνων Σούμπιαν, τῶν Δούλων τοῦ Σινᾶ, ὅστις ἤρχετο ἐκ τῆς Μονῆς τοῦ Σινᾶ εἰς Ῥαϊθῶ μὲ δύο ὑπαρχηγούς:

Ἐξηρχόμεθα τότε ἐκ τοῦ ναοῦ καὶ εὐρισκόμεθα ἐν τῇ αὐτῇ προσκομίζοντες τὸν Μπάρμπα Βασίλην. Καὶ ἐνῷ ὅλοι ἐνομίσαμεν, ὅτι ἐβλέπομεν τοὺς εὐτυχεῖς τρεῖς μάγους τοῦ Εὐαγγελίου, οἱ ὁποῖοι προσεκύνησαν τὸ βρέφος, βροντῶδης ἀπήχησεν ἡ φωνὴ τοῦ Βεδδουίνου ἀρχηγοῦ:

— Κούλου σάνα ἐντουμ τάϊπ!

(Ἔτη πολλὰ καὶ εὐτυχῇ εἰς ὅλους σας).

— Ἀχλεν μουσάχλεν, γιά Σέχ!

(Καλῶς ὤρισε, ἀρχηγέ)

ἀνεφωνήσαμεν ὅλοι προφρόνως.

Ἐκαθήσαμεν ὅλοι σιωπηλοὶ ὑπὸ τὸ μυννοφόρον δένδρον τῆς αὐλῆς καὶ ἐσχηματίσαμεν κύκλον. Ὁ Ἀβδουλλάχ, μὲ τὴν γλυκεῖαν χαλδαϊκὴν φυσιογνωμίαν του, ἦναψε πῦρ εἰς τὸ μέσον, ὃ δὲ Βεδδουῆνος ὑπηρέτης μου Γκέμπελης ἤτολμασε τὸν ἀρωματικὸν καφὲ κατὰ τὸ σύστημα τῶν πατριαρχικῶν τῆς Ἀραβίας φυλῶν. Αἱ γυναικες μᾶς προσέφερον τὸ χρυστόψωμον, ὃ δὲ Κλαύδιος ποτόν θερμαντικὸν ἀπὸ φοίνικας καὶ ἀλησμόνητον γλύκισμα, τὸ «φοινικαμύγδαλο» τοῦ Σινᾶ. Ὁ Ἱερεμίας ἔψαλλε τὰς ἱερεμιάδας του, ὃ δὲ Σέχ μᾶς διηγεῖτο χαριέστατα τὰ νεώτερα τοῦ βουνοῦ καὶ τῆς Μονῆς. Ὁ Μπάρμπα Βασίλης μᾶς ἐμοίρασε τὴν εὐχὴν του καὶ ἠύχθη μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὴν εὐπραγίαν τῆς μεγαλονήσου καὶ ἡρωϊκῆς πατρίδος του, ἐνῶ αἱ φάραγγες τοῦ Σινᾶ ἐπανελάμβανον τὴν διάτορον καὶ μυριόστομον εὐχὴν μας:

— Κούλου σάνα ἔντε τάιπ, γιά χαδρὲτ ἀγκούζ!

(Εἰς ἔτη πολλὰ καὶ εὐτυχῇ, σεβαστὲ γέρω). •

Ποτέ, ποτέ δὲν θὰ λησμονήσω τὰ Σιναιτικὰ Χριστοῦ-γεννα!

ΠΑΡΑΠΟΝΕΜΕΝΗ ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ

Ἐκ τοῦ ΓΕΩΡΓΙΟΥ μου.

Ἦτο ἡ 31 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1901.

Ἡ ὑγειονομικὴ ζώνη ἦτο κλειστὴ καὶ εὐρισκόμεθα ἐν-
τός τοῦ Λοιμοκαθαρτηρίου Τόρ, ὅπου ἤμην διωρισμένος
ὡς ὑγειονομικὸς ἱατρός, ἀποκεκλεισμένοι καὶ μὴ δυνάμενοι
νὰ ἐκδράμωμεν εἰς τὸ γειτονικὸν χωρίον Ῥαϊθῶ (Τόρ), διὰ
νὰ ἐκκλησιασθῶμεν εἰς τὸ Μετόχιον τῶν Σιναιτῶν. Ἐχά-
νομεν τὴν γλυκυτέραν μας ἐλπίδα. Μέσα εἰς τὴν ἀπέραν-
τον καὶ φρικτὴν ἔρημον, εἰς τὸν ἀτελεύτητον ὀρίζοντα τῆς
καίουσης ἐρήμου μίαν εἶχομεν πάντοτε παρηγορίαν, νὰ
στρέφωμεν κάθε πρωτὶ τὸ καίον μέτωπον καὶ τοὺς ὑγροὺς
ὀφθαλμοὺς μας πρὸς τὴν πτωχὴν καὶ μονάκριβη τῆς Ἀρα-
βίας Ἐκκλησίαν, διὰ νὰ ἐνδυναμόνη τοὺς ναυαγοὺς καὶ νὰ
δώσῃ μίαν εἰς ὅλους χάριν, νὰ μὴ ταφῶμεν—καθὼς τόσοι
ἄλλοι—εἰς τὸ πένθιμον νεκροταφεῖον, τὸ ὁποῖον εὕρισκε-
ται ἐκεῖ μακρὰν εἰς τὰς ἱστορικὰς φάραγγας τῆς Αἰλείμ,
ὅπου ἐθάπτοντο οἱ χριστιανοί.

Ἡ κατηραμένη χολέρα καὶ ἡ ἀδυσώπητος πανώλης
εἶχον ἐξαπλωθῇ εἰς τὴν Τζέδδαν, τὸ Μπαχρέιν καὶ ἄλλα
παράλια σημεῖα καὶ οὕτως ὑπεχρεώθημεν, νὰ λάβωμεν μέ-
τρα αὐστηρά, νὰ ἐνισχύσωμεν τὰς προφυλάξεις εἰς τὸ Λοι-
μοκαθαρτήριο, τὸ ὁποῖον ὡς παχὺ περιθώριον καὶ ἰσχυρὸν
δόρυφραγμα ἔστησεν ἐκεῖ ἡ μέριμνα τῆς Κυβερνήσεως.

Δὲν θὰ ἐπηγαίνομεν λοιπὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν
Πρωτοχρονίαν!

Ἐμεμψιμοίρησαν ὅλα τὰ ἀποπαῖδια τῆς Ῥαίθοῦς, ἔκυψαν ὅμως τὴν κεφαλὴν πρὸ τῆς ἰσχυρᾶς διαταγῆς, τὴν ὁποῖαν ἔδιδεν ἡ πανίσχυρος καὶ τυφλὴ τοῦ οὐρανοῦ θεά. Μᾶς ἐφέρετο ὡς μητρυιά. Ἐπρεπε νὰ ὑποκύψωμεν καὶ ἡμεῖς, οἵτινες ἐκ πείρας σκληρᾶς εἰχομεν διδασχθῆ, ὅτι τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τὰ διέπει κατ' ἀπόλυτον ἕξιν ἡ ἀνάγκη, τὸ πεπρωμένον καὶ ἡ δύναμις τῶν πραγμάτων. Φεῦ! ἐναντίον τῆς δυνάμεως ταύτης συντρίβεται μοιραίως πᾶσα προσπάθεια ἀντίθετος.

Αἱ ἀναμνήσεις τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων ἐπέστρεψαν καὶ ὠρθώθησαν ἐνώπιόν μας ἀπειλητικά. Μὴ δὲν εἰχομεν καὶ ἡμεῖς, καθὼς τόσοι καὶ τόσοι εἰς τὰ πεζοδρόμια τῶν πόλεων, μερίδιον ἐπὶ τῆς εὐτυχίας καὶ δικαιώματα ἐπὶ τῆς ἐπιεικειᾶς τῆς τυφλῆς θεᾶς ;

Ἐν τῇ φρικτῇ ἀπομονώσει ἡ ἔρημος μοὶ ἐφαίνετο εὐρυτέρα καὶ μοὶ ἐνέπνεε περισσοτέραν ἀπογοήτευσιν ἢ φρίκην. Μία ὀδυνηρὰ σκέψις περιέσφιγγε τὸ μέτωπόν μου καὶ ἡ προσπάθεια, τὴν ὁποῖαν κατέβαλλον ν' ἀπαλλαγῶ αὐτῆς, ἠῤῥαξε τὴν δυστυχίαν μου. Ἡ ψυχὴ μου προσεπάθει νὰ βυθισθῇ εἰς τὴν ἀρωματικὴν ἀπλότητα τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ νὰ πλανηθῇ εἰς τὸ μυστηριώδες καὶ εἰρηνικὸν πνεῦμα τοῦ μεγάλου βιβλίου αὐτοῦ. Πλὴν ὁ πειρασμὸς τῆς δυστυχίας καὶ τῆς φρικτῆς ἀπομονώσεως ἀνεβίβασε τὸ αἷμά μου εἰς τὸν ἐγκέφαλον καὶ ἐξέσπασεν, ὡς πένθιμος ἐπιφθός καὶ μονότονον παραλήρημα, εἰς ἓνα παράπονον συνεχές. Ὁ πειρασμὸς — ὅστις κατὰ τὸ συναξάριον οὐδέποτε λείπει ἀπὸ τὴν ἔρημον καὶ ταύτην ἔχει ὡς προσφιλεῖν τόπον διαμονῆς — ἐδέσμευσε τὸν νοῦν μου. Ἐνεθυμήθην, ὅτι ἐξημερόνει Πρωτοχρονιὰ καὶ τότε ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ μου εἶχον διεγερθῇ εἰς τὴν καταπεπονημένην ψυχὴν μου ἀπειλητικαὶ αἱ τέρψεις καὶ τὰ θέληγτρα πα-

ρωχημένης ζωῆς καὶ ὥς ὄνειρα τρομακτικὰ ἐτάρασσον τὴν ψυχὴν μου, μεμυημένην εἰς τὰς ἀθώας ἀπολαύσεις τοῦ οἰκογενειακοῦ θάλπου.

Ἐχασα τὰ βήματά μου καὶ περιεπάτουں ἀσκόπως. Εἶχον πλανηθῆ μέσα εἰς τοὺς φοινικῶνας τοῦ Κουρούμ· ἐστήριχθην ἐπὶ ἐνὸς γηραιοῦ κορμοῦ καὶ ἐθεώμην, ὀλίγον πρὸ τῆς δύσεως, μελαγχολικὸς καὶ ρεμβάζων τὰς μαρμαίρουσας ἀνταυγείας τοῦ θόλου, τοῦ στερεοτύπως πάντοτε κυανοῦ, σιωπηλοῦ καὶ ἀποχαυνωμένου, ὅστις ἐκρέματο χάσκων μὲ φυσιογνωμίαν ἀπλανῆ καὶ ἤθος ἡλιθίου πλουσίου. Ἡ Ἰθαγενὴς στακτερὰ χελιδὼν ἐπλανᾶτο, ἀναρβρος καὶ αὐτὴ, ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἐνῷ οἱ κόρακες κατεδίωκον ἐπιμόνως ἀπαυδήσαντα ἀετόν, ὅστις ἀφήκε τὰς ὑπερηφάνους κορυφάς. Ἡ ἀγρία μουσικὴ τοῦ βορρᾶ ἐπὶ τῆς ἀφρισμένης καὶ λυσσαλέας θαλάσσης ἐδιδε φοβεράν εἰκόνα τρικυμίας ἀπεριγράπτου. Ἡ χιονισμένη κορυφὴ τοῦ Σινᾶ παρίστανε τὸν χειμῶνα, ὅστις κατῴκει ἀπὸ τόσο μακροῦ καιροῦ εἰς τὴν καρδίαν μας.

Αἱ σκιαὶ τῆς νυκτός ἐξηπλόνοντο γοητευτικῶς ἐπὶ τῆς λευκῆς ἄμμου, ἡ φύσις εἶχεν ἐνδυθῆ τὸν μελανὸν χιτῶνά της καὶ οἱ ἀστέρες ἐβλεπον τὴν γῆν μὲ τὴν μυριοπληθῆ λάμψιν των. Ἐρρέμβαζον ὡς Βεδδουίνος, ὡς τέκνον τῆς ἐρήμου, ἐρρέμβαζον παρὰ τὸν γηραιὸν φοῖνικα χωρὶς κανεῖς ἐνδόμυχος ἐνθουσιασμός νὰ κάμῃ τὴν καρδίαν μου νὰ σκιρτᾷ, ὥσει ἔπαυσε πάλλουσα. Ἐπνιζάν οἱ πόνοι τὸ στήθος μου καὶ ἐντὸς μιᾶς μόνον ὥρας ἡ καρδιά μου ἐγινεν ἐρείπιον! Ἐστήριξα τὰς κνήμας μου, τὰς ὁποίας παρέλυσεν ἡ ἀπελπισία καὶ μετὰ δυσκολίας παρηκολούθησα τὸν ὑπῆρέτην τοῦ Ἀραφα, ἓνα Βεδδουῖνον, ὅστις ὡς κάμηλος

ὥσφράνθη τὰ ἔχνη μου καὶ μ' ἀνεκάλυψεν ἀναπαυόμενον
παρὰ τὸ φοινικόδενδρον.

— “ Ἀμελ μακαροῦφ τίγκι φίλ μπέτ μπιτὰ Ἄραφz.
Ἄουζ ἐλ Χαδάγκια. (Κάμετέ μοι τὴν χάριν νὰ ἐλθῃτε
εἰς τὸ σπῆτι τοῦ Ἄραφz. Σᾶς θέλει ὁ Κύριος).

Τότε ἐνεθυμήθην, ὅτι ἡμεθα προσκεκλημένοι ἐκεῖ, νὰ
περάσωμεν τὴν τελευταίαν νύκτα τοῦ ἐκπνέοντος ἔτους. Μὲ
ἀνάστημα καὶ κοιλιὰν πελώρια ὡς ὁδοστρωτῆρ ὁ Ἄραφz,
λαιμόν ἱπποποτάμου καὶ ὀφθαλμούς μικροὺς ἐλέφαντος,
ἀλλὰ φιλόφρων Ἄραψ καὶ εὐγενέστατος καὶ πρὸ πάντων
ἀστείότατος μὲ τὰ λογοπαίγνια καὶ καλαμπούρια του, ἦτο
σύντροφος καὶ φίλος περιζήτητος εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἰδίως
εἰς μίαν τοιαύτην ψυχολογικὴν περίστασιν. Ἐκαθήσαμεν
ὅλοι οἱ προσκεκλημένοι, ἕκαστος ἀνεξαίρετως μὲ τὴν πίκρα
του. Ὁ Ἄραφz ἦτο εἰς τὸ στοιχεῖόν του μὲ τὰς ἀνεξαν-
τλήτους εὐφυολογίας του, ὁ δὲ Ἀνάργυρος, τῆς μοίρας
ἀποπαῖδι καὶ θῦμα ταλαίπωρον τῶν τελευταίων γεγονότων,
ἤγγιζε τὰς εὐαισθήτους χορδὰς τῆς καρδίας μας μὲ τὴν
γλυκεῖαν καὶ εὐπλαστον φωνὴν του καὶ μᾶς ἔρριπτεν εἰς
βαθυτάτην μελαγχολίαν καὶ ἑρρέμβαζον ὡς Βεδδουῖνος,
ἑρρέμβαζον

— “ Εἰ τί ἐπικήδειον θὰ ἐκφωνήσης διὰ τὸν νεκρόν ;
μ' ἠρώτησεν αἰνιγματωδῶς ὁ διευθυντής.

— Ποῖον νεκρόν ; Ποῖος ἄμοιρος ἀπέθανε πάλιν ἐδῶ
εἰς τὴν ἔρημον, βρὲ ἀδερφέ ; ἀνεφώνησα ἐγερθεὶς καὶ
ἀποτινάξας τὴν μελαγχολίαν μου.

— Ἐκάστη τελευταία τοῦ ἔτους, προσέθηκε γελῶν,
σημαίνει τὸν θάνατον ἐνὸς γηραιοῦ καὶ πεπειραμένου φιλο-
σόφου, ὅστις ἠκολούθησε τὸν ἡσυχον φιλοσοφικὸν βίον λαμ-
βάνων μὲ εὐσυνειδησίαν σημειώσεις ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων
πραγμάτων. Καὶ τὸ νὰ εἰνέ τι; ἀπαθὴς θεωρὸς τῶν γενο-

μένων και νὰ γελᾷ με τὰ ἀνθρώπινα — διότι τοῦτο μόνον, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἀξίζει — εἶνε ὑπερτάτη ἀρετή. Ποῖος ἄλλος, ἂν μὴ εἶνε φιλόσοφος, εἰμπορεῖ νὰ τὸ κάμη ἀπαθῶς; Δὲν ἀξίζει λοιπὸν τὸν κόπον, νὰ κάμῃς εἰς τὸν φιλόσοφον, ὅστις ἐκπνέει ταύτην τὴν στιγμὴν, ἕνα ἐπικήδειον; Τί συλλογίζεσαι; Τᾶβαλες πέρυσι με τὸν δυστυχῆ Ἱερεμίαν, τὸν ἐκ Σύμης ὑψηλὸν Σιναίτην μοναχόν, διὰ τὰς ἀλλοκότους φωνάς του, τὰς ὁποίας, ὡς ἠφαίστειον, ἐξέπεμπεν ὡς πικρὸν ἀνάθεμα—ὁ ἄμοιρος—διὰ τὸν κοινωνικὸν ὑστερισμόν, ὁ ὁποῖος τὸν κατεκύλισεν ἀπὸ τὸ τιμημένον ὕψος τῆς οἰκογενειακῆς στέγης εἰς τὴν βαθεῖαν χαράδραν τῆς ἀφανείας τοῦ ῥάσου. Καὶ σὺ ἐγέλας καὶ ἤκουες ἀπαθῶς τοὺς θλιβεροὺς γογγυσμούς του, οἱ ὁποῖοι ὡς ἀτμός ἀπὸ ἀσφαλιστικὴν δικλιεῖδα ἐξέφευγον ἀπὸ τὸ πληγωμένον στῆθος του. Καὶ εὗρισκες παρὰ ξενον, ὅτι ἐξηκολούθει ὁ καλόγηρος — τριάντα χρόνια τόρα—νὰ θεραπεύῃ τὴν αἰώνιον πληγὴν του βαστάζων τὸν βαρὺν σταυρὸν ἐπὶ τῶν κυρτωθέντων ὤμων του καὶ περιπατῶν ἀδιακόπως ἐπὶ τῆς ἁμμου, ὅπου φάλλει τὰς ἱερεμιάδας του ἡ κρύπτεται εἰς τὸ κελλίον τοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἀκόμη τὸν καταδιώκει ἡ ἀπιστία, πτερυγίζουσα ἄσέμνως πέριξ του. Δὲν μετενόησες διὰ τὸ ἀδίκημά σου ἐκεῖνό; Ἐάν; ὡς ἔλεγες, οὔτε τὸ ῥάσον ἐγνώρισες ἱκανὸν νὰ μεταβάλῃ τὸν ἄνθρωπον, τότε ἔπρεπε νὰ τὸν σκεπάζῃς, ὡς Προμηθεὺς, με τὸν μανδύαν τῆς συγγνώμης καὶ ἐπιεικείας.

★

Ἦτο ἡ δευτέρα μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Εἶχομεν ἀποφασίσει νὰ περιμείνωμεν τοὺς ἀστέρας ἐξαγγέλλοντας τὴν προσέγγισιν τῆς Ἡοῦς, ἥτις δὲν θὰ ἐβράδυνε, διότι εὐρισκόμεθα εἰς τὴν χώραν τῶν τροπικῶν. Ὁ Ἀραφας ἦτο εἰς

τὸ στοιχεῖόν του, ὁ δὲ Ἀνάργυρος μᾶς ἐξετρέλλαινε μὲ τὰ γλυκύτατα τραγοῦδια του, ἐνῶ ἐπανειλημμένως ἐκτύπων τὴν θύραν μας.

— Ἐλ Ἀμπούνα Εὐστάθιος ἀγλὴν κιτέρ. (Ὁ πατὴρ Εὐστάθιος εἶνε πολὺ ἀσθενής.) ἐφιθύρισεν ὁ ὑπηρέτης του ἐλθὼν πλησίον μου.

Ἠγέρθην ἀμέσως καὶ διηυθύνθην ἀνήσυχος εἰς τὸν Σιναιτικὸν κῆπον, ὅστις ἦτο ἐσφηνωμένος εἰς τὸ μέσον τοῦ Κουροῦμ ἐντὸς τοῦ ἀπεράντου Λοιμοκαθαρητηρίου. Ὁ κῆπος οὗτος ἦτο μίᾳ ἀληθῆς δασίς ἐντὸς τῆς ἐρήμου μὲ τὰ θαυμάσια λαχανικὰ καὶ δένδρα του. Ῥοιὰί, συκαῖ, ἀκακίαι, γαζίαι εὐωδέσταται, ἐλαιόδενδρα καὶ ζιζυράι, εὐκάλυπτοι καὶ ἐσπεριδοειδῆ καὶ ἄλλα ὀπωροφόρα δένδρα καθίστων τοῦτον πραγματικὸν κῆπον τῆς Ἑδέμ. Ὁ πατὴρ Εὐστάθιος, ὁ Κρῆς Σιναιτῆς μοναχός, ἐκαλλιέργει ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας μετὰ φιλοπονίας παραδειγματικῆς τὸν κῆπον τοῦτον· περιποιεῖτο δὲ καὶ ἀνθῶνα ἐξαίρετον. Ὁ κῆπος οὗτος ἦτο πράγματι ὡς δίσκος ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Ἀφελής, ἰδιόρρυθμος, ἄκακος καὶ ὑπερμέτρως ἀνεκτικός—ἴσως διότι, κατὰ τὴν ὁμολογίαν του, ὅταν ἐβγαλε μικρὸς ὀστρακιάν, τὸν ἐπότισαν γάλα ὄνειον καὶ ἐκληρονόμησε μίαν τῆς θετῆς μητρός του ἀρετὴν — ὁ πατὴρ Εὐστάθιος ἔτρεφε λατρείαν καὶ στοργὴν πρὸς τὸν ποιητικὸν χυμὸν τοῦ Νῶε. Δὲν ἦτο Ἰερεμίας αὐτός. Ἐψάλλε μετ' εὐλαβείας τὸ τρισάγιον τοῦ ἐγὼ του, ἅμα ἐφόρσεσε τὸ ῥῆσον καὶ ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας, τὰς ὁποίας ἐκίνει μόνον διὰ νὰ ἐργασθῇ εἰς τὸν κῆπον, νὰ διορθώσῃ τὴν πίπαν του ἢ νὰ σηκώσῃ κανένα ποτήριον σωτηρίου. Ὁλόκληρος ὁ βίος του ὑπῆρξεν εἰς ὕμνος συνεχῆς πρὸς τὴν κηπουρικὴν καὶ ἀνθοκομίαν καὶ ἥλλαξεσε τὸν ἦχον τοῦ ὕμνου· τούτου μόνον μὲ κανένα κρυφὸ τραγοῦδι Κρητικὸ ἢ ἐλεγεῖον τοῦ δαιμονίου

Χρησιμοπούλου πρὸς τὸ ἐξαίρετον ὑγρόν. Ποτὲ δὲν ἐμεμφιμοίρησε. Τὸ πᾶν εἰς τὸν μοναχικὸν βίον τοῦ ὑπῆρξε μία συνεχὴς ὑποχώρησις. Πλήρης νηνεμία· οὐδὲν κῦμα, ὅπως λουσθῇ εἰς τὰς βαθείας συγκινήσεις τῆς ζωῆς. Ἐκρέμασε τὴν λύρην του εἰς τὸν ξηρὸν φλοιὸν τοῦ εὐκαλύπτου τοῦ σιναϊτικοῦ κήπου, ἔκοψε παιδρὸν κλάδον ἐλαίας καὶ λησμονηθεὶς ἐλησμόνησε καὶ αὐτὸς ἑαυτόν.

Ἐτρεφον συμπάθειαν πρὸς τὸν παλαιὸν ναυαχόν, ἀγάπην πρὸς τὸν ἀτυχῇ μοναχόν. Ἡμεθα ἡνωμένοι ἐν τῇ δυστυχίᾳ, ἥτις ὑπῆρξεν ὁ κρῖκος τῆς φιλίας μας. Περιέστρεφετο, ὅταν εἰσῆλθον εἰς τὸ κελλίον του, ὀδυνηρῶς ἐν τῇ λιτῇ κλίνῃ του καὶ ἦτο καταρχνές, ὅτι ἔπασχε πᾶλύ. Ἐστρεψε τοὺς ὀφθαλμούς του περιλύπως πρὸς ἐμέ, συνεκινήθη καὶ ἔκλαιεν ὡς παιδίον. Παρελήρει καὶ διὰ πρώτην φοράν κατὰ τὸν μοναχικὸν βίον του ἀνεθεμάτιζε τὴν τύχην του.

—Θὰ σὲ φάγῃ, καϋμένε Εὐστάθιε, τὸ κλῆμα!

—Ναί, ναί, ἀνερώνησεν ὁ δυστυχής, κατηραμένον κλῆμα, εἶνε πολὺ ὑγρόν, παραλύει τὸν ἄνθρωπον.

—Μὰ μὴ πίνεις καὶ τόσοον, εὐλόγημένε!

—Γιατρέ, σὲ καταλαμβάνω. Δὲν πρέπει νὰ σὲ φωνάζω, ὅταν ἄσθενῶ. Μὲ φαρμακόνεις πάντοτε. Σὺ ἄλλοτε ὑπερήσπισες τοὺς δυστυχεῖς ναυαγούς, οἱ ὅποιοι εὗρον εἰς τὸν βυθὸν τοῦ ποτηρίου τὴν λήθην καὶ ἡσυχίαν. Σὺ τούλαχις πον μὴ μὲ συντριβείς. Δὲν εἶνε ἀρρώστεια αὕτη. Μὲ διώχνει ἀπὸ τὸν κῆπόν μου ἡ ὑγειονομικὴ Διεύθυνσις· θὰ ἀδειάσουν τὸ Κουρούμ, διὰ νὰ μείνῃ ἐλεύθερον τὸ Λοιμοκαθαρτήριο. Εἴκοσι καὶ πέντε χρόνια τώρα ἐργάζομαι ἐδῶ καὶ τὸν θεωρῶ ιερώτερον ἀπὸ τὸ πατρικὸ σπῆτί μου. Θ' ἀποθάνω, δὲν θὰ ἀνθέξω!

—Ἐλα, καϋμένε Εὐστάθιε, μὴ εἶσαι μεμφίμοιρος.

Ἄφοῦ σὲ βγάλουν, πήγαινε νὰ ἡσυχάσης, τόρξ δά, εἰς τὸ πατρικὸ σπῆτί σου, εἰς τὴν ἐλευθέραν πλέον πατρίδα σου, καὶ εἰπέ, ὡς ὁ Συμεών, μὲ αὐταπάρνησιν τὸ «Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα.»

Μ' ἐκύτταξε μὲ δακρυσμένους ὀφθαλμούς, ἔκαμε νὰ παραπονεθῇ, ἀλλ' ἐγέλασε μὲ πικρίαν ἀναμειγμένην μὲ χαράν. Ἄνεκουρίσθη. Τὸν ἐκύτταξ μὲ προσοχὴν καὶ τὸν ἐλυπήθην. Τὸ νὰ εἶνέ τις ἱατρός, δὲν ἔπεται, ὅτι εἶνε πλασμένος ἀπὸ γρανίτην. Ἐρχίσασμεν νὰ κλαίωμεν μαζί· τοῦτο ἦτο μίᾱ κοινὴ ὁμολογία διὰ τὴν φυγαδευθεῖσαν εὐτυχίαν μας, διὰ τὴν δυστυχίαν, ἣτις ὡς θλιβερόν προοίμιον εἶχε τὴν ἀλησμόνητον ἐκείνην Πρωτοχρονιά.

★

Ὅταν ἐξῆλθον τοῦ Σιναιτικοῦ κήπου, οἱ ἀστέρες ἐσημείονον τὴν προσέγγισιν τῆς Ἡοῦς. Ὁ Αὐγερινὸς εἶχε κολλήσει κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἐπάνω εἰς τὴν ἐμπνευσμένην καὶ θεοβάδιστον κορυφὴν τοῦ Σινᾶ καὶ ἔρριπτε τὴν τελευταίαν ἀδαμαντίνην προβολὴν τοῦ εἰς τὸ κέντρον τῆς ἀληθοῦς θρησκείας, εἰς τὴν μυστηριώδη πηγὴν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀπέρρευσαν οἱ διαφανεῖς σταλακτίται τῆς Μωσαικῆς σοφίας. Ἐνεθυμήθη τὸ ἄστρον, τὸ ὁποῖον ὠδήγησε τοὺς τρεῖς μάγους εἰς τὴν Βηθλεέμ, ἐκλίνα συγκεκινημένος, ἐγονυπέτησα καὶ διηύθυνα τὰς ἱκεσίας μου εἰς τὸ σπαργανωμένον βρέφος τοῦ πενιχροῦ σπηλαίου, εἰς τὴν φάτνην, ὅπου ἐγεννήθη ὁ Θεός.

ὦ ! τί παραπονεμένη Πρωτοχρονιά ἦτο ἐκείνη !

ΥΠΟ ΤΗΝ ΣΚΙΑΝ ΤΩΝ ΦΟΙΝΙΚΩΝ

Στὴν πεφλημένην σύζυγόν μου ΔΕΣΠΟΙΝΑΝ

«Τοιοῦτος ὁ ἀνθρώπινος βίος.»

Α'.

Ἡ Σιναϊτικὴ Χερσονήσος, ἐκτὸς τῆς ἀπεράντου ἀμμώδους πεδιάδος Ῥαίθους, εἶνε συνεχὲς ὁροπέδιον συνιστάμενον ἀπὸ φιλοὺς καὶ γρανιτώδεις ὄγκους. Ἡ κορυφὴ τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης ὀρθοῦται ἐν τῷ κέντρῳ καὶ δεσπόζει τῆς χερσονήσου, ἐκ ταύτης δὲ βορειότερον ἀπολύεται εἰς κολπώδης κρίκος, ὅστις περατοῦται βορειοανατολικῶς ἐν τινι ἀποστάσει εἰς τὸ πανύψηλον ὄρος Σερβάλ. Τὸ πεπλεγμένον καὶ πολυσχιδὲς σύστημα τῶν φαράγγων καὶ κατωφερειῶν διασχίζει τὸν τόπον καὶ περικλείει ἐν εἰδει δικτύου βρόχους ἀνίσους καὶ οὕτω σχηματίζει τὰς δάσεις Νάσθ, Κίδδ, Χεβράν καὶ Ῥάβα. Ἀλλ' ἡ μᾶλλον ὀνομαστή καὶ γόνιμος τῶν δάσεων τούτων εἶνε ἡ δασὶς Φαράν, οὐάδι ἐλ—Φαράν, παράλιος καὶ κειμένη ἐν μέσῳ περίπου τοῦ Σουέζ καὶ τῆς Ῥαίθους (Τόρ). Ἡ δασὶς Φαράν ἦτο λίαν σημαντικὴ καὶ πεφημισμένη κατὰ τὴν ἀρχαιότητα διὰ τὴν ἐν αὐτῇ ὁμώνυμον πόλιν Φαράν, ἥτις ἦτο ἔδρα τῆς ὁσιωτάτης ἐπισκοπῆς Φαράν, τοῦ Χριστιανικοῦ κέντρου ὅλης τῆς Σιναϊτικῆς Χερσονήσου.

Σήμερον λείψανα ἐρειπίων μεγαλοπρεπῶν καὶ ἀρχαίων οἰκοδομῶν δεικνύουν τὴν θέσιν τῆς πάλαι ποτὲ εὐδαίμονος ἐκείνης ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς πόλεως. Μολονότι ἡ ὄψις τῶν

ἐρειπίων τῆς πόλεως ταύτης εἶνε σήμερον πένθιμος, ἡ τοποθεσία ὁμῶς ταύτης εἶνε εἰς ἄκρον γραφικὴ καὶ γοητευτικὴ. Ῥυάκιόν τι, τούραα, τὸ ὅποῖον δὲν ἀποξηραίνεται ποτέ, ποτίζει τὴν ὄσιν εἰς ἀπόστασιν τριῶν καὶ τεσσάρων χιλιομέτρων. Δάσος φοινίκων, μπάλλαχ, ἀληθὲς φαιδρύνει τὰς δύο δχθας του, ὀλίγον τι ἰσχνόν, ἀραιόν καὶ ἀναμειγμένον μετ' ἀκκιῶν, λάβαχα, ἔξυφοινίκων. μετὰ τινων ξυλοκερατεῶν, μζννοφῶρων δένδρων, τάρφα, ἰτεῶν καὶ ζιζύφων, νάβακα. Τὰ πτηνὰ ψάλλουν ἐπιχαρίτως εἰς τοὺς κλάδους, τὰ ὀλίγα πρόβατα νέμονται τοὺς ψιλοὺς λειμῶνας, αἱ δὲ πλεκταὶ καλύβαι ἐκ ζακχαροκαλάμων καὶ πλίνθων διακρίνονται μετὰ τῶν δένδρων. Αἱ κοιλάδες καὶ αἱ μικραὶ πεδιάδες καὶ αὐταὶ ἀκόμη αἱ πετρώδεις κατωφέρειαι καὶ κλιτύες εἶνε κατὰσπαρτοι μετὰ μεγάλης φειδοῦς ἐκ τῶν ἀρωματικῶν τούτων δένδρων, τὰ ὅποια ζητοῦσι τόπους πετρώδεις. Ἡ ζωὴ των εἶνε πάλῃ διηνεκῆς κατὰ τοῦ καυστικοῦ ἡλίου· καιόμενα, ξηραίνόμενα καὶ σχεδὸν ἀπονεκρούμενα, ἐν τούτοις ἀναζωογονοῦνται εὐκόλως διὰ φθινοπωρινῆς τινος βροχῆς, πιπτούσης ἔκ τῶν εἰς ἔτος, καὶ ἀναλαμβάνουσι πάραυτα ἡμέρας τινὰς πρασίνης νεότητος.

★

Τὴν χώραν ταύτην, τὴν ὅποιαν κατὰ τὴν αὐγὴν τῶν ἱστορικῶν χρόνων κατεῖχον μέχρι τοῦ Ἑλανίτου κόλπου οἱ Μονιτοῦ, κατοικοῦσι σήμερον γνήσιοι Ἀραβες, οἱ Βεδδουῖνοι (Βέδδ-οῦῖν=τέκνα τῆς ἐρήμου) ἔχοντες κεφαλὴν ἰσχυράν, γενειάδα μακράν καὶ σφηνοειδῆ, κόμην μακράν καὶ πυκνήν. Ἐκ τῶν Βεδδουῖνων τούτων κατοικοῦσιν ἐνταῦθα οἱ Μπένι-ἐλ-Τούρ (υἱοὶ τοῦ Τούρ) ἢ Τοσάρα, εἶνε δὲ οὗτοι οἱ εὐγενέστεροι, ἀρχαιότεροι καὶ μονιμώτεροι κάτοικοι τῆς

Χερσονήσου καὶ ὑποδαιοῦνται εἰς πέντε φυλάς, τὴν τοῦ Σιοβίλεχ, Ἀλεούγιατ, ἐλ - Μέζενι, Οὐάλιχατ Σουλεῦμάν καὶ Μπένι Οὔάσελλ. Αἱ φυλαὶ αὗται ζῶσιν αὐστηρῶς ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμέναι καὶ διοικοῦνται ἐν πατριαρχικῇ πολιτεύματι ὑπ' ἀρχηγῶν καὶ κριτῶν (Σέχ.)

Οἱ Τοβάραι δύνανται ὁμολογουμένως νὰ καυχήθωσιν, ὅτι εἶνε οἱ λιτότεροι καὶ οἱ ἐγκρατέστεροι ἄνθρωποι τῆς ὕφης. Λιτότατοι καὶ ὀλιγαρκέστατοι ζῶσι διὰ τοῦ ἐλαχίστου γάλακτος τῶν θρεμμύτων αὐτῶν καὶ μὲ τὴν μετριωτάτην συγκομιδὴν τῶν ὀλίγων καρπῶν τῶν, τῶν φοινίκων, τοῦ μάννα καὶ τῶν ζιζυφῶν. Μερεῖς τῆς αὐτῶν καλλιιεργεῖ τὴν γῆν. Σεσωρευμένοι πέριξ τῶν πηγῶν καὶ τῶν φρεάτων συντηροῦσι δι' ἀπιστεύτου φιλοπονίας καὶ ἐργασίας ἀγροῦς βραχυτέρους μὲν λακωνικῆς ἐπιστολῆς, ἀλλὰ γονίμους καὶ κήπους ὁπωσδήποτε συγκεκροτημένους ἐκ φοινίκων, συκῶν, ἐλαιοδένδρων καὶ κλημάτων. Ἀλλάσθουσιν εἰς τὰς ἀγοράς τοῦ Σουέξ καὶ τοῦ Τόρ τὸ ὀλίγον μέλι, τὸ μαλλίον, τὸ κόμμι, τὸ μάννα ἀντὶ σίτου καὶ ἀραβοσίτου, τῶν ὁποίων ἔχουσιν ἀνάγκην ἀπόλυτον, πωλοῦσιν εἰς τὰς πλησίον ἀγοράς ὄστρακα τῆς θαλάσσης, μαργαρίτας καὶ ἀκατέργαστον κάλαιν (φερούξ) καὶ οὕτω κατορθόνουσι νὰ μὴ ἀποθάνωσι τῆς πείνης τρεφόμενοι μὲ ὀλίγον μάννα, φοινίκας καὶ ἄλλους καρπούς.

Τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς διὰ τοὺς ἀνθρώπους τούτους παρέρχονται πάντοτε ἄνευ συζητήσεως, εἶνε δὲ τόσον ὀλιγαρκεῖς, ὥστε κατ' ἐξοχὴν ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἐξαίρεσει τῶν Φακιρῶν τῆς Ἰνδίας, αὐτοὶ φαίνονται ἀνήκοντες εἰς τὸ φυτικὸν μᾶλλον βασιλεῖον ἢ τὸ ζωικὸν ὑπὸ ἐποψίν διατροφῆς. Συνθηκολογοῦσιν ἀπὸ τοῦ λίχνου μέχρι λιπαροῦ γήρατος μετὰ τῆς ἐγκρατείας καὶ οἱ ὅροι τῆς συνθήκης

ταύτης τηροῦνται κατ' ἀνάγκην αὐστηρῶς. Τέκνα τοῦ πεπρωμένου γνήσια ὑπείκουσιν εἰς τοῦτο ἀγογγύστως. Οὐδεμία ἀπολύτως ἐλπίς βελτιώσεως τῶν συνθηκῶν τοῦ βίου λαμπρύνει τὴν ζωὴν των. Οὐδὲν ἐλπίζουσι. Μὴ δὲν εἶνε τὰ πάντα ἐμπεπιστευμένα εἰς τὴν σοφὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ; Ἡ φρικτὴ ἀπομόνωσις ἐν μέσῳ τῆς ἐρήμου ὠδήγησε πάντοτε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα νὰ εὕρισκῃ τελείαν ἀνάπαυσιν εἰς τὰς βουλάς καὶ τὴν πατρικὴν πρόνοιαν τοῦ Ἰψίστου. Ὁ φιλοσοφικὸς χαρακτήρισμός τῆς θείας προνοίας, ὅστις ἀποδίδεται εἰς τὸ ὑπέρτατον Ὄν, οὐδαμοῦ ἔχει τόσον ἀκριβῆ καὶ ἀμετάθετον σημασίαν καὶ γνωριμίαν, ὅσῃ ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Ἀμέριμοι καὶ μετ' ἐνδομύχου γαλήνης καὶ ἐν φιλοσοφικῇ μοίρᾳ διανύοντες τὰ χαραχθέντα ὅρια τοῦ πεπρωμένου καὶ τῆς μυστηριώδους προνοίας διέρχονται τὰς ἡμέρας των ἐν ἡρεμίᾳ στωικῇ, ἐν λειτουργίᾳ τῶν αἰσθήσεων μεμετρημένα καὶ πνευματικῇ ἀναπαύσει ἀτέρμονι. Τελεῖα ἀναπαράστασις τοῦ βίου τῶν ἀρχαίων στωικῶν, κατὰ φανῆς ἐγκράτεια τῶν πρώτων χριστιανῶν φιλοσόφων. Ἀληθεῖς τῆς ἐρήμου φιλόσοφοι, ὀλιγαρκεῖς καὶ ἀμέριμοι, μὲ μέτωπον γαληνιαῖον καὶ φυσιογνωμίαν συμπαθεστάτην, προδίδουσιν ἥθους ἱερότητα καὶ πεποιθήσιν εἰς τὰς ἀνεξερευνήτους βουλάς τοῦ Θεοῦ, ρεμβάζουσιν ἐπὶ ἡμέρας, μῆνας, ἔτη, ἐπὶ αἰῶνας, ἐὰν κατῴρθονον νὰ ζήσωσιν ὡς οἱ γρανιτώδεις ὄγκοι τοῦ Σινᾶ. Ἐὰν ἡ ἀφέλεια εἶνε τὸ οὐσιωδέστερον γνώρισμα τοῦ τέκνου τῆς ἐρήμου, ὁ ρεμβασμὸς εἶνε ἡ γλυκυτέρα ἀπόλαυσις αὐτοῦ, διότι εἶνε ἡ ἐλαφροτέρα ἐνσχόλησις τοῦ πνεύματος, ἐν τῷ βάθει τοῦ ὁποῦ θάπτουσι τοὺς λοιποὺς ἀφελεῖς διαλογισμούς των, ἵνα καταρρέῃ ὁ βίος ἄφροντις, ἥρεμος καὶ σιωπηλός. Πλήρης ψυχικὴ νηνεμία ἀνευ οὐδεμιᾶς παλιρροίας αἰσθημάτων καὶ παθῶν. Ὁ ρεμβασμὸς

εἶνε ψυχολογικὸν συστατικὸν τοῦ Βεδδουίνου, εἶνε δὲ σύντροφός του, εἶνε ἡ τέρψις του.

Καὶ ὁμως ἡ ζωὴ τῆς ἐρήμου ἔχει ἄρρητα θέλητρα, ἔχει τὸ μονῆρες μεγαλεῖόν της. Ἡ φιλοσοφικὴ ἀπάθεια εἶνε δὲ ἀχώριστος τῆς ἀρετῆς σύντροφος καὶ διὰ τοῦτο τὸ εὐρὺ καὶ μελαγχολικὸν μέτωπον τοῦ Βεδδουίνου καθαγιάζεται ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐνθα ὅλα διεγείρουσι τὴν ψυχὴν τερπνῶς καὶ ἐπαγωγῶς, ὅπου τὰ πάντα ὁμιλοῦσι κατ' εὐθείαν εἰς τὴν ψυχὴν.

Ἡ εὐγενὴς ἀφ' ἐτέρου μέριμνα τῆς σωματικῆς τελειότητος εἶνε καταφανής, διότι ζῶντες κατὰ φύσιν ζῶσι καὶ κατ' ἀρετὴν, ἥτις εἶνε ἡ φυσικὴ συνέπεια τῆς εὐμελοῦς ζωῆς καὶ ἡ ἀνταμοιβὴ ταύτης. Ὑψηλοί, εὐρύτεροι, εὐθεῖς καὶ γιγαντώσων κατόπιν τόσων καὶ τόσων στερήσεων, οὐδέποτε ἀσθενοῦσι καὶ ἀποθνήσκουσι κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκ φυσικοῦ θανάτου.

Ἐν μέσῳ μικροῦ συμπλέγματος φοινίκων καὶ ζιζυρίων παρὰ τὴν ταπεινὴν καὶ κελαρύζουσαν κοίτην τοῦ φιλοπαίγμονος ρυακίου τῆς Φαράν εἶχε στήσει τὴν καλύβην του δὲ ἐκ τῶν ὑπαρχηγῶν τῆς φυλῆς Μουστάφα μπὶν Χρυσεῖν κατοικῶν μετὰ τοῦ μονογενοῦς του υἱοῦ Ἐμρουλάχ. Ἐγεννήθη οὗτος διὰ νὰ σέβηται τὸν πατέρα του, ὥς ὁ πατήρ διὰ τὸν ἁγαπᾷ τὸν υἱόν. Εἰκοσαέτης, ὑψηλός, εὐρύτερος, ὠραῖος καὶ γλυκὺς ὁ Ἐμρουλάχ ἦτο τὸ χάρισμα τοῦ πατρικοῦ οἴκου καὶ ὅλης τῆς Φαράν. Ἡ ἄδολος μορφὴ του ἦτο ῥαντισμένη μὲ τὴν ἐαρινὴν πνοὴν τῶν πατριαρχικῶν χρόνων, ἐφρυσσον δὲ ἐκ πόθου αἱ χαρίεσσαι νεάνιδες, ὅσαι κατὰ τὸ μαγευτικώτατον λυκόφως ἤρχοντο κατὰ πανάρχαιον ἐθιμον νὰ ὑδρευθῶσιν ἐκ τῆς πηγῆς (χαναφίε) καὶ ἐβλεπον τὴν

ώραίαν καὶ γλυκεῖαν μορφήν τοῦ Ἐμρουλάχ. Ἡ σοβαρὰ γαλήνη καὶ ἡ ἀξιοπρεπὴς στάσις τοῦ ἡρωικοῦ Βεδδουίνου ἦτο ἐπιρρεπὴς εἰς αὐτόμαχτον ἐνθουσιασμόν, ὅστις ἐξεχύνετο πάντοτε ἐν τῇ ἀρλεῖ καλύβῃ του εἰς ἄτμᾳ γοητευτικόν. Καὶ ἐπειδὴ ἡ φωνὴ τῆς εὐτυχοῦς καὶ ὠρχίως νεότητος εἶνε ἐπιδλητική, ἡ ἡχώ, γυνήσια τοῦ βουνοῦ καὶ τῆς ἐρήμου θυγάτηρ, ἐπὶ ὥρας ἐπανελάμβανεν ἐντὸς τῶν τρυφερῶν καρδιῶν τὰς ἀπηχήσεις τοῦ ἄσματος του, τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ γλυκὺ νανοῦρισμα τῶν παρθένων κατὰ τὰς δροσερὰς νύκτας.

Ἡ ἀνάγκη τοῦ ὕδατος ἐπολλαπλασιάζετο εἰς τὰς οἰκίας καὶ αἱ χαριτωμέναι ὑδροφύροι διετείνοντο μετὰ σπουδαιότητος, ὅτι μάλιστα ἐπρόφθانون νὰ χορταίνωσι μὲ ὕδωρ τοὺς διψῶντας κατὰ τὰς μακρὰς τροπικὰς ἡμέρας. Ἐλάμβανον δύο μικρὰς στάμνους (γκούλα) εἰς τὰς χεῖρας ἢ μίαν μεγάλην λάγηνον (μπαλάσκ) ἐπὶ τοῦ ὤμου ἢ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, συνηθέστερον, καὶ ἤρχοντο διὰ νὰ τὰς γεμίσωσιν ἐκεῖ τὸ ρυάκιον ὅμως ἐβράδυνε νὰ καταβῇ ἐγκαίρως καὶ διὰ τοῦτο πάντοτε ἡργοπόρουν. Κατόπιν ὠδήγουν τὰ πρόβατα καὶ τὰς καμήλους των, διὰ νὰ σβέσωσι τὴν δίψαν των. Φεῖ! μόνον ἡ ἰδικὴ των δίψα ἔμενε πάντοτε ἀσβεστος.

Ὁ Ἐμρουλάχ ἐκάθητο ἄφροντις καὶ ρεμβάζων ἐν τῇ κήπῳ τῆς οἰκίας του κατὰ τὸ λυκόφως, κατόπιν κοπιώδους καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἐργασίας ἐν τῇ φοινικῶνι καὶ ἔρριπτεν εἰς τὸν ὀρίζοντα τὰς τερπνὰς ὄνειροπολήσεις του, τὰς σαλγευομένας ἀνὰ μέσον τῶν ὀξέων καὶ μελιχρῶν κλάδων τῶν φοινίκων, ἐν μέσῳ τῶν ὀπλοῶν ἐπαιζε φιλομειδῆς ὁ Ζέφυρος. Περιέπιπτεν εἰς ἀτέρμονας ρεμβασμοὺς καὶ ἐρρόφα μὲ τὴν φαντασίαν του τὸ κύπελλον τῆς χρυσοῦς ζωῆς του, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἡ Κίρκη τῆς ἐρήμου συνεκέρρασεν ἀπὸ ἔτους ἤδη τὰ ἄρρητα καὶ γοητευτικὰ θέλγητρά της. Ἐξῆ πλεον ἀποκλειστικῶς ἐντὸς τοῦ ἀρωματικοῦ καὶ μα-

γευτικοῦ κύκλου τῶν ἐρωτικῶν του ἀναμνήσεων καὶ ἡ ὀρεινὴ ψυχὴ του ἀνεπαύετο ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ προσκεφαλαίου τοῦ ἔρωτος καὶ ἐκεῖθεν ἐτρέφετο τὸ γλυκὺ μάννα.

Αἱ πρῶται σελίδες τοῦ βιβλίου τῆς ζωῆς τοῦ Ἐμρουλάχ, ὡς ὄλων τῶν Βεδδουίνων, ἦσαν ἐρωτικά· σελίδες ὁμῶς ἀγναί· καὶ πλήρεις φωτός, πλημμυροῦσαι τὴν καρδίαν του καὶ καταυγάζουσαι τὴν ἄσπilon ψυχὴν του. Ὁ ἔρως ἐθέρμανεν αὐτὸν περισσότερον τοῦ καυστικοῦ ἡλίου τῆς πατρὶδος του. Οἱ πόθοι ἐξυπνοῦν εἰς τὴν ἔρημον θερμοί, ὡς ὁ ἥλιος, ὅστις καίει ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν των. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀφοσιώσεως εἶνε μᾶλλον ἐπιδλητικὴ καὶ ὁ ἔγγαμος βίος ἐκεῖ εἶνε ἓν συνεχές καὶ ῥομαντικὸν εἰδύλλιον. Εἶνε ἡ μυστηριώδεις οἱ παλμοὶ καὶ ἱεραὶ αἱ συγκινήσεις τῶν ἀπαρμιλλίων τῆς ἐρήμου εἰδυλλίων, εἰς τὰ ὁποῖα περικλείεται ὁλόκληρος θησαυρὸς τέρψεων εὐγενῶν καὶ ἀρχῶν πατριαρχικῶν. Καὶ εἶνε πράγματι ἀληθῆς ἐντρύφησις διὰ τοὺς ἀνθρώπους τούτους ὁ ἔγγαμος βίος μετὰ τὴν πατριαρχικὴν χροιάν καὶ τὰ ἀρχέγονα χρώματα τῆς Βιβλικῆς ἐποχῆς. Ἐκεῖ, ὅπου ὅλα τὰ αἰσθήματα εἶνε ἱερά, καὶ τὰ τόξα τῆς ἐρωτικῆς φαρέτρας εἶνε ἐπίσης ἄδολα καὶ ἱερά, διότι ἐχέγγυον τοῦ ἔρωτος τῆς ἐρήμου εἶνε ἡ ἀγνότης. Τόσον τὰ πλεονεκτήματα τῆς καρδίας εἶνε ὑπέρτερα τῶν τοῦ πνεύματος παρὰ τῇ εὐγενεῖ ταύτῃ φυλῇ.

Καὶ ὁμῶς ἀνέμενε μετ' ἀγωνίας νὰ μαντεύσῃ ὁ σεβαστὸς πατὴρ του (ἐλ χαδρὲτ ἀμποῦ) τοὺς πόθους του, ν' ἀναγνώσῃ τὴν καρδίαν του καὶ νὰ ἐπιδοκιμάσῃ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ὀνείρων του.

B'.

Αἱ τελευταῖαι ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου διήρχοντο διὰ μέσου τῶν κλάδων τῶν φοινίκων καὶ ἦσαν θεσπέσιοι, ἦσαν πράγματι μυστηριώδεις καὶ οὐράνιοι. Ἡ αὖρα ἐσκορπίζεν ἐπὶ τῆς αὐχμηρᾶς χώρας τὰ μῦρα τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, τὰ ἄρώματα ἀνemiγνύοντο μετὰ τὰς τελευταίας θωπείας τῆς θαλπωρῆς τοῦ Φοίβου, αἱ δὲ σταγόνες τοῦ μάννα ἔχουνον ἐπὶ τῶν λεπτῶν καὶ βελονοειδῶν φύλλων τῶν δένδρων των ἄρωμα γλυκὺ καὶ ὁσμὴν εὐάρεστον. Τὸ ἀπαράμιλλον τῶν τροπικῶν χωρῶν λυκχυγὲς ἐχρύσονε τὰ φοινικοδένδρα. Ἡ πορρῦρα τοῦ δύνοντος ἡλίου καὶ τὰ σελαγίζοντα κατὰ τὴν δύνειν κύματα τῆς Ἐρυθρᾶς ἦσαν ἐξαισιῶς ὠραιότητος. Τὰ μαρμαίροντα ἄστρα θὰ ἐφαίνοντο μετ' ὀλίγον, μέλλοντα ν' ἀναρῶσιν ἐν ἀκαρεὶ ὡς ἐκ συνθήματος, διὰ νὰ σύρῃσι τὸν αἰώνιον χορὸν ἐν μέσῳ τῶν μυστηριωδῶν ἀναδιπλώσεων τοῦ ἀπείρου. Μία μαγεία ἀτελείτητος, εἰς μυστικισμόδ' ἀπερίγραπτος ἐπλανᾶτο εἰς τὸν ὀρίζοντα.

Ὁ Ἐμουλάχ ἐκάθητο εἰς τὸν κῆπὸν τοῦ ρεμβάζων παρὰ τὸ στέλεχος γηραιοῦ φοινικοδένδρου. Ἀνέμενε τὸν πατέρα του, ὅστις εἶχε προσκληθῇ παρὰ τοῦ φυλάρχου. Παρῆλθον τρεῖς ὥραι. Ἀνέμενε χωρὶς νὰ μεμψιμοιρῇ καὶ μετὰ θρησκευτικοῦ σεβισμού.

Ἡ σελήνη κατεπλημύρει μετὰ τὰς μαγικὰς ἀκτῖνας τῆς καὶ ἐχρύσονε τὴν ὀμυλὴν ἄμμον· ἐνύμιζεν, ὅτι ὠμίλει κατ' εὐθεΐαν εἰς τὴν ψυχὴν του. Τόσον ἦτο καθαρά ἐν μέσῳ τοῦ διαστέρου τῆς νυκτὸς μανδύου. Ἀλλ' ἦτο καὶ εὐπρόσδεκτος ὡς θεὰ Βαθυλώνιος, διότι εἶνε ἡ μήτηρ τῆς νυκτερινῆς δρόσου εἰς τὴν χώραν τῶν φοινίκων καὶ τοῦ καίοντος ἡλίου. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Ἐμουλάχ ἦσαν βαπτισμένοι εἰς τὸ ἔρεβος τῆς νυκτὸς καὶ ἐνέκλειον ὀλόκληρον ποίησιν· ἦσαν

δύο ὕγρὰ κέλευθα, ὀφθαλμοὶ ὥραϊοι, οἱ ὁποῖοι εἶ-
χον ὀρκισθῆ εἰς τὴν χάριν καὶ τὰ θέλγητρα τῆς κόρης τοῦ
Σινᾶ, δι' αὐτὴν τὴν διαλάμπουσαν ὡς Χερουβεὶμ. Φεῦ!
ἡ καρδιά του κατέστη λάφυρον τῆς ὥραιας κόρης καὶ ὁ
κληῖρος τῆς ὑπάρξεώς του ἐπλανᾶτο εἰς τὴν χρυστὴν κληρω-
τίδα, εἰς τὸν πυθμένα τῆς ἀδύσσου, ἣτις ὀνομάζεται κ α ρ-
δ ί α π α ρ θ ε ν ι κ ή! Ἐτρέφετο εἰς τὸν βωμὸν τῶν ἀνα-
μνήσεών του, εἰς τὰς ὁποίας εὗρισκε τόσῃν τέρψιν καὶ ἐρ-
ρέμβαζεν, ἐρρέμβαζεν Οὐδ' ἤκουσε τὰ βαρέα ἐπὶ τῆς
ἄμμου βήματα τοῦ πατρὸς του, ὅστις μὲ πατριαρχικὴν με-
γαλοπρέπειαν ἐπλησίασε πρὸς αὐτὸν καὶ τῷ εἶπεν ἡσύχως:

—Κούμ, γιὰ οὐάλιατ! Ἐντε ἀκαρῆς. Ταάχοτ ἐλ μπίντ
μπιτὰ Σέχ. Ἐντε μαψούτ;

(Σήκω, παιδί μου! Εἶσαι ἀρραβωνιασμένος. Παίρνεις
τὴν κόρην τοῦ φυλάρχου. Εἶσαι εὐχαριστημένος;)

—Ἄνα μαμνοὺν κάλμπαν (εἶμαι εὐγνώμων ἐκ καρ-
δίας), ἐτραύλισεν ὁ Ἐμρουλάχ καὶ ἠσπάσθη τὴν δεξιὰν
τοῦ πατρὸς του, ἐνῶ δύο δάκρυα ἐκυλίσθησαν ἐπὶ τῶν πα-
ρειῶν του καὶ τῆς ἄμμου. Δὲν ἠδύνατο νὰ συγκρατήσῃ τὴν
χαρὰν καὶ τὴν συγκίνησίν του. Ὀλόφωτοι αἱ ἀκτῖνες τῆς
εὐτυχίας ἐν μέσῃ νυκτὶ εἰσώρμων εἰς τὴν καλύβην του.
Ἦτο εὐτυχῆς, διότι ἡ κόρη ἐκείνη ἐνέπνεε τὴν καρδίαν του.

Ἡ οἰκία τοῦ φυλάρχου φαίνεται ὅτι ἦτο ἡ μᾶλλον δι-
ψασμένη εἰς τὴν ἡσυχον κώμην τῆς δάσεως Φαράν. Πῶς
ἄλλως ἐξηγεῖτο ἡ συχνὴ παρουσία τῆς ὥραιας κόρης του
εἰς τὴν πηγὴν, ὁπόθεν ὑδρεύετο; Ὁ ἥλιος ἐβάδιζε βραδέως
εἰς τὸ ξηρὸν καὶ πνιγερὸν στερέωμα ῥίπτων τὰς πυρίνους
γλώσσας του καὶ ὁμως ἡ θερμότης ἐνεδυνάμονε τὸ βῆμα.

της καὶ αἱ γκαῦλαι καὶ αἱ μπαλάσκ τρὶς καὶ τετράκις ἐπληροῦντα τοῦ διαυγοῦς νέκταρος τοῦ ῥυακίου. Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς δὲν εἶχε διαφύγη τὸ ὀξύδερκὲς δμμα ἐνὸς ἀρχαίου Βεδδουίνου, ὅστις μόνον ἀπὸ τὰ ἱχνη τῆς καμήλου ἠδύνατο νὰ μαντεύσῃ ὅλα τὰ γεγονότα τῆς ἐρήμου. Ἐψυχολόγηται ἀπὸ καιροῦ ὁ πατήρ τοῦ Ἐμουλάχ ἐπὶ τῶν ἱχνῶν τῆς παιδίσκης καὶ οἱ πόθοι τοῦ υἱοῦ του εὔρον τὴν δέουσαν ἀπήχησιν εἰς τὴν δεξιότητα καὶ ἀγιότητα τῆς πατρικῆς καρδίας.

Ἡ κόρη τοῦ φυλάρχου ἀνῆκεν εἰς τὴν ἡλικίαν, τὴν ὅποίαν ἀνέκαθεν ἔψαλεν ἡ ποίησις. Ἡρίθμει δεκαεῖς Μαῖους τροπικοῦς, οἱ ὅποιοι εἰς τὴν χώραν ἐκείνην καθιστῶσι τὴν κόρην ὠραίαν γάμου. Ἦτο λαμπρὸν ἄνθος τῶν τροπικῶν χωρῶν, ἀκτινοβολοῦν μὲ ὅλην τὴν μεθυστικὴν δύναμιν τῶν ζωηρῶν χρωμάτων του. Χρυσάλις τῶν θερμῶν κλιμάτων, ψυχὴ στολισμένη μὲ τὰ τρυφερά καὶ εὐχρωμα ἄνθη τοῦ ἔρωτος. Καλλονὴ συναρπάζουσα καὶ γοητευτικῶς αἰδήμων. Τί δὲν ἐξέφραζον οἱ δύο ἐκεῖνοι μαῦροι ὀρθάκμοι μὲ τὸ δροσερὸν καὶ ὠραῖον πρόσωπον, τὸ ὅποιον εἶχε τὸ χρῶμα καὶ τὴν σιελπνότητα ἐκλεκτοῦ σίτου! Ὡς μεθούσα θωπεία διηυθύνετο εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἐμουλάχ τὸ βλέμμα της τὸ γλυκὺ καὶ ἡ ἀφελὲς ὄψις της. Μεγαλοπρεπὴς μελαγχολία ἐδέσποζεν ἐπὶ τῆς τρυφερᾶς κόρης, ἥτις ἐβάδιζεν ὡς βλαστὸς φοίνικος ἐπὶ τῆς λευκῆς ἄμμου. Δὲν ἦτο ὀμιλία, ἦτο ἄσμα, ἦτο μολπὴ ὅ,τι ἐξέφευγε τὸ ἔρκος τῶν καταλεύκων ὀδόντων της, φωνὴ θωπεύουσα τὴν ψυχὴν ὡς μινυρίζουσα ἀηδῶν. Ρόδου κάλυξ αὐτὴ ἀνέμενε τὴν πρώτην ἀγλήν τῆς ἡοῦς, ἀπλῆν τοῦ Ἐμουλάχ ψυχικὴν ἀκτίνα, ὅπως παιδρὰ ἀνθίστη.

Ἔσυρεν ἡγεμονικῶς τὰς ἐλαφρὰς ἐμβάδας της (γ κ ι σ μ ε)· ἔρριπτε μὲ χάριν περιστῆν τὸ ἐλαφρὸν περικάλυμμά της (γ ἄ λ α φ)· προσήρμοζεν εἰς τὸ κομψὸν ἀνά-

στημά της με λεπτότητα και σεμνότητα τὸν μακρὸν χιτῶνά της (γ κ ε λ ε μ π ι α)· και ἄφινε νὰ ἐπιδεικνύωνται με παιδικὴν ἀφέλειαν τὰ μακρὰ χρυσᾶ ἐνώτιά της (χ ἄ λ α κ α) και τὰ βραχιονιά της (ἐ σ σ ἄ ο υ ο), τὰ ὁποῖα ἦσαν στολισμένα με μεγάλους και ὠραίους κυανοῦς λίθους ἀπὸ πολύτιμον κάλαϊν. Ἀληθὲς βᾶδισμα ἡγεμονικὸν ἐκόσμει τὴν νεαρὰν ἀρχοντοπούλειαν, ἡ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ στολίσῃ τὴν καλύβην τοῦ Ἐμρουλάχ.

Ἦτο πάντοτε ἀφελὴς και ἡρυθρὴ ἐλαφρῶς, μόνον ὅταν ἐπρόφερον ἐνώπιόν της τὸ ὄνομα τοῦ Ἐμρουλάχ. Ἡ καρδιά της ἐπαλλε δι' αὐτόν, διὰ τοῦτον μόνον ἡσθάνετο ἐν τῇ καρδίᾳ της τὴν παλίσροικιν τοῦ αἵματος και τῶν αἰσθημάτων. Ἦσχολεῖτο εἰς τὰ οικιακὰ της. Ἰστατο ἐπὶ ὥρας ἐπὶ ποδός, διὰ νὰ προετοιμάσῃ τὰ τῆς οἰκίας ἡ ὕφαινειν ὡς εἰμαρμένη τὸν εὐτυχῇ ἱστόν τῆς Πηνελόπης στρέφουσα πότε και πότε τὰ ὕγρα και καλλιβλέφαρα ὀμματὰ της πρὸς τὸ ρυάκιον, τὴν πηγὴν τῆς εὐτυχίας της. Ἀλλως τε και τὸ ὕδωρ, ὡς εἴπομεν, πάντοτε ἔλειπεν ἀπὸ τὴν εὐδαίμονα οἰκίαν της και ἐπρεπε νὰ φροντίσῃ μόνη και διὰ τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ και διὰ τὰς καμήλους, αἵτινες δυστροποῦσαι ἐνίστε κατεδιώκοντο μέχρι τοῦ κήπου τοῦ Ἐμρουλάχ. Τὸ ρυάκιον τῆς Φαρὰν δὲν ἦτο πλέον δι' αὐτὴν χεῖμαρρος τῆς λήθης, ἀλλὰ χεῖμαρρος τῶν πόνων και τῶν πόθων της.

★

Αἱ πρῶται δέκα ἡμέραι τοῦ μηνὸς Μοχάρεμ, αἱ ὀνομαζόμεναι Ἐλ Ἀσσερ, εἶνε ἱεραὶ και πρὸ πάντων ἡ δεκάτη, Ἐλ Ἀσούρα, ἥτις ὠρίσθη παρὰ τοῦ συμβουλίου τῆς φυλῆς ἡ ἡμέρα πρὸς ἀναχώρησιν τοῦ ἀλειτουργοῦ στολίσκου πρὸς συλλογὴν κορχαλλίου και μαργαριτῶν.

Ὡς μία φαιδρά, φωτεινή καὶ ἀρροκρήδεμνος νηρηΐς ἐπρόβαλεν ἡ αὐγή, ἐστεμμένη μεῖ ρόδα καὶ καταυγαζομένη διὰ τῆς ἀρμονίας τῶν ἐλαφρῶν ἀπηχήσεων τοῦ κύματος. Πάντοτε ἐκεῖ τὸ φῶς τῆς αὐγῆς ἀγγέλλεται με νέαν ποιήσιν. Τοιαύτης τινὸς ἀνατολῆς ἢ δύσεως τοῦ ἡλίου Σιναιτικῆς οὐδαμοῦ οὐδέποτε δύναται τις νὰ ἴδῃ θέαμα ὠραιότερον καὶ φαεινότερον. Ἡ ἀνθεμδέσσα κόμη τῆς ἡβαζούσης φύσεως κατὰ τὸν μῆνα Μοχάρεμ ἦτο φαιδρά καὶ πλουσία. Ῥιπὴ καμμία αὖρας δὲν ἐσάλευε τὴν πρωΐαν ἐκείνην τὸ ἐρατεινὸν τῶν φοινίκων φύλλωμα. Ἦτο ἡμέρα δροσερὰ καὶ ἀμεμπτος. Ἐπρεπε κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρὸς του ν' ἀναχωρήσῃ καὶ ὁ Ἐμβρουλάχ εἰς τὰ νότια παράλια τῆς Ἀραβίας πρὸς συλλογὴν τοῦ πολυτίμου κοραλλίου (γιοῦσορ) καὶ πρὸς ἀλιεῖαν μαργαριτῶν (λούλκ), τὰ ὅποια ἀφθονοῦν εἰς τὰ παράλια ἐκεῖνα. Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν θὰ ἐτέλει πρὸς εὐτυχεῖς γάμους του.

Ἡ «Ῥάδζι» (Ἑλπίς) ἦτο ὠραῖον ἰδιόκτητον ἰστιοφόρον τοῦ πατρὸς του με πλήρωμα ἐκ δεκαεπτὰ ναυτῶν, ἐξ ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι ἐπὶ ἔτη ἐπάλαισαν κατὰ τῶν πελωρίων καὶ ἀγρίων κυμάτων τῆς Ἐρυθρᾶς. Ἐκυβερνᾶτο δὲ τὸ ἰστιοφόρον (σ α μ ο ὑ κ) ὑπὸ ἀρχαίου καὶ γενναίου ναυτικοῦ, εἰς τὴν πεπειραμένην δὲ χεῖρα τοῦτου ἐνεπιστεύθη ὁ πατὴρ τὸν Ἐμβρουλάχ. Οἱ Βεδδουῖνοι, οἵτινες κατοικοῦσι τὰ παράλια τῆς Ἀραβίας, δὲν ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς οἰκοῦντας τὰ παράλια τῆς Αἰγύπτου, τοὺς Βάτζα, τοὺς Ἀμπάμπτε, τοὺς Μπεσσαρῆν. Εἶνε θαλασσινοὶ τέλειοι καὶ ἀτρόμητοι. Τὰ πλοῖά των, ἰστιοφόρα ἐν γένει, ἔχουσι πανάρχαιον τύπον· νομίζει τις, ὅτι βλέπει ἐν εἰκόνι τὰ πλοῖα τοῦ εὐτυχοῦς Σολομῶντος, τὰ ὅποια ἐστάθμευον εἰς τὸν μυχόν τοῦ Ἑλανίτου κόλπου παρὰ τὴν Αἰλῶν τῆς Βίβλου, ἢ τριήρη τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Ἔστόλισαν τὴν «Ράδζια» μὲ κλάδους φοινίκων. Μὲ τὴν ἑορτάσιμον ὄψιν τῆς ἤτο γραφικωτάτη. Οἱ ἄνδρες τοῦ πληρώματος κατὰ τὴν νύκτα ἐκόμισαν τὰ ἐφόδια διὰ τὸ μακρυνὸν καὶ δύσκολον ταξείδιον, ἦσαν δὲ ταῦτα ἄσκοι πλήρεις ὕδατος καὶ φοινίκων, ὀκάδες τινὲς σακχάρου (σούκκαρ,) καφὲ (μποῦν) καὶ καπνοῦ (δουχάν,) σκεῆθη τινὰ μαγειρικῆς καὶ ἄλλα τινὰ χρειώδη. Τὸ πλοῖον εἶχε τὸν ἐξαρτισμὸν τοῦ τέλειον.

Ἡ ἡώς, ἡ γλυκεῖα τοῦ οὐρανοῦ θυγάτηρ, μειδιῶσα ὡς νέα καὶ τρυφερά σύζυγος, ἔχριε μὲ τὴν ὠραιότητά της τὰς ἀπέναντι σκοτεινὰς κορυφὰς τοῦ Σερβάλ καὶ ἐνεφανίζετο μὲ πρόσφατον νεότητα. Ἡ εἰμαρμένη τὸ πρῶτον ἤδη ἐφαίνετο πικρὰ καὶ ἀδυσώπητος πρὸς τὸν Ἐμρουλάχ. Ἐπρεπε ν' ἀναχωρήσῃ καὶ ν' ἀποχωρισθῇ τῆς ἐκλεκτῆς τῆς καρδίας του.

Ἡ κόρη τοῦ φυλάρχου ἐνεφανίσθη εἰς τὸ ρυάκιον μὲ τὰς τελευταίας ἀκτῖνας τοῦ Αὐγερινοῦ, τὰς ὁποίας ἔρριπτεν οὗτος ἐπὶ τῶν γρανιτωδῶν ὄγκων τοῦ Σερβάλ ὡς ὑπτικὸς τηλέγραφος. Οἱ πόδες τῆς δυστυχοῦς κόρης ἔφρισσον ἐπὶ τῆς ἄμμου ὡς φύλλα φθινοπωρινά, ἡ δὲ καρδιά της ἦτο ἔρμαιον τῆς ἀφάτου συγκινήσεώς της. Φεῦ! Πόσα ναυάγια δὲν εἶχε παρατηρήσει ἐκ τῆς καλύβης της ἐπὶ τῆς ἀγρίας θαλάσσης! Καὶ ὁμως ἠλπίζεν εἰς τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ὅτι δὲν θὰ τὴν δοκιμάσῃ τόσον σκληρῶς.

Ὁ Ἐμρουλάχ ἐπλησίασε πρὸς αὐτήν, ἔλαβε τὰς χαριτωμένας χεῖράς της καὶ ὑπεσχέθη εἰς αὐτήν νὰ ζῇ καὶ ζωογονῇται ὑπὸ τῶν ἐρατεινῶν ἀναμνήσεών της. Ἐνθουσιασμός διέπυρος ἐκυρίευσε τὴν ψυχὴν του καὶ ὠρκίσθη

νὰ τὴν κατάστησιν εὐτυχῇ. Ὁ δρκος τοῦ Βεδδουίνου εἶνε φρικτὸς καὶ ἱερὸς καὶ μόνον ὁ θάνατος δύναται νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ.

—Ναί! ναί! Ἡ ζωὴ σου, τῇ εἶπε, θὰ ρεύσῃ γλυκεῖα ὡς ἀραδικὴ ποίησις καὶ παιδρὰ ὡς περ σικὸν ἐπίγραμμα. Ποτὲ στεναγμὸς δὲν θὰ ἐκφύγῃ τοῦ ἀγνοῦ στήθους σου. Θὰ κλέψω τῶν Χαρίτων τὸν χιτῶνα καὶ τῆς Μοίρας τὴν εὐνοίαν θὰ δανεισθῶ, διὰ νὰ σοὶ τὰ δωρῇσω. Θὰ καταστήσω τὰ χεῖλη σου βωμὸν δροσεροῦ μειδιάματος καὶ τὴν καρδίαν σου φωλεάν τέρψεων. Τὰ δάκρυά μου θὰ χύνω εἰς τοὺς πόνους σου, καθὼς τὰ μῦρα τῆς Ἀραβίας τὸν ἀρωματικὸν χυμὸν των καὶ θὰ βαλσαμόνῃ τὴν πονεμένην ψυχὴν σου μὲ τοῦ Ζεφύρου τὴν ἡδεῖαν πνοήν. Δὲν θὰ σοὶ καίω τὸν λίθον καὶ τὰ μῦρα τῆς πατρίδος μας, ἀλλὰ τὴν ὁλόθερμον τῶν αἰσθημάτων μου λαμπάδα. Ἡ καρδία μου θὰ εἶνε ἔστις ἐρωτὸς ἀσβεστος. Ὡς θύελλα τῆς εἰμαρμένης θὰ ἐπιπέσω μανιώδης κατὰ παντὸς ἐχθροῦ σου καὶ αἱ φάραγγες τοῦ Σινᾶ θ' ἀντηχήσωσι τοὺς ἀπαισίους σπαραγμοὺς καὶ θρήνους του· ἡ μισαρὰ ψυχὴ του θὰ πλανᾶται ὡς ὀλεθρία σκιὰ κομίζουσα τὴν μαύρην δυστυχίαν καὶ τὸ πρόσωπόν του, πικρὸν ὡς ἀλόη, θὰ ἔρπῃ ἐπὶ τῆς ἄμμου, ὡς σαύρα εἰδεχθῆς. Ἰδοῦ, κόρη προσφιλῆς, τὸ ἱερὸν φυλακτήριον τοῦ κόλπου μου (χεγκιάμπ)· ἄς σὲ φυλάττῃ ἀπὸ παντὸς βασκάνου ὀφθαλμοῦ».

Ὁ ἥλιος ἔρριπτε τὰς πρώτας ἀκτῖνάς του ὀπισθεν τῆς κορυφῆς τοῦ Σερβάλ. Οἱ ἄνδρες τῆς «Ράδζια» ἔλαβον τὰς κώπας εἰς τὰς στιβαράς χεῖράς των καὶ ἐξήρχοντο τοῦ μικροῦ λιμένος Φαράν. Ἦσαν παιδοὶ καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐψάλλον τὸ χαριτωμένον τραγοῦδι «Λιέ, Λιέ», ἐνῶ ἐκ τῆς

ἀκτῆς οἱ συνηθροισμένοι φίλοι τοὺς προέπεμπον μὲ τὰς
χαρμοσύνους καὶ γοργὰς στροφάς τοῦ ἀπαραμίλλου ἄσμα-
τος «τααλίλ-ἀμπάτα, ἀνα μάλι χέ!» Ἡ «Ῥάδζια» ἐφευγε
μὲ μεγάλην ταχύτητα καὶ βραεῖαν μεγαλοπρέπειαν. Ὡς
τόνοι μελιχροί, ὡς ἤχος ἀπαλὸς ἐφθανε μακρόθεν εἰς τὴν
ἀκοήν των διαπόντιος καὶ τηλαυγῆς ἡ φαιδρὰ ἀπαστροφῇ
τοῦ ἄσματος «ἀνα μάλι χέ! ἀνα μάλι χέ!» Μετ' ὀλίγον ἡ
«Ῥάδζια» ἐξηφρανίσθη συνοδευομένη μὲ τὰς μυριοστόμους
εὐχὰς τῶν ἀγαθῶν Βεδδουίνων καὶ μὲ τὰς εὐλαβεῖς σπον-
δὰς τῶν ἐκφραστικῶν ὀφθαλμῶν τῆς ὥραιας κόρης τοῦ φυ-
λάρχου.

Γ'.

Τὸ ταξίδιον ἐπρόκειτο νὰ διαρκέσῃ ἕξ περίπου μῆνας,
καθ' οὓς ὥρειλον νὰ πληρώσωσι τὸ πλοῖον ἀπὸ λιθώματα
κοραλλίων καὶ κόγχας μαργαριτοφόρους. Καὶ τὸ μὲν κοράλ-
λιον τὸ ἐπέξεργάζονται κατόπιν καὶ κατασκευάζουν ὥραια
ἐρυθρὰ κοσμήματα ἢ μελαίνας καὶ στυλπνοτάτας καπνοσού-
ριγγας, τιμωμένας πολὺ εἰς τὰς διαφόρους ἀγοράς, τὰς
δὲ κόγχας, ἀφοῦ ἀφαιρέσουν τὰ ἐν αὐταῖς πολύτιμα μαρ-
γαριτάρια, πωλοῦσιν εἰς τοὺς περιηγητὰς καὶ ἐμπόρους,
ἵνα χρησιμεύσουν ὡς ἐπιτραπέζια κοσμήματα, ἐνθύμια ἢ
πινακίδια διὰ τοὺς ζωγράφους, οἱ ὅποιοι φιλοτεχνοῦσιν
ἐπὶ τῆς στυλπνῆς ἐπιφανείας των διάφορα τοπία ἢ προτο-
μὰς διασήμεων ἀνδρῶν. Καὶ εἶνε μὲν ἐπίπονον καὶ ἐπικίν-
δυνον τὸ ταξίδιον, ἀλλ' ἂν ἑτέρου καὶ ἐπικερδές. Πολλά-
κις, ἐν ὥρᾳ ξηρασίας μάλιστα καὶ ἀφορίας, ἀποτελεῖ τὸν
μόγον πόρον ζωῆς τῶν λησμονημένων ἐκείνων ἐρημιτῶν.

Ἐφθασαν ἤδη εἰς τὰ ὠρισμένα παράλια. Ὁ Ἐμμερούαχ
ἐκάθητο σιωπηλὸς ὑπὸ τὴν σκηνήν, τὴν ὁποίαν ἐφύλαττεν

οἱ ἄλλοι ἡσυχολοῦντο εἰς τὴν ἀλιεῖαν. Εἶχον στήσει τὴν σκηνὴν ἐπὶ τινος μικρᾶς νησίδος τῶν παραλίων τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας, ὅπου ἀνηρεύνων τὸν βυθὸν πρὸς ἀνεύρεσιν καὶ ἀλιεῖαν τοῦ θαλασσίου θησαυροῦ. Ἠγάπα δ' Ἐμρουλάχ ὡς Βεδδούνο· παρὰφόρως καὶ ζηλοτύπως. Ἐλούετο εἰς τὰς ἀρωματικὰς καὶ χλιαρὰς ἀκτῖνας τοῦ ἥρωτός του. Ἀπομειμακρυσμένος ἐπὶ τῆς ἐρήμου νήσου ἐπεθύμει ν' ἀνοίξη τὴν πηγὴν τῶν ὀνείρων του, διὰ νὰ ὀνειροπολήσῃ, τὴν πηγὴν τῶν δακρύων του, διὰ νὰ ἀναμνησθῇ καὶ πλεύσῃ εἰς τὸ ἀπέρханτον πέλαγος τῶν χρυσοπτέρων ἐλπίδων του. Ἐστελλε μετὰ τὰς νεφέλας, αἵτινες ἐβάδιζον ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς του, τοὺς ἐγκαρδίους χειρετισμούς του, διὰ νὰ ἐποχηθῶσιν εἰς αὐτὰ ὡς κούφη εὐχαρίστησις καὶ φθάσωσιν εἰς τὴν ἐκλεκτὴν τῆς καρδίας του· ἣ ἔπεμπε τοὺς παλμούς τῆς καρδίας του μετὰ τοὺς ἐλαφροὺς κυματισμούς πρὸς τὴν κόρην, τὴν ὁποίαν γλυκυτέραν τοῦ μάννα καὶ χαριεστέραν τῆς ἀηδόνης ἔστησεν ἐν τῇ καρδίᾳ του. Πόσον ἡ ζωὴ ἦτο εἰς αὐτὸν πικρὰ καὶ ἀνέσπερος μακρὰν αὐτῆς! Αἱ φωτεινὰ ὅμως ἐλπίδες δὲν ἔστείρεον ἐν τῇ καρδίᾳ του, διότι ἦτο πεπεισμένος, ὅτι ἡ ἔρημος ἔκρυπτεν ἐπιμελῶς καὶ ζηλοτύπως τὰ εἰδωλὸν του καὶ τότε ἡ δρόσος ἐχύνετο εἰς τὴν πτωχὴν καρδίαν του. Ἡ ἔρημος νησίς ἐν τῇ μεγάλῃ φαντασίᾳ του κατέστη ἡ φωτεινὴ καλύβη τῶν ὀνείρων του, ἡ εὐτυχὴς κιβωτός τῶν ὀνειροπολήσεών του, τὸ χλοερὸν ἄντρον τοῦ ἥρωτος, ὅπου ἔζη εὐτυχής.

Τὸ πλοῖον ἐπληρώθη μετὰ πέντε μῆνας τοῦ πολυτίμου φορτίου του. Ἐπρεπε πλέον νὰ ἐπιτρέψωσιν. Ὁ καιρὸς ὅμως διὰ τὸ ἱστιοφόρον δὲν ἦτο οὖριος καὶ μετὰ δεκαπενθήμερον πλοῦν μόλις κατῴρθωσαν νὰ φθάσουν πλησίον τῶν

παράλιων τοῦ Γιάμβω (τῆς ἀρχαίας Ἰαμβίας). Ὁ πλοίαρχος συνεβουλευθὴ τὴν νύκτα τῆς δεκάτης ἑκτῆς τοὺς ἀστερισμοὺς καὶ διέταξε τὸ πρῶν νὰ περιστείλωσι τὰ ἱστία. Ἦσαν ἄλλως τε ταῦτα ἠνωρελῆ, δὲν εἶχον καμμίαν κύρτωσιν, διότι οὐδ' ἡ ἐλαχίστη πνοὴ ἀνέμου ὑπῆρχε. Τοῦτο ἦτο τὸ σύνηθές προανάκρουσμα τῆς ἐπικειμένης ἐμφάνισης τοῦ φοβεροῦ ἀνέμου Σαμούν. Τὸ ἐγνώριζον καλῶς. Τὴν μεσημβρίαν ὁ ἀνεμος ἐγόγγυζε θλιβερῶς καὶ μανκδῶς ἐπὶ τῆς τεταραγμένης θαλάσσης καὶ ὁ φοβερός τοῦ Σαμούν θυμὸς ἀνεμιγνύετο μὲ τὸν ἀπαίσιον καὶ τρικυμιώδη ρόχθον τῶν πελωρίων κυμάτων. Ἐλπίδες καὶ πόθοι κατέρρεον πλέον· οἱ μέχρι τῆς χθὲς πτερυγίζοντες οἰωνοὶ τῆς εὐτυχίας μετετρέποντο εἰς ἀπαίσιον καὶ ἀπειλητικὸν φάσμα τοῦ φοβεροῦ κενοῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ κατεποντίζοντο ἀνεπιστρεπτί. Ἐπάλαιον ἐπὶ ὥρας κατὰ τῶν κυμάτων, αἱ ἐλπίδες ἐφθίνον, διότι εὗρισκοντο εἰς τὴν διάκρισιν τῆς τρομερωτέρας τῶν θαλασσῶν. Τὸ σκότος ἀμέσως ἐξηπλώθη περίξ αὐτῶν μὲ καταπληκτικὴν ταχύτητα· τόσον εἶνε σύνητομον ἐκεῖ τὸ θαυματικώτατον λυκόφως.

Ὁ πλοίαρχος ἔστατο ἀτάραχος εἰς τὴν πρῶραν καὶ εἶδε μὲ ψυχραιμίαν τὰς διαταγὰς του, αἵτινες ἐξεπληροῦντο μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαθείας καὶ ἀκριθείας. Ὁ Ἐμουρῶλαχ ὑπηρέτει ὡς τελευταῖος ναύτης καὶ παρητῆρει κρυφίως τὸ συνωφρωμένον μέτωπον τοῦ πλοίαρχου, ὅστις ἤρchiσε πλέον ν' ἀνησυχῇ, διότι ἡγνόμενός εἰς τὸ τρομερὸν σκότος ποῦ νὰ διευθύνῃ τὸ σκάφος, τὸ ὁποῖον παρέσυραν οἱ ἀνεμοὶ ἐξω τῆς διευθύνσεώς του. Ἐφοβεῖτο πρὸ πάντων τὰς φοβερὰς σύρτεις, αἵτινες σχηματίζονται πλησίον τῶν ὑφάλων ἐν διαστήματι ὀλίγων ἡμερῶν ὑπὸ τῶν ἀνέμων καὶ κυμάτων καὶ εἶνε ἐπικινδυνόταται, διότι εἶνε ἄγνωστοι εἰς τοὺς ναυτελλομένους. Τὸ πλοῖον ἐρρίπτετο ὑπὸ τῶν πελωρίων κυ-

μάτων εἰς τὸ κενὸν μετ' ἀκτασχέτου ὀρμῆς καὶ ἐπιπιεῖν ἐπὶ τῶν ὑδάτων ὡς κέλυφος καρύου. Ὁ πλοίαρχος ὁμῶς κατῴρθονε μένων συνεχῶς ἐπὶ τοῦ πηδαλίου νὰ νικᾷ ὅλας τὰς τρομερὰς δυσκολίας.

Ἡ «Ῥάδζια» ἐρρίφθη διὰ τελευταίαν φορὰν μετὰ φοβερᾶς ὀρμῆς ἀνωθεν τῆς μαινομένης θαλάσσης καὶ πεσοῦσα ἦτο συντετριμμένη τόσον, ὥστε μόλις ἐπέπλεε τῶν κυμάτων πληρωθεῖσα σχεδὸν ὑδατος. Ἡ «Ῥάδζια», ἡ Ἑλπίς, ἦτο πλέον ἀνευ ἐλπίδος. Ἐπίστευταν οἱ δυστυχεῖς πρὸς στιγμήν, ὅτι θὰ ὑποκύβουν εἰς τὸ ὀλέθριον πεπρωμένον. Ἐπρεπε νὰ ρίψωσι τὸ πολύτιμον φορτίον εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ σωθῶσιν. Ἐπροτίμησαν ὁμῶς ἐξ ἐνστίκτου νὰ παλαίσουν μέχρι τελευταίας στιγμῆς πρὸς τὸν θάνατον μὲ τὴν πτωχὴν ἐλπίδα νὰ κομίσωσιν ἄρτον εἰς τὰς οἰκογενείας των. Ὁ φόβος εἶνε αἰσθημα, τὸ ὅποῖον ποτὲ δὲν ἐγνώρισε ψυχὴ Βεδδουίνου. Ἐλαβον λοιπὸν εἰς τὰς σιδηρὰς χεῖράς των τὰς κώπας μὲ νέον θάρρος· ἔπρεπε δι' αὐτῶν νὰ παλαίσουν κατὰ τῆς λυσσαλέας θαλάσσης, διότι τὸ πηδάλιον ἐθραύσθη καὶ ἦτο ἄχρηστον.

Τελευταῖον κύμα ἐρρίψε τὸ πλοῖον ἐπὶ σύρτewς. Ἀμέως τότε ἐρρίφθησαν ὅλοι εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κολυμβῶντες προσεπάθουν νὰ σύρῃσι τὸ πλοῖον ἐπὶ ὑψηλοτέρας ἄμμου καὶ ν' ἀναμείνουν τὴν αὐγὴν. Δὲν ἐφοβοῦντο τοὺς ἀναριθμήτους καρχαρίας τῆς Ἐρυθρᾶς, διότι δὲν βλάπτουν τοὺς ἰθαγενεῖς μαύρους. Τοὺς ἐκλαμβάνουσιν ἴσως ὡς δελφίνας, αἵτινες εἶνε θανάσιμοι ἐχθροὶ τῶν καρχαριῶν. Οἱ νόμοι τῆς φύσεως εἶνε σοφοὶ καὶ θαυμαστοί. Παρὰ τὸν καρχαριῶν ὁ δελφίν, κατὰ τοῦ κροκοδείλου ὁ χαμαιλέον, κατὰ τοῦ ἱέρακος ὁ κόραξ καὶ ἡ χελιδὼν, ὅπως προστατεύωσι τοὺς ἀδυνάτους, οἷτινες καταδιώκονται.

Διὰ τελευταίαν φορὰν ἐν τῇ ἐρήμῳ σκοτίᾳ ἡ πέριξ τῆς

σύρτεως θάλασσα ἐκενώθη φοβερά, ὁ πόντος ἐκινήθη ἀνακυκώμενος μὲ τὰ κατὰμαυρα καὶ λυσσαλέα κύματα καὶ ἡ ὑγρὰ ἄλμη ἐκάλυψε τὰ τρέμοντα μέλη τῶν δυστυχῶν ναυαγῶν. Ὁρμησαν ὡς τραυματισθεῖσαι λέαιναι μετὰ προφανοῦς κινδύνου τῆς ζωῆς των καὶ συνεκράτησαν τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον ἐκινδύνευε νὰ παρασυρθῇ μακρὰν ὑπὸ τῶν κυμάτων καὶ ὠθησαν αὐτὸ πρὸς τὴν ἀμμώδη παραλίαν ἐρήμου νήσου. Μετ' ὀλίγον ἐπάτησαν τὸ ἔδαφος αὐτῆς καὶ προσέδεσαν τὸ πλοῖον ἐπὶ τινος βράχου. Ἐσώθησαν!

★

Ἡ ἐπιστροφή τῶν προσκυνητῶν (Νάζλετ-ἐλ-Χάγκι) ἐκ τῶν Ἱερῶν τόπων τῶν Μωαμεθανῶν ἀρχίζει ἀμέσως μετὰ τὸ Βαϊράμιον καὶ οἱ εὐσεβεῖς Μουσουλμάνοι τελέσαντες τὰς νενομισμένας θυσίας ἐπιστρέφουν εἰς τὰς πατρίδας των, τελεσθείσης ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τάφου τῆς μεγάλης λιτανείας (Ἐλ-Κίσσουα). Τὸ ὥραϊον καὶ ταχύπλοον ἀτμόπλοιον «Νεγκίλα» ἐπεφορτίσθη, ὡς συνήθως, νὰ παραλάβῃ καὶ μεταφέρῃ τὴν πολυπληθεῆ συνοδεῖαν τοῦ Ἱεροῦ Τάπητος (Μάχμαλ) τῆς Αἰγύπτου.

Οἱ δυστυχεῖς ναυαγοὶ τῆς «Ῥάδζια» ἀπὸ ἐβδομίδος ἤδη περιέμενον μετ' ἀγωνίας ἐπὶ τῆς ἐρήμου νήσου τὴν διέλευσιν ἐκείθεν ἀτμοπλοίου τινός ἢ φορτηγοῦ, ὅπως μεταφέρωσι τὸ προῖόν τῆς πολυμόχθου ἐργασίας των καὶ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα των. Ἀσκοὶ τινες ὕδατος καὶ φοινίκων εὗρισκοντο ἀκόμη εἰς τὸ βάθος τοῦ κύτους τοῦ πλοίου καὶ ἠδύναντο διὰ τῆς παροιμιώδους ὀλιγαρκείας των ν' ἀνθέξωσι καὶ ἐπὶ μῆνα ἀκόμη. Εὐτυχῶς ἡ «Νεγκίλα» ἀντελήφθη τὸ σημεῖον τοῦ κινδύνου τῶν ναυαγῶν καὶ πλησίασα πρὸς αὐτοὺς ἐν τινὶ ἀποστάσει κατώρθωσε νὰ παρα-

λάβῃ τὸ φορτίον καὶ τοὺς ναυηγούς. Προσέδεσε τὸ ἱστιοφόρον καὶ ἐρρυμούλησεν αὐτὸ μέχρι Ῥαιθοῦς (Τόρ), ἐνθα ὤφειλον νὰ ὑποστῶσι τὴν νενομισμένην κάθαρσιν. Ἀπειρασίσθη δ' ἐκεῖ ἀμέσως ὑπὸ τῶν ναυαγῶν, νὰ μετακομίσωσι τὸ φορτίον διὰ τῆς Αἰλείμ ἐπὶ καμήλων. Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ὠρίσθη ὁ Ἐμρουλάχ μετὰ δέκα ναυτῶν. Ἡ ἀπόστασις εἶνε δύο ἡμερῶν καὶ οἱ δρόμοι λοξοὶ μὲν, πλὴν εὐκολοὶ καὶ γραφικώτατοι. Ὁ πλοίαρχος μετὰ τῶν ἐπιλοίπων ναυτῶν, ἀφοῦ ἐπεσκευάσθη τὸ πλοῖον ἐν Ῥαιθῷ, ἀπέπλευσε μετὰ τινας ἡμέρας πρὸς τὸν λιμένα Φαρὰν ἀκτοπλοῶν ἕνεκα τῆς σημαντικῆς βλάβης τοῦ πλοίου.

Ἡ κόρη τοῦ φυλάρχου ἀνέμενε τὴν ἐλευσιν τῆς μεγάλης ἑορτῆς τοῦ Βαῖραχίου μετὰ παλμῶν εὐλόγου συγκινήσεως. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἱεροῦ μηνὸς Ῥαμαζὰν ἐνήστευεν αὐστηρῶς, προσηύχετο ὑπὲρ τοῦ Ἐμρουλάχ καὶ κατεσκευάζε δῶρα διὰ τοὺς ναύτας καὶ τὸν μνηστῆρά ιης, ἦτοι καπνοσύριγγας ἐκ κοραλλίου καὶ κομβολόγια ἐκ ξύλου σαντάλου, τὸ ὁποῖον ἔχει ἀρωματικὴν καὶ διαπεραστικὴν ὁσμήν. Ἡ «Ῥάδζια» κατὰ τοὺς ὑπολογισμούς της ἔπρεπε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν λιμένα ταχεῖα καὶ φορτωμένη μὲ τὴν εἴνοιαν τῆς τύχης, ὥς ὁ Καῖσαρ, δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας πρὸ τῆς ἑορτῆς. Ὁ Σαμὸν ὁμῶς ἀνέτρεψε τοὺς ὑπολογισμούς της ἀφελοῦς κόρης καὶ ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ Βαῖραχίου ἀνέτειλε δι' αὐτὴν πένθιμος καὶ σιωπηλή. Ἡ ἑορτὴ αὕτη ὀνομάζεται καὶ ἑορτὴ τῶν κουλουρίων (Ἐἰδ ἐλ-Κάδερ), διότι προσφέρουσιν ὡς δῶρα κουλούρια καὶ γλυκύσματα. Ἐδῶκε λοιπὸν κατὰ τὴν συνήθειαν εἰς τοὺς μικροὺς παῖδας καὶ τοὺς πτωχοὺς τὰ νενομισμένα δῶρα καὶ ἐτέλεσε τὰς ἀπαι-

τουμένας θυσίας (νάδρ) ἐλπίζουσα εἰς τὴν ἀγαθότητα τοῦ Παντοδυνάμου. Ἡ δευτέρα ἡμέρα ἀνέτειλε μετ' ἀγωνίας. Εἰς τὴν Φαράν ἡ καθυστέρησις τοῦ πλοίου ἦτο γεγονός πρωτάκουστον καὶ ἀπὸ τῆς αὐγῆς ἤδη συνεκεντρώθησαν παρὰ τὴν ἀκτὴν ὅλοι οἱ ἄρρενες κάτοικοι καὶ ἀνηρεύνων διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ ὅλον τὸν πρὸς νότον ὀρίζοντα, μήπως διακρίνωσι μακρόθεν πλησιάζουσαν τὴν « Ῥάδζια ». Οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν Βεδδουίνων εἶνε τέλειοι ὥς τηλεσκοπία καὶ διακρίνουν μακρόθεν καὶ ἐξ ἀποστάσεως πολλῶν ὥρων τὰ πλοῖα καὶ ἐκ μόνων τῶν ἰστῶν των.

Ἐσχημάτισαν ἀμέσως τὸ ἀπαραίτητον δι' αὐτοὺς συμβούλιον (σιόρα), ἐκάθησαν κύκλῳ συσκεπτόμενοι, καπνίζοντες συνεχῶς καὶ σχολιάζοντες τὴν ἀπουσίαν τοῦ πλοίου. Περιέμενον μέχρι μεσημβρίας, πλὴν ματαλα ἐλπίς. Οὐδεμία κηλὶς ἐπὶ τοῦ ὁμαλοῦ ὀρίζοντος, ἐπὶ τῆς συγκεχυμένης γραμμῆς, ἔνθα φαίνεται, ὅτι ἀκουμβᾷ ὁ οὐρανὸς εἰς τὴν θάλασσαν.

Περὶ τὸ ἐσπέρας ὁ γηραιότερος τῶν Βεδδουίνων ἐστρεψε τοὺς ὀφθαλμοὺς του πρὸς τὴν κορυφὴν τοῦ Σερβάλ, διὰ τὴν ἐπικαλεσθῆ τὴν θεῖαν ἐπιείκειαν. Ἀμέσως ὁμοῦς διέκρινε μακρὰν ἐπὶ τῆς ἄμμου σημεῖά τινα ἀόριστα καὶ κινούμενα καὶ ἀπεφάνθη, ὅτι κερβάνιον καμήλων διευθύνεται πρὸς αὐτούς· οἱ νεώτεροι Βεδδουῖνοι ὥρισαν καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν καμήλων. Ἐπρεπεν ὁμοῦς τὴν παρέλθῃ ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα, διὰ τὴν διακρίνωσι τοὺς ἐρχομένους.

Μετὰ μίαν ὥραν ὁ φύλαρχος ἡγέρθη πλήρης χαρᾶς, ἤνοιξε τὰς ἀγκάλας του καὶ περιεπτύχθη μετὰ συγκινήσεως τὸν πατέρα τοῦ Ἐμουλάχ, ὅστις ἐμάντευσε τοὺς ἐρχομένους καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ εἶπε πρὸς τὸν φύλαρχον :

— Γιὰ σέχ! — Νάμ! — Ἀμιλ μααροῦφ ἱγκρι γκαδάμ

φιλ μπέτ, ντίλου χάμπαρ φιλ μπίντ ού έργκα μπίλ άγκιλ.
'Ελ μασκίνα ζααλάνα ζέι μότ.

(Άρχηγέ! — Όρίστε! — Κάμε χάριν, τρέχα εις τὸ σπῆτί σου, εἰδοποίησον τὴν κόρην σου καὶ γύρισε άμέσω. Ἡ δυστυχής εἶνε περίλυπος μέχρι θανάτου).

Όλίγη ώρα παρήλθε: «Σελάμ αλέκουμ» (εἰρήνη ὑμῖν) έβροντοφώνησαν οἱ σύντροφοι τοῦ Έμρουλάχ πρὸς τὸ πληθος, τὸ ὁποῖον μετὰ συγκινήσεως καὶ δακρύων ἤνοιγε τὰς άγκάλας του πρὸς τοὺς δυστυχεῖς ναυαγούς. «Άχλεν μου-σάχλεν» (καλῶς ὤρίσατε) έφώναξαν πάντες μὲ συγκίνησιν καὶ μετὰ τρυφερῶν περιπτύξεων, ένῷ ἡ ἡχώ έπανελάμβανε τὰς βροντοφώνους φιλοφρονήσεις τῶν Βεδδουίνων. Ὁ Έμρουλάχ προύχώρησε πρὸς τὸν φύλαρχον καὶ γονυπετής ἡσπάσθη τὴν δεξιὴν αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρός του.

Όλοι πλέον ἦσαν εύτυχεῖς !

— Οὐ ἴματα ἐλ φάραχ; (Πότε θά τελεσθοῦν οἱ γάμοι;)

— Μπάαδ βάχατ γκιούμκα, ἴνσ άλλαχ. (Μετὰ μίαν εβδομάδα, θεοῦ θέλοντος).

Αὕτη ἦτο ἡ γενικὴ έρώτησις δι' άπεσταλμένων τῶν πέντε φυλῶν τῶν Τοθάρα. Μετὰ μίαν εβδομάδα πράγματι έτελοῦντο οἱ εύτυχεῖς γάμοι (έρσ) τοῦ Έμρουλάχ μετὰ τῆς χαριτωμένης κόρης τοῦ φυλάρχου, εις τοὺς ὁποίους παρευρέθησαν οὐ μόνον οἱ κάτοικοι τῆς Φαράν, ἀλλὰ καὶ πλείστοι ἐκ τῶν πέντε φυλῶν τῶν «Μπένι-έλ-Τούρ». Διήρκεσαν δὲ τρεῖς ἡμέρας. Μουσικὸς ὁμιλος ἐκ Βεδδουίνων επαιζε διάφορα ἰθαγενῆ καὶ άραβικὰ ἄσματα ἐπὶ τῶν καταφύτων λόφων τῆς Φαράν μὲ ὄργανα γλυκύτατα έντοπίου κατασκευῆς, τὸ καμάγκε, ταρχμποῦκε, τάρ, ζουμ-

μάρα καὶ νάϊ. Καὶ ἐνῶ ἡ ἡχώ ἐπανελάμβανε πιστῶς τὰς ἀπερίττους καὶ ἀρελεῖς τῶν Βεδδουῖνων εὐχὰς καὶ παρε-
τείνοντο αἱ εὐωχίαι τῶν τέκνων τῆς ἐρήμου, μίᾳ ἐξ
ὅλων τῶν στομάτων ἐξέφευγε πράγματι εἰλικρινῆς καὶ
ἄδολος εὐχή :

— Μπάτλουμ μὴν ἀλλάχ ἄλεσιὰν ἐλ σιχάουϊ.

(Παρακαλοῦμεν τὸν Θεὸν διὰ τὴν υἱείαν των.)

ὦ ! πόσον εἶσαι εὐτυχής, Ἐμρουλάχ, εἰς τὴν ἔρημον
ὕπὸ τὴν σκιὰν τῶν φοινίκων !

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΗΣ ΔΙΑΙΤΗΣ

Ἀφιεροῦται τῷ ἀγαπητῷ φίλῳ
κ. **Ι. ΚΟΥΣΚΟΥΡΑ** Διευθυντῇ τῆς «*Νέας Ἀληθείας*»

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α'.

Δικαίταρχος, ὁ περιπατητικὸς φιλόσοφος, διηγούμενος τὸν ἀρχαῖον βίον τῆς Ἑλλάδος λέγει, ὅτι οἱ παλαιοὶ καὶ ἐγγὺς τῶν θεῶν γεγονότες ἄνθρωποι ἦσαν βέλτιστοι τὴν φύσιν καὶ ἔζων βίον ἀριστον, διό οἱ ποιηταὶ ὠνόμασαν αὐτοὺς χρυσοῦν γένος καὶ τοιοῦτους ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ μεταγενέστεροι ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς μεταγενεστέρους, οἵτινες σωματικῶς ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἀρχαιοτέρους ἐθεωρήθησαν κίβδηλοι. Οἱ ποιηταὶ ἐθεώρησαν τὰ κατὰ τὸν βίον τῶν παλαιῶν ἀνθρώπων ἐσθλὰ καθόλου. Διῆγον δ' οἱ πρωτογενεῖς ἄνθρωποι βίον ἡσυχον καὶ ἡσυχολοῦντο εἰρηνικῶς εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν τρεφόμενοι μὲ καρποὺς μόνον.

Καρπὸν δ' ἔφερε ζεῖδωρος ἄρουρα
αὐτομάτῃ πολλόν τε καὶ ἄφθονον
κατὰ τὸν ποιητὴν.

Διῆγον οὗτοι, ὡς εἵπομεν,⁵ βίον φυσικόν, ἐπομένως καὶ ἐνάρετον, διότι κατὰ φύσιν ζῆν, κατ' ἀρετὴν ζῆν, ὡς ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι. Αὐτόματα ἐφύοντο πάντα, αὐτοὶ δὲ κατεσκεύα-

ζον οὐδέν, μήτε περὶ γεωργίαν, μήτε περὶ τέχνην τινὰ ἀσχο-
λούμενοι· ἄγοντες δὲ ἡσυχίαν καὶ εἰρήνην διήρχοντο τὰς
ἡμέρας ἄνευ πόνου καὶ μερίμνης καὶ ἄνευ ἀσθινεῖας τινός,
διότι συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν αὐτῶν ἐλάμβανον τροφήν
ἀπλὴν, μετρίαν καὶ ὀλίγην. Ἀπετελεῖτο λοιπὸν ὁ βίος αὐ-
τῶν καθόλου ἀπὸ ἡσυχίαν, ὕγειαν, εἰρήνην καὶ φιλίαν. Ἡ
λιτότης τῶν ἀρχαίων ἀνθρώπων καὶ τὸ αὐτοσχέδιον τῆς
τροφῆς τῶν τεκμαίρεται καὶ ἐκ τοῦ σεβασμοῦ, τὸν ὁποῖον
ἔτρεφον πρὸς τὴν δρῦν, ἧς τὸν καρπὸν, ἐλλείψει ἄλλων εὐ-
γενῶν, ἐχρησιμοποιοῦν πολλάκις καὶ ὥς τροφήν, τοῦθ' ὅπερ
καὶ σήμερον ἀκόμη ἐν καιρῷ ἀνάγκης καὶ λιμοῦ πλείστοι
τῶν καθ' ἡμᾶς ὀρεσιβίων πράττουσι.

Μετὰ ταῦτα οἱ ἄνθρωποι εἰσῆλθον εἰς τὸν νομαδικὸν
βίον, καθ' ὃν εἶχον περισσοτέραν κτῆσιν καὶ μάλιστα ἐκ
ζώων ἀβλαβῶν, ἅτινα ἐξημέρωσαν διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν
καὶ κατέστησαν κατοικίδια. Ἐγένοντο λοιπὸν οὕτω κάτοχοι
περισσοτέρας οὐσίας ἀθροίζοντες καὶ φυλάττοντες αὐτὴν
ἀπὸ τῶν ἄλλων, ὅπερ ἐγένετο εἰς αὐτοὺς συγχρόνως ἀφορ-
μὴ ἐρίδων καὶ διαπληκτικῶν.

Ἐπειτα ἠκολούθησαν τὸ γεωργικὸν εἶδος, κατὰ τὸ
ὁποῖον ἤρchiσε ν' ἀναφαίνεται καὶ πόλεμος πρὸς ἀλλήλους,
πλεονεξία καὶ ἀδικία ἔνεκα τῆς τροφῆς καὶ τῆς αὐτοσυν-
τηρήσεώς των, ἣτις κατ' ἀναπόφευκτον ἀνάγκην συνεπή-
γαγε ταῦτα.

Τοῦτο ἀκριβῶς κατανοήσας καὶ πρὸ παντός θέλων νὰ
περιορίσῃ Λυκοῦργος, ὁ μέγας τῆς Σπάρτης νομοθέτης,
συνέταξεν οὕτω πως τὴν Σπαρτιατικὴν πολιτείαν, ὥστε νὰ
μὴ ἔχωσιν ἀνάγκην οἱ συμπολιταὶ του πολυτελοῦς τροφῆς,
οὔτε πολλῶν πραγμάτων. Ἡ περιουσία τῶν πολιτῶν τῆς
Σπάρτης δὲν ἀπετελεῖτο ἐκ βοῶν καὶ προβάτων, αἰγῶν καὶ
ἵππων ἢ χρημάτων, ἀλλ' ἐκ γῆς ἴσα διανεμημένης καὶ φε-

ρούσης τὰ πρὸς διατροφήν ἑνὸς ἐκάστου ἀναγκαῖα καὶ ἀπα-
ραίτητα, διότι ἐφρόνει, ὅτι τόση τροφή ἦτο ἱκανή πρὸς εὐε-
ξίαν καὶ ὑγείαν καὶ ὅτι δὲν θὰ εἶχον ἀνάγκην ἄλλου τινός.
Διδὸν λέγουσιν, ὅτι ἐπιστρέψας ποτὲ ἐκ τινος ἀποδημίας μετὰ
παρέλευσιν ἐτῶν καὶ ἰδὼν θερισμένην τὴν γῆν καὶ τὰ ἀλῶ-
νια ὅλα παράλληλα ἐμειδίασε καὶ εἶπεν, ὅτι ἡ Λακωνικὴ
πᾶσα φαίνεται ὡς μία περιουσία διανεμημένη νεωστὶ με-
ταξὺ πολλῶν ἀδελφῶν. Ἐφρόνει δὲ ὀρθῶς, ὅτι τοιαύτη
δαίτα ἀγροτικὴ καὶ φυσικὴ ἦτο ἐπιτηδεῖα πρὸς εὐεξίαν καὶ
ἱκανή πρὸς ὑγείαν, διδὸν καὶ διανοήθη τὴν κατασκευὴν καὶ
ἰδρυσιν τῶν συσσιτίων, ὅπως τρώγωσι μετ' ἀλλήλων προ-
σερχόμενοι εἰς κοινὰ δεῖπνα καὶ ὠρισμένα σιτία. Ἡ συνε-
στίασις δὲ αὕτη εἰς κοινὰ συσσίτια παρεκώλυεν αὐτοὺς τοῦ
νὰ παχύνωνται· μὴ διαφθείροντες δὲ ὑπὸ τὴν ἀγρυπνον τῆς
πολιτείας ἐπίβλεψιν τὰ ἥθη παρεσκεύαζον τὰ σώματα αὐ-
τῶν ἔτοιμα καὶ κατάλληλα πρὸς πᾶσαν ἀμυναν καὶ ὀχι
πρόσφορα πρὸς πᾶσαν ἐπιθυμίαν καὶ πλησμονήν, πρὸς
ὑπνους μακροὺς, θερμὰ λουτρά καὶ ἔχοντα ἀνάγκην ἡсу-
χίας πολλῆς καὶ τρόπον τινὰ καθημερινῆς νοσηλείας.
Ἔνεκα τούτου ἐκάλεσαν τὰ συσσίτια καὶ φιδίτια (φιλίτια),
εἴτε ὡς συντελοῦντα εἰς φιλίαν καὶ φιλοφροσύνην, εἴτε καὶ
ὡς ἐθίζοντα εἰς εὐτέλειαν καὶ φειδώ. Ἐτρέφοντο δὲ οἱ παῖ-
δες λιτῶς καὶ σωφρόνως ἐξ ἀλφίτων, τυροῦ, σῦκων καὶ
ἀπλοῦ μέλανος ζωμοῦ μετ' ἄρτου. Ἐφοίτων δὲ εἰς τὰ
συσσίτια ταῦτα ὥσει ὀδηγούμενοι εἰς διδασκαλεῖον σωφρο-
σύνης, διδὸν καὶ ἀνδρικώτεροι καὶ σωφρονέστεροι ἐγίνοντο καὶ
μᾶλλον ἐφρόντιζον περὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου οἱ ἐν τῇ πολιτείᾳ
ταύτῃ τόσον αὐστηρῶς μορφούμενοι. Οὕτως ἐμάνθανον ἐκ
τρυφερῆς ἡλικίας νὰ ἐπιτηδεύωνται τὴν λιτότητα, ἐπιδιδώ-
κωσι τὴν καταστολήν τῶν ὀρμῶν, ἀσκῶσι τὴν ἐγκράτειαν
καὶ καρτερίαν, νὰ ὦσι δὲ κατὰ πάντα δίκαιοι καὶ ἀπλεονέ-

κτητοι. Ὑπὸ τοιαύτῃ δὲ ἀγωγῇ καὶ πολιτείᾳ ἀκριβῶς ἀπέβησαν οἱ πολῖται τῆς Σπάρτης θεοείκελοι τὴν μορφήν καὶ ἀγαλματοειδεῖς τὸ σῶμα, κόσμιοι καὶ σεμνοὶ τὸ ἦθος. Εἰς τοῦτο δὲ συνετέλει τὰ μάλιστα τὸ λιτόν τῆς τροφῆς καὶ αὐτοσχέδιον καὶ ἡ περὶ τὴν δίαιταν εὐτέλεια, συνεπλήρουν δὲ ἡ ἀποχὴ τῶν ἐμψύχων.

Ἀφοῦ ἡ ἡδονὴ ἐθεωρεῖτο παρ' αὐτῶν καὶ ἐχαρκτηρίζετο ὡς ἀκρασία, ἡ δὲ ἐγκράτεια ὡς ἀρετὴ, δικαίως ἐθεώρουν τὴν κρεοφαγίαν ὡς ἀκρασίαν καὶ ἀκολασίαν.

Ὁ Πυθαγόρας ἠκολούθει δίαιταν, τῆς ὁποίας τὸ μὲν ἀριστον ἀπετελεῖτο ἐκ κηρίου καὶ μέλιτος, τὸ δὲ δεῖπνον ἐκ κέγγρου, μάζης καὶ λαχάνων ὠμῶν ἢ ἐφθῶν, σπανιώτατα δὲ ἐκ κρέατος, ἐν καιρῷ μόνον τῶν θυσιῶν ἐκ τῶν πρὸς θυσίαν ὠρισμένων ζώων καὶ τοῦτο κατ' ἐκλογὴν καὶ οὐχὶ ἐκ παντός μέρους. Διήρει μάλιστα τὴν τροφήν εἰς ἄλιμον, ἀποτελουμένην ἐκ σπέρματος μήκωνος, σησάμου, φύλλων, μαλάχης, ἀλφίτων καὶ ἐρεβίνθων καὶ εἰς ἄδιψον, συνιταμένην ἐκ σύκων, σταφίδος λιπαρᾶς, σπέρματος μαλάχης, ἀνδράχνης, τυροῦ, ἀλεύρου καὶ βουτύρου. Ἐκ τῆς τοιαύτης δὲ ἀπλῆς καὶ ἀπερίττου τροφῆς, ἀλλὰ καὶ τονωτικῆς συγχρόνως, τὸ σῶμά του ὥσει ζυγισμένον τρόπον τινὰ διетήρει πάντοτε τὴν αὐτὴν σύστασιν καὶ ἔξιν καὶ οὐχὶ ποτὲ μὲν ὑγιαίνον, ποτὲ δὲ νοσοῦν, οὔτε πάλιν ποτὲ μὲν παχυνόμενον καὶ αὐξανόμενον, ποτὲ δὲ λεπυνόμενον καὶ ἰσχναινόμενον. Καὶ ἡ ψυχὴ του διὰ τῆς φυσιογνωμίας ἐδήλωνε πάντοτε τὸ ἴδιον ἦθος καὶ τὰ αὐτὰ συναισθήματα, διότι οὔτε ὑπὸ ἡδονῆς τινος ἐγένετο μᾶλλον διαχυτικός, οὔτε ὑπὸ ἀνίας ἡ λύπης συνεστέλλετο, οὔτε ἐφανέρονέ ποτε τὴν χαρὰν του, οὔτε ἐφαίνετο κυριευμένος ὑπὸ λύπης, ἀλλ' οὐδέ τις ποτε εἶδεν αὐτόν γελάσαντα ἢ κλαύσαντα.

Συνεβούλευε δὲ τοὺς ἀνθρώπους ν' ἀπέχωνιν οὐ μόνον

τῶν ζώων, ἀλλὰ καὶ τῶν θαλασσίων. Ὁ ὑψηλὸς καὶ εὐγενὴς σκοπὸς τῆς Πυθαγορείου φιλοσοφίας ἦτο νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν νοῦν ἀπὸ τοῦ σαρκικοῦ συνδέσμου καὶ τῆς σαρκικῆς ἐπιβολῆς. Ὁ νοῦς πρέπει νὰ μείνῃ ἀνεξάρτητος καὶ ἀνεπηρέαστος εἰς τὰς ψυχικὰς λειτουργίας του, διότι κατ' αὐτὸν «νοῦς πάνθ' ὄρᾳ καὶ πάντ' ἀκούει, τὰ δ' ἄλλα τυφλὰ καὶ κωφά», τοῦθ' ὅπερ ἐπεκύρωσεν οὐ μόνον ἡ ἐμπειρικὴ ψυχολογία, ἀλλὰ καὶ ἡ νεωτέρα πειραματικὴ φυσιολογία. Μία δὲ τῶν ὑψηλῶν καὶ φιλοσοφικῶν διατάξεων αὐτοῦ ἦτο νὰ μὴ λυπῇ τις ἑαυτὸν μὲ ἀνίας καὶ στενοχωρίας, ἀλλὰ νὰ διάγῃ βίον ἡρεμον καὶ ἀτάραχον. Πάντα δὲ ταῦτα, ὡς συντελοῦντα πρὸς ὑγείαν καὶ εὐεξίαν, ὁ Πυθαγόρας καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς συνέστησαν θερμῶς διδάσκοντες τοὺς ἀνθρώπους ν' ἀποφεύγωσι τὴν ἔνσαρκον διαίταν, τοὺς ὑπερβολικοὺς κόπους, τὴν καταπόνησιν τοῦ σώματος καὶ τὴν λύπην, ὡς φθείρουσαν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν.

Αἱ διατάξεις αὗται τῶν νομοθετῶν καὶ φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος ἀποτελοῦσι σχολὴν μεγάλης χρησιμότητος ὡς ἀποδλέπουσαι εἰς σῶφρονα καὶ φιλοσοφικὴν θεραπευτικὴν διεύθυνσιν. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Ἠθικοῖς του λέγει, ὅτι ἡ ἐγκράτεια εἶνε πρᾶγμα ἐπαινετὸν καὶ σπουδαῖον καὶ ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀκρασίας εἶνε τὸ μὲν προπέτεια, τὸ δὲ ἀσθένεια. Βεβαίως καὶ ὁ σοφὸς καὶ ὁ δίκαιος καὶ οἱ λοιποὶ ἔχουσιν ἀνάγκην τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων· ἀλλ' αἱ διάφοροι φιλοσοφικαὶ σχολαὶ τῆς ἀρχαιότητος καὶ πρὸ πάντων ἡ Πυθαγόρειος, ἡ Πλατωνικὴ, ἡ τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ ἡ Νεοπλατωνικὴ σκοποῦν τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὀρίσασαι τὸ ἀγαθὸν καὶ τὴν ἐκ τούτου εὐδαιμονίαν ἀπῆτησαν παρὰ τοῦ ἀνθρώπου κατ' ἀνάγκην τὴν σωφροσύνην καὶ ἀρετὴν, δι' ὧν καὶ μόνον ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐν τῷ βίῳ εὐδαιμονία. Εὐδαιμων βίος εἶνε ὁ κατ' ἀρετὴν, διότι ἡ σωφροσύνη πάν-

τοτε ἐθεωρήθη ὡς χρησιμώτατος παράγων καὶ ἀπαράιτητος διὰ τὴν ἀγνότητα τοῦ βίου.

Οὕτω λοιπόν παρὰ τοῖς Πυθαγορείοις καὶ Πλατωνικοῖς ἡ ἡθικὴ ἦτο αὐστηρὰ ἀπόρροια τῆς θρησκείας καὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ αὐτῶν συστήματος καὶ τὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ἐκάστοτε ἐτίθετο ὡς φραγμὸς εἰς πᾶν βῆμα τοῦ ἀνθρώπου, ἦτο ἡ ἀγνότης καὶ ἡ ἐκ ταύτης τελειότης, δι' ὧν ὠφείλειεν ὁ ἄνθρωπος νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὸ θεῖον καὶ νὰ ζήσῃ κατὰ νοῦν. Οὕτως ἐμορφώθη παρὰ τῇ τάξει ταύτῃ τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων καὶ τῶν ὁπαδῶν των αὐστηρὰ ἡθικὴ, εἰδὸς τι ἀσκητισμοῦ, διαιτητικοῦ κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀναλόγου πρὸς τὸν τῶν Ἑσσιῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. Ὁ φιλόσοφος καὶ οἱ κατὰ τὸν βίον φιλοσοφοῦντες ἐπρεπε νὰ διακρίνωνται τοῦ στρατιώτου, τοῦ ἀγρότου, τοῦ ἀθλητοῦ καὶ τοῦ ἀπλοῦ πολίτου οὐ μόνον κατὰ τὰ λοιπά, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν διαίταν, νὰ ἐξέχωσι τῶν πολλῶν, οἷτινες ὡς ἀγαπῶντες τὸν ἀπολαυστικὸν βίον ἦσαν φορτικώτατοι τὴν ἡδονὴν κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ὅστις, ὡς εἶπομεν, τὴν περὶ ἡδονᾶς ὑπερβολὴν ὠνέμασεν ἀκολασίαν. Κατὰ τοὺς Πλατωνικοὺς ὁ νόμος καὶ ἡ συνήθεια συνεχώρησαν πολλὰ εἰς τοὺς χυδαίους, δὲν ἐπέτρεψαν ὅμως ταῦτα εἰς τὸν φιλόσοφον καὶ εἰς τὸν καλῶς ἀνατεθραμμένον. Τοιοῦτό τι εἶνε καὶ τὸ τῆς διαίτης· ὅτι εἶνε συγκεχωρημένον εἰς τοὺς πολλοὺς, τοῦτο ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς βελτίστους καὶ διακεκριμένους. Ὁ Ἱπποκράτης λέγει ῥητῶς, ὅτι οἱ ζητήσαντες καὶ εὐρόντες τὴν ἰατρικὴν πρῶτον μέλημα αὐτῶν εἶχον ν' ἀρχιερῶσι τὸ πλῆθος τῶν τρωγῶν καὶ ἐλαττώσωσι τὰς οὐσιωδῶς. Τὴν ἐλάττωσιν ταύτην ἐθεώρησαν οἱ ἀρχαῖοι ἰατροὶ ὡς ἀρχὴν ἰατρικῆς πολυτίμου, ἐπ' αὐτῆς πρὸ πάντων ἐβασίσθησαν, ὥστε νὰ μὴ θεωρῶνται λόγῳ μόνον ἰατροί, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ.

Ἀλλὰ μὴ δὲν διεκήρυξεν ὁ Σταγειρίτης φιλόσοφος δι-

ὁ σώφρων ὀφείλει νὰ ὀρέγῃται μετρίως καὶ δεόντως μόνον τὰ πρὸς ὑγίαν καὶ εὐεξίαν χρήσιμα καὶ ὅτι ταῦτα μόνον πρέπει νὰ θεωρῇ ἡδέα; Ἡ ὀρεξις τοῦ ἡδέος εἶνε ἀπληστος ὠθοῦσα τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν πλεονεξίαν καὶ ἀδικίαν. Ἐνεκα τούτου λοιπὸν ἀκριβῶς πρέπει αἱ διὰ τὸ ἡδὺ ὀρέξεις καὶ ἐπιθυμίαι νὰ ὦσι μέτριαι καὶ ὀλίγαι καὶ νὰ μὴ ἀντιστρατεύονται εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον. Μόνον οἱ ἄπειροι φρονήσεως καὶ ἀρετῆς στερούμενοι προσέρχονται κατὰ τὸν Πλάτωνα εἰς εὐωχίας, πλανῶνται δὲ κατὰ τὸν βίον των μὴ ἀποβλέποντες ποτὲ πρὸς τὰ ἄνω καὶ μὴ γευόμενοι ἡδονῆς καθαρᾶς καὶ βεβαίας. Γοργίας ὁ σοφιστὴς ἐρωτηθεὶς τὴν αἰτίαν τοῦ μακροῦ γήρατός του καὶ ὑγιεινοῦ συνάμα εἰς ὅλας τὰς αἰσθήσεις, ἀπεκρίθη, ὅτι τοῦτο προέρχεται, διότι δὲν συμπεριελήφθη ποτὲ εἰς εὐωχίας ἄλλων.

Β'.

Ἀλλὰ τί ἐστὶ λοιπὸν τροφή κατὰ τοὺς ἡμετέρους φιλοσόφους; Τροφή ἐστὶ τὸ τηροῦν ἕκαστον ἐν τῷ εἶναι καὶ τὴν σύστασιν τοῦ σώματος. Ἐπομένως ἄλλο τὸ τρέφειν, ἄλλο τὸ παχύνειν, ἄλλο τὸ ἀναγκαῖον διδόναι καὶ ἄλλο τὸ τρυφᾶς πορίζειν. Ἀλλὰ μὴ δὲν ἐδίδασκεν ὁ Δημοκράτης, ὅτι τὸ κακῶς ζῆν καὶ μὴ σωφρόνως καὶ φρονίμως δὲν εἶνε ἀπλῶς θνήσκειν, ἀλλ' εἶνε παράτασις τοῦ θανάτου; Ἀπαρallάκτως ὅπως τὴν σήμερον διακηρύττει ὁ πολὺς ἐν Παρισίοις Μέτσνικωφ, ὅτι δὲν ἀποθνήσκομεν, ἀλλ' αὐτοκτονοῦμεν! Εἰς τοῦτο ἀποβλέπων ὁ Ἐπίκουρος ἐν τῇ γηραιᾷ καὶ σοφῇ ἀρχαιοτάτῃ ἐλεγεν, ὅτι πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ εὐλαδῇται τροφήν, τὴν ὅποιαν ἐπιθυμεῖ μὲν ν' ἀπολαύσῃ καὶ ποθεῖ καὶ ἐπιδιώκει, ἀλλ' εἶνε βλαβερὰ καὶ ἀπορρίπτεται κατόπιν τόσον ἀστόργως, ὥς περιττὴ καὶ ἀχρηστος.

Τοιαύτη δ' ἀκριβῶς εἶνε πᾶσα παχεῖα, ἀφθονος καὶ δαψι-
λής. Ἀπὸ τῶν τροφῶν, λέγει ὁ Ἱπποκράτης, τῶν πολλῶν
καὶ ἀφθόνων, αἱ ὁποῖαι εἰσέρχονται εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐ-
δεμία αὐξήσις δυνάμεων συμβαίνει· ἡ δὲ ἰσχύς, ἡ αὐξήσις
καὶ ἡ θρέψις τοῦ σώματος συμβαίνει μόνον, ὅταν καλῶς
συγκιρνῶνται καὶ ἀναλαμβάνωνται αἱ τροφαὶ καὶ δὲν ὑπάρχη
τι τὸ ἄκρατον, οὔτε ἰσχυρόν καὶ δύσπεπτον, ἀλλὰ τούναν-
τίον ὅταν τὸ εἰσερχόμενον εἶνε ἀπλοῦν καὶ ἀρομοιώσιμον.

Ἡ ἀγνεία εἶνε φυλακὴ πρὸς εὐλάβειαν, σύμβολον τρό-
πον τινὰ καὶ σφραγὶς θεία πρὸς περιφρούρησιν τῆς ὑγείας.
Ἡ τέρψις καὶ ἡ ἡδονὴ περιλαμβάνονται ἐν τῇ ἀκριβεῖ κα-
τανοήσῃ ἐκείνων, τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἀπόλυτον
ἀνάγκην καὶ ὄχι εἰς τὰς φαντασιοπληξίας. Ἄνδρὸς ἐπομέ-
νως θεοῦ καὶ πράγματι φιλοσοφούντος ἴδιον εἶνε ἡ ἐσωτε-
ρικὴ καὶ ἐξωτερικὴ ἀγνεία καὶ ἡ ἀποχὴ τροφῶν, αἵτινες
εἶνε ἱκαναὶ νὰ κινήσωσι τὰ πάθη. Οὗτος μένει ἀβλαβὴς
κατὰ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, περιβεβλημένος τὴν ἀγνείαν
ὥς ἀσπίδα καὶ οἰκείωσιν πρὸς τὸ θεῖον, διζτηρεῖ δὲ καὶ
προφυλάττει ἑαυτὸν διὰ τῆς συνέσεως καὶ κοσμιότητος σιτι-
ζόμενος μόνον διὰ τροφῶν ἐλαφρῶν καὶ παραιτούμενος τὰ
λοιπά, ὡς συντελοῦντα ἀποκλειστικῶς εἰς ἡδονὴν καὶ ὄχι
εἰς ὑγείαν.

Τοιαύτη δὲ τροφή κατὰ τοὺς ἀρχαίους φιλοσόφους εἶνε
ἀκριβῶς μόνον ἡ ἀποτελούμενη ἐκ λαχανικῶν, φυτῶν, ὀπω-
ρῶν, τυροῦ, ὠν καὶ βουτύρου, ἔχουσα τὸ πλεονέκτημα ὅτι
εἶνε εὐπορωτέρα καὶ εὐτελεστέρα τὴν προπαρασκευήν, μὴ
ἔχουσα ἀνάγκην μαγείρων, μὴ προξενούσα ἡδονήν, ἀλλὰ
δίδουσα εὐεξίαν, ἐλαφροτέρα εἰς τὴν πέψιν καὶ ταχυτέρα
ἐν τῇ εἰς τὸ σῶμα ἀνοδόσει καὶ ἀπορροφῇ, μὴ ἐρεθί-
ζουσα εἰς ἐπιθυμίας κτηνώδεις καὶ μὴ συμβάλλουσα εἰς πά-
χυνσιν. Ἐνῷ τούναντίον οἱ τρεφόμενοι ἄδρῶς καὶ ἡδονικῶς

«εὐθέως βαρεῖς καὶ νωθροὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν γνώμην γίνονται, χάσμεν τε καὶ νυσταγμοῦ καὶ δίψης πλήρεις», κατὰ τὸν Ἱπποκράτην.

Ἐκ τῶν σκέψεων τούτων ἀγόμενος καὶ ὁ νεοπλατωνικός καὶ φανατικώτατος ἐθνικός Πορφύριος μετὰ λυρισμοῦ, ἀνταξίου εἰς Χριστιανοὺς τῶν πρώτων αἰώνων, ἀναφωνεῖ: «διὰ τοιούτων δὲν ἐλευθεροῦμεν ἑαυτοὺς ἀπομακρυνόμενοι πολλῶν ἀχρήστων τροφῶν, περιουσίας χρημάτων, ὑπηρεσίας πολλῶν ὑπαλλήλων, πλήθους σκευῶν, ὑπνώδους καταστάσεως, σφοδρότητος καὶ πληθώρας ἀσθενειῶν, ἀνάγκης ἰατρῶν, ἐρεθισμῶν πρὸς ἀφροδίσια, ἀναθυμιάσεων παχυτέρων, πλήθους περιττωμάτων, παχύτητος τῆς σαρκός, ῥώμης πρὸς πάθη ἐγειρούσης, Ἰλιάδος κακῶν;»

Ἴδου καὶ ἡ γνώμη τοῦ Ἱπποκράτους περὶ τοῦ ζητήματος τούτου: «Ἦν ἀριστὴν οὕτω μεμαθηκῶς μὴ ἀριστήσῃ, ὅταν τάχιττα παρέλθῃ ἡ ὥρη, εὐθύς ἀδυναμίῃ δεινῇ, τρόμος, ἀψυχίῃ· ἐπὶ τούτοις οὖτοι οἱ κοῖλοι, οὖρον χλωρότερον καὶ θερμότερον, στόμα πικρὸν, καὶ τὰ σπλάγχνα δοκεῖ οἱ κρέμασθαι, σκοτοδινίῃ, δυσθυμίῃ, δυσοργίῃ. Ταῦτα δὲ πάντα καὶ ὅταν δειπνεῖν ἐπιχειρήσῃ· ἀηδέστερος μὲν ὁ σῆτος, ἀναλίσκειν δὲ οὐ δύναται, ὅσα ἀριστιζόμενος πρότερον ἐδείπνει. Ταῦτα δὲ αὐτὰ μετὰ στρόφου καὶ φόφου καταβαίνοντα συγκαίει τὴν κοιλίην, δυσκοιτέουσί τε καὶ ἐνυπνιάζονται τεταραγμένα τε καὶ θορυβώδεα· πολλοῖσι δὲ καὶ τούτων αὕτη ἀρχὴ νοῦσου ἐγένετο». (Ἱππ. περὶ ἀρχ. ἰατρικῆς 10, 20 κτλ.).

Τοῦναντίον δὲ ἡ ἀψυχὸς καὶ λιτὴ τροφή οὐ μόνον εἶνε εὐπόριστος, ἀλλὰ καὶ ἡσυχίαν προετοιμάζει εἰς ἕκαστον καὶ ἐξευγενίζει τὸν ἄνθρωπον. Διότι, καθὼς λέγει ὁ Διογένης, «δὲν προέρχονται ἐκ τῶν μαζοφάγων οἱ κλέπται καὶ οἱ δολοφόνοι, ἀλλ' ἐκ τῶν κρεοφάγων οἱ συκοφάνται καὶ δόλιοι».

Ὁ κρεοφάγος καὶ ὁ ἐν τῇ κρεοφαγίᾳ εὐωχούμενος ἔχει ἀνάγκην καὶ μέθης, κραιπάλης, πληθώρας ἀπολαύσεων, οἴκου σκοτεινοῦ καὶ σιρώματος μαλακοῦ, εὐρέος καὶ παχέος καὶ παντός συντελοῦντος εἰς ἀργίαν καὶ ὀκνηρίαν. Τοῦναντίον ὁ νηράλιος μεταχειρίζεται ποτόν ἄοιον, τροφὴν δὲ ἐλαφρὰν καὶ λεπτὴν, ἔχει οἶκον πλήρη ἀέρος λεπτοῦ καὶ φωτεινόν, κοίτην ξηρὰν καὶ λιτὴν, ἀσχολεῖται ἐντίμως, μετρίως καὶ ἀθωρόδως εἰς τὴν ἐργασίαν του καὶ σκληραγωγεῖται συστέλλων τὰ πάθη του καὶ μαραίνων τὰς ὀρέξεις καὶ ἐπιθυμίας του.

Τὸ ἰδεῶδες λοιπὸν τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων ἦτο νὰ ζῇ τις κατὰ νοῦν, δηλαδή σωφρόνως καὶ λιτῶς, ὅπως μὴ δεσμεύηται ἡ ψυχὴ εἰς τὰς πνευματικὰς λειτουργίας της καὶ μὴ παραφέρηται εἰς ὀργὴν καὶ πάθη διὰ τῶν ἀπολαυστικῶν καὶ διεγερτικῶν τροφῶν. Ἡ τροφὴ πρέπει νὰ εἴναι εὐπόριστος διὰ τὴν λιτότητα καὶ ὀλιγότητα αὐτῆς, δυναμένη νὰ ἐξευρίσκηται εὐκόλως, μετὰ δικαιοσύνης καὶ ἐλευθερίας, ἡσυχίας πολλῆς καὶ ῥαστώνης τρόπον τινά, εἰ δυνατόν. Ἡ ἡσυχία καὶ ἡ σχολή εἴνε ἀπαραίτητος. Ἐν τῇ μετρίᾳ ἐντάσει τῶν σωματικῶν δυνάμεων ὑπάρχει φρόνησις διαχειριστικὴ καὶ ἐν τῇ ἀναπαύσει εὐδαιμονία καὶ ἀπόλαυσις, διότι κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην ἀσχολούμεθα πάντες, ἵνα σχολάζωμεν καὶ πολεμοῦμεν, ἵνα εἰρήνην ἄγωμεν. Ὑπάρχει ἄλλως τε βαθεῖα καὶ μεγάλη ἐννοια κρυπτομένη εἰς τὴν παράστασιν τοῦ Νιρβάνα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἰνδοῖς, διδάσκουσα ὑπὸ τὴν μυθολογικὴν ταύτην ἀλληγορίαν τὴν ἀνάπαυσιν, τὴν χαλάρωσιν τοῦ πνεύματος καὶ τὸ μὴ ποθεῖν οὐδέν !

Ἡ ψυχὴ μαίνεται ὑπὸ τῆς ὀργῆς, τῶν παραλόγων ἐπιθυμιῶν καὶ τοῦ πλήθους τῶν παθῶν, εἰς τὸν σύνδεσμον τῶν ὁρμικῶν προσέρχεται ὥς συναίτιος καὶ συντελεστῆς πρὸ παν-

τὸς ἡ δ ί α ι τ α. Ὁ Πυθαγόρας ἐδίδασκεν, ὅτι ἡ ἀπομά-
κρυνσις ἀπὸ τῆς ἐμφύχου τροφῆς συντελεῖ εἰς τὸ ν' ἀπο-
φεύγει τις τὴν ἀδικίαν. Ἡ στοιχειώδης δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ
καὶ ὑπαγορεύει νὰ ἐπεκτείνωμεν τὴν ἀγάπην ἡμῶν καὶ
πρὸς τὰ λοιπὰ ἐμφύχᾳ καὶ νὰ μιμηθῶμεν τὸ χρυσοῦν γέ-
νος τῶν ἀρχαίων, πρὸς τὴν συνειδήσιν τῶν ὁποίων ὠμίλει
κατ' εὐθείαν ἡ Νέμεσις, ἡ Αἰδὼς καὶ ἡ Δικαιοσύνη καὶ
ἡρκοῦντο εἰς τοὺς καρποὺς τῆς γῆς. Ἡ βρῶσις τῶν ἐμφύ-
χων δὲν συνετέλεσε ποτὲ εἰς λιτότητα, δικαιοσύνην, σωφρο-
σύνην καὶ εὐσέβειαν, ἀλλὰ τούναντιον ἐράνην ἀνέκαθεν ἐναν-
τία. Εἰλόγως λοιπόν ὁ Θεόφραστος ἀπηγόρευε τὴν θυσίαν
τῶν ἐμφύχων εἰς τοὺς θέλοντας νὰ ὦσι πράγματι εὐσεβεῖς.
Καὶ ὁ Τριπτόλεμος, παλαιότατος νομοθέτης τῶν Ἀθη-
ναίων — ἐσώζοντο δὲ κατὰ Ξενοκράτην τὸν φιλόσοφον τρεῖς
νόμοι αὐτοῦ εἰς Ἑλευσίνα — νομοθετῶν εἶπε «γονεῖς τιμᾶν,
θεοὺς καρποῖς ἀγάλλειν, ζῶα μὴ βλάπτειν». Ἡ πρὸς θυ-
σίαν τῶν ζώων τάσις τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο ὁμολογουμέ-
νως μόνον ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς χρήσεως τοῦ πυρός, διότι
ἐνόμισαν, ὅτι διὰ τῶν θυσιῶν, ὡσεὶ δι' εὐλαβῶν σπονδῶν,
τιμᾶται καὶ γεραίρεται ἡ πολύτιμος τῶν οἰκογενειῶν θεὰ
Ἑστία. Ἀκολούθως ἠθέλησαν νὰ γίνωσι καὶ συνέστιοι
τῇ θεᾷ καὶ ἤρξαντο τρώγοντες κρέατα ἐψημένα. Ἡ σαρ-
κοφαγία ἐθεωρήθη τοιουτοτρόπως, ὀλίγον κατ' ὀλίγον,
κατὰ φύσιν, ἐνῶ ἡ ὠμοφαγία ἐθεωρεῖτο ὡς γνώρισμα
τῶν ἀθέων καὶ ἀνευλαβῶν καὶ ὄνειδος βαρὺ, ὡς τοῦτο ἀπε-
δίδετο καὶ εἰς τὸν ἐκ τῆς ὠμοφαγίας διάσημον ποδαγρὸν
βασιλέα τῆς Τροίας Πρίαμον, ὅστις «ὠμόν βεβρώθοι»,
ὠμόν τρώγει κρέας, καθ' Ὅμηρον.

Γ'.

Διὰ τῆς μελέτης ἡμῶν ταύτης προσπαθοῦμεν, ν' ἀποδειξωμεν ὅτι ἡ σοφὴ πεῖρα καὶ ἡ ψυχολογικὴ παρατηρητικότης τῶν ἀρχαίων συνηντήθη θαυμασίως ἐν τῷ ἐπιστημονικῷ πεδίῳ καὶ συνέπλεξεν, ὡς ἐν ἀρμονικῷ καὶ καλλιτεχνικῷ πλαισίῳ, τὰς χεῖρας ἐπ' ἀγαθῇ τῆς ἀνθρωπότητος μὲ τὴν χημικὴν καὶ φυσιολογικὴν ἔρευναν τῶν σοφῶν τῆς ἐποχῆς ἡμῶν. Ἡ ἀρχαιότης παρετήρει, οἱ νεώτεροι ἐρευνῶσι καὶ ἐξηγοῦσιν. Ἡμεῖς ἀποκαλυπτόμεθα μετ' εὐλαβείας καὶ θαυμασμοῦ πρὸς τῆς ἐπιστημονικῆς ταύτης ἀρμονίας καὶ τῶν ἐξόχων διατάξεων τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων καὶ τῶν νεωτέρων σοφῶν, αἵτινες εἶνε ὄντως πολῦτιμοι καὶ ἀπαλλάττουσι τὴν πλανωμένην ἀνθρωπότητα πολλῶν περὶ τὴν δίκαιαν παρεκτροπῶν, τῶν ὁποίων αἱ συνέπειαι γίνονται καταφανέσταται εἰς τὸν ὁργανισμόν. Καὶ ὁμως οὐδὲν ἄπορον, ἐὰν ἀνέκαθεν οἱ πολλοὶ ἐνόμισαν, ὅτι ἡ κρεοφαγία, αἱ ἀπολαύσεις καὶ αἱ ἡδοναὶ συντελοῦσιν εἰς ὑγείαν. Ἄλλ' ἀφ' οὗ οἱ πολλοὶ εἶνε τοιοῦτοι καὶ τοιαύτας ἀρχὰς ἐπρέσβευσαν, ἐξηγεῖται εὐκόλως διὰ τὸ Ὁράτιος εἰς τοὺς γνωστοὺς στίχους τοῦ ἀπηύθυνε διὰ τὸν ἀμύθητον ὄχλον τὴν περιάλλητον ἀποστροφὴν περὶ τῆς πρὸς τὸν αὐτὸν ἀποστροφῆς του !

Ἄλλ' οὕτε πρὸς ὑγείαν συντελοῦσι τὰ κρέατα, μᾶλλον δὲ ἐμποδίζουσιν αὐτὴν καὶ βλάπτουσι, διότι ἡ ὑγεία διατηρεῖται διὰ τῶν μέσων ἐκείνων, δι' ὧν καὶ ἀνακτᾶται. Ἀνακτᾶται δὲ διὰ τῆς ἀσάρκου καὶ λιτοτάτης διαίτης, ὥστε ὀρθὸν εἶνε νὰ ἐπιμένῃ τις εἰς ταύτην, ὡς καὶ ὁ σοφὸς Εὐριπίδης εἰς τοῦτο ἀποθλέπων ἀναφωνεῖ «τὴν ἐμψύχων ἐδεστών βρῶσιν πεφύλαγμαι». Κατὰ τὸν φιλόσοφον ἡ ψυχὴ σώματος ξηροῦ καὶ μὴ ἐμποτιζομένου ὑπὸ χυμῶν ξένων

σαρκῶν διοικεῖ ἀσυγκρίτως καλλίτερον τὰ ἑαυτῆς καὶ παραμένει ἀδιάφθορος καὶ εἶνε καταλληλοτέρα πρὸς φρόνησιν. «Ὅπου ἂν τροπῇ πλείων εἰσέλθῃ, τοῦτο νοῦσον ποιεῖ» λέγει ὁ Ἱπποκράτης (ἀφορ. ιζ'), αἱ δὲ τοιαῦται κοιλίαι καὶ βριχδιότερον πέπτουσι καὶ ἔχουσιν ἀνάγκην περισσοτέρας ἀναπύσεως καὶ ἡσυχίας. Ὅσῳ δὲ τις, πράγματι, ἀπομακρύνεται τῶν διὰ τὸ σῶμα προσπαιθεῖν καὶ ἀναγκῶν, τόσῳ περισσότερον πλησιάζει πρὸς τὸ θεῖον. Ὁ συνετός καὶ ὁ θεοφιλὴς ἄνθρωπος καταβάλλει τότε προσπαιθείας διὰ τὰς πνευματικὰς του ἀνάγκας, ὅσας οἱ ἄλλοι διὰ τὸ σῶμα. Οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ γίνῃ κληρὸς κτήχθους ἢ ὁ κατανοῶν τὸ ἀγαθὸν καὶ κληρὸν, διότι μόνον ἡ ἀρετὴ ἐξυψώνει τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρὸς τὸ θεῖον· οὐδὲν δὲ ἄλλο εἶνε μέγα μετὰ Θεὸν εἰμὴ ἡ ἀρετὴ. Μείζων ἀρετῆς ὁ Θεός. Ἡ δὲ ψυχὴ τοῦ σοφοῦ προσαρμύζεται πρὸς τὸν Θεὸν ὡς τελεία καὶ ἀνεξάρτητος τῶν σωματικῶν παθῶν. Ἀδύνατον ὁ ἄνθρωπος [νὰ εἶνε ἐλεύθερος, ὅτε] κυριεύηται ὑπὸ παθῶν.

Ἀλλὰ πρὸς τί αἱ τόσαι προσπάθειαι χάριν τῆς ὑγείας; Ὑπὸ ποίαν ἐποψὴν θεωρεῖ ταύτας καὶ κρίνει τὴν πρὸς αὐτὰς τάσιν τοῦ ἀνθρώπου ἡ φιλοσοφία; Πρέπει νὰ τηρῇται ἡ ὑγεία ἐπιμελῶς οὐχὶ φέβῳ θανάτου, ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ ἐμποδίζηται ἡ ψυχὴ εἰς τὰ ἀγχιὰ, τὰ ἀπορρέοντα εἰς ἕκαστον ἐκ τῆς θεωρίας καὶ τοῦ θεωρητικοῦ βίου. Τὰ μάλιστα δὲ πάντων συντελεῖ πρὸς διατήρησιν τῆς ὑγείας ἡ ἀτάραχος κατὰστασις τῆς ψυχῆς καὶ ἡ εὐμενὴς διάθεσις καὶ προσήλωσις τῆς διανοίας εἰς τὸ θεῖον. Τοῦτο πράγματι εἶνε μίᾳ ἄρρητος γαλήνη καὶ ἀποτελεῖ αἰθερίαν ὑπαρξιν.

«Οὐδὲν τοῦ ὑγιαίνειν ἐστὶν ἥδιον» καθορίζει ὁ Πλάτων εἰς τὰς ἐξόχους Πολιτείας του· διὰ τῶν ἀτιμῆτων δὲ ἐκείνων διδαγμάτων του ἀπέβλεπεν εἰς τὴν παγίωσιν τῆς κοι-

νωνικῆς ἀρτίστητος διὰ τῆς κοινωνικῆς εὐρωστίας καὶ τῆς εὐμελοῦς ἐν γένει ἀγωγῆς, διότι διὰ τούτων ὁμολογουμένως ἐξασφαλίζεται καὶ ἡ ἠθικὴ εὐεξία καὶ πᾶσα κοινωνικὴ ἀρετὴ. Τὸ διάγειν ἄνευ πολλοῦ κόπου καὶ ἄνευ πόνων, ὁ ἀμέριμνος βίος καὶ τὸ μὴ νοσεῖν εἶνε πράγματι συνθῆκαι εὐμενεῖς, εἶνε παράγοντες πολύτιμοι τῆς ἠθικῆς, πνευματικῆς καὶ σωματικῆς καταστάσεως τῆς κοινωνίας. Ὁ ἀμέριμνος βίος καὶ ὁ πορισμὸς τῶν ἀπαραίτητων ἀναγκάων, μακρὰν παντός παροξυσμῷ ἐξευτελιζοντος καὶ ἐξαχρειούντος τοὺς ἐπιτηδευομένους τὰ τοιαῦτα, εἶνε στοιχεῖα ἀσφαλῆ πρὸς παγίωσιν τῆς υἱείας. Φεῖ! πόσοι δὲν ἐξαγοράζουσι τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐμάρειν διὰ τοῦ ἐξευτελισμοῦ καὶ ἐκφραυλισμοῦ των! Ἡ υἱεία, ἐν πάσῃ περιπτύσει, εἶνε τὸ πολυτιμότερον ἐπὶ γῆς ἀγαθόν, διότι τί ὠρελεῖ δταν τὸ μὲν πνεῦμα εἶνε πρῶθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής; Ὑπάρχουσι μὲν, κατὰ τὸν ἀμίμητον Λουκιανόν, ψυχὴ καὶ προθυμία, διὰ νὰ ἀμείψωσι τὰς ὁρμάς, ἀλλὰ τὸ σῶμα εἶνε νοθρόν καὶ δὲν ὑπηρετεῖ τοὺς πόθους!

Οἱ πόνοι τῆς πλανωμένης ἀνθρωπότητος θὰ ᾧσιν αἰωνίως φρικτοὶ καὶ ἀγωνιώδεις, οἱ θρηνοὶ ὀδυνηροί, ἡ δὲ εὐτυχία ἀνέριτος καὶ ἀσύλληπτος διὰ τοὺς ἡλιθίους ἐκείνους, οἵτινες ἀναζητοῦσιν αὐτὴν μακρὰν τοῦ φιλοσοφικοῦ καὶ ἀπλοῦ βίου. Ἡ εὐδαιμονία φαίνεται, ὅτι μοιραίως θὰ εἶνε κτῆμα ἀσφαλές, κτῆμα ἐς αἰεὶ, μόνον τῶν μακαρίως ἡσυχάζοντων καὶ φιλοσοφούντων, ἡ δὲ ἀγωνία καὶ ὀδύνη ὁ ἀσφαλὴς κλῆρος καὶ ἡ πικρὰ ἀμοιβὴ καὶ τιμωρία τῶν ἀγνοούντων καὶ πλανωμένων. Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν, πολυμήχανε ἀνθρωπε! Ὅφειλεις πρὸ παντός νὰ διδασχθῇς καὶ κατανοήσῃς τοὺς ἀπλοῦς μὲν, ἀλλ' ὑψηλοὺς νόμους τῆς υἱεινῆς, νὰ ὑπακούσῃς εἰς αὐτοὺς καὶ οὕτω προετοιμάσῃς μὲ τρόπον πρακτικώτερον καὶ λογικώτερον τὴν εὐδαιμονίαν σου καὶ μὴ συνει-

θίσης ν' ἀγοράζης ὑγείαν ψευδῇ καὶ προβληματικὴν. Οἱ ἔχοντες ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ βλέπωσι, δεόν ν' ἀναζητήσωσιν ὑπὸ τὰ φυλλώματα τῶν δένδρων καὶ φυτῶν τὴν ὑγείαν τῶν πνευμόνων καὶ τὴν τροφὴν ταῦ ὀργανισμοῦ των. Οἱ μὴ τολμῶντες δὲ οὔτε νὰ ὑπερβῶσι κἂν δι' ἀποπειρας τὰ ψευδῇ ὄρια, τὰ χαραχθέντα εἰς αὐτοὺς ὑπὸ τῆς συνήθους ἀνατροφῆς καὶ ταπεινῆς ἔξεως, ἀνίκανοι πρὸς ἕσμα καὶ χαρὰν εἰλικρινῇ, θὰ ὑπέχωσι μόνοι των τὴν εὐθύνην τῶν ἀλγηδόνων, μακρὰν τῆς ἀνεσπέρου ἐπαφῆς τῆς χαριτωμένης φύσεως πίπτοντες εἰς τὸ βάραθρον τῆς ἡδονῆς. Ἐκεῖ, εἰς τὴν θάλλουσαν φύσιν, μόνον πανηγυρίζει ἐν θριάμβῳ καὶ τέρπεται ἡ διαφανὴς ὑπαρξις.

Ὁρθῶς δὲ Πλάτων διέταξεν, ὅπως πᾶν σῶμα ἔκγονον ἐκ φαύλου συστήματος θεραπεύεται καὶ φυλάσσεται δεόντως. Ἀλλὰ μήπως, κατὰ τοὺς σημερινοὺς μάλιστα χρόνους, δὲν πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς τοιαῦτα τὰ πλεῖστα σώματα διὰ λόγους διαίτης καὶ ὑγιεινῆς, ἣτις ἀγνοεῖται παρὰ τῶν πλειστών; Ἀνεπτύξαμεν ἄλλοτε ἐν μεγάλῃ σειρᾷ τὴν σημασίαν τῆς κληρονομικότητος καὶ τὴν ψυχοχημικὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς ἐπὶ τῆς ὑγείας καθόλου, ἐπομένως οὐδεμία ἀνάγκη νὰ ἐπανέλθωμεν καὶ τονίσωμεν ἰδιαιτέρως, ὅτι τόσον ἡ ἀγνὴ κληρονομικότης, ὅσον καὶ ἡ ἀνεπαρκὴς καὶ ἐπιβλαβὴς διαίτα ἐπιδρῶσι δυσμενῶς ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου. «Ὅταν τὸ ὕδωρ πνίγη, τί δεῖ ἐπιπίνειν;» ἔλεγε σοφὴ τῶν ἀρχαίων παροιμία. Καὶ ὅταν τὸ ἄτομον ἐπιβαρύνηται διὰ κληρονομικότητος μὲ τὰς οἰκτρὰς συνεπειὰς μιᾶς δυσκρασίας τοῦ αἵματος, χοιράδωσιν καὶ φυματίωσιν, ἀρθριτισμὸν καὶ τόσα ἄλλα, εἰς τί χρησιμεύει διαίτα ὑπερφορτόνουςα τὸν ὀργανισμόν μὲ τὰ ἐπιβλαβῆ στοιχεῖα κακῆς συστάσεως, μὲ στοιχεῖα ξένα καὶ νόθα πρὸς τὴν ὑγείαν καὶ προξενοῦντα βαρείας διαταραχὰς εἰς τὸν ὀργανισμόν; «Ἀοριστεῖν οὐδαμοῦ

δεῖ» κατὰ τὸν φιλόσοφον. Πρέπει ν' ἀκολουθῇ τις τὸ ὄριον καὶ λογικὸν μέτρον εἰς ὅλα τὰ πράγματα. Τοιαύτη δὲ ὀφείλει νὰ εἶνε ἡ σώφρων πολιτεία ἀνθρώπου ἐγκρατοῦς, δυναμένου καὶ ὀφείλοντος διὰ τῆς κανονικῆς διαίτης ν' ἀποφύγῃ τοὺς τρομεροὺς κινδύνους, οὓς συνεπάγεται τοιαύτη ὑπερφόρτωσις τοῦ ὁργανισμοῦ.

Ἄλλὰ μὴ δὲν ἀφώριζεν ὁ Ἱπποκράτης, ὅτι «ἐν τροφῇ φαρμακεῖα κράτιστον;» Ἀποτελοῦσι λοιπόν, πράγματι, ὁλόκληρον σύστημα πρακτικὸν αἱ τροφαὶ καὶ περικλείουσι θεραπευτικὴν ιδιότητα ἀξιόλογον, τὴν ὅποیان μόνον οἱ ἀμύητοι εἰς τὴν ὑγιεινὴν δύνανται ν' ἀρνηθῶσι καὶ ἀπορρίψωσι. Διότι φάρμακα δὲν εἶνε μόνον τὰ ὑπὸ τῆς ἰατρικῆς σκευαστά, ἀλλὰ καὶ τὰ καθ' ἡμέραν ὡς τροφή παραλαμβάνόμενα σιτία καὶ ποτά. Καὶ μάλιστα πολὺ μεγαλειτέρα ὠφέλεια παρασκευάζεται ἐκ τούτων ἢ ἐκ τῆς ἀπορροφήσεως τῶν φαρμάκων. Τοῦτο ἄλλως τε ἐπεκύρωσαν καὶ οἱ σοφοὶ ὑγιεινολόγοι τῶν νεωτέρων χρόνων, οἵτινες ἀκριβῶς διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀνεκήρυξαν, ὅτι ἡ ὑγιεινὴ εἶνε ἀνωτέρα τῆς θεραπευτικῆς. Ἄλλ' οὐδὲ τὸν Πλάτωνα καίπερ μὴ ἱατρὸν ὄντα, διέφυγε τοῦτο εἰπόντα ὅτι «τὰ νοσήματα ὅσα μὴ μεγάλους ἔχει κινδύνους, οὐκ ἐρεθιστέον φαρμακείαις... καὶ ὅταν τις παρὰ τὴν εἰμυρμένην τοῦ χρόνου φθεῖρη φαρμακείαις — πρὶν ἢ δηλαδὴ συμπληρωθῇ ἡ ὠρισμένη περίοδος των — ἕμα ἐκ σμικρῶν μεγάλα καὶ πολλὰ ἐξ ὀλίγων νοσήματα φιλεῖ γίνεσθαι. Διὸ παιδαγωγεῖν δεῖ διαίταις πάντα ταῦτα». Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὡς συμβουλεύει ὁ Ἱπποκράτης, τὸ βεβαιότατον καὶ προφανέστατον φάρμακον εἶνε ν' ἀπομακρύνῃ τις τὰ δικιτήματα, τὰ ὅποια μετεχειρίζοντο οἱ πάσχοντες οὗτοι.

Δ'.

Οὐ μόνον δὲ οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι καὶ οἱ εὐτυχεῖς ὁπαδοὶ των, ἀλλὰ καὶ τῶν Περσῶν οἱ λογικώτατοι καὶ εὐγενεῖς δὲν ἔτρωγον ἔμψυχον, οὔτε ἐφόνευον, ἐνέμενον δὲ αὐστηρῶς εἰς τὴν παλαιὰν ἀπὸ τῶν ζώων ἀποχὴν.

Παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις Αἰγυπτίοις ἡ τάξις τῶν λογίων ἱερέων — καὶ ἦσαν οὗτοι πραγματικῶς λόγιοι — καὶ ἡ μεμορφωμένη τάξις τῶν εὐγενῶν ἀπεῖχον τῆς κρεοφαγίας αὐστηρῶς. Ἡ κρεοφαγία περ' αὐτοῖς, ἐκ κρέατος ὠρισμένων ζώων, ἦτο ἐλαχίστη, τόση μόνον, ὥστε νὰ παρηγορηθῇ κάπως ἡ αἰσθησις τῆς γεύσεως. Ἦσαν οὗτοι ἄνθρωποι ἐγκρατέστατοι· μαρτυρία δὲ τῆς αὐστηρᾶς ἐγκρατείας των ἦτο, ὅτι διῆγον πάντοτε βίον ἄνυστον καὶ εἶχον ὄργανισμὸν εὐτονον καὶ πλαστικόν. Μὲ πορεῖαν εὐτακτον, βλέμμα ἱλαρόν, γέλωτα σπάνιον καὶ μέχρι μειδιάσεως μόνον, μὲ χεῖρας εὐρισκομένας ἐντὸς τοῦ σώματος, ἄνευ χειρονομιῶν καὶ νευρικῆς καταστάσεως, χαρακτῆρες τέλειοι, ἦσαν ἐν γένει τοιοῦτοι, ὥστε δικαίως νὰ ἐφαρμόζεται περὶ αὐτῶν ὁ Ὀμηρικὸς χαρκτηρισμὸς «σέβας μ' ἔχει εἰσορόοντα». Ἡ δίαίτια αὐτῶν ἦτο λιτὴ καὶ ἀπλῆ, ἀπεῖχον δὲ οἴνου αὐστηρῶς, εἰμὴ ἐλαχίστου, αἰτιώμενοι ὅτι ἡ πόσις τοῦ ποτοῦ τούτου ἐπιφέρει βλάβας τῶν νεύρων, πλήρωςιν τῆς κεφαλῆς καὶ συμφορήσεις ἐγκεφάλου καὶ ὥς ἐκ τούτου ἦτο ἐμπόδιον εἰς τὴν εὖρεσιν καὶ θεωρίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν τὰ μάλιστα ἔτεινεν ἡ σοφία αὐτῶν.

Καὶ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς δὲ ὑπῆρχε γένος τι θεοσόφων καὶ ἀνεπτυγμένων, τοὺς ὁποίους οἱ Ἕλληνες ἀπεκάλουν γυμνοσοφιστάς. Ἐάν οὗτοι διεσώθησαν εἰς τοὺς σημερινοὺς Φακίρας, περὶ ὧν ἄλλοτε ἐγράψαμεν, ὅτι οὗτοι εἶνε οἱ λιτότατοι τῶν ἀνθρώπων τῆς ὑψηλοῦ καὶ ὀλιγαρκέστατοι μετὰ

τῶν Βεδδουίνων τῆς Ἀραβίας, ἀγνοοῦμεν. Τῶν γυμνοσφιστῶν τούτων Σαμναῖοι, οἱ φιλόσοφοι κατὰ τὸν βίον καὶ τὰς ἔξεις, οἱ μὲν κατῴκουν εἰς τὰ ὄρη, οἱ δὲ περὶ τὸν Γάγγην. Καὶ οἱ μὲν ὀρεινοὶ ἐτρέφοντο μὲ ὀπώρας καὶ γάλα βόειον παχὺν μὲ ἐγγχωρίους βοτάνας, οἱ δὲ περὶ τὸν Γάγγην ἐκ τῶν ὀπωρῶν, αἷτινες καὶ σήμερον ἀκόμη φέρονται πολλὰ καὶ ἄφθονοι περὶ τὸν ποταμὸν καὶ πρὸ πάντων μὲ δρυζαν πολλὴν καὶ αὐτομάτως φερόμενην. Τὴν δρυζαν ἐτρωγον, δταν ἀπέλειπον αἱ ὀπῶραι. Ἡ περὶ τὴν τροφὴν ἐγένετο ἐξ ὀρύζης, ἄρτου, ὀπωρῶν καὶ λαχανικῶν.

Κατὰ τὸν Λουκιανὸν ἐκ τῶν Αἰγυπτίων οἱ κελούμενοι ἱερογραμματεῖς, Ἀσσυρίων καὶ Ἀράβων οἱ ἐξηγηταὶ μύθων, Ἰνδῶν οἱ κελούμενοι Βραχμῆνες, ἄνδρες εἰς τὴν φιλοσοφίαν μετ' ἀκριθείας ἀσχολούμενοι καὶ παρὰ Πέρσαις οἱ καλούμενοι μάγοι καὶ ἄλλοι καὶ πρὸ πάντων Σῆρες οἱ ὑδροπόται ἐγίνοντο κατ' ἐξοχὴν μακροβιώτατοι διὰ τῆς ἀπλῆς διαίτης καὶ τῆς ἀποχῆς τῆς κρεοφαγίας.

Ἀλλὰ καὶ σήμερον οἱ Ἰνδοὶ καὶ Σῖνες ἅπαντες, δηλαδὴ τὸ ἥμισυ περίπου τῶν κατοίκων τῆς γῆς μετ' ἄλλων φυτοφάγων, τρέφονται ἀποκλειστικῶς δι' ὀρύζης, ἄρτου, ὀπωρῶν καὶ λαχανικῶν, δηλαδὴ φυτοφαγοῦσιν ἐν γένει. Οἱ Βεδδουῖνοι, τὰ ἄλκιμα ταῦτα τέκνα τῆς ἐρήμου, οἱ ἔχοντες σώας τὰς αἰσθήσεις των μέχρι βαθυτάτου γήρατος, σπανιώτατα, τινὲς δὲ οὐδέποτε τρώγουσι κρέας, τρέφονται δὲ ἀποκλειστικῶς διὰ γάλακτος, φοινίκων καὶ ἄλλων ὀπωρῶν ἄνοσον ἐν γένει διάγοντες τὸν βίον καὶ μὴ γνωρίζοντες τί ἐστὶ φάρμακον καὶ ἰατρικὴ.

Πρόσφατος εἶνε ἡ κατάπληξις, τὴν ὅποιαν ἡ ἀνθρωπότης σύμπασα ἡσθάνθη ἐκ τῶν νικῶν, τὰς ὁποίας οἱ δρυζοφάγοι καὶ φυτοφάγοι Ἰάπωνες κατήγαγον ἀνὰ τὰ Μογγολικὰ πεδία, αἱ δὲ ὑπὸ τῶν βοείων κρεάτων τῶν στεππῶν

τῆς νοτίου Ῥωσίας καὶ τοῦ οἰκτροῦ οἰνοπνεύματος ἐμπε-
ποτισμένοι μυριοπληθεῖς τοῦ λευκοῦ αὐτοκράτορος στρατιαὶ
ἐδείχθησαν ποδάρχεις μόνον εἰς τὰς περιδόξους ὑποχωρή-
σεις των. Τὸ σθένος καὶ τὸ πολεμικὸν μένος τῶν φυτοφά-
γων νησιωτῶν ἀπέβη σεβασμὸς ἄξιον καὶ ἀνώτερον παντός
ὑπολογισμοῦ, οὕτω δὲ διὰ τῆς ἀρετῆς των κατέρριψαν τὸ
ἰσχυρότερον τῶν κρεοφάγων ἐπιχείρημα, ὅτι ὁ ἄνθρωπος
διὰ τῆς φυτοφαγίας γίνεται νωθρός καὶ ἀνίκανος εἰς ἐπιχει-
ρήσεις πολεμικάς. Ὅσοι δέ, ὀκνήσαντες νὰ πορισθῶσι τὰ
κατάλληλα διδάγματα ἐκ τῆς γηραιᾶς ἱστορίας, δὲν ἐδοσαν
σημασίαν εἰς τὴν ἐξιδιασμένην ἀνατροφὴν τῶν Σπαρτια-
τῶν, οἵτινες ἦσαν ἀποκλειστῶς φυτοφάγοι καὶ εἶχον μορ-
φώσει τὴν ἑξοχὸν ἐκείνην πολεμικὴν γενεάν, καὶ εἶδον
ἐσχάτως τὴν θρικυβευτικὴν καὶ νικηφόρον πορείαν τῶν φυ-
τοφάγων Ἰαπώνων, ἔμαθον πρὸ τῶν γεγονότων νὰ τι-
μῶσι τὴν σημασίαν καὶ ἐπιβολὴν τῆς ἀνατροφῆς καὶ ν' ἀρυ-
θῶσιν ἐντεῦθεν τὴν ἀξίαν καὶ μορφωτικὴν δύναμιν τῆς
πειθαρχίας καὶ ἀσκήσεως, τῆς γυμναστικῆς καὶ ἐπιτηδεύου-
σας πρὸς ῥώμην διαίτης.

Τὴν διδασκαλίαν ταύτην, τὴν ἐκ τῶν παραδειγμάτων
μεμαρτυρημένην, συνίστα ἐκθύμως καὶ ὁ εὐφρέστατος Σα-
μουατέως εἰς τοὺς φίλους του, οἵτινες ὥρειλον νὰ κατανοή-
σωσι τὴν μεγάλην καὶ πολύτιμον ἀλήθειαν, ὅτι ὅσοι ἐπεμε-
λήθησαν ἑαυτοὺς κατὰ τε τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν καὶ μετε-
χειρίσθησαν τὴν προσήκουσαν γυμναστικὴν καὶ κατάλλη-
λον διαίταν, οὗτοι ἐφθασαν εἰς μακρότατον γῆρας μὲ ὑγιάνου-
σαν τελειοτάτην καὶ πλήρη, μὲ ψυχὴν ὑγιαίνουσαν καὶ τὸ σῶμα
ἄρτιον ἐν γένει.

Λαοὶ δὲ ἄλλοι ἐπίσης ὀρεινοὶ καὶ πολεμικοί, οἷαι οἱ
Πομάκοι τῆς Ῥοδόπης καὶ οἱ Ἀλβανοὶ καὶ παρ' ἡμῖν Ὀλο-
οὶ ἀγρόται καὶ οἱ χωρικοὶ τρέφονται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς

διὰ γάλακτος καὶ τυροῦ, ὀσπρίων, ὀπωρῶν καὶ ἄρτου ἐξ ἀραβοσίτου τὸ πλεῖστον, σπανιώτατα δὲ μὲ κρέας — τετράκις τοῦ ἔτους — καὶ οὐ μόνον εἶνε ῥόδινοι καὶ αὐτάρκει· εἰς τὰς ἐργασίας των καὶ τὸ σῶμα ἀκμαιοτάτοι, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν δρόμον καὶ τὴν πάλην ἀκαταγώνιστοι.

Εἶνε ἀνάγκη, ν' ἀναρέωμεν τοὺς ἐν Ἀθῶ ἀσκητὰς καὶ κοινοβιάτας, οἵτινες δὲν κρεοφαγοῦσι ποτὲ κατὰ τὸν βίον καὶ εἶνε ἀκμαιοτέροι τῶν ἄλλων καὶ μακροβιώτεροι καὶ διάγουσι τὸν βίον ἄνοσον, τῶν λοιπῶν προσβαλλομένων κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ ποδῶν καὶ ἄλλων νυσημάτων ἕνεκα τοῦ καθεστικοῦ βίου, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἕνεκα τῆς κρεοφαγίας;

Τοῦτο λοιπὸν πρέπει ἐνταῦθα νὰ κατανοηθῇ, ὅτι ὅσοι ἐπιμελοῦνται τῆς διαίτης αὐτῶν καὶ ζῶσι βίον ἡσυχον καὶ ἀτάραχον καὶ κατὰ φύσιν ὑπὸ ἀέρα καθαρὸν, ζωογόνον ἥλιον καὶ τρέφονται μὲ τροφὴν ἀπλῆν, οὗτοι ἀπολαύουσιν ὑγείαν καὶ εὐεξίαν. Ὁ Πλάτων ἀναφέρει, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐπιδιώκοντες τὸ μέσον τῆς ὑπερφηφνίας καὶ ἀνελευθερίας, ἔζων μετρίως οἰκοδομοῦντες οἰκῆσεις κοσμίας, εἰς τὴν δίαιταν δὲ ἐπίσης ἦσαν μέτριοι καὶ κόσμιοι, παρῆθεντες ἐνίοτε εἰς τὰ δεῖπνα διὰ τοὺς κοπιᾶζοντας παρηγορητικά τινα τῆς ὀρέξεως καὶ «ἐγαπητὰ μεταδόρπια». Ὁ δὲ Λουκιανὸς εἰς τοὺς «Μακροβίους» τοῦ ἀναφέρει ἀπέραντον κατὰλογον βασιλέων, φιλοσόφων, μεγάλων ἀνδρῶν καὶ πεπαιδευμένων, οἵτινες ἐπιμεληθέντες ἑαυτοὺς ἐφθασαν εἰς μακρότατον γῆρας. Εἶπομεν δ' ἀνωτέρω, ὅτι κατὰλληλα μέσα, δι' ὧν ἐπιδιώκεται καὶ ἐπιτυγχάνεται ἡ εὐρωστία καὶ ἡ ὑγεία, θεωρεῖ τὴν προσήκουσαν διαίτην καὶ τὴν γυμναστικὴν. Ἴδου ἀληθῶς οἱ πολῦτιμοι παράγοντες, οἵτινες δικαίως ἀπῆσχόλησαν τὴν ἀνεπτυγμένην μερίδα τῶν εὐνομούμενων κοινωνιῶν καὶ ἐκίνησαν τὸ εὐγενὲς ἐνδιαφέρον

τῶν σοφῶν ὑγιεινολόγων τῆς ἐποχῆς ἡμῶν, τῆς ὁποίας τὸ πεδίον ἐπιμελῶς ἀνηρέυνησε καὶ ἐρώτισεν ἡ ἐπιστήμη.

Ὅσοι δὲν ἀνέγνωσαν προσεκτικῶς τὴν Τραγωδοποδάγραν τοῦ Λουκιανοῦ, δὲν ἠδυνήθησαν ὁμολογουμένως νὰ ἐννοήσωσι τὸ ὕψος τοῦ σκύμματος τοῦ ἐκ Σαμοσάτων σατυρικοῦ καὶ τὸ διδακτικὸν αὐτοῦ συνάμα, ὅπερ πρὸ παντὸς ἐπεδίωξε. Καταγράφων ἐν τῇ Τραγωδοποδάγρα του τὴν ἀτελεύτητον σωρεῖν τῶν φαρμάκων καὶ τὸν φαρμακευτικὸν κυκεῶνα πρὸς θεραπείαν τῆς ποδάγρας [ἀρθριτισμοῦ], ἐρωνεύεται δριμύτατα τοὺς ἡλιθίους ἐκείνους, οἵτινες ἐπειρῶντο διὰ φαρμακείων νὰ θεραπεύσωσι τὴν νόσον ταύτην ἀμιλλώμενοι πρὸς τὸ φοβερόν κράτος αὐτῆς καὶ προσπαθοῦντες νὰ καταρρίψωσι διὰ φαρμάκων τὴν κραταιὰν δύναμιν τῆς. Ἀπαριθμῶν δὲ τὸν ἱλιγγιώδη κατάλογον τῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν φαρμάκων κατὰ τῆς ποδάγρας ἐρωνεύεται καὶ τοὺς Σύρους ἀγύρτας καὶ πλάνητας ἰατροὺς, οἵτινες ἐπειρῶντο διὰ χρισμάτων νὰ θεραπεύσωσι τὴν νόσον. Ἄλλ' ὥς ὀρθότατα ἀναφωνεῖ ἡ ποδάγρα,

«Ἐστὶν τις ἐν γῇ φαρμάκων δρᾶσις τόση,
ὃ χρισθὲν οἶδε τὴν ἐμὴν παῦσαι βίαν;»

Τί θὰ εἶλεγεν ἄραγε ἡ τί θὰ ἔγραφεν ὁ Λουκιανὸς σήμερον, ἐρχόμενος μὲ εἰσιτήριο ἐπιστροφῆς εἰς τὴν Ἀχερουσίαν λίμνην καὶ βλέπων τὰ ἀτμοκίνητα ἐργοστάσια τῆς βιομηχανικῆς χημείας δίδοντα ἄφθονα, ἀτελείωτα καὶ νεοχειροτόνητα ἐφόδια εἰς τοὺς κενοσπούδους, ἵνα τὰ χρησιμοποιεῖωσι πρὸς θεραπείαν — πῶς γὰρ οὐ! — τῆς ποδάγρας τῶν ἡλιθίων, μικρῶν καὶ μεγάλων καὶ κατὰ φαντασίαν ἀσθενῶν καὶ στενοκεφάλων τῆς ἐκφυλισμένης ἐποχῆς μας διὰ φαρμάκων, τὰ ὁποῖα ἐπαγγέλλονται, ὅτι θεραπεύουσι πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν; Πῶς εἶνε δυνατόν νὰ θεραπευθῇ

διὰ φαρμάκων νόσος, τῆς ὁποίας ἡ φύσις καὶ ἡ παθογένεια οὐδὲ τὸν Δουκιανὸν διέφυγε;

«Γινώσκέτω δὲ πᾶς τις ὡς μόνη θεῶν
ἄτεγκτος οὔσα φαρμάκοις οὐ πείθομαι!»

Ἡ διὰ φαρμάκων θεραπεία τοῦ ἄρθριτισμοῦ εἶνε δαπάνη ἄσκοπος καὶ φοβερά ματαιοπονία. Οἱ δὴθεν ἄρρωστοι ἐξακολουθοῦσι τὰς κακὰς καὶ λαϊμάργους ἐξεις των μολοντί υποβάλλονται καὶ εἰς φαρμακευτικὴν θεραπείαν, οὕτω δὲ βλίνουσιν οικειοθελῶς εἰς τὴν ἐπιδεινωτίν, τῆς νόσου καὶ εἰς τὸν θάνατον, ἐνῶ ἡ ἀσφελεστέρα θεραπεία εἶνε ν' ἀφήσῃσι κατὰ μέρος τὴν ἐν χρήσει δίαιταν. Ἡ τοιαύτη πολιτεία των βεβαίως εἶνε δικαίωμα αὐτῶν, ἀλλ' ἔχουσι καθήκον οἱ ἱατροὶ νὰ προειδοποιήσιν αὐτοὺς περὶ τούτου, κατὰ τὴν ἐπιτυχῇ ἐκφρασίν τοῦ καθηγητοῦ Bouchard.

Ε'.

«Τὸ ἐπίστασθαι καὶ λόγον δοῦναι τῶν πραγμάτων» ἐθεώρει ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι εἶνε ἡ ἀσφαλὴς βᾶσις τῆς ἀληθοῦς γνώσεως. Οἱ φιλοσοφοῦντες ὄθεν τῶν ἱατρῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων ὀφείλουσι κατὰ καθήκον ν' ἀναζητῶσιν ἐν παντί τὴν αἰτίαν καὶ τὴν ἐνδοτέραν φύσιν τῶν πραγμάτων. Ὁρθῶς ὁ Κέλσος ἔλεγεν, ὅτι αἰρομένης τῆς αἰτίας αἱρεται ἡ νόσος. — cessantiae causae cessat morbus. — Τί ζητεῖ λοιπὸν ἡ φαρμακευτικὴ θεραπεία εἰς νόσον, ἡ ὁποία ἀπ' αὐτῆς φωνεῖ φωνὴν μεγάλην λέγουσα, ὅτι πατὴρ μὲν ἐμοὶ ὁ οἶνος, μήτηρ δὲ ἡ τράπεζα, μαῖα δὲ ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὅτι πηγὴ αὐτῆς εἶνε ἡ πολυτέλεια τῆς ἀχρείας καὶ λας;

Ἡ ποδάγρα [ἄρθριτισμός] εἶνε νόσος γενικῆς συστά-

σεως, εἶνε ὁμολογουμένως κατάστασις ὁλοκλήρου τοῦ ὀργανισμοῦ ὀφειλομένη εἰς κληρονομικότητα καὶ τῆς ὁποίας οἱ ἐκ τῆς κακῆς διαίτης συντελεσται εἶνε ἀνέκαθεν καλῶς γνωστοί. Διατροφή πλουσία, ἀφθονος καὶ ἀποτελουμένη ἐκ ζωικῶν οὐσιῶν, πλουσιωτάτων εἰς λευκωματούχους οὐσίας, εἶνε μία ἐκ τῶν οὐσιωδεστέρων, ἂν ὅχι ἡ ἀποκλειστικὴ αἰτία, αἵτινες προδιαθέτουσιν εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην. Ἐπομένως ἀπαντᾷ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν πλουσίαν καὶ ἄεργον τάξιν, τὴν ὁποίαν πρὸ πάντων προσβάλλει. Δικαίως λοιπὸν ὁ Ἄγγλος Ἱπποκράτης, ὁ πολὺς Σύδερχαμ, γράφων πρὸ τριῶν αἰώνων ἔλεγε περὶ αὐτῆς, ὅτι εἶνε *morbus dominorum et dominus morborum*, νόσος τῶν κυρίων καὶ ἡ κυρία τῶν νόσων. Ἄλλ' ὑπέρμετρος χρῆσις τοῦ κρέατος κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους κατέστησε τὸν ἀρθριτιμὸν καὶ πάθησιν λαϊκὴν, διὸ δὲν ἀπαντᾷ μόνον εἰς τοὺς πλουσίους τὴν σήμερον, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς. Προσθέσατε εἰς ταῦτα καὶ τὸν καθιστικὸν βίον, τὸν ἀλκοολισμὸν καὶ τὰς ἀφροδισίους καταχρήσεις καὶ θάλασσητε ὅλας τὰς συνθήκας, αἵτινες δημιουργοῦσι τὸν ἀρθριτιμὸν, τὴν φοβεράν ταύτην πληγὴν τῆς ἀνθρωπότητος, ἥτις μεταδιδάζεται κατ' εὐθείαν καὶ καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὰ τέκνα. Δημιουργεῖται λοιπὸν τοιοῦτοτρόπως μία διάθεσις γενικὴ, μία κατάστασις καθολικὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἄτομον προσβάλλεται ὑπὸ παθήσεων τοπικῶν μὲν, ἀλλὰ τῆς ἰδίας φύσεως. Καὶ ἰκριβῶς αἱ διαθετικαὶ αὗται καταστάσεις ἔχουσιν ἀνάγκην εἰδικῆς διατροφῆς. Ὅλοι λοιπὸν αἱ ἐκδηλώσεις εἶνε τῆς αὐτῆς φύσεως, τῆς ἰδίας προελεύσεως, ὅσον διάφοροι καὶ ἂν εἶνε, οἷον ἐκζεμα, λειχήν, δοθυῆνες, παλμοί, κωλικοὶ ἥπατικοί, δυσπεψίαι χαρακτηριστικώταται, αἱμορροΐδες, ψαμμίαισι, λίθοι τῆς κύστεως, ἄσθμα, ἐμφύσημα πνευμονικόν, ἡμικρυνία, νευρώσεις διάφοροι, συμφο-

ρήσεις ἐγκεφαλικάι, ἀνικανότης πρὸς ἐργασίαν πνευματικὴν, πόνοι καὶ ἐξοιδήσεις τῶν ἀρθρώσεων καὶ τῶν ἄκρων, τὴν αὐτὴν ἔχουσιν ἀφορμὴν καὶ αἰτίαν καθόλου ὀφειλόμενοι εἰς τὴν ὑπερφόρτωσιν τοῦ ὀργανισμοῦ ὑπὸ ζωικῶν οὐσιῶν, αἵτινες ὡς ἀρθρῶνται εἰς λεύκωμα εἶνε ξέναι εἰς τὴν δυστυχῇ ὀργανισμόν, ὅστις πίπτει θύμα τῆς διαθέσεως, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐμποτίζεται. Totum corpus est podagra, ὁλόκληρον τὸ σῶμα εἶνε ποδάγρα, ὡς χαρακτηριστικώτατα ἔλεγεν ὁ Σύδερχαμ, διότι ὁλόκληρος ὁ ὀργανισμὸς ἐμποτίζεται καὶ δηλητηριάζεται ὑπὸ τῶν ζωικῶν οὐσιῶν, αἵτινες ὡς ἀσυμβίβαστοι πρὸς τὴν φύσιν τῶν ἰστῶν καὶ ὀργάνων παραμένουσιν ἀναλλοίωτοι καὶ ἀποτίθενται εἰς ταῦτα πρὸς ἐρεθισμόν καὶ βλάβην αὐτῶν.

«Ὁ ὀργανισμός, λέγει ὁ ἐξοχος καθηγητὴς καὶ παθολόγος Bouchard, εἶνε ἐργαστήριον ἅμα καὶ δοχεῖον δηλητηρίων. Λαμβάνει ταῦτα διὰ τῶν τροφῶν, κατασκευάζει διὰ τῆς ἀφαιτεροιώσεως καὶ σχηματίζει τοιαῦτα διὰ τῶν ἐκκρίσεων. Ἐνυπάρχουσι κατὰ φύσιν ἐν τῷ πεπτικῷ σωλῇ, ἐν τῷ αἵματι καὶ τῇ λέμφῳ καὶ ἀποβάλλονται μετὰ τοῦ οὔρου. Ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας διατηρεῖται μόνον, ἐὰν τὰ δηλητηρία μεταμορφῶνται ἐν τῷ ὀργανισμῷ ἢ ἀποβάλλωνται. Αἱ παθήσεις τῶν πεπτικῶν ὁδῶν συντελοῦσιν εἰς αὐξήσιν τῶν ἐν αὐταῖς κατασκευαζομένων δηλητηρίων, ἐξ ὧν παράγεται ὁ ἀρθριτισμὸς καὶ τόσαι ἄλλαι παθήσεις».

Τὰ προϊόντα λοιπὸν τῶν τροφῶν καὶ δὴ τῶν ζωικῶν οὐσιῶν εἶνε ἀνώμαλα καὶ τοξικά [δηλητηριώδη] καὶ μὴ ἀπορριπτόμενα ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ προξενοῦσι βλάβας εἰς αὐτόν, διότι ἀπορροφῶνται καὶ ῥίπτονται πάλιν εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ δηλητηριάζουσιν αὐτόν. Ἐγκυκλοφορούμενα δὲ διὰ τοῦ αἵματος μεταβάλλουσι τὴν χημι-

κὴν σύστασιν αὐτοῦ καὶ τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ ἐναποτίθενται εἰς τοὺς ἱστοὺς καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς ἀρθρώσεις. Ἐντεῦθεν εὐκόλως ἐξηγοῦνται αἱ ἀρθροπάθειαι καὶ ὅλη ἡ σειρὰ τῶν ἀρθριτικῶν ἐκδηλώσεων, αἵτινες ὁμως ἐνδίδουσι καὶ καταπαύουσιν ἅμα ὡς τροποποιηθῇ καὶ διορθωθῇ ἡ διατροφή. (Ὑδεμία πάθησις εἶνε εὐκολωτέρα πρὸς θεραπείαν, ὅσον ὁ ἀρθριτισμός. Θεραπεία τοῦ ἀρθριτισμοῦ κατὰ ταῦτα σημαίνει τροποποίησιν τῆς διαθέσεως τοῦ ὀργανισμοῦ. Βεβαίως ἡ θρέψις τοῦ ἀτόμου πρέπει νὰ στηρίζηται πάντοτε ἐπὶ τῆς ὀριστικῆς διατροφῆς, ὀφείλει ὁμως νὰ κανονίζεται καὶ ἐπὶ τῆς εἰδικῆς καταστάσεως τοῦ ἀτόμου, δηλαδή καὶ ἐπὶ τῆς ἰδιαιτέρας διαθέσεως. Τροποποιεῖται δὲ ἡ διέθεσις τοῦ ὀργανισμοῦ μόνον διὰ τῆς αὐστηρᾶς καὶ ἀποκλειστικῆς διαίτης καὶ ἐν αὐτῇ καὶ μόνῃ δυνάμεθα νὰ εὐρώμεν τὰ μέσα, διὰ τῶν ὁποίων φθάνομεν εἰς τὸ εὐχάριστον ἀποτέλεσμα, τὸ ὅποιον θὰ εἶνε ἀφεύκτως ἡ ἀπολύτρωσις τοῦ δυστυχικοῦ ὀργανισμοῦ ἀπὸ τῆς φοβερᾶς ἀιχμαλωσίας του.

Ὁ ἀρθριτισμός εἶνε ἐπιβράδυνσις τῆς θρέψεως, εἶνε δυσχέρεια τῆς ἐναλλαγῆς τῆς ὕλης ἐν τῷ ὀργανισμῷ. Τοῦτο κατανοεῖται εὐκόλως παρ' ὅλων. Κατάλληλος λοιπὸν δίδεται διὰ τοὺς ἀρθριτικοὺς εἶνε πρὸ πάντων ὁ ἄρτος, τὸ γάλα, τὰ ὠά, τὰ ὀπωρικὰ καὶ τὰ λαχανικὰ «τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα καὶ πρὸ πάντων οἱ καρποὶ καὶ τὰ λαχανικὰ. Ἀπὸ τούτων γὰρ καὶ τρέφονται καὶ αὔξονται καὶ ἄπονοι διάγουσιν οὐδὲν προσδεόμενοι ἄλλης διαίτης καὶ τὴν γετὴν ἀρχὴν ἐγωγε ἄξιῳ καὶ τὸν ἄνθρωπον τοιαύτῃ ἀρχῇ κεχρησθαι». (Ἰπποκρ. περὶ ἀρχ. ἰατρ. 3,5). Τροφὴ λοιπὸν κατάλληλος δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ τὸ κρέας, τὸ οἶνονόπνευμα καὶ τὰ λοιπὰ διεγερτικὰ, ἅτινα ἐπιβραδύνουσι τὴν θρέψιν. Αἱ ἐνδείξεις αὗται εἶνε σαφεῖς καὶ θετικαὶ καὶ

πρέπει ν' ἀποτελέσωσι διὰ τοὺς τοιούτους ἀξίωμα θεραπευ-
τικόν καὶ πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον δὲν ἐπιδέχεται καμμίαν
τροποποίησιν. Ἡ κίνησις ἀρ' ἑτέρου, ἐν τῇ περιστάσει
παύτη, εἶνε πραγματικὴ ζωή. Ὁ Ἱπποκράτης μάλιστα
συμβούλευε τοσαύτην λιτότητα εἰς τούτους, ὥστε νὰ τρέ-
φονται ἀπαξ τῆς ἡμέρας καὶ νὰ κοιμῶνται ἐπὶ ξηρᾷ
στρωμνῇς.

Καὶ ὑπάρχει ἄρα γε αἰσχροτέρα καὶ χειρότερα πάθησις
ταύτης, καθ' ἣν τὸ ἄτομον μένει ἐξευτελεστικῶς προσδε-
δεμένον εἰς τὰς πέδας, τὰς ὁποίας προὔξενησεν αὐτῷ ἡ
ἀγνοία, ἡ λαίμαργία καὶ ἡ ἀδηφαγία; Στρεβλούμενοι καὶ
παρὰμορφούμενοι ὑπὸ τῆς προσβολῆς, παχύσαρκοι, ἰδρώτι
περιρρεδόμενοι, περυσιωμένοι ὡς ἀερόστατα καὶ δυσκίνητοι
ὡς ὁδοστρωτῆρες, ἐμπαιζόμενοι καὶ σκωπτόμενοι κινουσι-
τὸν οἶκτον καὶ τὸν γέλωτα τῶν ἄλλων καὶ ὁμῶς, διὰ τὸ
κατωτέρω, ἐγκαυχῶνται διὰ τὴν παχεῖαν κοιλίαν, τὴν
ὁποίαν θεωροῦσιν ὡς τίτλον ὑγείας καὶ εὐεξίας! Μὴ δυνά-
μενοι νὰ κινήθωσιν ἐλευθέρως ἐποχοῦνται συνήθως, διότι
τῇ ἐλάχιστῃ κίνησει τῆς πολυπαθοῦς γαστρὸς προξενεῖ πό-
νον καὶ δυσφορίαν καὶ ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθέν, ὅτι ἡ μω-
ρία ἐν τῇ σημερινῇ ὑστερικῇ κοινωνίᾳ φέρεται ἐποχομένη
ἀφ' ἀμάξης κατ' ἀντιθέσιν τῆς εὐφυΐας, ἥτις βαίνει περὶ ἐν
καὶ νεωτέρα Βιβλ. καὶ ἵνα δικαιολογήσωσι τὴν παρατηρη-
τικότητά των ἀρχαίων, ὅτι «παχεῖα σάρξ νοῦν λεπτόν οὐ
σέκκει».

Ἄλλ' ἐὰν διὰ τὴν παχεῖαν σάρκα δὲν ὑπάρχει νοῦς λε-
πτός, ὅπως ἐκτιμήσῃ δεόντως τὴν δυστυχίαν, ἐν ἣ κυλίε-
ται, δι' ἀνθρώπους ἀνεπτυγμένους ἡ ἀγνοία δυσκόλως χρη-
σιμεύει ὡς πρόφασις, ὥστε νὰ πείσωσι καὶ τοὺς ὁμοίους
αὐτῶν περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς σκέψεώς των. Ὅσον καὶ ἂν
ἐκπληρῇται ὁ ἀνθρώπος εἰς τὴν πλάνην, μόνον οἱ ἀγνοοῦντες

καὶ οἱ δύστροποι δύνανται νὰ παραβαίνωσι τὰς διατάξεις τῆς ὑγιεινῆς καὶ τῆς φυσικῆς διαίτης.

Βεβαίως τὸ σῶμα ἡμῶν, τὰ ὄργανα, οἱ ἱστοὶ καὶ τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ζώων συνίστανται κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ οὐσιῶν λευκωματωδῶν καὶ λευκωματτειδῶν, αἵτινες κατὰ τὴν ζωικὴν λεγομένην καῦσιν καὶ τὴν ἐν τῷ σώματι ἐναλλαγὴν τῆς ὕλης φθείρονται καὶ ἔχουσιν ἀνάγκην ἐκάστοτε ἀντικαταστάσεως δι' ὁμοίων οὐσιῶν. Αἱ οὐσίαι ὁμῶς αὗται δὲν εὐρίσκονται μόνον εἰς τὰς σάρκας τῶν ζώων, ἀλλὰ, καὶ δὴ ἐν ἀφθονίᾳ, καὶ εἰς τὸ γάλα καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν παράγωγα, τὸ βούτυρον καὶ τὸν τυρόν, εἰς τὰ ὠά, τοὺς δημητριακοὺς καρπούς, τὰς ὁπώρας, τὰ λαχανικὰ καὶ ἐν γένει τὰ φυτά. Τὸ γάλα μάλιστα εἶνε πλουσιώτατον εἰς λεύκωμα καὶ δίδεται ὡς τροφή καὶ ὡς φάρμακον ἀκόμῃ καὶ ἐκεῖ, ἐνθα εἶνε ἀνάγκη ν' ἀποκλεισθῶσι τροφαὶ περιέχουσαι πολὺ λεύκωμα, ὡς τὸ κρέας καὶ πρὸ πάντων τὸ βόειον, διότι τὸ γάλα περιέχει μὲν λεύκωμα ἀφθονον, πλὴν ἐν ἀραιᾷ διαλύσει καὶ ἐπομένως οὔτε τὰ πεπτικὰ ὄργανα καταπονοῦνται ἐν τῇ πέψει, οὔτε ὁ ὀργανισμὸς ἐκ τῆς ἀπορροφήσεως ὑπερφορτῶνεται ταχέως.

Τὸ λεύκωμα ἐμπεριέχεται ἐν μικρᾷ ἀναλογίᾳ καὶ εἰς τὰ φυτά, ἐνθα παράγεται ἐξ ἀπλουστέρων μονάδων καὶ ἐνώσεων, προσφέρεται δὲ κατόπιν ἔτοιμον εἰς τὸν ζωικὸν ὀργανισμόν διὰ τῶν φυτικῶν τροφῶν. Ἡ νεωτέρα χημεία, καὶ μάλιστα ἡ ὀργανικὴ καὶ ἡ βιολογικὴ, ἐπετέλεσε καταπληκτικὰς προόδους καὶ ἀπέδειξεν, ὅτι τὸ φυτικὸν λεύκωμα ἔχει τὰς αὐτὰς ἰδιότητας, χημικὰς καὶ φυσικὰς, ἰδιότητας, οἷας ἀκριβῶς καὶ τὸ ζωικὸν λεύκωμα. Τὸ πλεονέκτημα μάλιστα τοῦ φυτικοῦ λευκώματος εἶνε, ὅτι εὐρίσκεται ἐν ἀραιότητῃ διαλύσει παρ' ὅσον εἰς ἄλλας οὐσίας, διὸ καὶ προσλαμβάνεται εὐκολώτερον καὶ ἀκόπως ὑπὸ τῶν πεπτικῶν ὀρ-

γάνων. Τίς άγνοεῖ, ὅτι οἱ Σῖναι άνέκαθεν άπό άμνημονεύτων χρόνων παρασκευάζουσι τυρόν, δηλαδή ούσίαν άποτελουμένην άπό άφθονον πεπηγμένον λεύκωμα, έκ φαπύλων και άλλων όσπρίων, δηλαδή καθαρῶς και άποκλειστικῶς έκ φυτικοῦ λευκώματος;

Και ιδ συμπέρασμα;

Δυνάμεθα λοιπόν ήμεῖς οἱ νεώτεροι, οἱ τόσον έξιδιασμένην και λεπτολόγον εύφυάν μετερχόμενοι έν παντί ζητήματι, νά ζητήσωμεν τό λεύκωμα, τό μόνον άπαραίτητον πρὸς άνάπλασιν τῶν φθειρομένων ιστῶν τοῦ όργανισμοῦ ήμῶν, κυρίως εἰς τό γάλα, τό βούτυρον, τυρόν, ώά, δημητριακοὺς καρπούς, ἰχθύς, όσπρια, όπώρας, λαχανικά και έν γένει τά φυτά ή έν τῷ έλαχίστῳ κρέατι. Ταῦτα άποτελοῦσι τήν φυσικήν τροφήν τοῦ ανθρώπου και συντελοῦσιν εἰς τήν φυσικήν ζωήν. Έν τῇ διαίτῃ ταύτῃ συνοψίζεται ή υγεία τοῦ ανθρώπου και διά τῆς διαίτης ταύτης οἰκοδομεῖται τό στέλεχος αὐτῆς. Έν τῇ διαίτῃ ταύτῃ, έν τῇ ήσυχίᾳ τοῦ πνεύματος και τῇ ψυχικῇ ήρεμίᾳ και άταραξίᾳ, ένυπάρχουσι θεραπευτικά μέσα μεγίστης άξίως και στοιχεῖα πολύτιμα τοῦ οἰκογενειακοῦ θάλπους και εύδαίμονος βίου, έπιπ.εούσης κούφης και ήδείας αὔρας, κατά τήν ώραίαν έκφρασιν τοῦ Λουκιανοῦ, και ὑπό τās φωτεινάς τοῦ ήλίου ακτῖνας και τό έλαττόν τῶν δένδρων άρωμα. Χωρίς νά θέλωμεν ν' ανατρέψωμεν τās πολλὰς και ποικιλωνύμους προλήψεις, αἰτινες κρατοῦσι παρὰ τῷ ανθρώπῳ ὡς πρὸς τήν διατροφήν του και προκαλοῦσιν αὐτόν εἰς σύστημα διαίτης τόσῳ βλαβερόν, θεωροῦντες δ' άφ' έτέρου τήν κρεοφαγίαν ἰσχύσασαν παρὰ τῷ ανθρώπῳ μόνον διά λόγους ήδονῆς, τέρψεως και άνατροφῆς, εἰς ήν μοιραίως εἴμεθα έξοικειωμένοι επί βλάβῃ τοῦ όργανισμοῦ ήμῶν, φρονοῦμεν έπιστημονικῶς, ὅτι ή κρεοφαγία δέον νά έπιτρέπηται εἰς

τὸν ἄνθρωπον σπανιώτατα καὶ ἐκ συγκαταβάσεως, μόνον διὰ νὰ παρηγορηταί πως ἡ αἴσθησις τῆς γεύσεως. Ἡ χρῆσις τοῦ κρέατος εἶνε σήμερον τρομερὰ καὶ πρέπει νὰ περιορισθῇ. Εἵπομεν ἤδη ἄνωτέρω, ὅτι ἡ ἄγνοια δὲν ἐπιτρέπεται πλέον νὰ χρησιμεύσῃ ὡς πρόσφαις εἰς τὸν κοινωνικὸν καὶ μορφωμένον ἄνθρωπον, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ τοῦ φιλοσόφου Δημοδάρχου πρὸς τοὺς Μιλησίους ῥηθέν :

«Μιλήσιοι δύνετοι μὲν οὐκ εἰσιν
ἀλλὰ δρῶσιν οἷά περ οἱ δύνετοι».

ΜΙΑ ΕΚΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΑΣΙΝ ΑΙΛΕΙΜ

Τῇ φίλῃ Δεσποινίδι **ΕΛΕΝΗ ΣΒΟΡΩΝΟΥ**, εἰς Σάμον.

Αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες ἐχρωμάτιζον μακρὰν τὰ πέριξ τῆς Αἰλείμ. Αἱ φάραγγες καὶ οἱ ἱστορικοὶ λόφοι τῆς βιβλικῆς χώρας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐπλανᾶτο ἡ σκιὰ τοῦ μεγάλου Πατριάρχου, εἶχον ἐνδυσθῇ ἄρρητον μεγαλοπρέπειαν. Ἐκ τῆς ὑψηλῆς τοῦ Ἄττακαχ κορυφῆς ἐρρίπτοντο οἱ πύρινοι τοῦ Φοίβου προβολεῖς, ὥσάν νά ᾔσαν πυρσοὶ ἀνημμένοι καὶ πολύχρωμοι. Τὸ πανύψηλον βουνὸν ἐφαίνετο μακρόθεν ὡς πανόραμα μετὰ ζωηρὰ καὶ ὑπέρυθρα χρώματά του. Πολὺ μακρὰν, εἰς τὸ βάθος τῆς μυστικῆς ἐρήμου, ἐδέχετο τὴν φωτεινὴν ἀνταύγειαν τῶν τελευταίων ἀκτίνων ὁ γρανιτώδης καὶ φαλακρὸς ὄγκος τοῦ Σινᾶ, ἡ ἱερὰ αὐτὴ κλίμαξ τοῦ θεοπρεποῦς δώματος, ὅπου ὁ Ἰωχαβά ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Μωϋσῆν τὴν Ἰουδαϊκὴν Δεκάδελτον.

Ἡμεῖς ἀνεμένεμεν μετ' ἀγωνίας τὸ ἐρατεινὸν λυκόφως, τὴν εὐνοίαν τῆς θαλασσίας αὔρας, ὅπως θωπεύσῃ τὸ κατὸν μέτωπόν μας, τὴν εὐμένειαν τοῦ ἀπωτάτου καὶ πολυκυμάντου ἐκεῖνου αἰγιαλοῦ, ὅπως ἀνακουφίσῃ τὸ καταπεπονημένον σαρκίον μας, τὸ ὁποῖον εἶχον κατερειπώσει αἱ καυστικώταται ἀκτῖνες. Εἶχομεν πλέον ἀποκάμει ὅλοι, ἐξηπλώθημεν δὲ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν σκηνῶν μας, διὰ ν' ἀναπαυθώμεν. Μόνον τῆς Misses Smith ὁ μελετηρὸς καὶ ἀκαταπόνητος ὀφθαλμὸς ἐπλανᾶτο εἰς βιβλίον πολυσέλιδον καὶ εἰς τὴν ἀφελῆ φυσιογνωμίαν τῆς ἐφαίνοντο αἱ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἐντυπώσεις.

Ὁ Ἑσπερος ἐσημείονε πλέον τὴν προσέγγισιν τῆς νυκτός· τὸ θεαματικώτατον λυκόφως διεδέχετο σπεύδουσα ἡ μελανὴ θυγάτηρ τοῦ οὐρανοῦ μετὸν διάστερον μανθῦαν της, τοῦ ὁποίου αἱ ἀναρίθμητοι πτυχαὶ ἐσκέπαζον τὴν λευκὴν ἔρημον. Ἡ Misses Smith ἠναγκάσθη νὰ κλεισῇ τὸ βιβλίον της. Ἐπλησίασα τότε εἰς τὴν σκηνὴν της καὶ μετὰ πολλὴν οικειότητα, τὴν ὁποίαν ἀπεκτήσαμεν ὡς σύντροφοι τῆς ἐρήμου, τὴν ἠρώτησα τί ἀνεγίνωσκεν. Εὐρίσκετο, μοι εἶπεν, ἀκριβῶς εἰς κεφάλαιόν τι τῶν ἀμιμήτων ἔργων τοῦ Ἰουλίου Βέρν, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ διάσημος ἀκαδημαϊκὸς γράφει εἰς τὰς διδακτικωτάτας περιηγήσεις του, ὅτι ἡ ἀξία τῶν ψυχρῶν καὶ θερμῶν κλιμάτων πρέπει νὰ ἐκτιμηθῇ κατὰ τὴν ἐποχὴν των, τῶν μὲν ψυχρῶν κατὰ τὸν χειμῶνα, τῶν δὲ θερμῶν κατὰ τὸ θέρος. Εὐρισκόμεθα καὶ ἡμεῖς τότε ἐν μέσῳ Ἰουνίῳ ἀκριβῶς, καίόμενοι δὲ ἐντὸς τῆς φρικτῆς ἐκείνης κολλάσεως ἀνεπολουῦμεν καθ' ἑκάστην μελαγχολικοὶ καὶ ἀπέλπιδες μίαν δροσερὰν γωνίαν τῆς θελκτικῆς καὶ γλυκείας πατρικοῦ γῆς. Οὐδεμία ἐκεῖ ἀφύπνισις τῆς νωχελοῦς καὶ θερμῆς ἐρήμου, ὅπως ἐκφρασθῇ δι' ἀνθους τινὸς ἢ ἀρώματος, ὅπως ὁμιλήσῃ διὰ χλόης τινός. Πέριξ τῶν ὀλίγων θάμνων καὶ χαμηλῶν φοινικοδένδρων τὸ θαῦμα τῆς φλεγομένης καὶ μὴ καλομένης βύτου ἐπανελαμβδίνετο τακτικῶς ὡς εἰρωνεῖα δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἀπήλαυσαν ἄλλοτε τὴν ἀνέφικτον καὶ μειδιῶσαν αἰθρίαν τῶν εὐκράτων χωρῶν. Μία θερμότης ἀφόρητος καὶ ἀποπνικτικὴ, μία ἀποχαύνωσις τρομερὰ παρέλυσεν τὰς δυνάμεις μας μετὰ τὰς ἀναπάσεις τοῦ καίοντος ἐδάφους καὶ τῆς ἀσφυκτικῆς ἀτμοσφαίρας ἐπὶ τῆς ἀμμώδους ἐκτάσεως.

Ἡ Misses Smith, χήρα Ἀγγλοῦ λοχαγοῦ, ἐξετέλει ἐν τῷ Ὑγειονομείῳ Σινᾷ χρέη οἰκονόμου. Ὑψηλὴ καὶ ἰσχνή, κατέρυθρος ὡς ἀστακὴς, μὲ ῥίνα ἔχουσαν ὑποτυπώδη μορφὴν προβοσκίδος καὶ ἐδόντας τὸ σχῆμα ὡς μικροὶ χαυλιόδοντες, ἦτο γραῖα εὐγενὴς καὶ φιλόφρων, μελετηρὰ καὶ σοφῇ. Ἐμελέτα κατ' ἐξοχὴν τὸν φιλόσοφον Σπένσερ ἢ τὸν ἱστορικὸν Μακώλεϋ, τὸν Ἰούλιον Βέρν καὶ τὰς Κυριακὰς τὴν Ἀγίαν Γραφὴν ἢ διάφορα ἐπαγωγὰ καὶ ὠφέλιμα βιβλία. Ἀφελὴς καὶ ἰδιόρρυθμος, ἀπλῇ καὶ ἀνεπιτήδευτος, τρέφουσα μικράν τινα ἀδυναμίαν εἰς τὸν χυμὸν τοῦ Νῶε καὶ τὰ ἀρωματικὰ σιγαρέττα τοῦ ἐργοστασίου Τσανακλῆ, ἡγάπη τὰ ζῶα καὶ ἰδιαζόντως τὰ κυνάρια. Ὅσάκις κατὰ τὰς μικρὰς ἐκδρομὰς ἡμῶν εἰς τὰ πέριξ τῶν νοσοκομείων συνηντῶμεν κανένα μανδρόσκυλον λησμονημένον, καταβεβλημένον ὑπὸ τῆς ἀφορήτου θερμότητος καὶ καταπεποντημένον ὑπὸ τῆς πείνης, τὸν προσεκάλει φιλοφρόνως καὶ μεστοργῇ καὶ τὸν ἡρώτα ἀπλῶς — πάντοτε εἰς τὴν ἀραδικὴν γλῶσσαν — ἐὰν εἴνε εὐχαριστημένος :

— Ἐντε μαψούτ ἵνα, ἔντε μαψούτ;

(Εἶσαι εὐχαριστημένος ἐδῶ, εἶσαι εὐχαριστημένος ;)

Χωρὶς ποτε νὰ φροντίσῃ νὰ δώσῃ κανένα τεμάχιον ψωμοῦ εἰς τοὺς δυστυχεῖς τούτους ἐρμηίτας, τοῖς ἐφιλοδώρει ἄφθονα μειδιάματα, κατὰ τὰ ὁποῖα ἤστραπτον ἐκ καθαριότητος οἱ ἀγγλικῆς προελεύσεως χαυλιόδοντες. Τολμήσας ποτὲ νὰ κίμῳ παρατήρησιν εἰς τὴν κυνόφιλον δέσποιναν περὶ τῆς ὑλικῆς ἀδιαφορίας αὐτῆς πρὸς τοὺς δυστυχεῖς φίλους τῆς, ἔλαβον ὡς ἀπάντησιν, ὅτι περὶ τούτων φροντίζει ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁ Ὑψιστος πέμπων εἰς αὐτοὺς, καθὼς εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας . . . ὀρτυγας καὶ μάνα!

Ἀπηλλαγμένοι καθηκόντων ἐν τῷ νοσοκομείῳ ἡμέραν τινὰ πνιγερὰν καὶ καυστικωτάτην ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐκδράμωμεν τὴν ἐπαύριον Κυριακὴν εἰς τὴν θασιν Αἰλεῖμ, διὰ νὰ ἀναπαύσωμεν τὴν ὄρασίν μας εἰς τὴν πρασίνην τῶν φοινίκων περιβολήν, τῶν μαννοφόρων δένδρων καὶ ζιζυφεῶν. Ἡ θασὶς Αἰλεῖμ ἀπείχε τρεῖς περίπου ὥρας. Ἡ Misses Smith ἐπεθύμει νὰ γνωρίσῃ τὰς ἱστορικὰς φάραγγας τῆς Αἰλεῖμ καὶ Χεβράν, ὅπου ἐσκήνωσάν ποτε οἱ Ἰσραηλῖται φεύγοντες τὴν γῆν τῆς δουλείας. Ἐκεῖ θὰ ἐδλεπε τὰς δώδεκα πηγὰς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὰ ἐβδομήκοντα στελέχη τῶν φοινίκων, τὰ μνημονευόμενα πολλαχοῦ τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς.

Μέρος τῆς ἐκδρομῆς ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ διὰ λέμβου, τὸ δὲ λοιπὸν δι' ὀνοδρομίας. Προσεκάλεσε λοιπὸν ἀφ' ἐσπέρας τὸν ὑπηρέτην της, κάτισχον ἐκ πείνης καὶ στερήσεων Βεδδουίνον, καὶ τὸν διέταξε νὰ ἔχῃ ἔτοιμον τὴν γηραλέαν ὄνον του εἰς τὸν τόπον, ὅπου θὰ ἐλάμβανε πέρας τὸ θαλάσσιον μέρος τῆς ἐκδρομῆς καὶ θὰ μᾶς ἔφερεν ἡ λέμβος. Ὁ πονηρὸς Βεδδουίνος, ὅστις καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν εἶχε μελετήσῃ τὴν βαρομετρικὴν κατάστασιν τῆς ἀτμοσφαίρας, ἐκάλεσε παρ' ἑαυτῷ τὴν ὄνον του καὶ ἐχαριεντίσθη μετ' αὐτῆς ἐπ' ἀρκετὸν μὲ τρόπον δεικνύοντα πολλὴν οἰκειότητα, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀνταπεκρίθη αὕτη διὰ κινημάτων τῶν ὠτων της.

— Ἐ! οὐάγιατ, μπούκρα σόπχ χάδιρ;

(Λοιπὸν, παλληκάρι μου, αὐριον πρῶλ ἔτοιμος;)

Τῷ εἶπεν ἡ Misses Smith μὲ ἀγαθότητα.

— Χάδιρ, λιάκιν μπούκρα ἀντίνα μάταρα κεμπίρα!

(Ἐτοιμος, ἀλλὰ αὐριον ἔχομεν μεγάλην βροχήν!)

Ἐπὶ τετραετίαν ἡ Misses Smith δὲν εἶδε ποτὲ βροχήν εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον Σινᾶ· ἐγέλασε λοιπὸν ἄσβεστον γέ-

λωτα μὲ τὰ μετεωρολογικὰ τοῦ Βεδδουίνου συμπεράσματα, τὰ ὅποια ὁ πονηρὸς ὑπηρέτης, ἐρωτηθεὶς παρ' αὐτῆς, ἀπέδωκεν εἰς τὸ προγνωστικὸν τῆς ὄνου του!

Τὴν ἐπαύριον λέμβος ἐκ τῶν ὠραιότερων καὶ λεμβοῦχοι ἐκ τῶν ἀλκιμωτέρων ἀνέμενον παρὰ τὴν ἀποβάθραν τοὺς ὀκτὼ ἐκδρομεῖς τῆς Λιλείμ. Ἡ Misses Smith ὡς μᾶλλον πεπειραμένη ἐκ τῶν τριῶν Ἀγγλίδων συνοδῶν καὶ ἐπειδὴ εἶχε προχωρήσει, φαίνεται, περισσότερον τῶν ἄλλων εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς χειραφετήσεως, ἔλαβε θέσιν παρὰ τὸ πηδάλιον.

Μία πνιγερὰ ἀπόπνοια ἐπλανᾶτο ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς, τὴν ὅποίαν τοσάνικς ἕως τότε εἶχομεν ἰδεῖ τεταραγμένην καὶ παρουσιάζουσαν τὴν τρομερὰν καὶ ἀπερίγραπτον εἰκόνα τῆς τρικυμίας καὶ τῶν φοβερῶν ναυαγίων. Ἐπεκράτει νηνεμία ἐξαιρετικὴ καὶ ἡ θάλασσα, ἡσυχος καὶ διαυγής, γαληνιαία καὶ χαλκοπρόσωπος, ἐδικαιολόγει πληρέστερα τὴν ὀνομασίαν τῆς. Οὐδὲ τὸ ἐλαφρότερον σκίρτημα κύματος. Ἡ ἐπιφάνεια, ὁμαλὴ ὡς καθρέπτῃς, ἐλούετο εἰς τὴν ἀπαλὴν καὶ γλυκεῖαν τῆς Ῥοδοδακτύλου Ἡοῦς θωπέαν καὶ ἐρρόρα ἀπλήστως τὴν πυρίνην ἀνταύγειαν τῆς φωτοδόλου νύμφης τῆς αὐγῆς. Ἦτο τόσον διαυγής, ὥστε ἐπέτρεπεν εἰς βάθος τριάκοντα ὀργυῶν νὰ θαυμάσωμεν τὸν πυθμένα τῆς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀνεπαύοντο ἀναρίθμητα καὶ ποικιλόχρωμα ὄστρεα καὶ κογχύλια, μαλάκια καὶ φύκη, ἀστακοὶ πελώριοι, ἐπλανῶντο δὲ καὶ ἐπαιζον περὶ ἡμῶν ἰχθύες παντὸς σχήματος καὶ χρώματος.

Μετ' ὀλίγον ἡ ἀνταύγεια τοῦ Φοίβου ἐφώτιζε πλεόν τὸν πυθμένα τῆς μυστηριώδους θαλάσσης, ἥτις ἐφαίνετο

ὥς τάπης θαυμάσιος, ποικίλος, πλουσιώτατος, στρωμένος καλλιτεχνικῶς καὶ κεντημένος μετέχνην ἀπαράμιλλον καὶ θαυμασίαν διάταξιν, ὥστε κατὰ τὴν μυθολογικὴν ἐποχὴν Νεράϊδες λευκώλενοι καὶ μετέκρηδαμνα ἀφρόεντα, ἀκόλουθοι τῆς σεπτῆς καὶ κυματογενοῦς θεᾶς Θέτιδος, ἐφιλοτέχνησαν τὸν ἐξάισιον ἐκεῖνον ὡκεάνειον παράδεισον. Τίς ἀμφιδάλλει, ὅτι ἡ προτίμησις τοῦ Ποσειδῶνος διὰ τὴν χώραν τῶν Αἰθιόπων, ἐνθα «ἀντιῶν ταύρων τε καὶ ἀρνειῶν ἐκτόμβης ἐτέρπετο δαιτὶ παρήμενος», προήρχετο ἀπὸ ἰδιόζουσαν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ διέρχεται καὶ διασχίξῃ τὴν ἀγρίαν καὶ μαινομένην θάλασσαν μετὰ τοὺς ἀφρίζοντας ἵππους τῆς τρικίνης του; Τὸν ἐνανούριζον ἄλλως τε τῆς Ἑρμῆος αἱ αὖραι καὶ τὸν ἡκολούθουν πάντοτε αἱ ἀφροδίται. Νηρηίδες τέρπουσαι τὴν χολωμένην καὶ θυελλώδη ψυχὴν του καὶ σύρουσαι τὸ ὕγρὸν ἄρμα του εἰς τὰ ἀτέρμονα ὕδατα τῆς ἀγρίας θαλάσσης.

Τὸ θαλάσσιον μέρος τῆς ἐκδρομῆς μας ἔληξε. Τὰ ὑποζύγια ἀντικατέστησαν τὴν χαριτωμένην λέμβον καὶ τοὺς λεμβούχους οἱ συνοδοὶ Βεδδουῖνοι. Μετὰ δύο ὥρας εὐρισκόμεθα εἰς τὰς γραφικὰς φάραγγας τῆς Αἰλίου καὶ εἰς τοὺς κόλπους τῆς δάσεως. Ἡ φύσις ἐδῶ ὠμίλει πλέον μετέκατα καὶ εὐμένειαν πολλὴν καὶ ἡμεῖς ἐπλανώμεθα μέσα εἰς τὰ ὄνειρα καὶ τὸν μυστικισμόν αὐτῆς. Οἱ φοίνικες καὶ τὰ μαννοφόρα δένδρα ἐρρόφων ἀκόμη μετέλατταν τὴν χλιαρὰν νοτίδα τῆς νυκτός, ἡ ὁποία ὡς δρόσος καὶ εὐλογία εἶχε περιχυθῇ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς χρυσοπροσώπου νύμφης τῆς νυκτός.

Εὐρισκόμεθα ἐντὸς δάσους ἐκ φοινίκων καὶ μαννοφόρων

δένδρων, φυτωρίου ωραιοτάτου καὶ τερπνοῦ, πλὴν ἄνευ κα-
τοίκων καὶ σιωπηλοῦ. Εἶδος μεγαλείου νεκροῦ ἐμπνέοντος
φόβον μᾶλλον καὶ μουσικισμὸν ἀπερίγραπτον. Οὐδεμία μι-
νυρίζουσα ἀηδὼν, οὔτε σπίνου κελάδημα, οὔτε κόρρακος
πτῆσις καὶ ἄλλου μεγάλου ἢ μικροῦ πτηνοῦ. Μόνον σεισο-
πυγίδες τινὲς ἀνηρεύνων διὰ τοῦ ῥάμρους των τὰ ὑράλμυρα
νερὰ τῶν δώδεκα πηγῶν· χελιδόνες ὀλίγαι περιπλανώμεναι
καὶ ἀνίκανοι πρὸς ἄσμα καὶ τερετισμὸν, μὲ πτῆσιν ἄτακτον
καὶ οἶονεῖ νοσταλγοῦσαι ἔρριπτον εἰς τὸν μονότονον οὐρανὸν
δειλὰ καὶ ἀνούσια τερετίσματα. Μυταὶ ἀφθονώταται καὶ
ἐνοχλητικώταται, ἀράχλαι δηλητηριώδεις καὶ παχύσαρκοι
ἐκρεμῶντο νωχελῶς εἰς τὰ χονδρὰ δίκτυά των, τὰ ὁποῖα
εἶχον ἀπλώσει ἀπὸ τοῦ ἐνὸς φοίνικος εἰς ἕτερον. Σκορπιοί,
μικροῦ καρκίνου ἀνάστημα ἔχοντες, ἐξήρχοντο ἀδιάφοροι
καὶ ἄροθοι ἀπὸ τὰς ψυχρὰς κρύπτας των. Ποῦ καὶ που ὄφεις
ποικιλόχρωμοι καὶ σαῦραι παμπληθεῖς, μεγάλαι καὶ, ὡς
συνήθως, δειλαὶ καὶ ἀβλαβεῖς. Μύρμηκες πελώριοι καὶ μὲ
ἐπιφάνειαν λιπαρὰν ἀνῆρχοντο ἀπὸ τὰς λαβιруνθώδεις φω-
λεάς, ἵνα ὡς ἐντιμοὶ βιοπαλαισταὶ εὖρωσι καὶ σύρωσι τὸν
ἐπιούσιον ἄρτον των. Ἀρουραῖοι, πελώριοι ὡς κόνικλοι,
ἔτρεχον φοδισμένοι πέριξ ἡμῶν.

Ἐκ τῶν μονίμων πετερωτῶν καὶ ἐρπετῶν τοῦ ἀπεράντου
δάσους κατοίκων οὐδεὶς μᾶς ἐπεσκέφθη εὐτυχῶς. Μόνον
μὴ μικρὰ πρεσβεῖα Ἰαπώνων τρωκτικῶν, εἰρηνικῶν καὶ
ἡρέμων καὶ μὲ φυσιογνωμίαν γλυκεῖαν, εὐσχέμων καὶ δειλῇ
ἐτόλμησε νὰ ζητήσῃ παρ' ἡμῶν τὸν διαπύλιον φόρον ἐξ
ἄρτου καὶ τυροῦ. Ἦσαν οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς φυλῆς τῶν
μικρῶν λευκῶν ποντικῶν, τῶν κυρίων τοῦ Σινᾶ καὶ τῆς
Ἀφρικῆς, ἐξ ἐκείνων, οἵτινες εἶνε γνωστοὶ πανταχοῦ ὡς
διδασκόμενοι, ὅταν αἰχμαλωτισθῶσι, νὰ κανονίζουσιν ἐντὸς
τῶν κλωδῶν τὰ προβλήματα τῆς τύχης καὶ τὴν εὐνοίαν

τῆς τυφλῆς θεᾶς καὶ παρὰ τῶν ὁποίων ἡ ἀνυπομονοῦσα ἢ ἡ ἀπογοητευθεῖσα κόρη ἀποσπᾷ ἐν τῷ κεφαλίῳ τῆς σιωπῆς, τὴν εὐγλωττον ὁμιλίαν τῆς Πανδύρας, ἐὰν ξανθὸς τις Φοῖβος θὰ στήσῃ παρ' αὐτῇ «καλύβαν».

Αἱ ὑπώρειαι τῆς Αἰλείμ ἦσαν ἀμμώδεις, ἐκτός σημείων τινῶν, τὰ ὅποια εἶχον καὶ γρηνιτώδεις ἀρτηρίας, μὲ χρῶμα σκοτεινὸν καὶ εἰς τινὰ μέρη μὲ ἄποψιν ὑπόξανθον. Κατ' ἀπαίτησιν τῆς Misses Smith, ἐχούσης περισσότερον θρησκευτικὸν πνεῦμα, ἐγνωρίσαμεν ἐν πρώτοις τὰς δώδεκα πηγὰς τοῦ Ἰσραήλ, τὰς ἰσαριθμούς πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰακώβ. Ἐκ τούτων σώζονται σήμερον μόνον ἑπτὰ, ὧν σπουδαιότερα εἶνε ἡ τοῦ Χαμάμ. Αἱ λοιπαὶ κατεχώσθησαν καὶ ἐτάφησαν κατὰ τὸ διάστημα τόσων αἰώνων ὑπὸ τοὺς σωρούς τοῦ χύματος, τὸ ὅποιον κατέρρευσε διὰ τῶν ραγδαιοτάτων βροχῶν ἐκ τοῦ ὑπερθεν βουνοῦ. Οὐδεμία ἄλλως τέποτε χεὶρ ἐπιμελῆς ἐφρόντισε ν' ἀποκαθάρῃ τὰς ἐρήμους ταύτας πηγὰς καὶ ἀποδώσῃ αὐτὰς εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἀρχαιότητα, μετὰ τῆς ὁποίας εἶνε ἀναποσπάστως συνδεδεμέναι. Τὰ ἐβδομήκοντα στελέχη τῶν φοινίκων, τὰ ἐκπροσωποῦντα τοὺς ἐβδομήκοντα πρεσβυτέρους τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου καὶ τὰ ἰσριθμὰ στελέχη τῶν πεφωτισμένων Ἀποστόλων, ἀποτελοῦσι σήμερον στελέχη ἐβδομήκοντα περίπου χιλιάδων φοινικοδένδρων, πόρον ἀσφαλῆ κατὰ τὸ ἥμισυ τῶν περιωνύμων μοναχῶν τῆς εὐαγοῦς Μονῆς τοῦ Σινᾶ, ἥτις κτισμένη ἐπὶ γρανίτου, διανύσασα ἤδη τὸν βίον καὶ δοκιμασθεῖσα ἐν μέσῳ τόσων χαλεπῶν καὶ δυσχειμέρων αἰώνων, ἴσταται ὑπερήφανος καὶ μεγαλόφρων ἐπὶ τῶν δοξασμένων τοῦ Μωϋσέως βράχων.

Διανύσαντες πεζῇ, τὰς πρώτας φάραγγας καὶ ὑπώρειας τῆς ὁροσειρᾶς Χεβράν, παρὰ τὴν ὁποῖαν ἐπέινασάν ποτε οἱ ἀπόγονοι τῆς στείρας Σάρρας διευθυνόμενοι εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν γραφικωτάτην καὶ ὠραίαν ὁασιν Αἰλεῖμ, περικεκλεισμένην ἐντὸς λόφων καὶ φαράγγων. Ἐκαθήσαμεν ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ, ἐπὶ τῶν ἀπεράντων καὶ καλλιμαρμάρων ἐρειπίων τῆς ἱστορικῆς Μονῆς Λαύρας, τῆς ἐπιλεγομένης τῆς ἐν Ῥαϊθῷ, ἥτις κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας ἐχρησίμευσεν ὡς πρῶτος σταθμὸς τῶν εὐσεβῶν μοναχῶν τῆς Μονῆς Σινᾶ.

Πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς ὁάσεως ὑπάρχει μέγιστος καὶ πλατύτατος χεῖμαρρος· διερχόμενος διὰ τῆς ὁάσεως Αἰλεῖμ ὀρμητικὸς καὶ ἀνενόχλητος, διαμοιράζεται εἰς ἀναρίθμητα τεμάχια καὶ ἀφνῶν ἴχνη τῆς ὀρμητικῆς μέν, πλὴν εὐεργετικῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ διαθάσεώς του, σχηματίζει εἰς τινὰς κατωφερεῖας λάγκους πλήρεις λιμναζόντων ὑδάτων καὶ θάμνων, προσφιλὲς ἐνδιαίτημα, ἐν μέσῳ ἐρήμου, ἀκατοικήτου καὶ ἀνύδρου ὁάσεως, ἀγριονήσων τινῶν. Ἡ ὁασὶς Αἰλεῖμ, ἡ περικλείουσα ἄλλοτε τόσους πόθους εὐσεβεῖς καὶ τόσα περασμένα μεγαλεῖα, ἡ δυναμένη καὶ σήμερον διὰ μικρᾶς φιλοπονίας καὶ καλλιεργείας νὰ μεταβληθῇ εἰς ἀκμαῖον καὶ πυκνὸν συνοικισμόν, χρησιμεύει ὡς κατοικία τῶν χριστιανῶν νεκρῶν, οἵτινες μετακομίζονται ἐκεῖ ἀπὸ τοῦ χωρίου Ῥαϊθῷ !

Ὁ ἥλιος ἔκαιεν ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν μας καὶ ἡ πνιγερὰ ἀτμόσφαιρα μᾶς ἠνάγκασε νὰ καταφύγωμεν ὑπὸ τὸ εὐεργετικὸν φύλλωμα τῶν φοινίκων. Ὅσοι ἔζησαν εἰς τὴν ἐρημον, μόνον ἐκεῖνοι δύνανται νὰ ἐκτιμήσουν τὴν ἀξίαν ἐνὸς δένδρου. Ἀνεπαύθημεν ἐπὶ ὥρας ἐκεῖ. Οἱ Βεδδουνοὶ

μας πρὸς τὸ ἐσπέρας ἤρχισαν ν' ἀνησυχοῦν καὶ ἐπινελάμβανον στερεοτύπως καὶ θορυβωδῶς :

— Μάταρα γκιάϊ, μάταρα γκιάϊ !

(Βροχὴ ἔρχεται, ἡ βροχὴ ἔρχεται).

Ἡμεῖς οὐδὲν ὑπωπτεύομεν ἀκόμη· πλὴν μετ' ὀλίγον ἠναγκάσθημεν νὰ παραδεχθῶμεν τὴν ὀρθότητα τῶν παρατηρήσεών των. Ἡ πανύψηλος κορυφὴ τοῦ ἀπέναντι Hout-Shomer εἶχε περιβληθῇ νεφέλας πυκνάς. Ὁ Βεδδουῖνος ὑπηρέτης τῆς Misses Smith ἐθριάμβευεν. Ἡ τρομερὰ θύελλα ἐπλησίαζε πλέον καὶ πρὸς ἡμᾶς, ἐτοίμη νὰ συντριβῇ κατὰ τῆς ἀνυπόπτου κεφαλῆς μας. Ὁ ἀνεμος ἠγέρθη αἰφνιδίως καὶ ἤρχισε νὰ φυσᾷ θυελλωδῶς. Τὰ νέφη ἐρχόμενα ἐκ τῆς κορυφῆς ἐθραύοντο εἰς ἀδιαλείπτους βροντὰς κεραυνοῦ. Ὁ οὐρανὸς ἐφαίνετο κύπτων καὶ κρημνιζόμενος ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ λόφων. Οἱ καταρρίκται τοῦ οὐρανοῦ ἤνοιξαν καὶ ἐχύνοντο ὀρμητικώτατα ἐπὶ τῆς διψαλέας γῆς. Λεπτὰ τινα μόνον εἶχον παρῆλθαι καὶ δι' ὅλων τῶν φράγγων, δι' ὅλων τῶν στομιῶν καὶ διὰ τῶν ἐλαχίστων ῥωγμῶν διέφευγον αἱ ὕδατοβολαὶ μιᾶς μάζης κολοσσαίας, ἥτις παφλάζουσα δαιμονιωδῶς ἤρχισε νὰ ῥέῃ εἰς τῆς σειρὰς τῶν κατωφερειῶν. Οὐδέποτε εἶχομεν ἶδει μεγαλοπρεπεστέραν καὶ τρομακτικωτέραν εἰκόνα ! Δὲν ἦτο πλέον βροχὴ, ἦτο ἀληθὴς κατακλυσμός, κατὰ τὸν ὅποιον ἐπιπτον μεγάλα τεμάχια ὕδατος.

Οἱ ἰθαγενεῖς συνοδοὶ μας, ἐκ πείρας σοφοί, ἐγνώριζον καλῶς, ὅτι ἡ βροχὴ δὲν ἐπιπτεν ἀπλῶς καὶ μόνον διὰ νὰ μᾶς ἐκπλήξῃ, καθὼς ἐφαντάζετο ἡ Misses Smith. Ὑπελόγιζον τὸν κίνδυνον ἀκριβῶς. Χωρὶς νὰ ἐννοήσωμεν καλῶς τὰ συμβαίνοντα, μᾶς ἐσυραν καὶ μᾶς διεμοίρασαν εἰς διάφορα μέρη ἀσφαλῆ κατὰ μικρὰς ὁμάδας. Ἐν μέσῳ τοῦ δαιμονιώδους ἐκείνου κατακλυσμοῦ ἐκρύβην ταχέως εἰς μι-

κρόν σπήλαιον εὑρισκόμενον ἐπὶ τινος λόφου καὶ ἤκουον πλησίον μου τὰς διαμαρτυρίας τῆς Misses Smith, ἡ ὁποία δὲν ἐνδοί ποσῶς νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς συστάσεις τῶν Βεδδουίνων. Μεγάλῃ ὁμως βροντῇ, ἐκραγεῖσα πλησίον της, τὴν ἀνέτρεψε καὶ τὸ φλέγμα τῆς Ἀγγλίδος ἠναγκάσθη νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν πεῖραν τῶν Ιθαγενῶν.

Μετά τινας στιγμὰς αἱ ὑδατώδεις μᾶζαι ἐκχυνόμεναι ἢ μία εἰς τὴν ἄλλην ἐσχημάτισαν βαθὺν ποταμόν, ἐμφυχούμενον ὑπὸ τρομερᾶς ταχύτητος καὶ ἀκατασχέτου δυνάμεως. Οἱ σωροὶ τοῦ ὕδατος κυλινδούμενοι κατέπιπτον μετὰ φρικαλέου πατάγου καὶ θορύβου, ὅστις συνέτριβε τὰ πάντα κατὰ τὴν ὀρμητικὴν διέβασίν του. Μετὰ παρέλευσιν ὁμως δύο ὥρων ἡ ἀτμόσφαιρα κατέστη πάλιν διαυγής, ὁ ἄνεμος ἔπεσεν, ἡ βροχὴ ἔπαυτε καὶ ὁ αὐτοσχέδιος ποταμὸς ἐταπεινώθη καὶ, ἐλλείψει νέας τροφῆς, ἐξηντλήθη καὶ ἡ πλημμύρα ἔπεσε ταχέως, καθὼς εἶχεν ἀρχίσει. Δὲν εἶχον μείνει εἰμὴ τέλματα διεσπαρμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἐντὸς τῶν κοιλοτήτων ἡ ρυτίκια μικρὰ καὶ ἀδύνατα ταχέως ἀποξηραίνόμενα.

Ἐν τοῦτοις τὸ συνηθροισμένον κῶμα διὰ τῆς κτηθείσης ταχύτητος ἐξηκολούθει νὰ κατέρχεται ἀπειλητικὸν πρὸς τὴν θάλασσαν. Παντοῦ σιέρινα λόφων λεηλατημένα, ἀκρώρειαι ἀνεσκαμμένοι καὶ καταραγμένοι, τὸ ὕλικόν τῶν χαλίκων σωρευμένον εἰς τὸ μέρος τῆς ὕδατοστροφῆς. Οἱ ῥυμοὶ τῶν γρανιτῶν καὶ τῆς ἄμμου ἴσταντο τεκμήρια τῆς τρομερᾶς δυνάμεως τοῦ χειμάρρου, ὅστις ἀρπακτικὸς καὶ ἀνένδοτος παρέσυρε κατὰ τὴν διέβασίν του δένδρα καὶ γρανίτας, διὰ νὰ τὰ ρίψῃ ὁμοῦ εἰς τὴν θάλασσαν.

Μετά τὴν ὁρμητικὴν βροχὴν ὁ ἥλιος ἔλαμπε πλέον ἀπαλδὸς καὶ ὁ οὐρανὸς ἦτο καθαρὸς καὶ διαυγής. Μία ἀφύπνισις ζωῆς συνέβη εἰς ἡμᾶς καὶ τὴν ταλαίπωρον φύσιν. Ἡ βροχὴ ἐδάνεισε τὸν ὑγρὸν καὶ ὀρσερὸν πέπλον τῆς, ἐσκόρπισε παντοῦ τὴν ζωὴν καὶ ἐτίναξε τὴν ἀποχαλύνωσιν καὶ τὸν ὕπνον τῶν δένδρων, τὰ ὅποια τόσον ἐταλαιπωρήθησαν ἀπὸ τὴν ἀτέρμονα τοῦ ἡλίου καυστικότητα. Μία ζωὴ θελκτικὴ, μία ἀνακούφισις, ὀλίγη ἐνίσχυσις εἰς τὰ δυστυχῆ καὶ κακόμοιρα φυτὰ, ὅπως συνεχίσωσι τὴν διηνεκὴ καὶ αἰωνίαν πάλην των κατὰ τοῦ καυστικοῦ ἐχθροῦ. Ἡ πρασιὴν χλωρίς, ἡ θάλλουσα τοῦ ἔτους νεότης περιεχύθη ὡς ἐκ θαύματος εἰς τὴν σιωπηλὴν καὶ μυστηριώδη δασιν καὶ αἱ φάραγγες ἀνέστηχον πλέον τὰ φαεινὰ τῶν χελιδόνων τερετίσματα καὶ τὰ εὐθυμα τῶν ἐκδρομέων ἄσματα. Ὁλος ὁ πτερωτὸς κόσμος ἦτο ἀνάστατος, ὁ δ' ἔρπετός μικρόκοσμος ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰς λαβυρινθώδεις κρύπτας, διὰ νὰ αἰσθανθῇ νέαν ζωὴν καὶ ψάλλῃ τοὺς χωλοὺς ἰάμβους του. Ἡμεῖς ἐξαλλοὶ ἐκ χαρᾶς ἐπανηγυρίσαμεν τὸ τρομακτικὸν τῶν τροπικῶν γεγονὸς καὶ ἠὺχαριστήσαμεν τοὺς Βεδδουίνους ὡς σωτῆρας.

ὦ ! ποσάκις δὲν εἶχομεν ἐπικαλεσθῆ, ἐπὶ ἔτη τὴν ὀρσερὰν εὐμένειαν τῶν νεφῶν, τὰ ὅποια μελαγχολικὰ ἐπλανῶντο ἐπὶ τοῦ χαύνου Ἀραβικοῦ θύλου, διὰ νὰ μᾶς εἰρυνευθῶσι καὶ ἔσπευδον εἰς ἄλλας χώρας εὐτυχεῖς πέμποντα πρὸς ἡμᾶς ἀγωνιῶντας τὸν οἰκτὸν των ὡς χαιρετισμόν !

Τὸ θαυματικώτατον λυκόφως εἶχεν ὑποχωρήσει ταχέως εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ φαεινοῦ Ἑσπέρου. Οἱ ἀστέρες ἐσημείονον σιγὰ - σιγὰ τὴν προσέγγισιν τῆς νυκτός. Ἡμεῖς

έπροχωροῦμεν ἐπιστρέφοντες μετὰ περισσῆς φαιδρότητος. Μόνον ἡ Misses Smith ἦτο σιωπηλὴ. Μία σκέψις περισφιγγε τὸν νοῦν της, σκέψις ὀδυνηρά, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύναντο ν' ἀποδιώξῃ. Μ' ἐπλησίασε καὶ μετὰ μικρὰν σιωπὴν:

— Φρονεῖτε, ἰατρέ, μοι λέγει, ὅτι ὅλα τὰ γαιδούρια προγινώσκουν τὸν καιρόν;

— Ὅχι ὅλα, Misses Smith, ἀλλὰ μόνον τὰ εἰδικῶς πεφωτισμένα, σὰν τὴν γαϊδάρα, λόγου χάριν, τοῦ Βεδδουίνου σας.

Ἡ ἀγαθὴ καὶ ἀφελὴς χήρα τοῦ Ἀγγλου λοχαγοῦ ἐφαντάσθη, ὅτι πράγματι ἐν τῇ προσώπῳ τῆς γηραλέας ὄνου τοῦ Βεδδουίνου ἀνεῦρε τὴν σοφὴν καὶ περιώνυμον ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ ὄνον τοῦ προφήτου Βαρλαάμ. Μοι ἐξεμυστηρεύθη λοιπὸν ὅτι, ἐπειδὴ λίαν προσεχῶς θ' ἀνεχώρει εἰς τὴν ἐμιχλώδη καὶ βροχερὰν πατρίδα της, θὰ προσεπάθει νὰ τὴν ἀγοράσῃ, ἵνα ἐκπλήξῃ τοὺς συμπολίτας της μὲ τὰς καιροσκοπικὰς γνώσεις της καὶ χρησιμοποίησῃ τὴν ὄνον καὶ ὥς βαρόμετρον καὶ ὥς ἀναπαυτικώτατον συγχρόνως ὑποζύγιον κατὰ τὰ μικρὰ ταξείδια καὶ τὰς ἐκδρομὰς εἰς τὴν ὀρεινὴν ἐπαρχίαν της.

Μία ἑβδομάς εἶχε παρέλθει ἀπὸ τῆς ἐκδρομῆς εἰς τὴν δασιν Αἰλείμ. Αἱ ἐργασίαι τοῦ λοιμοκαθαρητηρίου Σινᾶ εἶχον σχεδὸν τελειώσει καὶ ἡ Misses Smith ἀνεχώρει μὲ τὸ πρῶτον ἀτμόπλοιον, τὸ ὁποῖον προσήγγισε. Μεταξὺ τῶν ἐπιβατῶν τοῦ καταστρώματος διακρίνεται ἐν ἰδιαιτέρᾳ θέσει ἡ ὄνος τῆς Misses Smith. Μὲ τὰς πρῶτας πρὸς ἀναχώρησιν κινήσεις τοῦ ἀτμοπλοίου οἱ ἐπιβάται ἐστράφησαν ὅλοι πρὸς τὴν ξηρὰν καὶ ἀπέραντον λευκὴν ἔρημον, διὰ ν' ἀπο-

χαιρετίσωσιν αὐτήν. Ὁ πρῶτον ὑπηρέτης τῆς Misses Smith ἴστατο ὀρθίος καὶ κατενθουσιασμένος ἐπὶ τινος βράχου τοῦ λιμένος· ἀνεγνώρισε μακρόθεν τὴν παλαιὴν σύντροφόν του καὶ ἀνεφώνησε στεντορεῶς:

— Σαῖδα μουμπάρακ, γιὰ χουμάρ, ἐνιε μαψούτ;

(Ὡρα σου καλή, γαιδάρα, εἶσαι εὐχαριστημένη;)

— Μαψούτ, μαψούτ!

(Εὐχαριστημένη, εὐχαριστημένη!) ἀπήντησε φαιδρῶς καὶ προθύμως ἡ Misses Smith. Ὡς τόσῳ δὲν ἠμπόρεσε καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν νὰ λησμονήσῃ ἡ ἀγαθὴ γραῖα τὴν συνήθη φράσιν τῆς!

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΑΣ

Τῷ πολυτίμῳ φίλῳ κ. **ΑΘ. ΚΟΥΣΚΟΥΡΑ**

Α'.

Δημοσιεύοντες εἰς τὰς σελίδας ταύτας μελέτην περὶ τοῦ μικροῦ παιδικοῦ κόσμου ὀφείλομεν προλαβόντως νὰ δηλώσωμεν, ὅτι δὲν κομίζομεν γλαῦκα εἰς Ἀθήνας, ἀλλ' ἀποβλέπομεν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς μεγάλας ὠφελείας, τὰς ὁποίας δύνανται νὰ προξενήσῃ σύστημα τόσῳ κοινὸν καὶ γενικευθὲν εἰς τὰς πεπολιτισμένας χώρας. Διατελοῦμεν πλέον εἰς ἐποχὴν, καὶ ἥν ὁμολογοῦμένως ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀξιώματος τοῦ φιλέλληνος Γαλάτου Σατωβριάνδου «populariser la science» ὀφείλει νὰ ἰσχύῃ ἐν μεγάλῃ κλίμακῳ. Ἡ στενοκέφαλος καὶ γριφώδης ἐξάσκησις τῆς θείας τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐπιστήμης καὶ ἡ ἐπιμεμελημένη καὶ ἐπίφθορος μέριμνα τοῦ ν' ἀποκρύπτονται ἀπὸ τὰ ὅμματα τῆς κοινωνίας οἱ στοιχειωδέστεροι κανόνες τῆς ὑγιεινῆς ἀνήκει ὠρισμένως εἰς τὸ παρελθόν, ὀφείλομεν δ' ἐκ καθήκοντος νὰ ἄρωμεν μίαν ἄκραν τοῦ μυστηριώδους πέπλου, ὅστις καλύπτει ὅλην τὴν ποιήσιν, τὸν ἀτίμητον πλοῦτον καὶ τὸ εὐγενὲς ἄρωμα τοῦ σεμνοῦ οἰκοδομήματος τῆς θεᾶς Ὑγείας καὶ ἀποκαλύψωμεν οὕτως αὐτὴν ἐν ὅλῃ τῇ γυμνότητι τῆς καὶ διδάξωμεν, ὡς ἀληθεῖς τῆς ἱατρικῆς ἱερεῖς, ὅτι ἡ ὑγιεινὴ εἶνε πλέον πολὺ ἀνωτέρα τῆς θεραπευτικῆς. Ὅφειλομεν νὰ διακηρύξωμεν, ὅπως νίπτωσιν ἀνομήματα καὶ μὴ μόνον ὄψιν.

Οὕτω δὲ θὰ δυνηθῶμεν νὰ στερεώσωμεν ἐπὶ βίσεων ἀσφαλῶν τὸ πολύτιμον οἰκοδόμημα τοῦ μέλλοντος Ἑλληνισμοῦ ἐπιτηροῦντες μετὰ μητρικῆς καὶ ἀμερίστου στοργῆς τὰς δυνάμεις αὐτοῦ.

Παραλογισμὸς βεβαίως θὰ ἦτο, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν πλέον ἀσυγγνώστων, ἡ ἀπαίτησις, ὅπως καθιέρωσιν, ὡς δι' ὑσώπου, τὸ κοινωνικὸν καθεστῶς, τὸ ὁποῖον τείνει ὁσημέραι ν' ἀποχρωματισθῇ, διότι δυστυχῶς ὁ ἐχθρὸς ἐγκατεστάθη καὶ παρ' ἡμῖν μὲ τὴν δελεαστικὴν του γλυκύτητα καὶ τὴν πληθύν τῶν πρὸς αὐτὸν ἀπολαύσεων.

Ἐντεῦθεν ἔπεται κατὰ φυσικὴν συνέπειαν, ὅτι συμφῶνως πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὀφείλομεν, νὰ ἐπιδιώξωμεν τὴν κοινωνικὴν ἐπίρρωσιν καὶ ἀρτιότητα ἐξασφαλίζοντες κατὰ πρῶτον λόγον τὴν ὑγίαν τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Τὰ παιδιὰ μας λοιπόν, ἰδοὺ τὸ μέλημα ὄλων ἡμῶν, ἰδοὺ τὸ γενικὸν σύνθημα. Κινοῦμενοι ὅλοι ἐκ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, ἀκολουθοῦντες τὸ ἴδιον πρῶτον μὲν, συμμορφούμενοι ὁμῶς αὐστηρῶς πρὸς τὸ αἰῶνιον δόγμα *summi cuique* (ἐκάστῳ τὸ ἀνῆκον), ἐκ τοῦ ὁποῖου ἀπορρέει ὁ ἐπιμεριμὸς τῆς ἐργασίας καθόλου καὶ ἐκάστου ἡ εἰδικὴ ἀποστολὴ, θὰ συναντηθῶμεν ὅλοι ἀφεύκτως εἰς τὸ εὐχάριστον ἀποτέλεσμα, τὸ ὁποῖον θὰ εἴνε ἡ σωματικὴ καὶ ἠθικὴ τῆς κοινωνίας εὐεξία· διότι, ἐὰν ἀληθεύῃ ἡ φυσιολογικὴ παρατήρησις τοῦ Lavater, ὅτι ἡ ὠραιότης εἴνε ἡ ἀντανάκλασις τῆς ψυχῆς, ἐπίσης ἀληθεύει, ὅτι ἡ ὑγεία εἴνε ἀποτέλεσμα σωματικῶν καὶ ἠθικῶν διατυπώσεων, τῶν ὁποίων τόσον στενὴ εἴνε ἡ ἀλληλεγγύη. Ἡ ἐποχὴ ἡμῶν, ἀληθῶς, εἴνε περὶ καὶ ἡμιστὰ ἐνθαρρυντικὴ εἰς τοιαύτας σκέψεις, δυναμένης νὰ δώσωσιν ἀφορμὰς, ἀπὸ τῶν ὁποίων πάντως θὰ προκύψῃ σοφώτερον τι μέτρον· ἀκριβῶς ὅμως διὰ τὸν λόγον τοῦτον πρέπει νὰ ἐντείνωμεν τὰς προσπάθειας ἡμῶν.

Ἡ ὑγεία ὅσω καὶ ἂν εἴνε ζήτημα σωματικῆς ἀγωγῆς καὶ διαίτης, εἴνε ὁμολογουμένως κατ' ἐξοχὴν ζήτημα κληρονομικότητος. Ὁ κυριαρχικὸς χαρακτήρ μάλιστα ταύτης εἴνε ὁ οὐσιωδέστερος τῶν δύο παραγόντων καὶ ἀπ' αὐτῆς πρῶτιστα ἐξαρτᾶται ἡ οἰκογενειακὴ εὐρωστία. Εἴνε ὁ κυριαρχῶν πλανήτης τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας, ἥτις κατ' ἀνάγκην φέρει ὠρισμένην σφραγίδα σωματικῆς, πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς καταστάσεως, ἐντεῦθεν δ' ἀπορρέει ὅλη ἡ ἐπαγωγὸς φιλοσοφία τοῦ γάμου, τὴν ὅποιαν ἐφιλοτέχνησαν οἱ μεγάλοι τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος φιλόσοφοι καὶ υἱοθέτησαν σήμερον οἱ πέραν τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ἀγγλοσάξωνες.

Ἡ ὁμοφροσύνη ἐκεῖνη, τὴν ὅποιαν μὲ τόσῃν φιλοσοφικὴν καὶ κοινωνικὴν ὠριμότητα ηὔχετο ὁ μέγιστος τῶν ποιητῶν εἰς τὴν αἰθερίαν Ναυσικᾶν νὰ εὑρῇ εἰς τὰ ἀπέραντα δώματα τοῦ μέλλοντος συζύγου της ὡς ἀπήχησιν τῆς εὐγενοῦς ἀνατροφῆς καὶ τῆς παρθενικῆς σεμνότητος αὐτῆς, δὲν μένει, ὅχι, δὲν μένει ποτὲ εἰς τὸν οἶκον ὑπὸ τὰς τρομερὰς συνθήκας, καθ' ἃς ὡς εἰρωνεῖα ῥίπτεται σήμερον τόσον ἐλευθέρως ὁ γάμος, ὥσει κῦβος ἐπὶ τοῦ ὀλισθηροῦ κοινωνικοῦ ἐδάφους. Καὶ εὐλόγως· ἡ ὁμοφροσύνη ἐδράζεται κατ' ἀνάγκην, ὡς ὀφείλει ἄλλως τε, ἐπὶ τῆς σωματικῆς ἀρτιότητος καὶ εὐμελοῦς ἀγωγῆς, ὅταν δ' αὕτη φυγαδευθῇ καὶ ἀρχίσωσι νὰ ἐκδηλόνωνται — καὶ φαίνονται τόσον ἀηδῶς — τὰ ἀποτελέσματα τῆς σκληρᾶς πραγματικότητος καὶ ὅλη ἡ ἀτελεύτητος σειρὰ τῶν κυφίων ἀσχημιῶν, τότε ἀμέσως ὁμοφροσύνη καὶ συζυγικὴ ἀμοιβαιότης καταρρέουσιν ὡς σωρὸς ἀσβεστολίθων ὑπὸ φθινοπωρινὴν βροχήν. Ὑπὸ τὸ πλῆγμα τῆς βαθείας δόδυνης καὶ τῆς διαψεύσεως τῶν χρυσῶν ὀνειρῶν τῆς παρθενικῆς καρδίας ἀποσύρεται ἡ κατάδικος κατασυντετριμμένη μετ' τὴν περισφιγγοῦσαν σκέψιν, πῶς ν' ἀπαλλ-
λαγῇ τοῦ ταπεινοῦ τραύματος.

Οἱ φιλοσοφοῦντες τῶν ἱατρῶν — εἰς ὅσους δηλονότι δὲν διαφεύγει ὁ ἐνδότερος ἑλεγχος καὶ ἡ ἐξακριβωσις τῶν πραγμάτων καὶ αἰτιῶν καὶ ἀκολουθοῦσι τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους «ἐπίστασθαι καὶ λόγον δοῦναι τῶν πραγμάτων» — ἡδυνήθησαν καὶ εἰς ἀρχαιοτέρους ἀκόμη χρόνους, ν' ἀναγνωρίσωσι τὸ κύρος καὶ τὴν ψυχοχημικὴν ἐπίδρᾳσιν, τὴν ὁποίαν ἐξασκεῖ ἡ κληρονομικότης ἐπὶ τῆς ὑγιεινῆς καθόλου πορείας τῶν οἰκογενειῶν. Τοῦτο ἄλλως τε καλῶς ἐξηκριβώθη, ὅτι εἰς τε τὰς μολυσματικὰς καὶ διαθετικὰς νόστους ἡ σχέσις αἰτίας καὶ ἀποτελέσματος εἶνε κατ' εὐθείαν ἀνάλογος, ὡς ἡ τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα. Ἐντεῦθεν τεκμαίρεται, ὅτι ἡ κληρονομικότης ἀποτυποῦται καὶ ὑπὸ τὰς μικροτέρας λεπτομερείας, ἄλλοις λόγοις παριστᾷ ἐν μικρογραφίᾳ τοὺς γονεῖς ἢ τοὺς ἀνιόντας σωματικῶς καὶ πνευματικῶς.

Καὶ λοιπὸν ὅταν τις ἐν ἀνομίαις συνελήφθῃ καὶ ἐν ἀμαρτίαις ἐκύσησεν αὐτόν ἡ μήτηρ του; Ἄ! αἱ βλαθεῖαι ἀναιμίας καὶ ἡ φοβερά πτωχεῖα τοῦ αἵματος, ἥτις τόσον συνήθης οὖσα σήμερον οὐδεμίαν πλέον ἐμποιεῖ ἐντύπωσιν, τὰ δυσκίνητα, ἀπαθῆ καὶ νωχελῆ χαρκτηριστικὰ τῶν παιδίων, αἱ ἀόριστοι καὶ οἰονεῖ τὸν οἶκτον ζητοῦσαι ἐκεῖναι φυσιογνωμίαι, δὲ εἶνε πάντοτε, ὡς κοινῶς νομίζεται, ἀποτελέσματα κοινωνικῆς ἀθλιότητος καὶ πεζῆς βιοπάλης ἢ κακῶς διευθυνομένης διατροφῆς, οὔτε πυρετῶν, στερήσεως καθαροῦ ἀέρος ἢ ἡθικῶν ἐντυπώσεων. Εἰς πλεῖστα μέρη οἱ ναυτικοὶ πληθυσμοί, καὶ πρὸ πάντων τὰ παιδιὰ, μολονότι κινουῦνται ἀενάως καὶ κυλίσονται ἐπὶ τῆς καθαρᾶς ἀκτῆς καὶ παίζουσιν εἰς τὰ μᾶλλον ὠξυγονωμένα στρώματα τοῦ ἀέρος, εἶνε ἐξηντλημένοι καὶ κάτωχροι. Ἡ αἰτία τοῦ περιέργου τούτου φαινομένου πρέπει ν' ἀποδοθῇ ἀσφαλῶς εἰς τὰς μεγάλας εὐκολίας, τὰς ὁποίας οἱ ἀποδημοῦντες πατέρες εὐρίσκουσιν εἰς ξένας χώρας καὶ ἐπανερχόμενοι εἰσάγουσιν ἀσφαλῶς

τὴν ἐξάρθωσιν εἰς τὰς οἰκογενείας των. Τοῦναντίον οἱ ἀγρό-
ται καὶ οἱ ὀρεσίβιοι, ὥς μὴ ἀπομακρυνόμενοι τῆς ἐστίας
των καὶ μὴ ἀγκυροβολοῦντες εἰς τὸν ἀπατηλὸν λιμένα τῆς
Κίρκης, ἀν καὶ διαιτῶνται εἰς τρώγλας, διατρέφονται κα-
κῶς καὶ ταλαιπωρῶνται ἐπαχθῶς εἰς τὰς ἐργασίας των,
εἶνε θαλερώτεροι καὶ ῥοδινώτεροι, μὴ ἀποτίνοντες αὐτοὶ καὶ
τὰ τέκνα των τὰς οἰκτρὰς συνεπείας εὐκόλου πολιτείας.

Καὶ ἤδη, ἀφοῦ ἐγνωρίσαμεν πλέον τὸν ἐπικίνδυνον
ἐχθρόν, ὅστις σαλεύει τὰ θεμέλια τοῦ κοινωνικοῦ ἡμῶν κα-
θεστῶτος καὶ ἀπειλεῖ νὰ προξενήσῃ τὴν χρεωκοπίαν τῶν
πατριαρχικῶν ἡμῶν παραδόσεων καὶ ἔξσεων καὶ τὴν φοβε-
ρὰν τοῦ ἀτόμου τροποποίησιν, εἶνε ἄρά γε δύσκολον νὰ τὸν
ὀνομάσωμεν;

Καὶ πράγματι ἡ σύφιλις μόνη ἐκ τῶν παθήσεων εἶνε ἡ
στενώτερον συνδεδεμένη μὲ τὴν πρώτην ἡλικίαν ἢ ὅσον κοι-
νῶς νομίζεται. Αὕτη ἐξαφανίζει τὸ μέλλον τῆς οἰκογενείας,
παρασκευάζει δὲ διὰ τῆς βαθείας καταπτώσεως τοῦ ὄργα-
νισμοῦ τὸ καταλληλότερον ἔδαφος πρὸς ὑποδοχὴν τῆς χοι-
ραδώσεως καὶ φυματιώσεως εἰς τὰ κληρονομικῶς ἐπιβεβα-
ρυμένα παιδία. Ἐντεῦθεν κατανοεῖται, ὅτι τὰ παιδία κλη-
ρονομοῦσιν, ἀσφαλέστερον μάλιστα τῶν περιουσιῶν, τὰ οἰ-
κτρὰ ἀποτελέσματα τῆς διαγωγῆς τῶν γονέων των.

Καὶ τὸ συμπέρασμα; Πρέπει λοιπὸν νὰ θεωρήσωμεν
ἀποσβεσθεῖσαν πλέον τὴν οἰκογένειαν ἐκείνην, ἥτις ἔσχε τὸ
ἀτύχημα νὰ δεχθῇ ἐκουσίως — πολλάκις καὶ ἀκουσίως — τὸ
τρομερὸν κτύπημα; Τοῦτο πραγματευόμεθα ἐφεξῆς, δηλοῦ-
μεν δ' ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ
βουλεύεσθαι καὶ μετὰ τὰ πράγματα ἔχει σημαντικὴν ἀξίαν.

Ἡ σπουδαιότης λοιπὸν τῆς κληρονομικότητος, ὥς οὐ-
σιώδους παράγοντος, εἶνε σήμερον πανταχοῦ ἀνεγνωρισμένη
καί, χωρὶς βεβαίως νὰ εἶνε ἡ τελευταία ἔκφρασις τῶν πραγ-

μάτων, εἶνε ἐπιστημονικὴ βεβαίωσις καὶ ὁπωσδήποτε μεγάλη κατάνκτησις τῆς Ιατρικῆς, στηριζομένη μάλιστα σήμερον καὶ ἐπὶ μικροχημικῶν ἀναλύσεων τοῦ αἵματος καὶ λοιπῶν ὑγρῶν. Χωρὶς αὕτη νὰ συγχέῃ τὰς ἀναζητήσεις, αἱτινες ἀφορῶσιν εἰς τὰς λεπτομερείας τῆς αἰτιολογίας, ἔχει μεγάλην βαρύτητα καὶ ἰσχυρὰς ἀποδείξεις ὑπὲρ ἐαυτῆς. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ζητηθῇ καὶ ἀπόλυτος βεβαίωσις τῆς ἀληθείας ταύτης, διότι παρὰ τοὺς εὐγενεῖς τῆς ἐπιστήμης κόπους πρὸς καθορισμὸν τῶν διαφόρων ζητημάτων, μένουσιν ἀκόμη πολλὰ σημεῖα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ διακριτικὸς χαρακτὴρ διαφεύγει τὰς δυνάμεις, τὰς ὁποίας διαφεύγει αὕτη. Τοῦτο ὅμως μᾶς διδάσκει ἡ γραμματολογικὴ κίνησις ἐν παντὶ κλάδῳ τοῦ ἐπιστητοῦ, ὅτι ἡ ἀλήθεια ἐπανειλημμένως ἐξῆλθεν ἐκ τῆς τέφρας τῆς, δυνάμεθα ἐπομένως νὰ ἐπαναπαυώμεθα ἡμεῖς οἱ ἐν τῇ ῥαστωναουσίᾳ καὶ νωχελεῖ Ἀνατολῇ ἐπὶ τῆς εὐτυχοῦς σκέψεως, ὅτι αἱ μεγάλαι καὶ σοφαὶ διάνοιαι τῆς Ἑσπερίας ἐξακολουθοῦσι τὴν φιλάνθρωπον δρᾶσιν τῶν πρὸς τὴν ἀληθῆ διεύθυνσιν. Φρονοῦμεν ὅθεν, ὅτι δὲν εἶνε ἀνάγκη καὶ δὴ ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ, νὰ ἐρχώμεθα εἰς πλείονας λεπτομερείας, ὅταν παραδεχθῶμεν ὅτι τὸ στέλεχος τῶν συφιλιδικῶν παιδίων συγκροτεῖται ἐκ στοιχείων τόσῳ συγκεχυμένων καὶ ἀσθενῶν.

Ἐντεῦθεν πηγάζουσιν ὅλαι αἱ περιστοιχίζουσαι τὸ παιδίον ἐξαιρετικαὶ δυσμενεῖς συνθῆκαι καὶ ἡ ἀκαμπτος συνέπεια, τὴν ὁποίαν κυοφοροῦσι τὰ πράγματα καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν σχέσεις. Πανταχοῦ ἡ φύσις νικηφόρως ἀγωνίζεται ἀφ' ἐαυτῆς πρὸς τελειοποίησιν τῆς δι' ἀγαθῆς τροποποιήσεως καὶ ἐξελιξέως· ἐνταῦθα μόνον οὐδεὶς ἀνταγωνισμὸς, οὐδεμία πρὸς τὰ δυστυχῆ παιδιὰ στοργὴ ἐκ μέρους τῆς φύσεως, οὐδεμία συμπάθεια. Τίποτε ὀλιγώτερον, εἰ μὴ ἡ χυδαία ἐπαγλήψις καὶ ἀντιγραφὴ τῶν ἀνθρωπίνων ἐκδικήσεων, ὁ ἀχα-

ρις ἀγών, τὸν ἠποῖον κατὰ προτίμησιν ἀνέλαθεν ἡ φύσις κατὰ παντός εὐγενοῦς καὶ προσφιλοῦς. Ὁ ἀγὼν τῆς φρικτῆς καταρρίψεως καὶ ἐκμηδενίσεως αὐτῶν. Εἶνε ἡ χαίρε-
κακος ἐπέμβασις τῆς Εἰμακρμένης, ἥτις ῥίπτει κατὰ πρό-
σωπον τὸ ἀδόκητον αὐτῆς ῥάπισμα καὶ ἀνατρέπει πᾶν ὅ, τι
ἔστησαν αἱ φιλόστοργοι φροντίδες ὡς χάρμα ἐρατεινὸν ἐν
τῷ οἴκῳ καὶ ἐνανούρισεν ἡ αὔρα τῆς μητρικῆς λαχτάρας
καὶ ἡ φιλόστοργος πνοὴ τῶν μητρικῶν συγκινήσεων καὶ
ὀλονυκτιῶν. Ὡ! τί δὲν θὰ συνέβαινεν, εἰ ἡ λύσις τοῦ τρο-
μεροῦ προβλήματος τῶν ἀποκλήρων τούτων τῆς τύχης
ἀνετίθετο ἀπλῶς εἰς τὴν φιλοστοργίαν τῆς ἀγρυπνουσῆς
μητρὸς καὶ ὅχι εἰς τὴν ἀξίαν πεφωτισμένου ἱατροῦ, ὅστις
περίλυπος καὶ δύσελπις παρακολουθεῖ τὸ σοβαρὸν δρᾶμα
«ἐπ' ἄλλο τρέψουσιν συμφορῇσιν ἰδίαις καρπούμενας
λύπας»!

Ἐχαρκτηρίσαμεν ἀλλαχοῦ τὴν κληρονομικὴν σύφιλιν
τῶν παιδίων ὡς χρεωκοπίαν τῆς οἰκογενείας, χρεωκοπίαν
μάλιστα τοῦ χειρίστου εἶδους, βαθμιαίαν. Εἶνε ἀληθῶς
αὕτη μία τρικυμία συνεχῆς ὑπὸ τὴν οἰκογενειακὴν ἐστίαν
κυριαρχοῦσα καὶ θρυμματίζουσα τὰ εὐγενέστερα καὶ προσ-
φιλέστερα ὄντα. Χρεωστεῖ λοιπὸν ἡ οἰκογένεια κατὰ καθῆ-
κον λυπηρόν, νὰ μάθῃ τὴν ὀλεθρίαν ἐπίδρασιν τῆς φοβερᾶς
νόσου, τῆς ἐπικαθημένης ὡς ἐφιάλτου ἐπὶ τῶν εὐγενεστέ-
ρων αἰσθημάτων της. Δὲν πρέπει νὰ ἐξαφανισθῶσιν οὐδ' ἐπὶ
στιγμὴν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της αἱ βαρεῖαι συνέπειαι.

Καὶ ἂν ἀκόμη ἡ φυσιογνωμία τῆς παθήσεως δὲν εἶνε
τόσον ἐκσεσημασμένη εἰς τοὺς ἀπλουστέρους τούτων, ἢ ἐπί-
μονος καὶ ἄνευ λόγου ἐλάττωσις τῶν δυνάμεων τοῦ παιδίου
εἶνε αὐθεντικὴ πῶς διαβεβαίωσις καὶ σημαντικὸν γνῶρισμα,
ὅπως ἀνησυχήσωμεν περὶ τῆς ὑγείας τοῦ μικροῦ παιδίου,
παρὰ τὴν καλῶς διευθυνομένην διατροφήν καὶ ἐλλειψιν ἄλ-

λων σημείων. Διότι ἐγκαταλείπόμενον εἰς τὴν τύχην του τὸ νεογνὸν ἀποθνήσκει συνήθως, ἀλλὰ καὶ ἂν ζήσῃ, συνοδεύεται ὑπὸ τῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα περιεγράψαμεν, θὰ εἶνε δηλαδὴ καχεκτικόν, λεπτορυές, μὲ ὀργανικὰς καταπτώσεις καὶ νοσηρὰς προδιχθέσεις.

Ἡ κληρονομικὴ σύφιλις ἐπάγεται συνήθως τὸν θάνατον τοῦ νεογνοῦ ἢ τοῦ ἐμβρύου. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐτέθη καλῶς καὶ ἐπιστημονικῶς. Ἀρκεῖ νὰ μὴ ἐλήφθησαν αἱ ἀναγκαῖαι προφυλάξεις, ὅπως μονιμοποιηθῶσιν αἱ στεναὶ συφιλιδικαὶ σχέσεις μητρὸς καὶ ἐμβρύου. Αἱ ἐκτρώσεις ἐκείναι, αἵτινες ἐκάστοτε θέτουσιν ἐν ἀμφιβολίᾳ καὶ ἐν κινδύνῳ προφανεῖ τὴν ὕπαρξιν τῆς μητρὸς, ἐπισφραγίζουσι σαφῶς τὴν φύσιν τῆς αἰτιολογίας. Ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην ἀλληλοδιαδόχως συμπαρασύρουσι μοιραίως τόσους πόθους, τόσας ὑπάρξεις, πρὶν ἐξέλθωσιν αὗται εἰς τὴν βαθεῖαν χαράδραν τῆς ζωῆς. Κατὰ τὴν πικρὰν καὶ γυμνὴν ἀλληλουχίαν τῶν ὑπολογισμῶν τούτων, οἵτινες εἶνε ἐξ ἴσου ἀληθεῖς, ἐν μετὰ τὸ ἄλλο ἀφαρπάζονται τὰ παιδία ἀπὸ τῆς μητρικῆς ἀγκάλης καὶ ἡ οἰκογένεια βυθίζεται εἰς πένθος ἄρατον, διότι «ὅταν γένους κρηπίς μὴ ὀρθῶς καταβληθῇ, ἀνάγκη δυστυχεῖν τοὺς ἐκγόνους». Αὕτη εἶνε ἡ φυσικὴ συνέπεια τῶν πραγμάτων, ὁ αἰώνιος καὶ ἀναπόφευκτος νόμος, ὅστις διέπει τὴν ζωὴν κατ' ἀπόλυτον ἔξιν. Θνήσκει λοιπὸν τὸ νεογνὸν κατὰ τὴν πέμπτην ἢ ἕκτην ἐβδομάδα, ἐὰν οὐδεμίᾳ προληπτικῇ θεραπείᾳ ἐφαρμοσθῇ, ἢ καὶ ὀλίγον ἀργότερον, ἀφοῦ ζήσῃ ὑπὸ τὰς οἰκτροτέρας τῶν συνθηκῶν, ἃς περιεγράψαμεν καὶ ὑπὸ τὴν κατηγορίαν τῶν νοσηρῶν ἐκδηλώσεων.

Ἐκ τούτου λοιπὸν συμπεραίνεται, ὅτι ἡ ἀντισυφιλιδικὴ θεραπεία εἶνε ἀπαραίτητος, ἐφαρμοζομένη κατὰ τὴν ἐγκυμοσύνην μὲν ἐπὶ τῆς μητρὸς, μετὰ δὲ τὸν τοκετὸν σχεδὸν

ἀμέσως ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου. Καὶ ἡ θεραπεία αὕτη, ἡ ἀπαραι-
τητος καὶ ἐν πολλοῖς ἀπλή, εἶνε οὐ μόνον ἀκίνδυνος, ἀλλὰ
καὶ ἀποτελεσματικὴ, προικίζουσα τὴν οἰκογένειαν μὲ τὰ εὐ-
χάριστα ἀποτελέσματά της. Εἴτε τοῦ ὑδραργύρου καὶ τῶν
σκευασιῶν του γίνῃ χρῆσις, εἴτε τοῦ ἡλεκτρισμοῦ κατὰ τὴν
μέθοδον Rumpf ἢ Witkowsky ἡ ὑδροθεραπεία ἐφαρμο-
σθῇ, τοῦθ' ὅπερ ἐναπόκειται εἰς τὴν ἐιδικὴν ἐκτίμησιν τοῦ
ιατροῦ, τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶνε πάντοτε εὐχάριστον.

«Ἐκπλήττεται τις, λέγει σοφὸς συγγραφεὺς, διὰ
ἀκούῃ, ὅτι ἀμυβιάλλουσιν ἀκόμη περὶ τῆς θεραπείας τῆς
συφίλιδος.» Καὶ πράγματι· αἱ διατάξεις ἐκεῖναι, αἰτινὲς
ἰσχυον περὶ τῶν νεογνῶν εἰς τὴν ἡρωϊκὴν πατρίδα τοῦ Λυ-
κούργου, θεωροῦνται σήμερον αὐτόχρημα σκληραὶ καὶ βάρ-
βαροι, οἱ δὲ νεώτεροι οὔτε καὶ πρέπει νὰ φαντασθῶσι νὰ
ἴδωσι τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μᾶλλον παραδόξων ἐσχατιῶν.

Τοῦτο ἄλλως τε εἶνε ζήτημα κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος,
ὅπερ διαφεύγει τὴν ἀρμοδιότητα τῶν σελίδων τούτων.
Κρούοντες ὁμῶς τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου καὶ παριστάνον-
τες μὲ τὰ ἀνάλογα χρώματα τὴν κοινωνικὴν κατάστασιν
καὶ τὴν πρόοδον τοῦ κρυφίου ἐχθροῦ, μίαν ἔχομεν ἀπόλυτον
πρόθεσιν καὶ εἰλικρινῆ, νὰ καταστήσωμεν σεβαστὰ τὰ δι-
καιώματα τῆς ἐπιστημονικῆς βεβαιότητος καὶ πρὸ πάντων
τῆς ἀληθείας ἐν τῇ συνειδήσει τῶν ἐνδιαφερομένων.

Ἡ σημαία, τὴν ὅποίαν πρέπει νὰ ὑψώσωμεν θαρρα-
λέως, εἶνε ἡ τοῦ μεγάλου τῆς ἀρχαιότητος ἱατροδιδασκάλου
μὲ τὸ ὑψηλὸν σύμβολον «φιλοτεχνίη καὶ φιλάνθρωπίη».
Ἡ τέχνη τοῦ Ἱπποκράτους δὲν πρέπει νὰ εἶνε ὁ πρόχειρος
σκοπός, κατὰ τοῦ ὁποίου μὲ τόσῃ φιλοσοφικὴν εἰρωνείαν
καὶ Ἀρχιλόχειον μειδίαμα βάλλει τὰ εὐτυχῆ βέλη του ὁ
ἐξοχος συγγραφεὺς τῶν κατὰ συνθήκην ψευδῶν, ὁ πολὺς
Ἰσραηλῆτης Max-Nordau.

Ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἡ φιλοσοφικὴ λυχνία, τὴν ὁποίαν ὡς ἐν χημείῳ ἐστήσαμεν πρὸς διαφώτισιν, κατὰ τὸ δυνατόν, τῆς κοινῆς γνώμης ἐπὶ ζητημάτων ἀμέσως ἐνδιαφερόντων αὐτήν, εἶνε ἀνεπαρκής, θὰ ἐξακολουθήσωμεν ὁμῶς καὶ ἐφεξῆς ἐπικαλούμενοι ὡς δικαίωμα καὶ ἀμοιβὴν τὴν ἐπιείκειαν τῶν εἰδικῶς περωτισμένων.

Β'.

Ἡ μελέτη λοιπὸν τῆς κληρονομικότητος, ἀμεληθεῖσα ὅπωςδὴποτε, ἀνέκυψε καὶ πάλιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ιατρικῆς, ὡς ὁ φοῖνιξ ἐκ τῆς τέφρας του. Ὁ ἀλκοολισμός, ὅστις θὰ ἀπασχολήσῃ ἐν τῷ παρόντι τὴν εὐμένειαν ἐκείνων, οἵτινες παρηκολούθησαν ἡμᾶς, εἶνε ἐκ τῶν τριῶν παθήσεων, αἷτινες κατατρύχουσι σήμερον τὴν κοινωνίαν, ὀφειλομένη δὲ εἰς κακὴν μᾶλλον ἔξιν, μεγάλην κληρονομικὴν ἔχει ἐπιδράσιν. Καὶ ἐνταῦθα τὰ θύματα εἶνε ἀνάλογα πρὸς τὴν βαρύτητα τῆς παθήσεως, ἣτις τοῦτο ἔχει τὸ ἐξαιρετικόν ὑπὲρ ἑαυτῆς, ὅτι περικλείει ὁλόκληρον τὴν ψυχολογίαν. Οἱ ἐπισταμένως μελετήσαντες τὸν ἐθνολογικὸν χαρακτῆρα τοῦ Ἑλλήνος συμφωνοῦσιν ἅπαντες, ὅτι καὶ ἐκ κλιματολογικῶν λόγων καὶ ἐξ ἱστορικῶν ἐπιδράσεων εὐρίσκεται οὗτος εἰς νευρικὴν ἀνησυχίαν, εἰς συνεχῇ νευρικότητα. Ὅτι ἄλλοτε ἐξαιρετικῶς ἦτο προσιδιάζον, τοῦτο σήμερον εἶνε μᾶλλον ἐκσεσημασμένον καὶ ἔνεκα τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ψευδοπολιτισμοῦ. Ἦτο ἄρά γε ἀνάγκη νὰ προστεθῶσιν, ὡς παράγοντες κακοδαιμονίας, ὅλα τὰ οἰκτρὰ προϊόντα τῆς ἀνθρωποκτονου βιομηχανίας; Κατὰ καθῆκον ἄλλως τε ὀφείλομεν νὰ διακρίνωμεν τὴν χρῆσιν τοῦ οἴνου ἀπὸ τὴν τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν βιομηχανικῆς προελεύσεως, τῶν ὁποίων ἡ ἐπίδρασις εἶνε ὀλεθρία εἰς τὸν ὁργανισμόν. Δὲν θέλομεν νὰ

ἐπιμεινόμεν πλείοτερον ἐπὶ τοῦ βαθμοῦ χρήσεως καὶ κατὰ-
χρήσεως, διότι τοῦτο εἶνε γενικῶς γνωστόν.

Αἱ μεγάλαι ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ νευρικοῦ συστή-
ματος, τοῦ στομάχου καὶ ἥπατος καὶ ὅλου τοῦ ὀργανισμοῦ
ἐν γένει καὶ οὐσιαστικαὶ βλάβαι, αἵτινες εἰς κλίματα ὑγρά
καὶ θερμὰ εἶνε καταφανεστέραι, εἶνε ἀρκούντως γνωσταί,
ἀρκούμεθα ὅθεν νὰ φιλοτεχνήσωμεν τὸ ζήτημα ὑπὸ ἐποφιν
κοινωνιολογικὴν καὶ οἰκογενειακῆς κληρονομικότητος καὶ
ἐπιδράσεως. Τοῦτο ἄλλως τε μόνον ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ἐν-
ταῦθα, ἀκολουθοῦντας τὸ αὐτὸ σύστημα τῆς ἀσθενοῦς ἡμῶν
ἀρμοδιότητος.

Τὸ ὀρεκτικὸν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ῥοφεῖται μὲ τὴν ὄρε-
ξιν, εἶνε μὲν ἐν πολλοῖς βλαβερόν ριπιζόμενον εἰς στόμαχον
κενόν, δὲν δυνάμεθα ὁμῶς ν' ἀρνηθῶμεν, ὅτι ὁ κανὼν δὲν
πρέπει νὰ ἐπικυροῦται τόσον αὐστηρῶς. Αἱ κοινωνικαὶ πε-
ριστάσεις, ὑφ' ἃς διατελοῦμεν σήμερον, δικαιολογοῦσιν ἀρ-
κούντως τὴν χρῆσιν τοῦ οἴνου. Ὅ,τι ἄλλοτε ἀπλῶς λεγέ-
μενον ἢ ζητούμενον ἐθεωρεῖτο ὡς ἐντροπή, σήμερον πράτ-
τεται ἀσυστόλως· πρὸς τί λοιπόν ἡ αὐστηρὰ ἀπαγόρευσις
τοῦ ἀγνοῦ ποτοῦ, τοῦ ποιητικοῦ οἴνου; Τὸ συγκρούμενον
ποτήριον εἶνε οἱ χωλοὶ ἱαμβοὶ τῆς ἐργατικῆς καρδίας,
εἶνε τὸ ἐπισπευδόμενον βῆμα τῆς ἐρώσεως ψυχῆς. Εἶνε ὁμο-
λογουμένως ὁ μυστηριώδης πίθος τῆς Πανδώρας, ἐν τῷ
βάθει τοῦ ὀποίου, ὡς ἐλπίς, καταβυθίζονται τόσα ὄνειρα,
τόσαι πόθοι. Ἄν τὸ ὕδωρ εἶνε ἀριστον κατὰ τὸν ποιητὴν,
εἶνε ὁμῶς καὶ μονότονον, δὲν εἶνε δὲ οὔτε ἀχολον, οὔτε
κακῶν ἐπίληθον ἀπάντων. Δὲν ἐφιλοσόφησεν ἄλλως τε
τυχαίως καὶ ἀσκόπως ἐπὶ τοῦ χυμοῦ τῆς ἀμπέλου ὁ δαι-
μόνιος Ἀνακρέων, ὅστις συνέδεσε καὶ συνεταύτισε μὲ τὴν
ποιητικὴν γλυκύτητα καὶ τὴν ἐμπνευσιν τὸν οἶνον μὲ τὴν
ἐν τῷ βίῳ εὐτυχίαν. Νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ὁ Αἰσχύλος συμ-
μεί-

μαχῶν τῷ Βάκχῳ ἐποίει τὰ ἀριστουργήματά του; Καὶ ὁ ἐμπνευσμένος Δαβίδ; Μήπως ὁ Ὅμηρος δὲν παρουσιάζει τοὺς ἀθανάτους ὄχι μόνον ποθοῦντας, ἀλλὰ καὶ καλοπίνοντας τὸν «αἶθοπα καὶ μελιτῆδέα οἶνον»;

Θὰ ἐξηγήσωμεν βραδύτερον τοὺς λόγους, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ κατάχρησις δὲν προέρχεται τόσο ἐκ τῆς ἀπλῆς χρήσεως, ἥτις εἶνε ἐπιβεβλημένη καθ' ἡμᾶς ἀνάγκη, μολοντί δὲν ἀρνούμεθα, ὅτι «βαρεῖται διαταραχαὶ καὶ ἀλλοιώσεις τοῦ χρόνου ἀλκοολισμοῦ εἶνε συνηθέστεραι εἰς τοὺς καταχρωμένους ἐκ συστήματος καθ' ἡμέραν οἰνοπνεύματος καὶ μὴ μεθύοντας, ἢ εἰς ἐκείνους, οἵτινες πίνουσιν ὑπερβολικὰ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, παροδικῶς ὅμως». Ὁ πόλεμος λοιπὸν πρέπει νὰ κηρυχθῇ κατ' ἐκείνων, οἵτινες κάμνουσι χρήσιν τακτικὴν καὶ συστηματικὴν τοῦ οἰνοπνεύματος καὶ τῶν αἰσχυρῶν προϊόντων τῆς βιομηχανίας, τῶν ὁποίων τὰ οἰκτρὰ ἀποτελέσματα θρηνοῦμεν καθ' ἐκάστην καὶ τὰ ὁποῖα ὑπὸ ποικίλα ὀνόματα καὶ μορφάς, κονιάκ, ἀμέρ, ἀψίνθιον, ρακὴ κτλ. κυκλοφοροῦσιν εἰς εὐρεῖαν κλίμακα καὶ δηλητηριάζουσι τὴν κοινωνίαν.

Τοῦναντίον ὁ οἶνος, ὁ ἀγαθὸς καὶ φυσικὸς, εἶνε ἀπαραίτητος εἰς τὰς οἰκογενεάς. Εἶνε εἷς τῶν ὁμαλῶν τροχῶν τοῦ κοινωνικοῦ ἄρματος, πραγματικὸν δῶρον τοῦ Θεοῦ, τὸ πρᾶξιμότερον τὸνωτικόν, διδόμενος δὲ κανονικῶς καὶ χορηγούμενος ἐν μέτρῳ σωφροσύνης διπλοῦν ἐπιτυγχάνει σκαπὸν, ὥς τε τροφή καὶ ὥς φάρμακον. Εἶνε ὁ ἀπαραίτητος σύντροφος τῆς τραπέζης, ὅστις κατορθώνει μὲν ἐνίοτε νὰ ἐκκαθαρίσῃ καὶ τινὰς μικροδιαφοράς καὶ ἐκκρεμεῖς λογασμοὺς τῶν ἡγαπημένων συζύγων, ἀλλ' εἶνε ὁμολογουμένως καὶ πηγὴ εὐθυμίας καὶ λήθης τῶν ἡμερησίων κόπων τῶν ἐργαζομένων. «Οὐδεὶς ἄρα φθόνος, κατὰ τὸν ἀόιδιμον Ἀφεντούλην, τοῖς πένησι τὸ κουτσοπίνειν ἐν

ὥρα χειμῶνος καὶ ἐν τῷ ἐργάζεσθαι, διότι προσκτῶνται νέαν δ' ἔνχριν· ἀπὸ τῆς καταχρήσεως μόνον νὰ προφυλάσσονται πρέπει, διότι οἱ μεθόντες καταφέρονται εἰς βίαια καὶ ἐγκληματικά πάθη. εἰς ὀργανικὰς νόσους καὶ εἰς τὴν ἐκνηρίαν καὶ τὰ παρομαρτοῦντα κακὰ.» Καὶ ὁντως κινουσι τὴν ἀπαστροφὴν παντός ἐντίμου ἀνθρώπου οἱ ἐκ συστήματος χυδαῖοι ἀλκοολικοί, οἱ δαπανῶντες τὸν βίον εἰς ἄσκοπον οἶνοποσίαν, οἱ πίνοντες ἀπλῶς διὰ νὰ μεθυσθῶσι καὶ ἀχαρίτως καὶ σκαιῶς βαναυσολογοῦντες.

Τὰ παιδία τῶν ἐκ συστήματος ἀλκοολικῶν καὶ μεθύσων καθίστανται ὠρισμένως καχεκτικά, χοιραδικά, φυματικά καὶ πρὸ πάντων ἐπιρρεπῆ εἰς σπασμούς, ἐπιληπτικά καὶ ἐν γένει παρουσιάζουσι καθόλου καταλληλότατον ἔδαφος πρὸς ἐκδήλωσιν ὅλης τῆς σειρᾶς τῆς νευρικῆς καταστάσεως καὶ ἐξαντλήσεως, τῆς μελαγχολίας, ἀϋπνίας, νυκτερινῶν τρῶμων καὶ ἐφιάλτου· πλήρης τοῦτέστι σωματικῆ καὶ πνευματικῆς κατὰπτωσις. Εἰς τὸν ὀργανισμόν τῶν δυστυχῶν τούτων παιδίων κοιμᾶται ὁ ἐπικίνδυνος ἰδὸς τῆς ἀλκοολικῆς κληρονομικότητος, ὅστις δὲν θὰ ἀργήσῃ νὰ ἐκδηλωθῇ. Ἐντεῦθεν καλῶς κατανοεῖται ὁ ὑψηλὸς ὀρισμὸς τοῦ Σωκράτους, ὅστις τὴν εὐγένειαν εὐκρασίαν σώματος καὶ ψυχῆς ἐχαράκτήρισε. Τὰ μεγάλα διδάγματα τῶν ἀρχαίων, τὰ ἀπορρέοντα ἐκ τῶν ὑγιεινῶν συνηθῶν τοῦ βίου, θὰ ἔχωσιν αἰώνιον κύρος διὰ τοὺς ἐννοοῦντας αὐτά. «Ἐπεικὲς εἶνε κατὰ ταῦτα μεγάλων τοκέων μεγάλα γίγνεσθαι τέκνα.» Οἱ νόμοι οὗτοι εἶνε ἀναλλοιώτως ἀληθεῖς καὶ μεγάλοι διὰ μέσου τῶν χρόνων. Οὕτως ἐξ εὐφυῶν γονέων παῖδες εὐφυεῖς, ἐξ ἡλιθίων ἡλιθιοὶ καὶ ἀπὸ τῶν ἀλκοολικῶν οἱ ἀσυνάρτητοι καὶ ἀνισόρροποι.

Αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ κακίαι μεταβιβάζονται ἀσφαλῶς ἀπὸ τῶν γονέων εἰς τὰ τέκνα. Εἶνε ἄλλως τε μία τερψίθυμος

καὶ ἀσφαλῆς ἐν ταύτῃ ἐγγύησις πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ μεγαλειτέρου ἐπὶ τῆς γῆς ἀγαθοῦ, τῆς μακροβιότητος, εὐζωίας καὶ εὐθανασίας, ἡ ἀγνή καὶ ἄσπιλος κληρονομικότης, ὅπερ ἐπεκύρωσεν οὐ μόνον ἡ φυσιολογία, ἀλλὰ καὶ ἡ καθ' ἡμέραν παρατήρησις καὶ πείρα. Ἀλλὰ μὴ δὲν διεκήρυξεν ὁ δαιμόνιος φυσιολόγος Mollechoth, ὅτι τὸ βρέφος εἶνε ὁ καρπὸς τῆς ἐργασίας πολλῶν γενεῶν ; Ἀλλ' οὔτε τὸν βαθὺν τῆς ἀρχαιότητος κοινωνιολόγον καὶ παρατηρητὴν διέφυγε τοῦτο, ὅστις ἐγνώρισεν εἰς ἡμᾶς, ὅτι εἰς τὸν Τηλέμαχον ἐνέχρατόν ἡ φυσιολογία τοῦ ἐξόχου πατρὸς του. Ἐνσταλάζεται λοιπόν, ναί, ἐνσταλάζεται ἡ ὑγεία καὶ ἡ σωμάτικη εὐφυΐα, ὥς καὶ τὸ σύνολον τῶν εὐγενῶν διαθέσεων. Εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐπαναλάβωμεν ἐνταῦθα τὰ παραγγέλματα τῶν ἀρχαίων ἱατρῶν καὶ φιλοσόφων, διὰ νὰ δειξώμεν πόσον δυσμενῆς παράγων εἶνε ἡ ἀλκοολικὴ κατὰστασις τῶν γονέων διὰ τὰ τέκνα καὶ νὰ προσθέσωμεν τοὺς χαριτωμένους χαρακτηρισμοὺς τοῦ Ζήνωνος καὶ Διογένοους ; Ἡ καθ' ἡμέραν πείρα καὶ παρατήρησις μᾶς παρέχει πρὸς χεῖρα παραδείγματα πρὸς μελέτην καὶ ἐπιβεβαίωσιν τῆς ἐληθείας ταύτης.

Λέγουσιν, ὅτι ὅπου δὲν εἰσέρχεται ὁ ἥλιος, εἰσέρχεται ὁ ἱατρός. Ἀλλ' ὅπου εἰσέρχεται τὸ οἶνόπνευμα ; Ἡ εἰσὸδος τοῦ οἶνοπνεύματος εἰς τὴν οἰκογένειαν σημαίνει τὴν ἐξάρθρωσιν, τὴν ἀπώλειαν τοῦ οἰκογενειακοῦ ὀνόματος καὶ τῆς τιμῆς καὶ τὴν κατὰστροφὴν τοῦ μέλλοντος τῶν παιδίων. Καλῶς καὶ ἐν φιλοσοφικῇ βραχύτητι ἐλέγχθη βεβαίως, ὅτι ἡ τέρψις ἡδονῆς ἀθεμίτου εἶνε βραχεῖα· τὰ ἀποτελέσματα ὁμῶς, πρὸς αἴσχος τῆς ἀνθρωπότητος, εἶνε διαρκὴ καὶ λυπηρὰ καὶ διὰ τὴν κοινωνίαν καὶ διὰ τὸ δυστυχὲς ἐκεῖνο ἄτομον, διότι ἐκτὸς τῆς ἠθικῆς καταπτώσεως καὶ καταστροφῆς τοῦ ἀτόμου ἐκείνου, οὔτε τὸ φίλτρον καὶ πρὸς τὴν οἰ-

κογένειν καὶ τὰ τέκνα, τὰ ἐγκυταλιμπανόμενα τόσον ἀδίκως, εἶνε ἱκανὸν ν' ἀφυπνίσῃ αὐτόν ἐκ τῆς δυστυχίας καὶ τοῦ θλεήριου πάθους. Οὐτε αἱ διατάξεις καὶ οἱ νόμοι ἐπιδρῶσιν, οὔτε ἡ ἐπίκλησις τῶν ὑποχρεώσεων πρὸς τὴν οἰκογέειν του, οὔτε τὰ δάκρυα τῆς συζύγου καὶ τῶν τρομαγμένων παιδίων του. «Δαιμόνιε, φθίσει σὲ τὸ σὸν μένος, οὐδ' ἐλεαίρεις παῖδά τε νηπίαχον καὶ ἔμ' ἄμωρον, ἢ τάχα χῆρη σεῖ ἔσομαι». Ἡ αὐτὴ στερεότυπος σκηνὴ ἀπὸ τῆς γηραιᾶς ἀρχαιότητος μέχρι τῆς σήμερον, διότι γνωρίζει μὲν καλῶς ὁποῖα πράττει κακὰ, ἀλλὰ τὸ πάθος, τὸ ποτόν, εἶνε ἀνώτερον τῶν σκέψεών του.

Ὅσοι ὅμως δύνανται καὶ θέλουσι νὰ κατανοῶσι τὰς μεγάλας κοινωνικὰς ἀληθείας, οἷρλουσι νὰ ἐξετάζωσι μεθ' ἡμῶν καὶ τὰ προβλήματα τῆς εἰμαρμένης, ἥτις συνώμοσε κατὰ τῶν ἀτυχῶν τούτων καὶ ἤρρησεν ἀπ' αὐτῶν τὴν γλυκεῖαν φαιδρότητα καὶ φαίνονται στερούμενοι ὀφθαλμῶν, διὰ νὰ βλέπωσι τὰς πρὸς τὴν οἰκογένειάν των ὑποχρεώσεις των. Φεῦ! τὸ οἰνόπνευμα χαράσσει πλήρη τὴν καταττροφὴν ἐν τῇ κυριαρχίᾳ τοῦ πνεύματος καὶ παραλύει τὴν ἀλληλουσίαν τῶν ἡθικῶν ὑποχρεώσεων· μάτην πλέον προσπαθεῖ, νὰ ἐπανεέλθῃ καὶ νὰ συναισθάνῃ τὸ βίρυχρον, ὅπερ ἐλίσσεται πρὸ τῶν τρεμνύτων ποδῶν του! Ἡ εὐήθης ἐκείνη φυσιογνωμία, τὸ ὑπερτιμικὸν καὶ ἀνειμένον βλέμμα καὶ αἱ τρέμουσαι χεῖρες, ἀπὸ τῶν ὁποίων διαφεύγει—καὶ στέκονται τόσοι λύκοι διὰ νὰ τὰ ἀρπάσωσιν—ἡ ἐργασία καὶ ὁ ἄρτος τῶν ἀναιμικῶν παιδίων του, οὐδεμίαν κινῶσι πεποίησιν, οὐδεμίαν συμπάθειαν. Οὐδὲν αἶσθημα τρέφει ὁ δυστυχὴς οὔτε πρὸς τὴν οἰκογένειαν, οὔτε πρὸς τὴν κοινωνίαν. Δὲν δύνανται πλέον οἱ δυστυχεῖς οὔτε τῶν ἀπολαύσεων ἐκεῖνων τοῦ οἰκογενειακοῦ θάλαπυρς νὰ ἐπωφεληθῶσι, νοσταλγοὶ τλήμονες βλίνοντες πρὸς ἐξαφάνισιν καὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἐπεφυ-

λάχθη μόνον ἡ βαθεΐα ἐντύπωσις καὶ ἡ καίουσα πνοὴ τῶν ἀρχαίων ἀναμνήσεων. Δὲν εἶνε ἀρκετὸν ὅτι τὸ ὑπέδειξα;

Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα; Αἱ ἀλλεπάλληλοι συγκινήσεις καὶ ἡ νευρική κατὰπτωσις, ἣτις προέρχεται ἐκ τῆς ὀλεθρίας ἐπιδράσεως τοῦ οἰνοπνεύματος, αἱ ἐπικίνδunami ὁρμαὶ, ἡ ἠθικὴ παραρροσύνη καὶ ἅπαντα ἡ συνοδεῖ τῆς φρενοπαθείας ὁδηγοῦσιν ἀσφαλῶς εἰς τὴν καταστροφὴν, τὴν ἐξαχρεΐωσιν καὶ τὸ ἐγκλημα, διότι οἰνόπνευμα καὶ ἐγκλημα συμπύπτουσι.

Πλὴν ὤμεν δίκαιοι. Οὐχὶ χλεύην πρὸς τοὺς ναυαγούς τῆς χθῆς, ἀλλ' οἶκτον καὶ προστασίαν πεφωτισμένην, οὐχὶ βεβαίως πρὸς τοὺς καθ' ἕξιν χυδαίους ἀλκοολικούς, ἀλλὰ πρὸς τὰ δυστυχεῖ θύματα τῆς κοινωνικῆς ἀνισότητος καὶ τῶν κοινωνικῶν προλήψεων καὶ ὑστερισμῶν. Πόσοι δυστυχεῖς ἐπάλαισαν ἀπελπιστικῶς ἐντὸς τῶν αὐστηρῶν καὶ στενῶν ὁρίων, τῶν ἐπιβεβλημένων ὑπὸ τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς τιμῆς, ἐν τῷ πονηρῷ κοινωνικῷ περιβάλλοντι καὶ μὴ δυνηθέντες νὰ σταθῶσιν ὀρθοὶ ἐνώπιον τῆς ἰδιοτροπίας τῆς τύχης ἐγонуπέτησαν ὑπὸ τὰ πλήγματα τῆς τυφλῆς θεᾶς καὶ ἐζήτησαν ὑπὸ τὸν ἀνούσιον τῆς κοινῆς γνώμης καγχα-σμόν τὴν βιωτικὴν λήθην ἐν τῷ βυθῷ τοῦ δηλητηριώδους ποτηρίου! Ναυαγοὶ ἀκούσιοι μὲ τὴν σημαίαν τοῦ Βάκχου ἐλυσμόνησαν ὑπὸ τὸ μεθυστικὸν ῥόφημα τὴν κοινὴν περιφρόνησιν καὶ ἠκουλοῦθησαν τὸ χυδαιότερον φιλοσοφικὸν σύστημα, ἀπὸ τοῦ ὁποῦο δυσκίλως δύνανται ν' ἀπαλλαγῶσι. Πόσοι ἐκ τῆς σιναντήσεως τῶν χειλέων καὶ τοῦ ποτηρίου ἐδημιουργήθησαν κόσμοι καὶ πόσαι ἐξεμυδενίσθησαν καὶ ἐτάφησαν χρυσαῖ ἐλπίδες. Πόσοι, διὰ νὰ λησμονήσωσι τὰς πικρίας τοῦ βίου καὶ κατὰ τὴν φρικτὴν πάλιν πεσόντες, δὲν κατεδίκασαν ἑαυτοὺς εἰς τὴν ἀσημότητα καὶ ἀφάνειαν, εἰς τὸν τελευταῖον τοῦτον σταθμὸν τῆς ἀνθρωπίνης φιλοτιμίας,

ἐνθα ἐκπνέει ἡ ἀνθρωπίνη συνείδησις καὶ πᾶν εὐγενὲς αἶσθημα καταβυθίζεται. Θὰ ἴστανται οὗτοι μοιραίως ὥς ἐντιμος διαμαρτύρησις κατὰ τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν.

Φρονῶ, ὅτι αἱ διασαφήσεις αὗται περὶ τὴν αἰτιολογικὴν σχέσιν εἶνε πολὺ περισσότερον ἀπαράλτῃτοι ἢ ὅσον νομίζει τις καὶ ὁ ἀμφιβάλλων δύναται ν' ἀνεύρῃ διὰ τῆς ψυχολογικῆς ὁδοῦ τὴν ἐξήγησιν τῆς λυπηρᾶς ὑποθέσεως. Καλῶς βεβαίως ἐτέθη τὸ ζήτημα, ὅτι ἡ πνευματικὴ τοῦ οἰνοπνεύματος ἀνάγεται εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς ἀστυνομίας καὶ τῆς ἠθικῆς. Γαλλικὴ ὁμως παροιμία λέγει, ὅτι ὅστις ἔπιε, θὰ πῖν᾽ θὰ πῖν μάλιστα περισσότερον, ὅταν ὑπάρχῃ ἀπαγόρευσις, διότι δι' αὐτῆς δὲν αἴρονται καὶ οἱ οὐσιώδεις συντελεσταὶ τῆς σκληρᾶς πραγματικότητος. Οἱ ἀνατροπεῖς φαύλου συστήματος δεόν ἐν ταύτῃ νὰ ᾧσι καὶ δημιουργοὶ νέου ὀρίζοντος. Τίς θ' ἀπαλλάξῃ τὴν κοινωνίαν τῶν ἀκανθῶν αὐτῆς προβλημάτων; Τίς δ' ἀκατήγορος τῶν θυμάτων τούτων τῆς τυφλῆς εἰμαρμένης; Ἐφ' ὅσον τὰ ἐρπετὰ συρόμενα φθάνουσιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ μυροδόλου δένδρου, τὸ ὅποion καλεῖται κοινωνικὴ εὐτυχία, καὶ ἀνοίγουσι τὸ εἰδεχθὲς στόμα καὶ ἐπιδεικνύουσι χαιρεκάκως καὶ ἀπειλητικῶς τὴν ἀεικίνητον γλῶσσάν των, αἱ περισσότεραι θὰ κλείωνται ἐντὸς κλωβῶν καὶ θὰ κατηγορῶνται ἀναισχύντως, ὅτι ἐκηλίδωσαν τὰ λευκὰ πτερὰ των!

Ἡ ἠθικῶς ταλαντευομένη κοινωνία ἔχει ἀνάγκην εἰλικρινοῦς προστάσιος καὶ διδασκαλίας, ὅπως ἐμπεδωθῇ καὶ οὐχὶ νόμων, χλεύης καὶ περιφρονήσεως, σώζεται δ' εὐκόλως καὶ ἀπαλλάσσεται τοῦ οἰνοπνεύματος διὰ συλλόγων καὶ ἐταιρειῶν φιλανθρωπικοῦ πνεύματος. Ὡμεν λοιπὸν δίκαιοι καὶ εἰλικρινεῖς καὶ ἐργασθῶμεν ὑπὲρ τῶν δυστυχῶν μὲ τὴν γλυκεῖαν πεποίθησιν, ὅτι οὕτως ὅλοι θὰ ζῶμεν ἐντὸς ὥραλου καὶ ἀρμονικοῦ περιβάλλοντος. Ἡ ἐκκλησίς μας

ἔστω τολμηρὰ καὶ φιλόφρων. Ἡ ζωὴ μας θὰ ρέῃ ὡς ὁμαλαὶ σελίδες ἀρχαίου διηγήματος· καὶ τὸ μέτωπόν μας θὰ χαίρει ἡ ἡδύπορος καὶ μυρρίεσσα ἐπέψυξις τοῦ ἀναγεννωμένου κήλλου· τῆς λευκῆς ἀρχαϊότητος· καὶ τοῦ φιλοσοφικοῦ καὶ προσχευτικοῦ συστήματος τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης. Ἰδοὺ ἡ δύναμις, ἥτις ἐν τῇ περαιομένη Ἑσπερίᾳ καὶ Ἀμερικῇ διὰ πρᾶγματικῶν συλλόγων καὶ ἑταιρειῶν, ὡς ἐγερτήριον σάλπισμα, τείνει νὰ διασχίσῃ τὰς πεπολιτισμένας χώρας καὶ ρυθμίζει τὴν γῆν μὲ τὸ παρήγορον βάλταμον τῆς εἰρήνης ἐν τῷ πνεύματι τοῦ μεγάλου ἐκ Γαλιλαίας εἰρηνευτοῦ. Πέμπεται λοιπὸν ἄλλιν ἢ περισσότερὰ εἰς τὰς μυστηριώδεις ἐκτάσεις καὶ κομίζει τὸν εὐθαλῆ τῆς ἐλαίας στέφανον εἰς τοὺς ἀφανεῖς ἐργάτας τοῦ ἀγαθοῦ.

Γ'.

Ἡ πολιτεία ἀνεγνώρισεν ἐπισήμως τὴν σύστασιν Πανελληνίου συνδέσμου κατ' ἐχθροῦ ὑπόουλου, ὑποκαίπτοντος τὴν ὑγίαν, τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐτυχίαν τῆς κοινωνίας. Καὶ ὁ ἐχθρὸς οὗτος εἶνε ἡ φυματίωσις, τὴν ὁποίαν συναντᾷ τις εἰς μέγαρον πολυταλάντων καὶ εἰς καλῶδης πενηστῶν, εἰς ὀργανισμοὺς μακροσώδεις καὶ καχεκτικούς, ἀλλὰ καὶ εἰς κράσεις χαλυβδίνου ἀντοχῆς. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἀνέλαβε καθήκοντα καὶ ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τῆς κοινωνίας, προαιρετικὰς βεβαίως καὶ ὄχι ἐξανγκαστικὰς. Ἀλλ' ἀκριβῶς διότι πρόκειται περὶ ἀσκήσεως ἀδιάστου καθήκοντος πρὸς τὴν δημοσίαν ὑγιεινὴν, δι' αὐτὸ ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, ἀποτελουμένη ἐξ ἀνδρῶν εἰδικῶν, παρέχει τὰ ἐχέγγυα, ὅτι θὰ ἀναπτύξῃ πάντα ζῆλον, ὅπως καταστήσῃ εἰς τὰς λαϊκὰς τάξεις ἀπιοτέρους τοὺς κινδύνους ἐκ τῆς διαδόσεως τοῦ φοβεροῦ ἐχθροῦ.

Φρονοῦμεν, ὅτι δὲν θὰ εἶνε ἀποτελεσματικὴ ἡ καταπολέμησις τῆς φοβεραῆς αὐτῆς πληγῆς τῆς ἀνθρωπότητος διὰ τῶν προφυλακτικῶν μέτρων, ὅσα ὑπαγορεύει ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ πείρα νὰ ληρῶσι κατ' αὐτῆς. Οἱ σπουδαιότεροι ὕγεινολόγοι τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ ὑπερξίς τῆς νόσου ταύτης κύριον λόγον ἔχει τὴν κληρονομικότητα, δὲν ἀποκρούουσιν ὅμως οἱ ἴδιοι καὶ τὴν μεταδοτικότητα τῆς ἀσθενείας. Καὶ κατὰ τῆς κληρονομικότητος μὲν δὲν ἔχει ἡ ἐλάχιστα βοηθήματα ν' ἀντιτάξῃ ἡ ἐπιστήμη, κατὰ τοῦ κινδύνου ὅμως τῆς μεταδόσεως δύναται πλὴν τῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ πολιτεία ν' ἀντιδράσῃ εὐεργετικῶτατα.

Μὲ τοιοῦτο πνεῦμα ἐχαιρετίσθη ἡ σύστασις τῆς ἐπιτροπῆς ἐκείνης ἐν τῷ Ἰσπεράνῳ ἅστει καὶ τοικῶτι ἐξηρτήθησαν ἐλπίδες πρὸς περιστολὴν τοῦ φοβεροῦ ἐχθροῦ.

Ἡ κληρονομικότης καὶ ἐνταῦθα θέτει τὴν σφραγιδα τῆς καὶ δυστυχῶς εἶνε ἀποδεδειγμένος παράγων καὶ ἀσφαλὴς εἰς τὰς περισσοτέρας περιπτώσεις. Δὲν θὰ δυνήθῃ τις, λέγουσι πολὺ ὀρθῶς, νὰ παραγνῶρῃ τὴν ἀξίαν τῶν διαθεβαιώσεων τούτων πρὸς τὴν σχετικὴν αἰτιολογίαν καὶ ἐπήρειαν τῆς κληρονομικότητος, διότι αὕτη ἐπενεργεῖ, ὥς καὶ αἱ λοιπαὶ χρόνιαι παθήσεις, ἐξασθενοῦσα τὸν ὁργανισμόν καὶ δημιουργοῦσα, διὰ τε τῆς χημικῆς συστάσεως καὶ τοῦ ἀνατομικοῦ σχηματισμοῦ, ἑδαφος κατάλληλον εἰς τὴν ἐγκατάστασιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ τρομερωτέρου τῶν μικροβίων. Ὅσοι καὶ ἀν' ἐδιχάσθησαν ἄλλως τε αἱ γινῶμαι τῶν σοφῶν τῆς Ἑσπερίας ἰατρῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἀν' ἡ φυματίωσις δηλαδὴ εἶνε κληρονομικὴ ἢ ὄχι, ἀν' τὰ τέκνα τῶν φυματικῶν γεννῶνται φυματικὰ ἢ φυματιώσιμα (δυνάμενα τούτέστι ἀργότερον ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν θυμηνῶν συνθηκῶν νὰ καταστῶσι φυματικὰ) συναντῶνται

ὁμως πάντες εἰς τὴν τρομερὰν ἀλήθειαν, ὅτι ἡ εἰδικὴ σύστασις τῶν γονέων, ἡ ἐξασθένησις τῆς ὑγείας των διὰ τοῦ οἰνοπνεύματος καὶ τῶν βιωτικῶν ἀθλιοτήτων, ἡ χοιράδωσις καὶ ἡ σύφιλις δύνανται νὰ εὐνοήσωσι τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φυματιώσεως παρὰ τοῖς ἀπογόνους.

Προδιάθεσις λοιπὸν καὶ κληρονομικότης συντελοῦσι τὰ μάλιστα εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς φοβερᾶς νόσου καὶ ἂν ἡ νόσος ἐκδηλωθῇ ἀργότερον συνεπεία ἄλλων αἰτιῶν εἰς τὰ ἀπλῶς ἐπιθεβαρυμένα παιδία, ἡ κληρονομικότης θὰ ἐπισπεύσῃ τὴν πορείαν τῆς νόσου.

Ἡ νόσος αὕτη, τῆς ὁποίας ἡ ἀπαισία καὶ φρικτὴ φυσιογνωμία εἶνε τόσον γνωστὴ εἰς τὴν κοινωνίαν, ὀφείλει νὰ κινήσῃ τὸ μεγαλειότερον καὶ πλέον ἀγρυπνον ἐνδιαφέρον τῆς κοινωνίας, διότι εἶνε μέστιξ φοβερὰ, εἶνε δρέπανον τρομερόν. Εἴτε ὡς φυματιώδης μηνιγγίτις εἰς τὰ μικρὰ παιδία, εἴτε ὡς πνευμονικὴ φυματίωσις, εἴτε ὡς φυματίωσις τῶν ὀστέων παρουσιάζεται εἰς τοὺς νέους, ἡ μεγαλειτέρα θραῦσις ἐπισυμβαίνει εἰς τὰ δυστυχῆ παιδία καὶ πρὸ πάντων εἰς τοὺς προσήβους, ἐφήβους, νεάνιδας καὶ νέους. Ἡ χρυσὴ ἡλικία πληρόνει δυστυχῶς τὸν μεγαλειότερον φόρον, διότι τὸ τρίτον τῶν θανάτων, ἵνα μὴ εἰπώμεν πλειότερον, ὀφείλεται εἰς αὐτήν. Εἶνε ἡ φονικωτέρα εἰς τὰς μεγαλουπόλεις νόσος καὶ ἡ ἀφθονος καὶ τρομερὰ συγκομιδὴ, ἣτις ῥίπτεται εἰς τὰς ὁστεώδεις τοῦ Χάρωνος ἀποθήκας — ἀντικείμενον συγκινητικόν καὶ αὐτῆς τῆς δημώδους ποιήσεως — εἶνε πολὺ λυπηρὰ, ὥστε νὰ μᾶς συγκινήσῃ εὐλικρινῶς.

Ὁ πολὺς ἐν Παρισίοις καθηγητὴς Louis, ὅστις συνῴψισεν ἐν ὀγκωδεστάτῳ τόμῳ τὰς πολυτίμους αὐτοῦ περὶ φυματιώσεως μελέτας ὑπὸ τὸν τίτλον «**Recherches sur la phthisie**» παραδέχεται, ὅτι ἡ φυματίωσις εἶνε κληρονομικὴ ἐν ἀναλογίᾳ 1 : 10, ὁ δὲ Piorry ἐτι προχωρῶν 1 : 4. Ἀλλὰ

μη δὲν διεκήρυξεν. ὁ ἑξοχος κλινικός Trousseau, ὅτι ἐξίσου ἐπικίνδυνον εἶνε εἰς γονεῖς νὰ ἔχωσι τέκνα φυματικά, καθὼς εἰς τέκνα νὰ ἔχωσι γονεῖς φθισικούς ; Τοῦτο λοιπὸν καταφαίνεται καλῶς, ὅτι ἡ κληρονομικότης εἶνε καὶ ἐνταῦθα ἀσφαλὴς παράγων τῆς καταστροφῆς. Καὶ ἂν ἀνεξαρτήτως τῆς κληρονομικότητος ἐκδιγλωθῇ ἡ φυματίωσις εἰς τι παιδίον ἕνεκα ἐξωτερικῶν αἰτίων, θὰ φανῇ ἀσφαλέστερον εἰς τι ἐπιβεβαρυμένον ἢ, διὰ νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν ὥραιαν καὶ ἐπιτυχῇ ἔκφρασιν σοφοῦ ἱατροῦ, ὁ σπόρος διὰ νὰ φέρῃ καρπὸν, ἀπαιτεῖται ἡ συνάψεις τοῦ ὄργανισμοῦ.

Συμπληροῦντες ὅθεν τὸ περὶ κληρονομικότητος ζήτημα, ἀσχετῶς παθολογικῶν θεωριῶν ἥκιστα καταλλήλων διὰ τὰς σελίδας αὐτάς, ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι «μάλιστα πάντων ὑγιῆς καὶ εὐδαίμων κατὰ τὸν βίον ἔσται ὁ ἐκ γονέων ὑγιῶν καὶ χρηστῶν πεφυκώς». Δικαίως, κατὰ ταῦτα, ὁ σοφὸς Εὐριπίδης δογματίζει, ὅτι «οὐκ ἔστι παιτὶ τοῦδε κάλλιον γέρας ἢ πατρός ἐσθλοῦ κάγαθοῦ πεφυκέναι».

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν νόμοι ἀπαγορεύοντες τὸν γάμον φυματιῶντων καὶ καχεκτικῶν δὲν ἰσχύουσι, θὰ θρηνώμεν ἐπὶ πολὺ εἰσέτι τὰ ἀποτελέσματα τῆς πλάνης καὶ ἀμαθείας. Βεβαίως ἡ κοινωνία καὶ αὐτῶν τῶν μᾶλλον εὐνομουμένων λαῶν δὲν ἔφθασεν ἀκίμη εἰς τὴν φιλοσοφικὴν ὠριμότητα, τὴν διαγραφομένην τόσον σαφῶς καὶ ἐπαγωγῶς εἰς τὰς «Πολιτείας» τοῦ μεγάλου τῆς ἀρχαιότητος φιλοσόφου. Προνοῦμεν ὅμως, ὅτι δὲν εἶνε ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ βασιλεύσωσιν οἱ φιλόσοφοι ἢ νὰ φιλοσοφήσωσιν οἱ βασιλεῖς, ὅπως δυνηθῶμεν νὰ βαδίσωμεν συμφώνως πρὸς τοὺς οὐσιωδεστέρους καὶ στοιχειωδεστέρους κανόνας τῆς ὑγιεινῆς καὶ ταχθῶμεν ὑπὸ τὸ κράτος διατάξεων σώφρονος καὶ λελογισμένης πολιτείας καὶ ἀγωγῆς, καθ' ἣν χάριν τῆς κοινωνικῆς ἀριότητος, ὡς λυδία λίθος, νὰ θεωρηθῇ ὁ ἀπαραίτητος θεσμός

τῆς ἀριτίας, καὶ ὑγιоῦς καταστάσεως τῶν εἰς γάμον κοινω-
νούντων.

Ἴδού οἱ οὐσιώδεις λόγοι, οἵτινες ὤθησαν τὴν ἐμὴν
ἀσθένειαν, ὅπως φιλοτεχνήσῃ τὸ ζήτημα τῆς καθόλου κλη-
ρονομικότητος ἐν τοσαύτῃ σειρᾷ. Χωρὶς ν' ἀνήκωμεν παν-
τάπασιν εἰς τὰς μορφαὶς ἐκείνας, αἵτινες προβάλλουσιν
ἐκάστοτε μὲ τὴν ἀξίωσιν νὰ προσβάλλωσι τὰ κείμενα καὶ
νόμιμα, οὐδὲ συγκταριζόμενοι εἰς ἐκείνους, οἵτινες ὑπο-
δέχονται μὲ ψυχρὰν περιρρόνησιν πᾶσαν περὶ βελτιώσεως
ὑποδεικνυμένην γνώμην καὶ θεωροῦσι πᾶσιν προσήλωσιν
εἰς τὰ δῆθεν ὀρθῶς κείμενα ὡς σύμβολον ἐπιστημονικῆς
πίστεως, παρὰδεχόμεθα ὅτι εἶνε ἐγωισμὸς τοῦ χειρίστου
εἵδους νὰ κανονίζωνται τὰ ζητήματα τῆς δημοσίας ὑγιει-
νῆς συμφώνως πρὸς τὸ ἀτομικὸν συμφέρον καὶ ὅχι χάριν
τοῦ συμφέροντος τῆς κοινωνίας.

Ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐξαντιλοῦσαι αἰτίαι, ἐκτὸς τῆς κλη-
ρονομικότητος, προδιαθέτουσιν εἰς τὴν φυματίωσιν, μεταξὺ
δὲ τῶν ἀσφαλεστέρων αἰτιῶν πρέπει νὰ καταλεχθῇ ἡ κοι-
νωνικὴ ἀθλιότης καὶ ἀνεπαρκὴς διατροφή, ἡ συσσώρευσις
πολλῶν ἀτόμων ἐν ἀσφυκτικῇ περιβάλλοντι, αἱ καταχρή-
σεις παντὸς εἵδους καὶ αἱ θλίψεις, ἔτι δὲ ἡ ἔλλειψις πάσης
ἀσκήσεως εἰς ἄτομα ἀδύνατα καὶ λεπτοφυᾶ. Εἶνε ἀνάγκη
νὰ προσθέσωμεν, ὅτι κατοικίαι ὑγραί, στεναὶ καὶ ψυχραὶ,
κακῶς ἀεριζόμεναι καὶ μὴ ἐκτεθειμέναι εἰς τὸν ἥλιον εἶνε
ἀσφαλεῖς ἐστὶν φυματιώσεως ;

Τοῦτο εὐκόλως ἐκ πείρας καὶ παρατηρήσεως προκύπτει,
ὅτι ἡ φυματίωσις εἶνε ἡ κατ' ἐξοχὴν νόσος τῶν δυστυχῶν
πτωχῶν, ἐν τῇ ὁργανισμῷ τῶν ὁποίων ἡ διὰ τοὺς ἀνω-
τέρω λόγους ἐπερχομένη ἀνικμία εἶνε ἡ πιστὴ τῆς φυ-
ματιώσεως αἰτία καὶ σύντροπος. Δὲν ἀρκεῖ λοιπὸν μόνον
ὁ καθαρὸς ἀήρ, ἀλλὰ συναπαιτεῖται καὶ ὑγιεινὴ καὶ θρε-

πικὴ τροφή καὶ ἥσυχος βίος, διότι καὶ αἱ ἡθικαὶ συγκινήσεις, ἡ στέρησις τροφῆς καὶ ὕπνου ἐπαρκοῦς ἄγουσιν ἀσφαλῶς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς φυματιώσεως, ὥς καὶ αἱ πνευματικαὶ καταπονήσεις.

Δὲν θέλομεν νὰ λεπτολογήσωμεν ἐνταῦθα εἰς τὸ ζήτημα τῆς προώρου ἀποχλακτίσεως τῶν νεογνῶν καὶ τῆς παροχῆς εἰς αὐτὰ παντός, ὅ,τι ἡ ἐξειδικασμένη σοφία καὶ εὐφυΐα τῶν γραϊδίων σοφισθῇ. Τὸ ζήτημα τοῦτο θ' ἀποτελέσῃ τὸ ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας πραγματείας. Καλῶς ὁμως δεόν νὰ κατανοηθῇ, ὅτι τὰ ἀπαίσιζ ἐκεῖνα φιλήματα, τὰ ὁποῖα ἡ ἐψιμμουθιωμένη τῶν ἐκφυλισμένων χρόνων μας κοινωνία ἐθεώρησεν ὡς καθῆκον καὶ ἐκδήλωσιν τρυφερότητος νὰ φιλοδωρῇ καὶ διανέμῃ ἀφειδῶς εἰς τὰ μικρὰ παιδιά, εἶνε ὁ ἀπαίσιος φορεὺς τόσον τῆς συφιλίδος, ὅσον καὶ τῆς φυματιώσεως. Εἶνε ἰὸς ἐχίδνης, εἶνε φιλήματα Ἰούδα.

Εἶνε τόσον ἐκσεσημασμένη ἡ λυπηρὰ τῆς φθίσεως φυσιογνωμία εἰς τὰ παιδιά, ὥστε πᾶσα ἀνεξήγητος ἐκπτώσις τῆς θρέψεως συνοδευομένη μὲ καταφάνῃ ἀναιμίαν, φαινόμενα δυσπεπτικά, ὁ ἐπίμονος καὶ εὐκολος στηθοκατάρρους, ὅστις ἐπιφαίνεται εἰς πᾶσαν ἀτμοσφαιρικὴν μεταβολὴν καὶ παραμένει, ὀφείλουσι νὰ κινήσωσι τὴν ἄγρυπνον τῶν γονέων προσοχὴν περὶ βαθυτέρας παθήσεως καὶ σπουδαιοτέρας, διότι τὰ φαινόμενα ταῦτα ἐπὶ παιδίων καὶ ἀτόμων χοιραδικῶν, καχεκτικῶν καὶ ἀναιμικῶν εἶνε ἐν πολλοῖς προδρομικὴ ἢ προφυματικὴ ἐκδήλωσις καὶ ἡ ἰδέα τῆς φοβερᾶς νόσου δὲν θὰ ἀργήσῃ νὰ ἐκδηλωθῇ. Πολλὰκις δηλαδὴ τὰ παιδιά μένουσιν ὡχρὰ καὶ ἀναιμικά, μολονότι ὑποβάλλονται εἰς τακτικὴν δίαιταν καὶ ἡ κατάστασις των παρ' ὅλην τὴν τόνωτικὴν θεραπείαν δὲν ἐπανορθοῦται. Ἡ τοιαύτη κατάστασις ὀφείλει νὰ γεννᾷ φροντίδας εἰς τοὺς γονεῖς, ἔτι περισσότερο δέ, ὅταν πρόκειται περὶ κληρονομικότητος. Ἡ

ὕγεια τῶν παιδίων τούτων πρέπει νὰ τεθῇ ὑπὸ συνεχῆ καὶ ἐπιμελῇ ἐπιτήρησιν.

Ἡ φιλοσοφικὴ ἐκείνη μελαγχολία, ἡ δυστανάλογος καὶ ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ἡλικίαν νεαρῶν ὑπὲρξεν καὶ ἐρήθων, τὰ ὄνειρα φαντασιώδους καὶ γλυκεῖας ἐποποιίας, ἐντὸς τῶν ὁποίων κατ' ἐξοχὴν ἀρέσκονται νὰ περιφέρωνται αἱ δυστυχεῖς ἐκεῖναι ὑπάρξεις καὶ ν' ἀναπνέωσιν ἐντὸς ποιητικοῦ περιβάλλοντος, εἶνε λυπηρὰ ἐγγύησις ἡφαιστειώδους εἰμυρμένης, ἣτις δὲν θὰ ἀργήσῃ νὰ ἐκραγῇ. Ἡ γλυκεῖα καὶ χαρίεσσα φυσιογνωμία μὲ τοὺς ξανθοὺς βοστρύχους καὶ τοὺς ὠραίους καὶ ἐκφραστικοὺς ὀφθαλμούς, τὰ ὑγρὰ ποιητικὰ κέλευθα, τὰ ὁποῖα περικλείουσι τόσῃν ποίησιν, τόσῃν συμπάθειαν καὶ τόσον αἰσθημα, θὰ σβύσωσι μισραῖως καὶ θὰ καταδισασθῶσιν εἰς τὸν τάφον συναποκομίζοντα ἐκεῖ μέσα τὰς χρηστοτέρας ἐλπίδας τοῦ οἰκογενειακοῦ ὀνόματος. Τοιοῦτοι οἱ νόμοι τῆς Μοίρας οἱ σκληροὶ πρὸς τοὺς δυστυχεῖς οὐδεμία εὐσπλαγχνία, ἐνῶ τόσον εὐσπλαγχνοὶ εἶνε οἱ δυστυχεῖς! Μελαγχολικοί, ἡδυπαθῶς ἀπαθεῖς καὶ μυστηριώδεις ὡς φθινοπωρινὸς οὐρανός, ἀρεσκόμενοι εἰς τὴν ἀπομόνωσιν οἶονε διὰ νὰ φιλοσοφήσωσι μόνον μακρὰν τῶν ὑπόπτων ὁμμάτων τῆς καιούσης κοινωνίας καὶ πλανώμενοι παρὰ τὸν γλυκὺν ψίθυρον τῶν ρυακίων—τὰ ὁποῖα ὡς αὐτοὶ ἐπισπεύδουσι τὸ βῆμα, διὰ νὰ χαθῶσιν εἰς τὸν ἀπέραντον τάφον—ἢ ἀναζητοῦντες τὸ πρόβλημα τῆς κατηραμένης ζωῆς εἰς τὴν διάταξιν τῶν ἀνθέων τῆς ἀνεμώνης ἢ τῆς ροιᾶς ἢ σχολιάζοντες τὴν πτῆσιν τῶν πτηνῶν, τοῦ σπίνου τὸ μελάδημα καὶ τοῦ κοσσύφου τὴν λαληματιὰ ἢ παρακολουθοῦντες μετ' ἀγωνίας καὶ λύπης τὰ φυλλορροοῦντα ἐν φθινοπώρῳ δένδρα μὲ τὸν πένθιμον καὶ ἀπελπιστικὸν ἐκείνον θροῦν, ὅστις τόσον ὁμοιάζει μὲ τὴν ἀπήχησιν τοῦ δυστυχοῦς καὶ ἐφθαρμένου ἐκείνου θώρακος! Φεῦ! ὁ ἀπαίσιος,

ξηρός και βραχύς βήξ, ὅστις ὡς ὁ ἔρως δὲν κρύπτεται ποτέ, διακόπτει τὴν ἀγνὴν ποίησιν καὶ τὰ αἰθέρια ὀνειροπολήματα καὶ αἱ ὀχληραὶ ἀναβήξεις προδίδουσι τὴν μοιραίαν λύσιν τῆς σκληρᾶς πραγματικότητος. Οὐδέν, ἀπολύτως οὐδέν, λυπηρότερον ἢ Μοῦσα ἀνέκαθεν ἀνέμελψε τοῦ θανάτου τῶν ἀτυχῶν τούτων ὑπάρξεων, περὶ τῶν ὁποίων ἡ ἐπιστήμη τόσα ἐχρησιμοποίησε μέσα καὶ παρὰ τὴν κλίνην τῶν ὁποίων τόσαι ἐθυσιάσθησαν ἀγρυπνίαι. Ἡ φοβερὰ καὶ μοιραία τοῦ μεγάλου τῆς ἀρχαιότητος Ιατροδιδασκάλου ῥήτρα «ἢ δε ἰητροῦ μεγάλη ξυμφορή,» φαίνεται ὅτι ἐπὶ πολὺ θὰ ἔχη ἰσχύουσιν τὴν παγερὰν καὶ καταδικαστικὴν αὐτῆς ἀπόφασιν. Τίς θὰ δυνηθῇ ν' ἀπαλλάξῃ τὴν κοινωνίαν τοῦ φοβεροῦ τούτου ἐχθροῦ καὶ ν' ἀποκτήσῃ οὕτω δικαίως τὰ εὐτυχῇ καὶ ὑψηλὰ δικαιώματα τοῦ χρυσοῦ τῆς Μνημοσύνης Ἀδριάντος ;—

Καὶ ἤδη ἐρχόμεθα εἰς μίαν κατάστασιν τοῦ ὀργανισμοῦ, τὴν ὁποίαν ὀνομάζομεν χοιράδωσιν, κατάστασιν νοσηρὰν, τὴν ὁποίαν εἶνε δύσκολον νὰ χαρακτηρίσωμεν ὑπὸ τὴν ἔκφασιν τῶν ὀρίων αὐτῆς καὶ διὰ τὴν ὁποίαν δὲν εἶνε εὐκολον νὰ χαράξωμεν ὠρισμένην γραμμὴν διακρίσεως, ἥτις νὰ χωρίζῃ αὐτὴν ἀπὸ τῆς φυματιώσεως, μετὰ τῆς ὁποίας συγχέεται ὑπὸ πλείστας ἐπόψεις. Ἀκολουθοῦντες τὸ αὐτὸ σύστημα τοῦ νὰ ἐκθέτωμεν ἐνταῦθα ἐκείνας τὰς ἐπιστημονικὰς ἀληθείας, ὅσαι δύνανται νὰ νοηθῶσι καὶ ἐνδιαφέρουσιν ἀμέσως, σημειοῦμεν ὅτι μεγάλη ἐπιστημονικὴ συζήτησις ἡγέρθη ἐπὶ τῆς αἰτιολογικῆς σχέσεως χοιραδώσεως καὶ φυματιώσεως. Τοῦτο ὅμως ἐν τέλει δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐπιστημονικὸν γεγονὸς, ὅτι ἡ χοιράδωσις δέον νὰ θεωρῇται κατάστασις ὀργανικὴ, ὡς ἡ μᾶλλον ἐπιτρέπουσα τὴν ἐγκατάστασιν τῆς φυματιώσεως, μολονότι ἡ τροποποίησις τῶν χοιραδικῶν ἐπὶ τὸ βέλτιον εἶνε ἐκ τῶν εὐ-

κολωτέρων ζητημάτων διὰ τῶν φαρμάκων καὶ τῶν τροφῶν.

Ἐάν ἡ κληρονομικότης διεφιλονικήθῃ πεισματοδῶς εἰς τὴν φυματίωσιν, τούναντίον εἰς τὴν χοιράδωσιν ἡ αἰτιολογία τῆς κληρονομικότητος κεῖται ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ, καθόσον αὖτις ἐκδηλοῦται μετ' ἐναργείας καταφανοῦς. Χοιραδικοὶ γονεῖς ἐξέπνυτος θὰ ἔχωσι τέκνα χοιραδικὰ ἐλαφρῶς ἢ τελείως, ἐάν μὴ φυματικά, ὁπότε ἡ μία ἀσθένεια διαδέχεται τὴν ἄλλην.

Τὰ χοιραδικὰ παιδιά χαρακτηρίζει τὸ παχὺ καὶ προέχον ἄνω χεῖλος καὶ ἡ ἐξοίδησις τῶν τραχηλικῶν ἀδένων ἢ αἱ βαθεῖαι περὶ τὸν λαιμὸν οὐλαί, αἵτινες δηλοῦσιν ἐντονωτέραν χοιράδωσιν. Τὰ παιδιά ταῦτα, τὰ ὁποῖα παρουσιάζονται μὲ ὅλως ἰδιαιτέρα χαρακτηριστικὰ καὶ ἰδιαιτέραν φυσιογνωμίαν, εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νωθρὰ μὲ σῶμα ἀνεπτυγμένον, παχέα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ εὖρωστα, διότι ἔχουσιν ἀδύνατον τὸ μυϊκὸν σύστημα καὶ τοὺς μῦς πλαδαρούς, τὴν διάνοιαν χαλαρὰν καὶ τὰς κινήσεις βραδείας. Ἀπεναντίας τινὰ τούτων εἶνε ἰσχνὰ μὲ δέρμα λεπτόν, εἶνε ὀλίγον μυῶδη, εὐκίνητα καὶ λεπτοφυᾶ, ἀναιμικά καὶ νευρικά, μὲ ὀφθαλμοὺς ὠραίους καὶ ζωηρούς, φυσιογνωμίαν καὶ φαντασίαν ζωηράν, δύναμιν σωματικὴν μικράν καὶ ἀποκάμνουσαν εὐκόλως, διανοητικὴν δύναμιν μεγάλην, ἀλλ' εὐκόλως καταβαλλομένην καὶ μεταπίπτουσαν εἰς πνευματικὴν ἀποχαύνωσιν καὶ ῥαστώνην.

Τὰ τοιαῦτα ἀκριδῶς παιδιά ἐν τοῖς ἐκπαιδευτηρίοις πρέπει νὰ εὐρίσκωνται ἐξαιρετικῶς ὑπὸ τὴν ἄμεσον ψυχολογικὴν ἐπιτήρησιν τῶν διδασκάλων καὶ νὰ μὴ μένωσιν ἐκτεθειμένα εἰς τὸ ψῦχος, τὴν ὑγρασίαν καὶ τὴν πνευματικὴν ὑπερκόπωσιν. Οἱ ψυχολογοῦντες τῶν διδασκάλων δεῖν οὐλοῦσι κατὰ καθῆκον νὰ λαμβάνωσιν ὑπὸ σπουδαίαν ἐποψίν τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τῶν εὐπαθῶν τούτων ὀργάνων.

σμῶν, οἵτινες ὠρισμένως θέον νὰ κηρυχθῶσιν ὡς sui generis καὶ νὰ κανονίζωσι τὴν πολιτείαν αὐτῶν μετὰ φυ-
χολογικῆς συνέσεως καὶ μετριοπαθείας παιδαγωγικῆς. Οἱ
σήμερον ἐπιμελεῖς καὶ ζωηροὶ οὔτοι μαθηταί, κατ' ἀνάγκην
αὔριον θὰ γίνωσι νωθροὶ καὶ ἀδιάφοροι, διότι τὸ μὲν πνεῦμα
μένει πρόθυμον, ἀλλ' ἡ σὰρξ ἀσθενής. Τὰ μεγάλα καὶ πο-
λυτελῆ προγράμματα οὐδεμίαν σκοπιμότητα δύνανται νὰ
ἔχωσιν ἐν τῇ ἀγωγῇ τῶν εὐπαθῶν τούτων μικρῶν. Πρὸς
τί ἄλλως τε ἡ ἀνεξήγητος σπουδὴ γονέων τινῶν καὶ ἡ
ἀπεριόριστος φιλοδοξία, ὅπως ἐφοδιάσωσι τὰ τέκνα των μὲ
γνώσεις δυσαναλόγους καὶ ἄσυμβιβάστους πρὸς τὴν τρυφε-
ρὰν ἡλικίαν, ἥτις κάμπτεται τόσον εὐκόλως; Τὸ κῦρος
τῆς σοφίης καὶ παιδαγωγικῆς ῥήτρας «νοῦς ὑγιής ἐν σώ-
ματι ὑγιεῖ» ὀφείλει νὰ πρυτανεύῃ εἰς ὅλας τὰς περὶ ἀγωγῆς
τῶν παιδίων σκέψεις μας, ὅπως μὴ θρηνῶμεν μοιραίως τὰ
ἀποτελέσματα ἐπιπολαίου καὶ φιλοδόξου πολιτείας. Εὐρυ-
σκόμεθα, εἶνε ἀληθές, εἰς στιγμὰς πάλης καὶ ἀνταγωνισμοῦ
καὶ ὀφείλομεν κατὰ καθῆκον νὰ σκεπτώμεθα περὶ τοῦ μέλ-
λοντος τῶν τέκνων μας ἐφοδιάζοντες αὐτὰ μὲ τὰ χρησιμώ-
τερα προσόντα· ὀφείλομεν ὁμῶς ἀπ' ἐτέρου καὶ νὰ ἱστάμεθα
μακρὰν παντός ἐκπαιδευτικοῦ παροξυσμοῦ καὶ νὰ κανονί-
ζωμεν τὰ τῆς ἀγωγῆς των περισκεμμένως καὶ ἐν σωφρο-
σύνῃ, ἵνα μὴ καταλήξωμεν εἰς ἀντίθετον ἀποτέλεσμα. Τίς
ἄλλως τε, καὶ μὴ θέλων νὰ πρὸςδεχθῇ τὴν ὀρθότητα τῶν
σκέψεων ἡμῶν, δύνανται ν' ἀρνηθῇ, ὅτι ἡ ἀξία καὶ ἡ ἀπο-
κατάστασις ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἡμῶν κρίνεται ἐν πολλοῖς ὅχι
καθ' ἑαυτὴν καὶ ὅτι ἐπιδικάζεται ὅχι ἀπ' ἀρετῆς, ἀλλ' ἀπὸ
μέρους;

Σοφῶς ὁ Πλάτων διέταξεν, ὅπως πᾶν σῶμα ἐκγονοῦ
ἐκ φαύλου σώματος θεραπεύηται καὶ φυλάττεται δεόντως.
Αἱ διατάξεις αὗται τῶν ἀρχαίων ἀποτελοῦσι σχολὴν μεγάλαν

λης χρησιμότητος, ὡς ἀπορρέουσαι ἀπὸ συλλογισμοῦ φιλοσοφικοῦ καὶ δεινῆς ἐμπειρίας καὶ παρατηρήσεως καὶ ὡς εἰδικῶς ἀναφερόμεναι εἰς ὠρισμένην καὶ σώφρονα θεραπευτικὴν διεύθυνσιν. «Ἐν τροφῇ φαρμακείῃ κρᾶτιστον» ἀφώριζεν ὁ μέγας ἐκ Κῶ Ιατροδιδάσκαλος, ἐνῷ δ' ἀπὸ Σαμοσάτων εὐτράπελος καὶ εὐφύεστατος νοῦς ἐδίδασκεν, ὅτι οἱ μεταχειριζόμενοι τὰ ἀρμόζοντα γυμνάσια καὶ τὰς γυμναστικὰς παιδιὰς καὶ ἐφαρμόζοντες τὴν πρὸς ὑγείαν ἐπιτηδαιοτάτην διαίταν γίνονται αἰωνόβιοι καὶ μεταλλάσσουσι τὸν βίον δι' εὐθανασίας ἀναφέρων ὡς παράδειγμα καὶ τὸν παρὰ Πλάτωνι ἐκ Σηλυβρίας ἀρχαῖον Ιατρὸν Ἡρόδικον, ὅστις συζεύξας τῇ Ιατρικῇ τὴν γυμναστικὴν οὐ μόνον ἑαυτὸν ὠφέλησε καὶ ἔζησεν ἔτη ἐβδομήκοντα, καίπερ νοσώδης γενόμενος, ἀλλὰ καὶ ἄλλους.

Καὶ εἶνε πράγματι πολὺ παρήγορος ἡ εἰσήγησις καὶ ὁ περὶ τὴν γυμναστικὴν πυρετός, ὅστις ἀπὸ τινος κατέλαβε τοὺς παρὰ τὸν Ἰλισσὸν καὶ ἀλλαχοῦ καὶ πολὺ εὐγενῆς καὶ ἔθνωφελῆς ὁ ἀγών, τὸν ὁποῖον ἀνέλαβον οἱ ἀριστεῖς τοῦ καλάμου, τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἀληθοῦς ἀριστοκρατίας. Ἦδη τὸ ἀπὸ τοῦ Κρονίου λόφου καταρρέον χῶμα συνάζεται ἐπιμελῶς καὶ ἡ γηραιὰ Ἄλτις φαίνεται, ὅτι θ' ἀναζήση ὑπὸ τὸν αἴθριον οὐρανὸν καὶ τὴν γλυκεῖαν καὶ ἐπαγωγὸν φύσιν. Ἡ φύσις ἐξυγιάζει, ἐδογματίζειν δ' ὁ μέγας τῆς Ῥώμης Ιατρός Κέλσος, ὁ δὲ Ιατρός θεραπεύει, δηλαδὴ ἐξυπηρετεῖ τὴν λύσιν τῆς νόσου. Καὶ πράγματι ἡ φυσικὴ αὕτη θεραπεία εἶνε ἡ λογικωτέρα καὶ θετικωτέρα εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων. Καλῶς διευθυνομένη γυμναστικὴ, κανονίζουσα καὶ ῥυθμίζουσα σοφῶς τὰ κατὰ τὰς γυμναστικὰς παιδιὰς—ὅχι ἡ σχολαστικὴ καὶ κατ' ἀπομίμησιν ἀπλῶς εἰσαγομένη—εἶνε ἀρίστη καὶ θεμελιώδης θεραπεία τῶν ἀδυνάτων παιδίων καὶ ἀτόμων. Ἡ λεγομένη μέ-

θοδος τῆς σκληραγωγίας, ἥτις ἔχει ὡς βάσιν τὰ διάφορα μέσα τῆς γυμναστικῆς, πρέπει νὰ ἐφαρμόζεται μετὰ μετριοτήτος καὶ νὰ μὴ γίνηται τίποτε ἄνευ κανόνος, ἀλλὰ μετὰ περισκέψεως καὶ νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν αἱ ἐξαιρετικαὶ περιπτώσεις, ἡ ἡλικία καὶ ἡ ἀτομικὴ τοῦ παιδὸς κατάστασις.

Συνδυαζομένη ἡ γυμναστικὴ μετὰ τῆς ὑδροθεραπείας — λουτρῶν ψυχρῶν ἢ χλιαρῶν ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς καὶ τῶν εἰδικῶν περιπτώσεων — καὶ τροφῆς ἐκ κρεάτων καλῶν, ἰχθύων, ὠν, τυροῦ, βουτύρου, γάλακτος καὶ ὀξυγάλακτος ἀρθρόνου, ἐλαίου ἐλαίων καὶ ὀνίσκου (μουρούνας), κατοικίας εὐαέρου καὶ εὐηλίου, διαμονῆς εἰς ὄρη ὑψηλά, λόφους ἀνοικτοὺς καὶ κηταφύτους καὶ παραλίας εὐκραεῖς ἀποτελεῖ τὴν ἀσφαλεστέραν θεραπείαν τῶν χοιραδικῶν καὶ φυματικών παιδίων. Ἐκεῖ παρὰ τοὺς βράχους, ὑπὸ τὰ δένδρα, «παρὰ θῖν' ἀλὸς πολυφλοίσβοιο» τὰ παιδιὰ τρέχοντα, παλαίοντα, πηδῶντα, χορεύοντα, γυμναζόμενα εἰς κινήσεις ἀναπνευστικὰς διὰ ρυθμικῆς καὶ κανονικῆς κινήσεως τοῦ θώρακος καὶ τῶν βραχιόνων, λουόμενα, κολυμβῶντα καὶ κωπηλατοῦντα εὐρίσκουσι τὰ πλέον θαυμάσια καὶ ἀπίστευτα ἀποτελέσματα θεραπείας φυσικῆς καὶ ἀσφαλοῦς.

Ἀναγνώσατε πάντες τὸ θαυμάσιον βιβλιάριον τοῦ δόκτορος Knopf «ἡ φυματίωσις θεωρουμένη ὡς νόσος τοῦ λαοῦ καὶ τὰ μέσα τῆς καταπολεμήσεως αὐτῆς», ἔργον δοκιμώτατον καὶ βραβευθὲν ὑπὸ σοφῆς Κυβερνήσεως, τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ ἄργά, ἐξέδωκεν εὐτυχῶς ἐν μεταφράσει πρὸ ὀλίγου ὁ ἐν Ἀθήναις σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων γνώσεων. Ἐροδικασθῆτε μὲ τὸ ἐγκόλπιον τοῦτο πάντες ἀνεξαιρέτως ὡς κειμήλιον χρήσιμον καὶ θησαυρὸν ἀνεκτίμητον διὰ τὰς οἰκογενείας. Ἐκεῖ θὰ εὑρητε πολυτίμους ὁδηγίας, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ μεταδώσητε εἰς πᾶσαν γωνίαν, διὰ νὰ παταχθῇ ὁ φοβερώτερος ἐχθρὸς τῆς υἱείας ἡμῶν.

Πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν οἱ δυστυχεῖς φυματικοὶ κατεδικάζοντο τελείως, ἐδέησε δὲ πολὺν νὰ καταβάλωσι κόπον αἱ σοφαὶ τῆς ἐπιστήμης κορυφαί, ὅπως μεταβίλωσι τὴν κρατοῦσαν γνώμην. Ἐὰν ἡ ἐπίκτητος φυματίωσις δίδῃ περισσοτέρας ἐλπίδας διασώσεως, καὶ ἡ κληρονομικὴ παρέχει ἐν πολλοῖς ἐλπίδας τοιαύτας, ἐπιτυχανομένης τελείας ἢ σχετικῆς ἰάσεως. Ὑπάρχει δηλαδὴ ἐλπίς ν' ἀνασταλῇ ἡ νόσος καὶ νὰ κηρυχθῶσιν οἱ ἄρρωστοι ἰαθέντες. Ἐπεκυρώθη ἄλλως τε ὑπὸ τῶν ἐξοχωτέρων τῆς Ἑσπερίας παθολόγων ἡ γνώμη, ὅτι ἡ φυματίωσις ἱάται καὶ ἀφ' ἑαυτῆς, ὅταν οἱ ἄρρωστοι τεθῶσιν ὑπὸ τὸ κράτος αὐστηρῶν ὑγιεινῶν διατάξεων καὶ τακτικῆς θεραπείας.

Ὁ Jaccoud, ἐξοχος παθολόγος καὶ διάσημος καθηγητῆς τῆς κλινικῆς παθολογίας ἐν Παρισίοις, ἐν θαυμασίᾳ καὶ ὀγκωδεστάτῃ μονογραφίᾳ περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ζητήματος, τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρει — δυστυχῶς — καὶ τὴν ἐλαχίστην γωνίαν τῆς οἰκουμένης, ἀπορρίνεται οὕτως: «Ἡ πνευμονικὴ φθίσις θεραπεύεται καθ' ὅλας αὐτῆς τὰς περιόδους. Ἴδου ἡ δαψιλὴς γνώσις, ἣτις δεσπόζει ὅλης τῆς ἱστορίας τῆς νόσου καὶ ἣτις ὀφείλει νὰ ἐμπνέῃ καὶ διευθύνῃ ἀδιαλείπτως τὸ ἱατρικὸν ἔργον. Τὸ ἀνίατον αὐτῆς διεψεύσθη ὑπὸ τῆς κλινικῆς παρατηρήσεως καὶ μὴ ἐπηρεάζεσθε ὑπὸ τῆς καταδίκης ταύτης, ἣτις δὲν εἶνε πλέον εἰμὴ μία ἱστορικὴ ἀνάμνησις. Ἀμα ἐξακριβώσητε τὴν παρουσίαν φυματίων τῆς φθίσεως εἰς τοὺς πνεύμονας, μὴ νομίσητε διὰ τοῦτο, ὅτι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὸ ἄτομον, τὸ ὁποῖον τὰ φέρει εἶνε μοιραίως προωρισμένον νὰ φονευθῇ ὑπ' αὐτῶν».

Περὶ τοῦ ἱατοῦ τῆς φυματίωσεως δώμεν τὸν λόγον καὶ ἄλλῃ σοφῇ τῆς Γαλλίας καθηγητῇ: «Εἴμε καλῶς ἀποδεδειγμένον σήμερον, ὅτι ἡ πνευμονικὴ φθίσις

δύναται νὰ λαθῇ, αἱ δὲ περιπτώσεις ἀποδεικνύουσι, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ καθηγητοῦ Peter, ὅτι ἐν ὀλίγαις τινέσ μορφαῖ εἰσιν ἰάσιμοι, πᾶσαι ὁπωσδήποτε εἶνε θεραπεύσιμοι καὶ ἐὰν δὲν γνωρίζωμεν ἔτι φάρμακον δυνάμενον νὰ καταστρέψῃ τὸ νοσογόνον σπέρμα, ἐπιτρέπεται ἡμῖν τοῦλάχιστον νὰ θέσωμεν τὸν ὁργανισμόν ἐν καταστάσει ἀμύνης καὶ βοηθήσωμεν εἰς τὴν πάλην, ἐν ἣ τὸ βακύλιον μὴ εὐρίσκον πλέον τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν ζωτικότητα αὐτοῦ στοιχεῖα, θὰ ἐκλείψῃ ἐπὶ τέλους. Ἐν μίᾳ λέξει ὁ Peter συνώψισε ποία πρέπει νὰ ᾗ ἡ προφυλάξις τῶν ἐκ φυματιῶντων γονέων καταγομένων παιδίων. Πρέπει νὰ ζῶσι τὴν φυσικὴν ζωὴν, δηλονότι νὰ ζῶσι ταῦτα εἰς τὴν ἐξοχὴν, τὸν καθαρὸν ἀέρα καὶ τὸν ἥλιον, ἐθιζόμενα κατὰ τοῦ ψύχους καὶ περιποιούμενα ἄκρως τὴν σωματικὴν αὐτῶν καὶ μυϊκὴν ἀνάπτυξιν. Διὰ ταῦτα ὅμως δὲν πρέπει τις ν' ἀπορρίψῃ τελείως τὸ σύστημα τῶν προφυλάξεων καὶ τῆς προασπίσεως· τὸ ἐν δὲν ἀποκλείει τὸ ἕτερον.»

«Καὶ μὴ ὑπαρχούσης κληρονομικῆς προδιαθέσεως πᾶν λιν διὰ τῆς ὑγιεινῆς τὸ ἄτομον δέον νὰ παρασκευασθῇ κατὰ τοῦ κινδύνου· πρέπει νὰ ἐγείρῃται ἐνωρὶς τὴν πρωτὴν καὶ ἀφοῦ ἐνεργήσῃ ψυχρὰς δι' ὕδατος καὶ ὄξους πλύσεις ἐπὶ τοῦ στήθους ἢ καὶ τελείαν ψυχρολουσίαν, νὰ ἐξέρχῃται ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ ὅμως ἡ ὑδροθεραπεία νὰ διευθύνῃται μετὰ μεγάλῃς περισκέψεως. Δέον δὲ νὰ ἀποφεύγῃ τοῦ νὰ κλείηται ἐν δωματίῳ καὶ ἀναπνέῃ διεφθαρμένον ἀέρα. Ἡ διαίτα δέον νὰ ᾗ τονωτικὴ, νὰ χορηγῶνται δὲ συνάμα κρέατα καὶ γενναῖοι οἶνοι εἰς δόσεις μετρίας. Αἱ γυμναστικαὶ ἀσκήσεις εἰσὶ λίαν ἀξιοσύστατοι ὡς προφυλακτικὸν μέτρον· δέον ὅμως ν' ἀπαγορεύσῃ τις ταύτας εἰς τὰ ἐξηντλημένα ἄτομα, διότι αὗται θὰ συντελέσωσιν ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν ἐξασθένησιν αὐτῶν.»

Δὲν θὰ ἐξακολουθήσωμεν περαιτέρω παραθέτοντες πρὸ τοῦ κοινοῦ τὴν σοφὴν καὶ τόσῃ παρήγορον διδασκαλίαν τῶν κορυφῶν τῆς ἐπιστήμης, ἥτις ὡς ἡλιακὴ θαλπωρὴ εἰσδύει εἰς τὸ σκοτεινὸν καὶ λυπηρὸν πεδίον τῆς δυστυχοῦς ἀνθρωπότητος καὶ ὡς εὐοίωνον σάλπισμα δισχιρίζει τὰς χειμαζομένας ἐκτάσεις, ὅπως ἡλεκτρίσῃ τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα καὶ ὀπλίσῃ αὐτὴν μὲ τὰ ἀπαιτούμενα διδάγματα πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ὀλεθροῦ ἐχθροῦ.

Ἡ προφύλαξις λοιπὸν ἀπὸ τῆς νόσου ἔχει μεγάλην καὶ σπουδαιοτάτην σημασίαν ἐν τῷ κεφαλῶν τῆς θεραπείας. Ἀπομακρύνοντες ἐπιμελῶς τὰ παιδία ἀπὸ φυματιώδεις ἐστίας φροντίζομεν νὰ καταστήσωμεν εὐρῶστα τὰ κληρονομικῶς ἐπιβεβχυμένα καὶ ν' ἀντιτάξωμεν οὕτως ὀργανισμὸν ἰσχυρὸν πρὸς ἀντίδρασιν, χορηγοῦντες ἀφθονον καὶ ὑγιεινὴν τροφήν, εἰ δυνατόν ὑπερσιτισμὸν, τούτέστι νὰ τρώωσι πολὺ καὶ μὲ δυσκολίαν ἀκόμη. Τὰ καλλίτερα λοιπὸν θεραπευτικὰ μέσα εἶνε ἡ διαίτα, ἡ ὑγιεινὴ καθόλου καὶ τὸ εὐκραὲς κλίμα.

Ἡ προφύλαξις δύναται νὰ συνοψισθῇ εἰς τὰ ἐξῆς στοιχειώδη παραγγέλματα. Πρῶτον, τὰ πτύελα τῶν φυματικῶν εἶνε ὁ συνήθης καὶ ἀσφαλὴς φορεὺς τῆς νόσου, διότι ἐκεῖ ἐμπεριέχονται τὰ μικρόβια· ταῦτα ρυπαίνουσι τὸ ἔδαφος, ξηραίνόμενα δὲ καὶ ἀναμιγνύόμενα μετὰ τῆς κόπρου τοῦ ἀέρος εἰσέρχονται εἰς τοὺς πνεύμονας καὶ προσβάλλουσι τὸν ὀργανισμὸν. Τὰ πτύελα πρέπει νὰ συναθροίζονται μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας εἰς πτυελίστρας καὶ νὰ καταστρέφονται μὲ οἰνόπνευμα, φαινικὸν ὀξύ ἢ ἄλλο τι ἀντισηπτικόν. Δεύτερον, τὰ ἐκ τῶν πτυέλων μολυνθέντα ἀντικείμενα, ἐνδύματα, ὀθόνη, μανδήλια, ποτήρια κτλ. ὡς χρησιμεύοντα εἰς τὴν μετάδοσιν τῆς νόσου, πρέπει νὰ καταστρέφονται καὶ νὰ ἐξαφανίζονται αὐθωρεῖ. Τρίτον, τὰ

δωμάτια, ἐν οἷς ἔζησαν φυματικοί, πρέπει ν' ἀπολυμαίνωνται ἐπιμελῶς καὶ αὐστηρῶς καὶ νὰ μένωσιν ἀκατοίκητα ἐπὶ πολὺ, τοῦλάχιστον ἐπὶ ἑξάμηνον. Καὶ τέταρτον, τὸ κρέας καὶ τὸ γάλα, τὰ ἐκ φυματικῶν ἢ ὑπόπτων ἀγελάδων προερχόμενα, πρέπει νὰ μὴ χρησιμεύωσιν ὥς τροφή ἢ ἐν ἀνάγκῃ καὶ ἐν περιπτώσει ἀγνοίας νὰ βράζωνται καλῶς, διότι μεταδίδουσι τὴν φυματίωσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον.

Οὐδὲν θὰ εἴπωμεν περὶ τῆς φαρμακευτικῆς θεραπείας τῶν φυματικῶν. Εἰς τὴν σοφὴν καὶ πεπειραμένην ἐκτίμησιν τοῦ ἱατροῦ ἀπόκειται ὅπως, ὅταν τὰ ὑποδειχθέντα θεραπευτικὰ μέσα ὑστερήσωσιν ἐν τῇ ἀποστολῇ των, βοηθῇ καὶ ἐποπτεῇ τὰς σκληρὰς συνεπείας τῆς τρομερᾶς νόσου, ὅτε πλέον αὕτη προύχωρησε τόσον, ὥστε ὁ ἱατρός νὰ εὐρίσκηται εἰς τὴν δυσάρεστον θέσιν νὰ παρηγορῇ μόνον. Τοῦτο μόνον σημειοῦμεν ἐνταῦθα κατὰ καθῆκον ἀπαραίτητον, ὅπως ἀποφεύγῃ τις τὴν πληθῶραν τῶν ἐπιτηδεύων καὶ σκοπίμως διαφημιζομένων νέων φαρμάκων, τὰ ὁποῖα «δῶρα ἔδωρα κ' οὐκ ὀνήσιμα», μόνον διὰ τοὺς κενοσπούδους ἀποτελοῦσι πολῦτιμον κοινωνικὸν ἐφόδιον καὶ ἔχουσιν ἀποκλειστικὸν προορισμόν, νὰ πλουτίζωσι τὸ βαλάντιον τῶν ἐπιτηδείων ἐργοστασιαρχῶν τῆς εὐρωπαϊκῆς βιομηχανίας.

Τό γ' ἐφ' ἡμῖν... Timeo Danaos et dona ferentes!

ΕΘΝΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΜΟΝΗ ΔΑΔΙΑΣ

Ἀφιερῶται τῷ φίλῳ κ. **ΑΘ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑΝ**

Ληκτεράρχῃ, εἰς Θεσσαλονίκην

Εἰς ἀπόστασιν τοῦ Σουφλίου δίωρον, εἰς θέσιν γραφικωτάτην καὶ ἐρατεινὴν, εἰς τοπία χαριτωμένα καὶ λόφους τερπνοὺς καὶ καταρτύτους, ὅπου ἄρθονα ἐχύθησαν τὰ δῶρα ἀπὸ τοῦ εὐμενὲς κέρως τῆς Ἀμαλθείας καὶ δαψιλῆς ἐρρίφθη ἡ χάρις τῆς μητρὸς φύσεως, ἐκεῖ παρὰ τὰ ὕστατα τῆς Ῥοδόπης κράσπεδα, τὰ ὁποῖα ἀσπάζεται εὐεργετικῶς τὸ κουρασμένον τοῦ Ἑβρου ρεῖθρον, κεῖται ἡ ἱστορικὴ Μονὴ τῆς Δαδίας, ἡ Μονή, ἡ ὁποία εἰς χρόνους δυσχειμέρους καὶ πικροὺς ἐτήρησεν ἀσπίλους καὶ λευκὰς τὰς ἱστορικὰς παραδόσεις τῆς, κοιμηθεῖσα ἐπὶ αἰῶνας ὀλοκλήρους εἰς τὴν σιωπὴν ἡρεμίαν τῶν Βυζαντινῶν ἀναμνήσεων. Ἐκεῖ εὗρισκε παρηγορίαν καὶ ἀπαλὴν ἀνακούφισιν τὸ ὕγρὸν καὶ δακρυσμένον ὄμμα τοῦ λησμονημένου ῥαγιστοῦ τῆς Ῥοδόπης καὶ ἐκεῖ ἐχύνετο μυστικὰ τὸ βάλαμον τῆς παραμυθίας εἰς τὴν αἰμάσσουσαν πληγὴν τοῦ καταδιωκομένου καὶ καταδυναστευομένου, παρὰ τὸ ἀνέσπερον καὶ τρεμοσθῦνον φῶς τῆς πενυχτὸς κανδήλας τῆς Θεοτόκου, τῆς ἀποκλειστικῆς προστάτιδος τοῦ δυστυχοῦς Χριστιανοῦ. Ἐκεῖ, ἀπὸ τοῦ ἱερῶν τῆς Μονῆς ἄλσος, ἐκόπτετο ὁ εὐθαλὴς τῆς ἀγριελαιᾶς σέφανος, διὰ τὴν στολίσῃ τὸ σεμνὸν τῆς κόρης μέτωπον, ἐκεῖ ἐνεπιστεύετο καὶ ἀφιέρωνε τὴν κρυφὴν λαχτάραν τοῦ τότιμης

μένο παλληκάρι, παρὰ τὴν πένθιμον καὶ μυστηριώδη ὄχθην τῆς Ιτζᾶς, ὅπου νικηφόροι ἄλλοτε ἐπλανήθησαν τοῦ ἑλληνοκοῦ Βυζαντίου αἱ σιρατιαί.

Καὶ ὅταν κατὰ τὸ χρυσίζον τοῦ φωτοδόλου τῆς ἡμέρας δίσκου λυκόφως ἐχάνοντο ὀπισθεν τοῦ μεγάλου καὶ ἀποκρήμνου τῆς Γκίβερνας Βυζαντινοῦ φρουρίου αἱ τελευταῖαι ἀκτῖνες καὶ συνεχωνεύοντο μέσα εἰς τὰ ἀόριστα χρώματα τῶν ἱστορικῶν βράχων τοῦ Φοίβου τὰ ἀκούραστα πύρινα τόξα· ὅταν ἠκούετο τοῦ κοσσύφου ἡ ἀνεπιτήδευτος λαληματιὰ, τοῦ σπίνου τὸ ἀφελές κελάδημα καὶ τῆς ἐρωτικῆς ἀηδόνος τὸ γλυκὺ ἔσπμα· ὅταν τοῦ λησιμονημένου ραγιά ὁ φρίσων βηματισμὸς ἐσκορποῦσε τὰ μαραμμένα τοῦ ἐθνικοῦ φθινοπώρου φύλλα καὶ ἀφύπνιζε τὴν πνιγμένην ἐθνικὴν ἰδέαν μὲ τοῦ θυμαρτοῦ τὴν διεγερτικὴν ὁσμὴν καὶ ἐταράσσετο ἡ εὐρύτερος πτέρις καὶ τὰ πεῦκα — ὕψηλὰ καὶ ὑπερήφανα πάντοτε — ἐψιθύριζον πρὸς τὴν ποιητικὴν κουμαριὰν τοὺς ἀτελευτήτους πόνους τῆς δυστυχοῦς πατρίδος, ὁποῖον ἄρὰ γε ῥῖγος ἱερᾶς συγκινήσεως διέτρεχε τὰς παγωμένας φλέβας τοῦ Ἡγουμένου τῶν πικρῶν χρόνων τῆς εἰμαρμένης δουλείας, κύπτοντος πρὸ τῆς ἱερᾶς Τραπέζης τοῦ ἐθνικοῦ Γολγοθᾶ καὶ μνημονεύοντος τοῦ Ἡρακλείου καὶ Νικηφόρου Φωκᾶ, τοῦ Τσιμισκῆ καὶ Ἰουστινιανοῦ, τοῦ εὐσεβοῦς κτίτορος τοῦ φρουρίου τῆς Γκίβερνας κατὰ τὸν χρονογράφον καὶ ἱστορικὸν Προκόπιον !

Καὶ ὅταν πρὸ διακοσίων πεντήκοντα καὶ πλέον ἐνιαυτῶν, ἐνιχυτῶν δουλείας ἀτέρμονος καὶ πικρᾶς, συνήρχοντο ἐκεῖ κατὰ τὰς ἀψευδεῖς καὶ αἰμοσταλάκτους τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας δέλτους, τὰς συνυφατμένας μὲ τὴν λιπόθυμον τοῦ ἔθνους ψυχὴν, τέσσαρες τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ποιμένες, οἱ Ἅγιοι Ἡρακλείας, Μαρωνείας, Διδυμοτείχου καὶ Αἰνίου, ὅπως διαμοιράσωσι τὴν ὑπὸ τῶν κατακτητῶν

πυρὶ καὶ σιδήρῳ καταλυθεῖσαν καὶ ἐρημωθεῖσαν ἐνδοξον, πλὴν δυστυχῇ Μητρόπολιν Τραϊνουπόλεως, ὑπὸ τὸ δεινὸν τῆς βαθείας ὀδύνης πλῆγμα, εἰς ποῖον ἄρά γε πένθους δοχεῖον καὶ φρίκης ἐβύθισαν τὴν μελανὴν γραφίδα, ἥτις ἐχάραξε τὰ ὄρια τῶν στρατευομένων ἐπαρχιῶν των ;

Ἐκεῖ λοιπόν, ὅπου ἀπειλητικοὶ σήμερον καὶ ἐκδικητικοὶ ὑψώθησαν οἱ πόθοι καὶ ὄρθιοι ἐστάθησαν οἱ τίτλοι τῆς πατρῴας ιδιοκτησίας, ὅπου διὰ μέσου τῶν μελιχρῶν καὶ βελονοειδῶν κλάδων τῶν πεύκων παίζει φιλομειδῆς πλέον καὶ εὐέλπιδος τοῦ ἑλληνικοῦ Ζεφύρου ἡ ἐλαφρὰ καὶ λαματική πνοή, ὅπου εὐτονος ἀκούεται τοῦ ῥαγῶν ἡ πατριωτικὴ μολπή, ὅτι

«καὶ ἐκεῖ μὲ καρδιὰ

τραγωδοῦν τοῦ Ἔθνους τὰ παιδιὰ» *

καὶ τὸ δειλὸν τοῦ δούλου ἀγρότου βῆμα ἔσβυσεν ἡ ἀρβύλα τοῦ παλληκαριοῦ καὶ τὸ ταπεινὸν προσκύνημα τοῦ χαύνου ποιμένος ἡ ὑπερήφανος τοῦ κυνηγοῦ διάβασις, ἐκεῖ παρὰ τὰ κράσπεδα τῆς ἑλληνικῆς Ῥοδόπης πάλιν ἀνέτειλαν αἱ γλυκεῖαι τῆς παλιγγενεσίας ἐλπίδες, πάλιν ἐπήδησαν ὄρθιοι καὶ ἀτρόμητοι οἱ ἔθνικοι πόθοι, ὅπως χαράξωσιν εἰς τὴν ἄσημον ἀτραπὸν τῆς δουλείας τὴν εὐρεῖαν καὶ μεγαλοπρεπῆ λεωφόρον τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου καὶ τοῦ νεωτέρου ἡρωισμοῦ.

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΤΙΣ Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΑΡΧΑΙΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙΝ

Τῷ ἀγαπητῷ συναδέλφῳ κ. Π. Β. ΠΕΡΙΔΗ

Εἰς τὸν φιλότατον μελετητὴν τῶν περισωθέντων πολυτίμων μνημείων τῆς πολιᾶς καὶ δὴ τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ἰδιαιτάτα εὐφρόσυνου εἶνε αἱ ὥραι, καθ' ἃς λησμονῶν παροδικῶς τὰς καθ' ἡμέραν φροντίδας τοῦ συγχρόνου βίου σπεύδει πρὸς πνευματικὴν οἶον εἰπεῖν ἀναστροφὴν μετὰ τῶν μεγάλων τῆς ἀρχαιότητος ἡρώων, ὧν τὸ φωτεινότετον πνεῦμα ἀνέσπερον σελαγίζει διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Καὶ ἡ μελέτη τῶν καλλιτεχνικῶν καὶ πνευματικῶν καταλοίπων τῶν παρωχημένων ἐκείνων χρόνων δὲν εἶνε μόνον πρόξενος πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀπολαύσεως, δὲν παρηγορεῖ μόνον καὶ φρονηματίζει, ἀλλὰ καὶ συντελεῖ εἰς πολύτιμον ἀποταμίευσιν ἀσφαλῶν διδαγμάτων καὶ ὠφελμάτων ἀτιμῆτων. Εἴτε πρὸ καλλιμαρμάρου ἀγάλματος ἢ ἀνδριάντος ἵσταται ὁ μελετητὴς οὗτος, ἵνα ἐξιχνιάσῃ τὰς ἀνατομικὰς λεπτομερείας του, εἴτε ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βράχου ὑπὸ τὸν γλαυκὸν οὐρανὸν ρεμβάζει πρὸ τῶν ἀετωμάτων τοῦ σептоῦ τῆς διογενοῦς παρθένου δώματος, εἴτε κλίνει εὐσεβῶς πρὸ τῶν ἀθανάτων γραμμῶν, τὰς ὁποίας ἐφιλοτέχνησαν οἱ ἀριστεῖς ἐκεῖνοι τοῦ καλάμου καὶ τοῦ πνεύματος ὑπέροχοι ἐργάται, ἵνα πάντοτε αἰσθάνεται εὐσεβῆ πόθον, ὅπως μυηθῇ, δῆλον ὅτι εἰς τὴν ἐπιφυλαχθεῖσαν τοῦ

ἀπογόνους μεγάλην καὶ ἐνδοξον κληρονομίαν, ὅπως ἐμπνευσθῇ καὶ αἰσθανθῇ τὴν αἰθερίαν ἐπίψαυσιν τοῦ ἀρρήτου κάλλους τῆς σεπτῆς ἀρχαιότητος.

Οἱ εἰδικῶς πεφωτισμένοι, οἱ δυνάμενοι δῆλον ὅτι ν' ἀνιχνεύσωσι καὶ ἀναγνώσωσιν εἰς τὰς ἀφώνους γραμμὰς ἐνὸς συντετριμμένου ἀναγλύφου ἢ ἡκρωτηριασμένης κεφαλῆς ὅλον τὸν πολιτισμὸν τοῦ εὐκλεοῦς τῆς ἀρχαιότητος ἔθνους, κάλλιστα μαντεύουσι τὴν ἐνδοτέρην ἀλληλεγγύην, ἥτις, χαραχθεῖσα εἰς τὴν ψυχρὰν ὑφὴν τῶν πρώτων ἀγαλμάτων, ἀπέρρευσεν ἐν τῷ βάθει τῶν μυστικῶν αἰώνων εἰς ὅλα τὰ ἀνατολικά ἔθνη ἐκ τῶν πρώτων παρ' αὐτοῖς ἐντυπώσεων. Οὐδεμία ἄλλως τε ἀμφιβολία, ὅτι κοινὴ ὑπῆρξεν αὕτη παρὰ τοῖς πρώτοις πεπολιτισμένοις λαοῖς, ὡς κοινὰ ὑπῆρξεν ἐκ παραδόσεως αἱ θρησκευτικαὶ γνώσεις, οἱ γλωσσικοὶ πυρῆνες καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν ἀρχικὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα, αἱ ἀρχαὶ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς βιωτικῆς ἀνάγκης. Ἀναγνώσατε τὴν θαυμασίαν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας πραγματείαν τοῦ Decharme, ὅστις ὁρμώμενος ἐκ τῆς εὐτυχοῦς ἰδέας τοῦ νὰ παραλληλίσῃ. μετὰ τὸν Max Müller καὶ λοιποὺς τῆς Ἑσπερίας ἀρχαιοδιδάκας, τὴν μυθολογίαν τῶν ἐθνῶν, ἐσυστηματοποίησε πρὸς τῇ συγκριτικῇ γλωσσολογίᾳ καὶ συγκριτικὴν μυθολογίαν. Καί, ὅπως ἡ νεωτέρα γλωσσολογικὴ ἐρευνα ἀπέδειξε σαφῶς, ἐχώρισε διακεκριμένως, ἀλλὰ καὶ ἤνωσε τὰ ἔθνη εἰς τμήματα μεγάλα καὶ κοινὴν ἔχοντα τὴν ἀρχικὴν καὶ διακεκριμένην αὐτῶν προέλευσιν, οὕτω καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ ἐπὶ τῆς γλωσσολογίας τὸ πλεῖστον ἐρειδομένη μελέτη τῆς μυθολογίας ἐφώτισε τὸ τέως σκοτεινὸν τῶν ἀρχαίων θεοτήτων πεδίον, ἐνθα ὁ ξανθὸς τῆς ἐπιστήμης Ποῦδος ἔρριψε τὰς ἐρευνητικὰς καὶ εὐεργετικὰς αὐτοῦ ἀκτῖνας. Μάτην ἐπειράθησαν τὴν λανθάνουσαν αὐτῇ γλωσσολογικὴν καὶ μυθολογικὴν ἀλλεγγύην τῶν Ἀρίων

ἐθνῶν νὰ ἐξηγήσωσιν οἱ Ἀλεξανδρινοὶ γραμματικοὶ καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἱστορικοὶ καὶ λογογράφοι δι' ἀγόνων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ μόνον εἰς συλλογισμοὺς καὶ παραδόσεις πλουσιῶν ἐκθέσεων, ἐν οἷς ἡγεῖται μὲν ὁ μελιτώδης τῆς Ἰωνίας καὶ ἐμπνευσμένος τῶν Μουσῶν ψάλτης, ἐπικυροῦσι δ' αὐτόν ὁ Πανσανίας καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης (Παυσ. Β'. 16 κτλ. Διόδ. Σικελ. Α'. 28, 29, 95 κτλ.)

Τίς δὲν ἐνθυμεῖται, ὅτι ὁ Ἡρόδοτος εἶνε ὁ ἐπίσημος εἰσηγητὴς καὶ διδάσκαλος τῆς βαρυσημάντου γνώμης, ὅτι οἱ πεφιλημένοι αὐτῷ Αἰγύπτιοι εἶνε οἱ εἰσηγηταὶ τῆς θρησκείας καὶ τῶν θρησκευτικῶν ἐν Ἑλλάδι τελετῶν λέγων: «σχεδὸν δὲ πάντων τῶν θεῶν τὰ οὐνόματα ἐξ Αἰγύπτου ἐλήλυθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα» καὶ «ὅτι πανηγύρεις καὶ πομπὰς καὶ προσαγωγὰς πρῶτοι ἀνθρώπων Αἰγύπτιοι εἰσιν οἱ ποιητάμενοι»; (Ἡροδ. Β' 50, 58 κτλ.) Αἰγυπτιακὴν τὴν προέλευσιν ὄλων τούτων διὰ μακρῶν πειρᾶται ν' ἀποδείξῃ ὁ Ἡρόδοτος, διότι τὸν ἐξέπληξεν ἡ ὁμοιότης τῶν Θεῶν καὶ τελετῶν Ἑλλήνων καὶ Αἰγυπτίων. Ὑπῆρξαν μάλιστα μεταγενέστεροι, οἵτινες τὴν μυθολογικὴν τοῦ Ἀλικαρνασσεῶς ἀτραπὸν διηύρυναν εἰς λεωφόρον ἱστορικὴν γνωματεύσαντες, ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ὑπῆρξαν οἱ εἰσηγηταὶ οὐ μόνον τῶν Θεῶν, τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν, πανηγύρεων, πομπῶν καὶ προσαγωγῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ τῶν γραμμάτων, τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν καὶ πάσης βιοτεχνίας.

Ἐπισκεφθῆτε τὸ πρῶτον τμήμα τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ Μουσείου καὶ πράγματι ἐν τῇ μορφῇ τῶν πρώτων ἐλληνικῶν ἀγαλμάτων θὰ εὑρητε μεγάλην ἀναλογίαν πρὸς τὰς Αἰγυπτιακὰς μορφάς, τὰς κατεθειμένας εἰς τὰ ἐν Αἰγύπτῳ μουσεῖα. Διδαχθῆτε γραμματολογικῶς τὸ ἀραβικόν, ἐβραϊκόν καὶ ἀρχαῖον αἰγυπτιακόν ἀλφάβητον, προσέξατε εἰς τὸ ἐλληνικόν καὶ θὰ ἐννοήσητε ὁποῖα ἀρχικὴ σχέσις,

ὅποια ἀναλογία καὶ ὁμοιότης τὰ συνδέει. Ἀναγνώσατε ὅμως τὴν θαυμασίαν εἰσαγωγὴν τοῦ Decharme, ἀκροασθῆτε τοῦ καλλιπεστάτου Maspero, τοῦ σοφοῦ τούτου Γαλάτου, τοῦ συγγραφέως τῶν σοφωτέρων περὶ τῶν ἐθνῶν τῆς ἀρχαιότητος συγγραμμάτων καὶ διευθυντοῦ τῶν Αἰγυπτιακῶν μουσείων, ἀναγνώσατε τὸ πρακτικόν ἔργον τοῦ Canon Raulinson «τὰ θρησκευόμενα τοῦ ἀρχαίου κόσμου» καὶ εἰμὶ βέβαιος, ὅτι θὰ διστάσητε πολὺ νὰ παραδεχθῆτε, ὅτι τὰ πρῶτα ἀπέρματα τῆς θεογονίας, τῆς λατρείας, τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν ἦλθον διὰ τοῦ Λιβυκοῦ πελάγους, ὅτι ὁ Κάδμος ἐπέστρεψε δῆθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐνδεδυμένος φοινικικὴν πορφύραν, ὅτι δὲν ἀνῆλθε πράγματι εἰς οὐρανὸν τὸν Θεὸν ὀφόμενος ὁ παρὰ τὸ ἱερὸν τῆς Ἀλτίας χῶμα τὸν Ὀλύμπιον Δία λαξεύσας Ἰσόθεος Ἑλληνας.

Ἄλλ' ἐάν, ὡς τοῦλάχιστον πιστεύομεν, ἀπεδείχθη, ὅτι οὐδεμία σχέσις ἐξαρτήσεως τῆς Ἑλληνικῆς ἀπὸ τῶν λοιπῶν Ἀνατολικῶν θρησκειῶν ὑπάρχει, τούναντίον δὲ ἀλληλεγγύη μόνον καὶ παραλληλισμὸς δέον μόνον ν' ἀναζητηθῇ, ἡ πανθομολογουμένη ὅμως τῶν Θρακῶν, τῶν ἀρχεγόνων τούτων Ἑλληνικῶν φύλων, θρησκευτικὴ (ιεροτελεστικὴ) καὶ μουσικὴ ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς καὶ λοιπῆς Ἑλληνικῆς γῆς συνεπήγαγον καὶ τὴν Ἰατρικὴν, ἔχουσιν βεβαίως ἐν ἀρχῇ ὡς ἀντικείμενον τὴν ἔκφρασιν καθόλου θρησκευτικῶν τιμῶν ἰδεῶν, ἐν αἷς ἐπρώτευσεν καὶ ἐκυριάρχει κατ' ἐξοχὴν ἡ μαντεία, ἡ γοητεία καὶ μαγανεία ὡς πρῶτα στοιχεῖα, ὡς βάσις τῆς δημόδους καὶ θρησκευτικῆς ἰατρικῆς. Τοῦτο ἄλλως τε σαφῶς διδασκόμεθα καὶ ἐκ τῶν προϊστορικῶν καὶ τῶν παρὰ τοῖς ποιηταῖς καὶ ἱστορικοῖς περιωθεισῶν εἰδήσεων καὶ τοῦτο ἀκριδῶς παρατηροῦμεν, ὅτι δῆλα δὴ ἡ ἐπιμονή, μεθ' ἧς οἱ Ἕλληνες ἱστορικοὶ προσαρτῶσιν εἰς τὴν θυμῆρη Θράκην τοὺς πρῶ-

τους ποιητάς καὶ ἀοιδούς, πρόκειται ἀπόδειξις ἀσφαλῆς καὶ πραγματικοῦ γεγονότος, ὅτι αἱ ἀρχαῖαι μεταναστεύσεις ἀπὸ βορρᾶ προελθοῦσαι, ἀπὸ τῆς χώρας τῶν Πελασγῶν, τῆς Πιερίας καὶ τῆς Θράκης, συναπεκόμισαν ἂν ὄχι τὴν Θρησκείαν, τοῦλάχιστον τὴν κρατήσασαν κατὰ τὸ πλεῖστον παρὰ τοῖς Ἑλλήσι λατρεῖαν, τὰς θρησκευτικὰς παραδόσεις, τὴν μουσικὴν καὶ τὴν ποίησιν, αἵτινες πάντοτε ἔσχον ὡς προσφιλές τῶν ἐνδιαιτήμα τὸ εὐσεβές τοῦτο ἔδαφος, πρὸς δὲ καὶ τὴν Ιατρικὴν.

Αἱ θρησκευτικαὶ καὶ Ιατρικαὶ τῶν Θρακῶν παραδόσεις ἐγονιμοποιήθησαν ἐν τῇ ἑλληνικῇ γῇ καὶ κατέκτησαν αὐτὴν, ἐδέησε δὲ ν' ἀνατελῶσιν αἰῶνες ἱστορικοῦ καὶ πολιτικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ φιλογενείας εὐθαλοῦς, ὥπως οἱ ποιηταὶ κόψωσιν ἐκ τοῦ Παρνασοῦ τὴν σεμνὴν καὶ τιμητικὴν τῶν Μουσῶν δάφνην καὶ λησμονηθῶσι πρὸς στιγμὴν τὰ κλέη τῶν ἡρώων καὶ τεθῶσι μεταγενέστερον εἰς δευτερεύουσιν τάξιν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐθεωρήθησαν τόσοι μεγάλοι κατὰ τὴν μεγαλόφρονα ἐποχὴν τῶν.

Γεγονὸς ἀναντίρρητον τυγχάνει, ὅτι οἱ πρῶτοι Ιατροὶ ἀνῆκον εἰς τὴν Ιερατικὴν τάξιν. Διαμένοντες οὗτοι ἐν τοῖς ἱεροῖς τῶν Ἀσκληπιείων ἐθεράπευον διὰ ψυχικῆς μᾶλλον ἀγωγῆς τοὺς προσερχομένους, διὰ θυσιῶν, ἐξιλασμῶν, νηστειῶν καὶ καθαρμῶν. Ἡ Ιερατικὴ αὕτη Ιατρικὴ ἐδέσποσεν οὐ μόνον ἐπὶ τῆς Ὀμηρικῆς ἐποχῆς καὶ ἐπὶ Ἡσιόδου, τοῦ σοφοῦ καὶ πρακτικοῦ τῆς θεογονίας ποιητοῦ, ἀλλὰ καὶ πολὺ ὀψιότερον. Εἰς τὸ μεταίχμιον δὲ τῆς μυθολογίας καὶ ἱστορίας κεῖνται πλέον ὁ Μαχάων καὶ ὁ Ποδαλείριος, οἱ υἱοὶ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τοῦ ἥρωος καὶ νικητοῦ παντοδαπῶν νοσημάτων (Πινδ. Ωδ. Ὀλυμπ. ΙΔ' καὶ Πυθ. Γ'), ἐνῶ προηγουμένως ὁ μέγας τῆς Δήμητρος ἱερεὺς καὶ διδάσκαλος ἀοιδὸς Εὐμόλπος, ὁ Μουσαῖος, ὅστις συνέδεσε τὸ ὄνομα

του μὲ τὰ περὶ καθιερώσεως καὶ ἐξαγνισμοῦ ἄσματα καὶ ἱεροὺς ὕμνους, εἰς ὃν ἀποδίδονται ἐπίσης καὶ αἱ πεφημισμένοι «τῶν νόσων ἐξακέσεις». Εἶτα ὁ τῶν Θρακῶν γλυκὺς ψάλτης Θάμυρις καὶ ὁ Μελάμπους, ὅστις ἐθεωρήθη σοφὸς διὰ τὰς ἰατρικὰς του γνώσεις καὶ τὴν μεγάλην αὐτοῦ ἐπιβολὴν ἐπὶ τῶν ἀρρώστων διὰ τῶν θυσιῶν, τῆς μαντείας, τῶν ἀπορρήτων καὶ καθαρμῶν, θεραπειῶν τὸ μὲν φαρμάκοις, τὸ δὲ καθαρμοῖς. Δὲν θὰ λησμονήσωμεν βεβαίως τὸν πασιγνώστον Ὀρφέα. Ἐὰν μάλιστα ἀσπασθῶμεν τὴν γνώμην τοῦ Πausανίου, περιγητοῦ ἀξιοπύστου διὰ τὴν μεγάλην καὶ ἐξαιρετικὴν του ἀκρίβειαν, οὗτος οὐ μόνον ὑπερεβάλετο πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ διὰ τὴν ὠραιότητα τῶν ἐπῶν του, ἀλλὰ καὶ πανίσχυρος ἀπέβη, διότι ἐθεωρεῖτο ὡς εὐρετὴς τῶν τελετῶν καὶ καθαρμῶν, νόσων τε ἰάσματα καὶ τροπὰς μνησμάτων ἐπινοήσας (Paus. Θ' 30,4). Οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ μιμηταί, οἱ δικάσημοι Ὀρφικοί, περὶ ὧν τόσον ἡσχολήθησαν οἱ φιλόλογοι, οὐ μόνον διετήρησαν τὰς παρ' αὐτοῦ πρὸς ἐξίλασμόν καὶ ψυχικὴν θεραπείαν καθιερωθείσας Ὀρφικὰς λιτανείας, ἀλλὰ καὶ κατέγραψον ἐν σανίσιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Διονύσου τὰ ἀρμόδια εἰς τοὺς προσερχομένους φάρμακα· «κρεῖσσον οὐδὲν Ἀνάγκας ἡῦρον, οὐδέ τι Θρήσσαις ἐν σανίσιν, τὰς Ὀρφεῖα κατέγραψε γῆρυς» (Εὐριπ. Ἀλκυστ. 964), ἐξ οὗ δὴ συμπεραίνομεν, ὅτι ἐπ' αὐτῶν ἤρξατο ἀναφαινομένη ἐμπράκτως καὶ ἡ φαρμακευτικὴ Ἱατρικὴ μετὰ τῆς καθόλου ψυχικῆς Θεραπείας.

Ὅτι ὁμοίως ἡ ψυχικὴ θεραπεία καθόλου, συμμαχοῦσα αἰέποτε μετὰ τῆς ἱερατικῆς πολιτείας, ἔσχυε μέχρι τῶν τελευταίων ἱστορικῶν χρόνων, ἔχομεν ἀποδείξεις σαφεῖς, ὡς βλέπομεν ἀργότερον πολὺ τὸν μαθητὴν τοῦ Πυθαγόρα Ζάλ-

μοξιν ἢ Ζάμολξιν⁽¹⁾, τὸν μείρακα τοῦτον Θράκα, ὅστις ἐτιμήθη ὡς Θεὸς παρὰ τῶν Θρακῶν. Οὗτος κατὰ Πλάτωνα ἐδίδαξε καὶ αὐτὸν τὸν Σωκράτην τὴν θεραπευτικὴν ἀξίαν τῆς δι' ἐπφδῶν ὑποβολῆς⁽²⁾ καὶ τοῦ θεραπεύειν διὰ ταύτης ταχέως καὶ ἀσφαλῶς, θεραπεύειαν δῆλον ὅτι, τὴν ὁποίαν ἐφῆρμσαν καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ Προμηθεύς, ὁ Ὀρφεύς, ὁ Μουσαῖος, ὁ Μελάμπους, καὶ ὁ Ἀρισταῖος, ὁ Χείρων καὶ ὁ Ἀσκληπιός.

Βραδύτερον ὁ Πλάτων κατεξάνίσταται κατὰ τῆς τοιαύτης ὁρησκευτικῆς δῆθεν Ιατρικῆς, ἣν ἐδιδάχθη (sic) καὶ ὁ Σωκράτης, ἥτις κληροδοτηθεῖσα εἰς τοὺς ἱερεῖς, φαίνεται δι' διετηρήθη ἐπὶ μακρότατον⁽³⁾ χρόνον ἐξασκουμένη ἐν τοῖς Ἀσκληπιοῖς καὶ ἱεροῖς τῶν ναῶν, διότι δὲν ἐξηγεῖται ἄλλως ἢ εἰρων, ἢ ἀμέτρως βωμολόχος καὶ σκωπτικὴ τοῦ Ἀριστοφάνους γράφει, ἥτις ἡσχολήθη καὶ περὶ αὐτῆς, οὔτε διὰ τὸ Πλάτων κατηγορεῖ τῶν μάντεων καὶ ἀγυρτῶν «οἵτινες ἐπὶ τὰς θύρας ἰόντες τῶν πλουσίων ἐπειθον, ὡς ἔστι παρὰ σφίσι δυνάμεις ἐκ Θεῶν ποριζομένων θυσιαῖς τε καὶ ἐπφδαῖς ἐπαγωγαῖς τισι καὶ καταδέσμους τοὺς θεοὺς, ὥς φασι, πείθοντές σφισιν

(1) Ὁρθότερον Ζάμοξις ἐκ τοῦ Θρακικοῦ *ζαλμός* = δῆρμα (ζέλιμα). Πρὸλ. καὶ Πορφυρίου, Πλατωνικοῦ φιλοσόφου, Βίος Πυθαγόρα 14, 10 «τὴν γὰρ δορὰν οἱ Θράκες *αλμόρ* καλοῦσιν».

(2) Ἡ τόσον θριαμβεύουσα σήμερον διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ψυχῶσεων καὶ νευρώσεων ὑποβολή (suggestion) ἦτο λίαν γνωστὴ τοῖς πρώτοις Ἑλλήσιν Ιατροῖς.

(3) «Εἰ καὶ ἡ ἐπενέργεια τοῦ Χριστιανισμοῦ ἦτο μεγάλη, ἡ μυθολογία δὲν ἀπέθανε. Πολυάριθμα ἔχνη αὐτῆς ἀπαντῶσιν εἰς τὰ πνεύματα, ἅτινα ἡ ἐπιστήμη ἢ ἡ μελέτη δὲν ἐκαλλιέργησε». Ταῦτα ἀναρνεῖ καὶ παραθέτει μετὰ προφανοῦς λυρισμοῦ ὁ Decharme. "Ὅτι δὲ ἡ μαντεία, ἡ μαγανεία, ἡ γοητεία κτλ. διετηρήθησαν καὶ διεσώθησαν θαυμασῶς μέχρις ἡμῶν, δύναται τις νὰ παρατηρήσῃ εἰς τὰς καθημερινὰς λαϊκὰς ἐξεις καὶ δὴ εἰς τὰ «θαυμάσματα καὶ φορκίσματα». Προσέφατε καὶ εἰς τὸ γητεῖν, τὸ ὁποῖον οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ τὸ ἀρχαῖον γοητεῖν».

ὑπηρετεῖν» (Πλατ. Πολ. Β' 7). Οὐτε διατί αι ιερατικαὶ αὗται προνομίαι (αἵτινες περιορίσθησαν οὐσιωδῶς ἐπὶ τῶν ιστορικῶν χρόνων διὰ τῶν περιρήμων τοῦ Πλάτωνος πολιτειῶν καὶ φιλοσοφικῶν μύθων), δι' ὧν ἐσιώζετο καὶ ἐξυψοῦτο τὸ μεγαλεῖον τῶν Θεῶν, ἐθεωρήθησαν ἀργότερον «ὡς αἰδῶν δόστηνοι λόγοι». (Εὐριπ. Ἡρακλ. Μαιν. 1346).

Ὅ,τι ὅμως μετ' ἐξάρσεως καὶ φιλοσοφικῆς πείρας παρατηρεῖ ὁ Πλίνιος, ὅτι ὑπῆρξαν λαοὶ ἄνευ ἱατρῶν, ἀλλ' οὐδέποτε λαοὶ ἄνευ ἱατρικῆς, θὰ ἔχη. κῦρος αἰώνιον καὶ ἀμετάβλητον. Ἄλλως τε πάντοτε ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι ἡ ἱατρικὴ διετήρησε χαρακτῆρα λαϊκὸν καὶ θρησκευτικόν, βραδύτερον δὲ φιλοσοφικόν καὶ θεωρητικόν, ὡς μὴ στηριχθεῖσά ποτε ἐπὶ τῆς πειραματικῆς ὁδοῦ, ἀλλ' ἀπλῶς διὰ τῆς πείρας καὶ τοῦ συλλογισμοῦ μᾶλλον προσπαθοῦσα νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἐνδοτέραν φύσιν τῶν ὀντολογικῶν καὶ φυσιολογικῶν ζητημάτων. Ἡ ἐξάσκησης τῆς ιερατικῆς ἱατρικῆς ἦτο καθ' ὁλοκληρίαν γριφώδης καὶ μυστηριώδης, μετὰ ζηλευτῆς δι' ἐχεμυθίας κληρονομικῶς ὡς μυστικὴ διδασκαλία μεταβιβαζομένη, διατηρουμένη καὶ ἀσκουμένη, τοῦθ' ὅπερ καὶ σήμερον εὐλαβῶς τηρεῖται εἰς τοὺς ἐξορκιστάς.

Ἀλλὰ τίς πράγματι ἡ αἰτία, δι' ἣν περ ἡ ἱατρικὴ ἦτο αὐστηρὸν ἐξάρτημα, οἶονεὶ παραφυᾶς τῆς θρησκείας καὶ λατρείας; Ἀφοῦ κατὰ τοὺς εὐαγγελιστάς τῶν ἀρχαίων, τὸν Ὅμηρον καὶ Ἡσίοδον, ὅτι τὰ νοσήματα φοιτῶσιν ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς ἐπινεύσεως καὶ βουλήσεως τῶν θεῶν καὶ δὴ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Διός, ἐπόμενον ἦτο ὅτι ἐν καιρῷ ἀσθενείας προσέτρεχον εἰς τὴν θέαν ἀντίληψιν τούτων, ἵνα λάβωσιν «ὅσα Φοῖβος Ἀσκληπιάδαις ἔδωκε φάρμακα πολυπόνοις ἀντιτέμων βροτοῖσιν» (Εὐριπ. Ἀλκιστ. 970). Γνωστὸν δ' ἐκ τῆς Τρωϊκῆς ἐκστρατείας ὅτι

«ὁ Ἀθητοῦς καὶ Διὸς υἱὸς χολωθεὶς βασιλεῖ νοῦσον ἀνὰ στρατὸν ὥρσε κακὴν» (Ἰλιάδ. Α' 9-10), ὠλοντο δὲ τότε αἱ Ἑλληνικαὶ στρατιαὶ εἰς τὸ τρωϊκὸν πεδῖον. Διὰ τὴν νοσογόνον δὲ ταύτην ιδιότητά του ἀκριβῶς ἐκαλεῖτο ὁ Ἀπόλλων καὶ Λοξίας, μολονότι σπανίως ἀποδίδεται αὐτῷ τὸ ἐπίθετον τοῦτο. Καὶ οὐ μόνον αἱ θεραπευτικαὶ μέθοδοι, ἀλλὰ καὶ τὰ φάρμακα, ὧν ἄλλως τε μετριωτάτη χρῆσις καὶ πρὸ πάντων ἐξωτερικὴ ἐγίνετο κατ' ἀρχάς, ἦσαν πάλιν τῇ ὑποδείξει τῶν θεῶν, οἵτινες ἐθεωροῦντο φυσικῶς ἡ πηγὴ πάσης σοφίας.

Ἡ ἱατρικὴ ἐγένετο ὁπωσδήποτε αὐτοτελὴς μόνον ἐπὶ Ἱπποκράτους καὶ μεταγενέστερον. Ἐὰν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς φοβερᾶς ἐπὶ Πελοποννησιακοῦ πολέμου πανώλους ἐν Ἀθήναις τῇ σοφωτάτῃ καὶ ἐπιστημονικῇ συμβουλῇ τοῦ Ἱπποκράτους, ὡς λέγεται, ἴσως δὲ καὶ ἄλλου σοφοῦ ἱατροῦ, ἔκαυσαν οἱ Ἀθηναῖοι τὰς ἀρωματικὰς πύκας, ὅπως διὰ τῶν βαλσαμικῶν καὶ ἀντισηπτικῶν ιδιοτήτων αὐτῶν ἀποδιώξωσι τὸ ἐπίφοβον μόλυσμα, ἐπιστημονικῇ ἀρωγῇ, τὸ «γρήϋ θεῖον» ὅμως, ὅπερ ὁ θεῖος Ὀδυσσεὺς ἐζήτησεν, ὅπως μετὰ τὴν μνηστηροφονίαν θειώσῃ καὶ ἀπολυμάνῃ τὰ βασιλικὰ δώματα, ἐθεωρεῖτο ὡς ὀλβιον δῶρον τῶν θεῶν, δοθὲν τοῖς βροτοῖς ἐκ συγκαταβάσεως διὰ τὴν εὐσέβειαν αὐτῶν.

Ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ἀπόλλων ἀντιπροσωπεύουσι τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ τὸν ἥλιον. Ἀκριβῶς δὲ αἱ ἀτμοσφαιρικαὶ μεταβολαὶ μετὰ τῶν τροπῶν καὶ κακώσεων τοῦ ἡλίου εὐνοοῦσι τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐπιδημικῶν νοσημάτων, τῶν ὁποίων τὴν ἄρσιν ἐπεζήτησαν ἱκετεύοντες τοὺς θεοὺς καὶ ὡς ἐξιλαστήρια προσφέροντες αὐτοῖς προσευχὰς καὶ νηστείας, προσαγωγὰς καὶ θυσίας, ἐξιλασμοὺς καὶ καθαρμούς ἢ ἀποδιώκοντες τὸ μίasma διὰ λουτρῶν καὶ ὑδροθεραπείας, ἥς μεγί-

στη χρῆσιν ἐγίνετο ἐν τοῖς Ἀσκληπιοῖς, ἱεροῖς τῶν ναῶν καὶ διαφόροις πηγαῖς, ἀφιερωμέναις εἰς τινα θεότητα, ἥτις ἠδύνατο νὰ χολωθῇ διὰ τινα αἰτίαν καὶ ἐπομένως ὑπῆρχεν ἀνάγκη νὰ ἐξευμενισθῇ, ὅπως καταπάσῃ ἡ νοσογόνος μῆνις αὐτῆς.

Πολὺ βραδύτερον καθωρίσθη τριπλῇ φαρμακευτικῇ ἱατρικῇ συνισταμένη εἰς ἐπίπαστα ἐπὶ ἐλκῶν, χριστὰ πρὸς χρῆσιν ἰῶν καὶ πιστὰ πρὸς πόσιν, γίνεται δηλαδὴ χρῆσις καὶ ἐπιδῶν χάριν τοῦ Θεοῦ, ὅστις προύξενε τὴν νόσον, ἀλλὰ καὶ θεραπείας φαρμακευτικῆς ἀναλόγως τῆς παθήσεως, ἐσωτερικῆς ἢ ἐξωτερικῆς, μέχρι τῆς ἐπιστημονικῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ στερεώματος ἐπεφάνη ὁ μέγας ἱατροδιδάσκαλος, ὁ ἐξοχος καὶ περιφανέστατος ἐκ Κῶ Ἱπποκράτης.

Κατὰ ταῦτα οἱ Θράκες δέον νὰ θεωρηθῶσιν οἱ εἰσηγῇται καὶ τῆς ἱατρικῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσι.

ΣΙΝΑΪΤΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

Ἀφιεροῦνται τῷ ἱσαδέλφῳ **ΙΩΑΝΝΗ ΜΠΗΤΩ**

«Αἱ ἀναμνήσεις εἶνε τὸ ἄρωμα τῆς ψυχῆς».

(Γεωργία Σάνδη)

Α'.

Σήμερον, ὅτε τὰς εὐφόρους ἐκτάσεις τῆς βορειοανατολικῆς Μαύρης Ἠπείρου διασχίζει ἡ πολυτελὴς ἀτμάμαξα καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἀτμοῦ ἀντικατέστησε τὸ βραδύ καὶ νωχελὲς τῆς καμήλου βόδισμα, τὸ ταξειδίδιον ἀπὸ Ἀλεξανδρείας μέχρι Σουέζ εἶνε οὐ μόνον ἀναπαυτικόν, εὐκολόν καὶ ταχύ, ἀλλὰ καὶ μικροῦ ἐνδιαφέροντος. Αἱ ἀτελεύτητοι ἐκεῖναι προετοιμασίαι καὶ προμήθειαι, ἰδίως ὕδατος καὶ ζωοτροφῶν, ἡ εὕρεσις καταλλήλου ἀκατίου ἐν περιπτώσει Νειλοπλοίας ἢ καμήλου, ὅπως διατρέξῃ τις τὰς ἀπεράντους καὶ μονοτόνους ἀμμώδεις ἐκτάσεις, ἡ συντήρησις φυλάκων, ὅπως ἐξασφάλισῃ τις πορείαν ἀσινῇ διὰ μέσου ἀγνώστων καὶ ὑπόπτων πληθυσμῶν, αἱ φροντίδες τέλος, αἵτινες εἶνε ἀναποσπάστως συνδεδεμένοι μετὰ μίαν τοιαύτην ἀποδημίαν, ἔλλειψαν ὀλοσχερῶς, ἀφ' ὅτου ἡ εὐτυχὴς καὶ καρποφόρος τῆς Αἰγύπτου γῆ ἐστρώθη διὰ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Ἀφοῦ δὲ ὁ ταξειδιδιώτης ἐξασφάλισῃ διὰ μικροῦ φιλοδωρήματος — ἀπαραιτήτου πάντοτε ἐν τῇ κατ' ἐξοχὴν χώρα τοῦ μπαξίς — ἀναπαυτικωτέραν ἐν τῇ ἀτμαμάξῃ θέσιν καὶ ἀπομακρυνθῇ τοῦ ὥραλου μὲν καὶ μεγάλου, ἀλλὰ παραδόξως σιωπηλοῦ σταθμοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας, ἀμέριμνος πλέον δύναται νὰ ἐπιδιοθῇ εἰς τὴν τερπνὴν θέαν τῶν λαμ-

πρῶν προαστείων τῆς Μακεδονικῆς ἀποικίας καὶ μικρὸν περαιτέρω τῆς γαληνιαίας Μαρεώτιδος λίμνης, κατὰ μῆκος τῆς ὁποίας διέρχεται ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμή.

Ὁ αἰωνίως πράσινος τάπης τῆς εὐφορωτάτης Κάτω Αἰγύπτου, τὰ ὑπερήφανα καὶ ἐν διασπορᾷ ὑψούμενα συμπλέγματα τῶν φοινικοδένδρων, τὰ κατὰ μικρὰς ἀποστάσεις διεσπαρμένα φελλοχωρία καὶ αἱ ἐξ αὐτῶν συνεχῶς εἰς τοὺς ἀγροὺς ἐκστρατεύουσαι ἐργατικαὶ τῶν φελλάχων ὁμάδες, αἱ ἐπιμεμελημένοι τῶν πλουσίων καὶ ἀπέραντοι ἀμπάδισαι καὶ ἔσθαι, αἱ εὐεργετικῶς καὶ νωθρῶς ῥέουσαι διώρυγες, αἵτινες κατέτμησαν τὴν γῆν τῆς Αἰγύπτου καὶ διαποτίζουν αὐτήν, τὸ ὁμολὸν τέλος τοῦ ἐδάφους προξενοῦσι πράγματι εὐάρεστον αἶσθημα εἰς τὸν ὀρθαλμόν. Μόνον ἡ στερεότυπος τούτων ἐπικνάλψις ἀναγκάζει τὸν περιηγητὴν νὰ ῥίψῃ ὀλίγον τὸ πνεῦμα εἰς τοὺς μεγάλους τῆς μυστικῆς Αἰγυπτιακῆς ἀρχαιότητος αἰῶνας καὶ ν' ἀναζητήσῃ τὴν φυγαδευθεῖσαν εὐκλείαν καὶ τὸν μεταναστεύσαντα ἐκεῖθεν πολιτισμόν.

Τὸ Δαμαγχοῦρ, μετὰ τὸν σταθμόν τοῦ Κάφρ-ἐλ - Δαουάρ, εἶνε ἡ πρώτη σημαντικὴ πόλις, τὴν ὁποίαν διασχίζει ὁ σιδηρόδρομος καὶ φθάνει εἰς τὸ Κάφρ-ἐλ - Ζαγιάτ, ὅπερ ὑπὸ ἐμπορικὴν ἐποφιν ἐπὶ τοῦ μοναδικοῦ τῆς Αἰγύπτου προϊόντος, τοῦ βάμβακος, θεωρεῖται τὸ Αἰγυπτιακὸν Μάντισεστερ. Μετὰ ταῦτα ἡ πολυάνθρωπος Τάντα παρέχει ἀληθῆ εἰκόνα μεγάλου καὶ θορυβώδους σταθμοῦ, ἔσον καὶ μεγαλοπρεποῦς. Ἡ Βέγχα ἀφ' ἑτέρου, εἰς τρίωρον ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας σιδηροδρομικὴν ἀπόστασιν, εἶνε κεντρικὸς σταθμός, ἐνθα ὁ μέλλων νὰ διευθυνθῇ εἰς Σουέξ εὐρίσκει μικράν τινα ἀνάπαυσιν, μέχρις ὅτου φθάσῃ ἢ ἐπὶ τούτῳ ἀναμενομένη ἀμαξοστοιχίᾳ. Ἀλλ' ἰδοὺ τὸ Ζαγαζικ μετὰ τὰς εὐφορωτάτας γαλάς του καὶ τὴν ἐκτεταμένην πόλιν. Τὸ

Ἄβου-Χαμῖδ περαιτέρω εἶνε ὁ πρῶτος σταθμός, ὁπόθεν ἄρχεται σχεδὸν ἡ ἀπὸ Καΐρου μέχρι Σουέζ ἔρημος καὶ ἐντεῦθεν αἰσθάνεται πλέον ὁ περιηγητὴς ὅλας τὰς ἐντυπώσεις τῶν αὐχμηρῶν ἐκτάσεων.

Ποῦ καὶ που μόνον ὁάσεις τινές, αἱ ὁποῖαι προκύπτουσιν ὡς νησίδια ἐν μέσῳ τῆς ἀμυώδους θιλάσσης, κατάφυτοι ὑπὸ φοινίκων καὶ ἄλλων δένδρων καὶ ἐνδεδυμένοι πρασίνην περιβολήν. Ἄλλ' ἰδοὺ ἐπὶ ἀποτόμων καὶ ξηρῶν λόφων ὁ ἱστορικός σταθμός τοῦ Τέλ-έλ-Κεμπίρ, ὁπόθεν ἡ φρικτὴ ἔρημος γίνεται μᾶλλον καταφανής. Εἷς τινὰ μέρη ἡ εὐεργετικὴ καὶ μεμετρημένη τῆς Κυβερνήσεως μέριμνα διευθύνει τὰς διώρυγας τοῦ Νείλου καὶ ἐνταῦθα, διοχετεύουσα οὕτως ὀλίγην ζωὴν εἰς τὴν ἔρημον. Διέρχεται τις ἐνταῦθα ἐν τμήμα τῆς μεγάλης καὶ ἱστορικῆς ἐρήμου, τῆς μεταξὺ Καΐρου καὶ Σουέζ. Ἡ διάβασις αὐτῆς κατὰ πρώτην φοράν, καίπερ σιδηροδρομικῶς, δὲν εἶνε ἄμοιρος ἐνδιαφέροντος, ἂν καὶ στερεῇται τέρψεως. Ἡ ἔρημος μετακινεῖται συχνάκις καὶ ἐνδίδει εἰς τὰς ὁρέξεις καὶ ἰδιοτροπίας ἐνός τυχόντος Χαμσίν καὶ παρουσιάζει τὰς ἐκπλήξεις μεταβολῆς ἀπὸ πεδιάδος εἰς λόφους καὶ τανάπαλιν. Ἡ λεπτὴ ἄμμος λαμβάνει καὶ ἐδῶ διάφορα χρώματα κατὰ τὴν μεσημβρίαν καὶ δύσιν. Ἐδῶ κ' ἐκεῖ διακρίνει τις μικρὰς ὁάσεις ἐπιμελῶς καλλιεργημένας καὶ ἐν αὐταῖς τοὺς ἐργαζομένους φελλάρχους καὶ τὰς πλανωμένας ἀγελάδας μὲ τὴν ἡλιθίαν φυσιογνῶμίαν των. Ἡ σιδηροδρομικὴ ἄλλως τε γραμμὴ παρακολουθεῖ κατ' ἀνάγκην τὰς καταφυκμένας ὁάσεις, διέρχεται πλησίον ἢ διὰ μέσου αὐτῶν καὶ χορηγεῖ οὕτω τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς ταξειδεύοντας νὰ ῥίψωσιν, ἔστω καὶ πρόχειρον, τὸν ἐρευνητικὸν ὀφθαλμὸν εἰς τὴν χώραν ταύτην, ἥτις λόγῳ τῆς ἐδαφικῆς συστάσεως καὶ τῶν κατοίκων της ἔχει ὠρισμένως μεγαλειτέραν ἀναλογίαν καὶ ὁμοιότητα πρὸς τὴν

Σιναιτικὴν χερσόνησον, ἣ πρὸς τὴν Αἴγυπτον. Ἡ φυσιο-
γνομία πράγματι τῆς χώρας καθόλου καὶ τῶν κατοίκων
τῆς ἔχει μίαν στενὴν ἀλληλουχίαν καὶ ὁμοιότητα πρὸς τὴν
ιεράν Χερσόνησον, διότι καὶ οἱ κάτοικοι παρουσιάζουσιν, ὡς
πολλάκις ἀντελήφθην, τὸν τύπον τῶν Βεδουϊνῶν τοῦ Σινᾶ.
Ἡ αὐτὴ ἐνδυμασία, ὁ αὐτὸς βίος, οἱ ἴδιοι χαρακτήρες τοῦ
προσώπου, ὁ αὐτὸς τύπος καὶ σημιτικὸς χαρακτήρ μὲ κε-
φαλὴν ἰσχυράν, γενειάδα μακράν, κόμην πυκνὴν καὶ πολ-
λάκις οὐλὴν.

Περὶ τὴν ἐσπέραν, ἀφοῦ σταθμεύσῃ τις ὀλίγον παρὰ
τὴν ἐλωδεστάτην Ἰσμαηλίαν ἐν τῷ σταθμῷ Νεφίσε, ἀφοῦ
διέλθῃ διὰ μέσου ἀμμωδῶν λόφων, ἡ ἐμφάνισις πρὸς τὰ δε-
ξιὰ ἐνὸς ἐρυθροῦ καὶ γρανιτώδους σώματος, ἐνὸς ἀμόρφου
ὄγκου, τοῦ ὁποίου τὰ κράσπεδα λούουσι τὰ πλημμυροῦντα
ὕδατα τῆς ἱερᾶς θαλάσσης, προδίδει τὸν τελικὸν σταθμὸν.
Εἶνε τὸ ὄρος Ἄττακαχ, τὸ Djebel Attakah, τὸ ὁποῖον
πράγματι φαίνεται ὡς πανόραμα μὲ τὰ ζωηρὰ καὶ ὑπέρυ-
θρα χρώματά του καὶ διήκει καθ' ὅλην τὴν ἀνατολικὴν τῆς
Αἰγύπτου παραλίαν σχηματίζον ἀποκρήμνους καὶ ὑπερη-
φάνους κορυφὰς ἐντὸς τῆς Ἐρυθρᾶς.

Κῆποι ἀπέραντοι, ἀριστερᾷ τῷ εἰσιόντι, καλύπτουσι τὴν
πόλιν Σουέζ, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσέρχεται τις πλέων. Ἡ μι-
κρά καὶ τέως ἄσημος κόμη, ἣτις ἐκοιμᾶτο εἰς τὴν χαμη-
λὴν καὶ ἀβαθῆ τῆς Ἐρυθρᾶς ἐσχατιάν, ἔλαβε μεγάλην ἐπί-
δοσιν ἀπὸ τῆς τομῆς τῆς διώρυγος τοῦ Σουέζ καὶ κατέστη
σημαντικώτατος καὶ πολυάνθρωπος λιμὴν. Τὰ εἰσερχόμενα
καὶ ἐξερχόμενα πλοῖα σταθμεύουσιν εἰς τὸν ὠραίον λιμένα
εἴτε πρὸς ἀνθράκευσιν, εἴτε πρὸς προμήθειαν ζωοτροφῶν
καὶ ἀναζωογονοῦσι τὴν πόλιν, τῆς ὁποίας τὸ ἐμπόριον εὐ-
ρίσκεται ἀποκλειστικῶς, ὡς καὶ πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Αἰ-
γύπτου, Σουδᾶν καὶ Ἐρυθρᾶς, εἰς τὰς ἐπιχειρηματικὰς χεῖ-

ρας τῶν Ἑλλήνων. Ὁ σιδηρόδρομος προχωρεῖ πολὺ περισσότερον πέραν τῆς πόλεως Σουέζ καὶ φθάνει μέχρι τοῦ στομίου τῆς διώρυγος, ἥτις ἐκπνέει εἰς τὴν Ἑρυθρὰν, παρὰ τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ἡ Terre-Pleine εἰς τὸν φυσικὸν λιμένα Port-Tewffik. Ἐνταῦθα ἡ μεγάλη Γαλλικὴ Ἑταιρεία, ἡ περατώσασα τὸ κολοσσαῖον καὶ μέγιστον τῆς ἐποχῆς ἔργον, τῆς ἐνώσεως τῆς Μεσογείου μετὰ τῆς Ἑρυθρᾶς, ὤψωσε δι' ἐπιχωματώσεως πρὸς τὸ τελευταῖον τῆς διώρυγος ἄκρον τὸ πλημμυρούμενον χαμηλὸν ἕδαφος τῆς παραλίας καὶ κατεσκεύασε τὰς ἀπαιτουμένας οἰκοδομὰς καὶ μέγαρα, δεξαμενὰς καὶ λοιπὰ τεχνικὰ ἔργα, σταθμὸν καὶ ἀποθήκας, ἔργα ἐνὶ λόγῳ ὁμολογουμένως ἀπαραίτητα δι' ἓνα τόσῳ σπουδαῖον ἐμπορικὸν σταθμὸν. Αἱ κατὰ μῆκος τῆς διώρυγος καὶ παραλλήλως αὐτῇ οἰκοδομαὶ καὶ ἡ διπλῇ δενδροστοιχία εἶνε ὄντως μία μαγευτικὴ τοποθεσία, ἐνθα ἐν καιρῷ καύσωνος καταφεύγουσι καὶ εὐρίσκουσι προστασίαν καὶ ἀνακούφισιν οἱ ἐν Σουέζ καὶ Terre-Pleine εὐρίσκόμενοι.

Ἀφ' ἐτέρου τὸ ὑψηλὸν πρόχωμα, τὸ κατεσκευασμένον ὡς ὑψηλὴ δὸς, ὅπως ἐνώσῃ τὴν πόλιν Σουέζ μετὰ τοῦ Port-Tewffik, διχάζει τὰ ἄβαθῃ τοῦ Σουέζ ὕδατα, τὰ ὁποῖα ἐν καιρῷ ἀμπώτιδος ἀποσύρονται ἀπὸ τῶν κρασπέδων τῆς πόλεως μέχρι τῶν ποδῶν τοῦ ὄρους Ἀττακαχ, δηλαδὴ εἰς ἀπόστασιν πολλῶν χιλιομέτρων. Ὁμολογῶ, ὅτι, ὅτε εἶδον τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς ἐκτεταμένης παλιρροίας, ἀμπώτιδος καὶ πλημμυρίδος, εἰς τὴν ἀπέραντον ἐκείνην ἑκτασιν καὶ εἰς τόσῳ μέγα θαλάσσιον τμήμα, ἀδιστάκτως παρεδέχθην, ὅτι ἐκεῖ «ὁ Μωϋσῆς ἐκεῖνος ἔπεισεν εὐγνώμονας ἄνδρας οὐκ ὀλίγους καὶ ἀπήγαγεν ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον» ⁽¹⁾, ὅτι ἐκεῖ ὁ Μωϋσῆς, ἐν καιρῷ ἀμπώτιδος, τὴν

1). Στράβων. 761,36

Ἐρυθρὴν διέταμε καὶ ὅτι ἐκεῖ, ἐν καιρῷ πλημμυρίδος, «κύματι θαλάσσης ἐκρύβη πάλαι ποτὲ ὁ διώκτης τύραννος». Οὕτω δὲ ὁ μέγας τῆς Αἰγύπτου μάγος διέσωσεν εἰς τὴν ἀπέραντον ἀκτὴν τὰ φεύγοντα καὶ δειλὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν πλήθη, ἐνῷ κατεποντίσθησαν οἱ δυστυχεῖς τοῦ Φαραῶ ἀκόλουθοι «ὥς πέτρα καὶ μόλυβδος»⁽¹⁾, διότι «τὰ κύματα ἐστάθησαν ὡς σωρὸς καὶ αἱ ἄβυσσοι ἔπηξαν ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης»⁽²⁾.

Ἄλλ' ἰδοὺ ἄλλως τε πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς γνώμης ἡμῶν ἀκριβῶς ἀπέναντι εὐρίσκονται αἱ «δύα πηγαὶ τοῦ Μωϋσέως», αἱ περιάλατοι Sources de Moïse, ἀραδιστὶ Ayun Mouça. Τὰ γινούνα, ὡς κατὰ παραφθορὰν ἐκ τοῦ Ἀραδικοῦ κοινῶς λέγονται, εἶνε σήμερον ὠρισμένη τοποθεσία τακτικοῦ Λοιμοκαθαρτηρίου, λειτουργοῦντος διὰ τὰς ἐξ Ἐρυθρᾶς καὶ Ἰνδιῶν προελεύσεις.

Ἀγαπῶ τὸν Ὅμηρον—ἐγγραφον καὶ ἄλλοτε—περισσότερον τῶν ἄλλων ἀρχαίων συγγραφέων, διότι πρὸ παντός εἶνε ὁ πρῶτος φυσιοδίφης, ὅστις μὲ θαυμαστὴν ἀφέλειαν καὶ χάριν ἐποίησε τὰ ἔπη του στηριζόμενος κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν ἀστάθειαν τῆς προσφιλοῦς μοι θαλάσσης. Καὶ πράγματι τὰ χρυσᾶ καὶ ἀθάνατα ἔπη τοῦ μεγάλου ῥαψωδοῦ οὐδὲν ἄλλο εἶνε εἰμῇ μία ὡραία θαλασσογραφία, ἐπὶ τῶν ὑγρῶν ἀναδιπλώσεων τῆς ὁποίας ἀναπαρέστησε μὲ τὰ φυσικώτερα χρώματα ὅλον τὸ πολυκύμαντον οἰκοδόμημα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Δὲν δύναμαι λοιπὸν ν' ἀποκρύψω τὴν ἄρρητον χαράν, τὴν ὁποίαν ἡσθάνθην σκεπτόμενος, ὅτι ἐμελλον διὰ

(1) Ἑξοδ. ΙΕ', 5.

(2) Ἑξοδ. ΙΕ', 8.

πρώτην φοράν νά διαπλεύσω τήν άγνωστον θάλασσαν, τήν ὁποίαν διέβησαν ἀδρόχοις ποσὶν οἱ ἀπόγονοι τῆς στείρας Σάρρας. Ἐγνώριζον ἐκ πείρας τήν πολυτέλειαν τῶν ἀτμοπλοίων τῆς «Χεδιδιέ» ἐν τῇ Μεσογείῳ, ἡμεθα ἐφωδιασμένοι παρὰ τῆς ὑγειονομικῆς Διευθύνσεως μὲ εἰσιτήριον προνομιοῦχου θέσεως καὶ τοῦτο μ' ἔδιδεν ὄρεξιν πολλήν διὰ τὸ άγνωστον ταξιδιον. Ὅτε ὁμως εἰς Σουέζ ἐπεβιβάσθημεν κατ' ἀνάγκην ἐπὶ τῆς μικροσκοπικῆς Galliobieh, ἐνεθυμήτην ἀκουσίως κατὰ τὸν πλοῦν τήν πρὸς τὸν Βιργίλιον σχετικὴν στροφὴν τοῦ Ὅρατιου:

«Navis, quae tibi creditum
debes Vergilium finibus Atticis
reddas incolumen, precor,
et serves animae dimidium meae»,⁽¹⁾

καὶ ἡ εὐχή, ἣν ὁ πολὺς τῆς ἀρχαιότητος φιλόσοφος διετύπωσεν ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Μηδείας του,

«Εἴθ' ὦφειλ' Ἀργοῦς μὴ διαπτάσθαι σκάφος»,

μοὶ προσεκολλήθη εἰς τὸν νοῦν καὶ ἠρχίσαμεν ὅλοι νά συζητῶμεν σπουδαίως περὶ ἀσφαλιστικῶν ἐταιριῶν. Οἱ φόβοι μας οὗτοι δὲν ἦσαν ἀβάσιμοι, διότι τὸ ἀμέσως ἐπόμενον ἀτμόπλοιον τῆς περιωνύμου ἐταιρίας, ἡ Garbieh, παθοῦσα καθ' ὁδὸν σημαντικὴν βλάβην ἐκ ρήγματος, μικροῦ δεῖν ἀνελάμβανε καθήκοντα τροφοδότου πρὸς τοὺς ἐνύδρους κατοίκους τῆς Ἐρυθρᾶς.

Φορτωμένη ἡ ἡμετέρα Galliobieh μὲ φορτίον πολὺ περισσότερον ἢ ὅσον ποτὲ ὁ Καῖσαρ καὶ ἡ τύχη του ἐκίνησε νά περιέλθῃ τοὺς λιμένας τῆς Ἐρυθρᾶς, στενάζουσα καὶ διαμαρτυρομένη, ἀφοῦ παρέλαθεν ἐκ Σουέζ, ὡς ἐκ περισ-

(1) Ὅρατ., Ὡδὴ γ'. 5-8.

σοῦ, τὸ πλεῖστον τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ὑγειονομείου Τόρ. Ἐπειδὴ δὲ αἱ ἐλάχισται θέσεις κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν κυριῶν καὶ Ἀγγλίδων νοσοκόμων, εὐρέθημεν κατ' ἀνάγκην ἐπὶ τοῦ ρυπαροῦ καταστρώματος ἐν μέσῳ ἀχθοφόρων καὶ ἐργατῶν Αἰγυπτίων καὶ Βερβερίνων. Διήλθομεν τὴν νύκτα ἄϋπνοι ὑπὸ τὰς ἀγρίας φωνὰς καὶ λαχὰς τῶν συνεπιδατῶν, οἵτινες παρηκολούθουν μετ' ἀγρύπνου ἐνδιαφέροντος καὶ ἀτελευτήτων ἐπιφωνημάτων τὰς εὐφαντάστους, χυδαίας καὶ μυθώδεις ἀφηγήσεις νοσοκόμου τινός, ὅστις ἐφαίνετο μᾶλλον διεγηγερμένος καὶ πλέον ἐνειμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκ τῆς ὑπερμέτρου καὶ ὀλεθρίας χρήσεως τοῦ ἀπηγορευμένου φυτοῦ. Τέλος ἐκοιμήθημεν καὶ ἡμεῖς ὀλίγον πρὸ τῆς ἡοῦς, διότι «τὸ γλυκὺ μέθυ» τῶν χασισοποιτῶν μᾶς ἀπέπνιξε καὶ ἐκόλλησεν ἀκουσίως τὸν ὕπνον ἐπὶ τῶν καταπεπονημένων βλεφάρων μας καὶ παραδοθέντες εἰς τὸς ἀγκάλας τοῦ Μορφέως ἐπλανώμεθα ἐντὸς τῆς αἰωνίας νυκτὸς καὶ στερούμενοι ὀφθαλμῶν ἐστερήθημεν καὶ τῆς γλυκυτάτης ἡοῦς. Περὶ τὴν μεσημβρίαν τὸ σκόφος ἡμῶν μέ μεγαλοπρέπειαν «μαχούνας» κατώρθωσεν, ὑπὸ Ἀγγλικὴν σημαίαν, γὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τοῦ λιμένος Τόρ (Σινᾶ).

Β'.

Ἡ Σιναιτικὴ χερσόνησος εἶνε μέγας τρίγωνος ὀρεινὸς ὄγκος ἐσφηνωμένος μεταξὺ Αἰγύπτου καὶ Ἀραβίας· περιλαμβάνουσα τὴν μεταξὺ Πετραίας Ἀραβίας, Γάζης καὶ Πηλουσίου χώραν διήκει διὰ τῆς διώρυγος τοῦ Σουὲξ καὶ ἀφοριζομένη σαφῶς διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς μέχρι τοῦ Ποσειδίου ἀκρωτηρίου (Ῥάς-ἐλ-Μωχάμετ) διακρίνεται ἀπὸ τῆς λοιπῆς Ἀραβίας διὰ τοῦ Αἰλανίτου (Ἀραβικοῦ) κόλπου.

Ὁ τόπος οὗτος, ὁ σχεδὸν ἀκατοίκητος, συνάπτει τὴν

Ἀφρικὴν πρὸς τὴν Ἀσίαν καὶ στηρίζεται πρὸς νότον ἐπὶ δύο σειρῶν ὀρέων, συνηρμοσμένων ὑπὸ ὀρθὴν γωνίαν καὶ εἶνε γνωστός σήμερον ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα τοῦ Guebel-el-Tih. Εἶνε ἐν κεκλιμένον ὁροπέδιον ἐλαφρῶς ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, γυμνόν, μαῦρον, κατάσπαρτον ὑπὸ πετρῶν καὶ βράχων χαλικοδῶν καὶ ἀνωμάλων, διακοπτόμενον ὑπὸ δάσεων, τῶν ὁποίων ἡ μᾶλλον εὐρεῖα, ἡ el-Arich, διήκει μέχρι τῆς Μεσογείου μεταξύ Γάζης καὶ Πηλουσίου, ἀφοῦ συγκεντρώσῃ τὰς λοιπὰς. Καὶ πράγματι ἡ Σιναϊτικὴ ὁροσειρὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ πλείστας καὶ σχεδὸν παραλλήλους διευθύνσεις καὶ κατατμήσεις, αἵτινες πᾶσαι ἀνεξαίρετως εἶνε φαλακραί, ἀπὸ τῆς παραλλίας μέχρι τῶν ἐνδοτέρων, ἐπιβλητικώταται καὶ μὲ θαυμασίας γεωμετρικὰς συμμετρίας καὶ ἀνωμαλίας καὶ μὲ πελωρίους, ψιλοὺς καὶ ἀδένδρους, γρανιτώδεις ὄγκους. Εἶδος νεκροῦ μεγαλείου καὶ ἐρήμου, ἐμπνέοντος φόβον καὶ θαυμασμὸν ἀπερίγραπτον, ὀφείως τρομακτικῆς μᾶλλον ἢ εὐαρέστου, μὲ μίαν ἄρρητον ἐπιβολὴν καὶ μεγαλοπρέπειαν, τὴν ὁποίαν εἶνε ἐνδεδυμένον καὶ μὲ ὅλον τὸ θρησκευτικὸν ἄρωμα καὶ χάσμα, τὸ ὁποῖον ἀπετυπώθη ἐπ' αὐτῆς ἐκ τῆς φυσιογνωμίας τοῦ μεγάλου Πατριάρχου, τῆς πλανωμένης εἰσέτι ἐν μέσῳ τῶν ἱστορικῶν φεράγγων. Ὑψοῦμεναι αἱ ὁροσεिरαὶ αὗται ἀπὸ τῆς ἀρχῆς σχεδὸν τῆς Χερσονήσου διήκουσιν, ὡς εἴπομεν, μέχρι τοῦ Αἰλάνιτου κόλπου καὶ καταπίπτουσιν ὡς πελώρια τείχη εἰς τὸν στενὸν καὶ ἀκύμαντον τοῦτον κόλπον, ἀφίνοντα ΝΔ. τὴν ἀμυώδη πεδιάδα τῆς Ραϊθοῦς ἢ Τόρ, τῆς ὁποίας θὰ ὀρίσωμεν βραδύτερον τὸ ὄρια.

Πρὸς νότον τοῦ ὄρους Tih, ἀποκεκομμένον σχεδὸν ὁλοτελῶς ἀπ' αὐτοῦ διὰ μιᾶς τάφρου ἐξ ὁροπεδίων, ἐν ὀγκῶδες τρίγωνον ὀρέων, τὸ Σινᾶ, καταδυθίζεται ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσῃ ὡς κορυφὴ λόγχης καὶ ἀποχωρίζει τὰ ὕδατα δεξιᾶ

καὶ ἀριστερᾷ εἰς δύο στενοὺς κόλπους, τὸν τοῦ Akabah καὶ τὸν τοῦ Σουέζ (Ἡρωονπόλειως). Ἡ κορυφή τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης ὀρθοῦται ἐν τῷ κέντρῳ καὶ δεσπάζει τῆς χερσονήσου. Εἰς κρῖκος κολπώδης ἀπολύεται περατούμενος εἰς τὸ ὄρος Σερβάλ ἐν τινι ἀποστάσει βορειαντολικῶς· εἰς ἄλλος διευθύνεται πρὸς νότον καὶ ἀφοῦ σχεδὸν φθάσῃ εἰς τὸ ὄρος Oumm-Shomer τὸ ὕψος τῆς κορυφῆς τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης, ταπεινοῦται βαθμηδὸν καὶ βυθίζεται ἐν τῇ θαλάσῃ εἰς τὸ ἀκρωτήριο Ras-el-Mohamed⁽¹⁾. Τὸ πεπλεγμένον σύστημα τῶν κατωφερειῶν καὶ φαραγγίων διασχίζει τὸν τόπον καὶ περικλείει ἐν εἵδει δικτύου βρόχους ἀνίσους καὶ ὀάσεις γονίμους, ὧν ἡ θασὶς Φαράν εἶνε ἡ μᾶλλον ὀνομαστὴ καὶ γόνιμος τοῦ τόπου, γνωστοτάτη καὶ φημισμένη καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι διὰ τὴν ἐν αὐτῇ ὁμώνυμον ἀρχαίαν πόλιν Φαράν⁽²⁾, ἣτις ἦτο ἐπίσκοπὴ ὅλης τῆς Σιναϊτικῆς χερσονήσου⁽³⁾.

Αἱ κορυφαὶ μένουσι πάντοτε φαλακραὶ καὶ οὐδεμία βλάστησις φαιδρύνει τὴν τραχύτητα τῶν γραμμῶν των ἢ τὴν ζωηρότητα τῶν χρωμάτων των. Τὸ κέντρον τῆς χερσονήσου εἶνε γεγλυμμένον ἐν τινι ὀλοτμήτῳ γρανίτῃ, ἐν τῷ ὀποίῳ τὸ λευκόν, τὸ ἐρυθρόν, τὸ φαιόν, τὸ μέλαν κυριαρχοῦσι κατὰ τὴν ποσότητα τοῦ πτυχίτου, τοῦ κουαρτίου ἢ τοῦ ὀξειδίου τοῦ σιδήρου, τὰ ὀποῖα ἐγκρύπτουσι οἱ βράχοι.

(1) Ποσειδίων ἀκρωτήριο παρὰ Στράδωνι, 776, 18.

(2) Προβλ. καὶ Στεφ. Βυζάντιον ἐν Λέξεσι.

(3) Ὁ Ἐπίσκοπος τῆς κατὰ Φαράν Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας ἦτο ὁ ὀρησκευτικὸς ἀρχηγὸς τῆς Σιναϊτικῆς χερσονήσου. Διαλυθείσης κατὰ τὸν ὀγδοὸν αἰῶνα τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης ἐνεκα τῆς καταστροφῆς τῆς πόλεως Φαράν καὶ τῆς περὶ αὐτὴν χριστιανικῶν ἐνερῶν, ἐκηρύχθη βραδύτερον κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα τὸ Σινᾶ Αὐτοκέφαλος Ἀρχιεπισκοπή, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τυπικῶς μόνον ἐξαπαιμένου ἐκ τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων καὶ ἔχοντος φέμην «Σινᾶ καὶ Παϊθοῦς».

Πρὸς βορρᾶν οἱ ὄγκοι τῶν ἀμμολίθων, οἵτινες περιβάλλουσι τὸ Guebel-el-Tih σχηματίζουν διὰ τὰς δυνατὰς παραλλαγὰς καὶ ἀποχρώσεις τοῦ ἐρυθροῦ καὶ φαιοῦ χρώματος, ἀπὸ τοῦ ἀνοικτοῦ φαιοῦ καὶ ὀφροῦ μέχρι τοῦ σκοτεινοῦ πορφυροῦ. Οἱ χαρακτηῖρες οὗτοι τῶν χρωμάτων, τεθειμένοι ξηρῶς ὁ εἷς πλησίον τοῦ ἄλλου, δὲν παρουσιάζουσι ἀντίθεσιν τινα, οὔτε προσβάλλουσι τὸν ὀφθαλμόν. Ὁ ἥλιος τοὺς συγκαλύπτει καὶ τοὺς συγχωνεύει εἰς τὸ φῶς του.

Ὡς ἡ ἔρημος τῆς ἀνατολικῆς Αἰγύπτου, ἥς ἐμνημονεύσαμεν ἄνωτέρω, τὸ Σινᾶ προσβάλλεται κατὰ διαλείμματα ὑπὸ φοβερῶν καταιγίδων, αἵτινες ἀπογυμνοῦσι τὰ ὄρη καὶ μεταβάλλουσι τὰς ὁάσεις των εἰς τόσους ἐφημέρους χειμάρρους. Αἱ βροχαὶ εἰς τὴν ὁασιν Φαράν, ὡς καὶ ἐν Σινᾷ, εἶνε σπανιώταται κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ τὸ φθινόπωρον· καὶ ἡ ἐλαχίστη ὁμως ὑγρασία, τὴν ὁποίαν αὗται προμηθεύουσιν, ἐξατμίζεται ταχέως καὶ μετὰ δυσκολίας τρέφει ἀσθενῆ τινα βλάστησιν εἰς τὰ βάθη τῶν κατωφερειῶν καὶ χαρὰδρῶν. Ἐνίοτε, μετὰ τοὺς μῆνας τῆς ἀπολύτου ξηρασίας, θύελλά τις συντρίβεται εἰς τὰ ὑψηλὰ τῆς ἐρήμου μέρη.

Ἐνταῦθα, εἰς τὴν χώραν τοῦ πολυτίμου λίθου, ὅστις καλεῖται κάλαϊς (φερούζ, turquoise), ἀκριβῶς εἰς τὸ διαμέρισμα τὸ μετὰξὺ Σουέζ καὶ Guebel-el-Tih, οἱ ἐργάται τῶν Φαραῶ, οἵτινες ἐπὶ τούτῳ κατέκτησαν τὴν ἄγονον ταύτην χώραν, ὥρυσσον τοὺς πολυτίμους διὰ τὸ στέμμα καὶ τὴν αἰγυπτιακὴν μεγαλοπρέπειαν λίθους. Οἱ Μονίτου, οἵτινες κατέκουν τὴν χώραν ταύτην κατὰ τὴν αὐγὴν τῶν ἱστορικῶν χρόνων, καὶ σήμερον εἶνε οἱ αὐτοί, κατὰ τὸν σφόν Γαλάτην Maspero, καὶ κατ'οὐδὲν διαφέρουσι πῶν ση-

μερινῶν Βεδδουίνων τοῦ Σινᾶ. Ὁ αὐτός σημιτικός χαρακτήρ καὶ φυσιογνωμία καθόλου, ὁ αὐτός ἀνθρωπολογικὸς τύπος, ἡ ἰδίᾳ ἐνδυμασία, αἱ συνθῆκαι τοῦ βίου καὶ τὰ νομαδικὰ ἐνστικτα ἀπὸ τῆς σημιτικῆς καὶ μουσικῆς αἰγυπτιακῆς ἀρχαιότητος, ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ δαυιμονίου Στράβωνος καὶ τῶν εὐκλεῶν ἀραβικῶν αἰώνων, μέχρι τῆς σήμερον.

«Τὴν χώραν σκηνῆται Ἀραβες κατέχουσι, δυναστείας ἀποτετεμημένοι μικράς ἐν μικροῖς χωρίοις διὰ τὰς ἀνυδρίας, γεωργοῦντες μὲν ἢ οὐδὲν ἢ μικρά, νομάς δὲ ἔχοντες παντοδαπῶν θρεμμάτων καὶ μάλιστα καμήλων».(¹)

Ὅπως δὲ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦσαν ἀποτετεμημένοι εἰς δυναστείας μικράς, οὕτω καὶ σήμερον ζῶσι κατὰ φυλὰς αὐστηρῶς ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένας καὶ διοικουμένας ἐν πατριαρχικῷ πολιτεύματι ὑπὸ ἀρχηγῶν κληρονομικῶν, ὑπὸ τῶν Κριτῶν (Cheh). «Οὐ λέγω δὲ τῶν ἐθνῶν τὰ ὀνόματα τὰ πολλὰ διὰ τὴν ἄδοξίαν καὶ ἄμα ἀτοπίαν τῆς ἐκρορᾶς αὐτῶν».(²)

Οἱ Ἰθαγενεῖς Monitou δὲν ἀπεδέχοντο ἄνευ πάλης τὸν σφετερισμὸν τῶν δικαιωμάτων των. Οἱ Αἰγύπτιοι, οἵτινες ἤρχοντο νὰ ἐργασθῶσιν ἐν τῇ χώρᾳ των, ὥρειλον νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν ἀνοχὴν των διὰ τινος φόρου ἢ νὰ ἐτοιμασθῶσιν, ὅπως ἀποκρούσωσι τὰς ἐφόδους των διὰ τῶν ὄπλων. Βασιλικοὶ ἐπιθεωρηταὶ ἤρχοντο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, διὰ νὰ ἐξετάσωσι τὰς συνθήκας τῆς ἐργασίας των, ν' ἀναστήσωσι τὸν ζῆλόν των καὶ συνάξωσι τὰ προϊόντα τοῦ κόπου αὐτῶν. Ὅσάκις οἱ Φαραῶ εἶχον ἀνάγκην ποσότητός τινος μετᾶλλων ἢ ἔλειπεν αὐτοῖς ὁ κάλαῖς ἐν μεγαλειτέρᾳ ποσότη-

(1) Στράβωνος 765,3.

(2) Στράβωνος 777.

τητι, ἀπέστελλον ἕνα ἀξιωματικόν μετὰ μοίρας τινός ἐκλεκτῆς ἐκ λατόμων, ἀρχιμεταλλευτῶν καὶ ἐπεξεργαστῶν τῶν λίθων. Ἐνίοτε δύο ἢ τρεῖς χιλιάδες ἀνθρώπων ἐνέσκηπτον αἰφνιδίως καὶ ἐγκαθίσταντο ἐκεῖ ἐπὶ ἕνα ἢ δύο μῆνας. Ἡ κτιεργασία ἐβάδιζε τὸν δρόμον της, ἐχρησιμοποιοῦν δὲ τὰς περιστάσεις, διὰ νὰ ἐξαγάγῃσι καὶ ἀποστείλῃσιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ὠραίους ὀλοτμήτους σωρούς λίθου ὀφιοειδῶς διαστίκτου καὶ γρανίτου, διὰ τῶν ὁποίων κατεσκευάζον πυραμίδας, σαρκοφάγους ἢ κιονόκρανα καὶ ἀγάλματα. ⁽¹⁾

Σήμερον οἱ Monitou κυριαρχοῦσι καὶ πάλιν καθ' ὅλην τὴν Σιναιτικὴν χερσόνησον, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν τῶν Κυρίων τῆς Ἀμμου, τῶν Βεδδουίνων. Σκηνίται ἐπίσης, αἰγοτρόφοι καὶ καμηλοδοσκοί, ὡς καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ζῶσιν ἐντὸς τῶν ὁάσεων ὑπὸ τὴν αὐτὴν πατριαρχικὴν κατὰστασιν, πρὸ πάντων διὰ τοῦ γάλακτος τῶν κτηνῶν τῶν καὶ μὲ τὴν συγκομιδὴν τῶν φοινίκων καὶ ὀλίγων ἄλλων καρπῶν τρεφόμενοι. Πορίζονται ἐκ τῶν κήπων των πόρους ἀνεπαρκεῖς καὶ αἱ συνθῆκαι τοῦ βίου των θὰ ἦσαν προβληματικαὶ καὶ ἀβέβαιοι, ἐὰν δὲν ἠδύναντο νὰ συμπληρώσῃσι τὰς προμηθείας των ἐν Αἰγύπτῳ ἢ εἰς τὴν νότιον Συρίαν καὶ πρὸ πάντων εἰς Σουέζ, ἐν τῇ Μονῇ Σινᾷ καὶ ἐν τῇ πόλει Τόρ. Ἀλλάσσουσιν εἰς τὰς ἀγοράς τῶν πόλεων τῶν συνόρων των τὸ μέλι, τὸ μαλλίον, τὸ κόμμι, τὸ μάννα καὶ ὀλίγους ξυλάνθρακας ἢ τὰ νοστιμώτατα ὀπωρικά τοῦ Σινᾷ καὶ ἄλλων ὁάσεων μὲ σῖτον, ἀραβόσιτον, τῶν ὁποίων στεροῦνται ἢ πορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν μετακομίζοντες διὰ τῶν καμήλων των τὰ χρειώδη τῆς Ἱστορικῆς Μονῆς τοῦ Σινᾷ, διορίζονται φύλακες καὶ ὑπηρέται ἢ μάγειροι ἐν τῷ Λοιμοκαθαρτηρίῳ ἢ πωλοῦσι διάφορα κογχύλια καὶ ὀστρα-

(1) Maspero «l'Egypte et le Nil» σελ. 358.

κα τῆς θαλάσσης, ἰχθῦς καὶ μαργαρίτας ἡ ἀκατέργαστον κέλαιν.

Ὀλίγον βορειοανατολικῶς εἰς τὴν ἀπέναντι πλευρὰν τῆς Φαρὰν καὶ τοῦ Guebel-el-Tih κεῖνται τὰ πελώρια καὶ θαυμάσια ἐρείπια τῆς πόλεως Πέτρης, Ῥωμαϊκῆς ἀποικίας, ἐξ ἧς καὶ ἡ παρακειμένη Σιναιτικὴ χώρα ἔλαβε τὸ ὄνομα τῆς Πετραίας Ἀραβίας. Ὀλίγους ἀκριβῶς αἰῶνας πρὸ καὶ μετὰ Χριστὸν ἀκμάσασα ἡ Πέτρα ἐπὶ Ῥωμαίων, ὅτε αἱ διὰ θαλάσσης συγκοινωνίαι ἦσαν ἐπισφαλεῖς καὶ ὄχι τόσον γνώριμοι, ἐχρησίμευσεν ὡς σπουδαιότατος καὶ σημαντικώτατος σταθμὸς τῆς μεταξὺ Ῥώμης, Βυζαντίου, Συρίας καὶ Αἰγύπτου ἀφ' ἐνδὸς καὶ Βαβυλῶνος, Ἀραβίας, Περσίας καὶ Ἰνδιῶν ἀφ' ἐτέρου ἐπικοινωνίας. Ἐπὶ τῆς ἀκμῆς δμως τῶν Βυζαντινῶν εὐρεθεῖσα ἐν τῇ ἐνδόξῳ πρωτοπορίᾳ τῶν ἰσχυρῶν Ἀράβων, ἐκτισμένη ἐν μέσῃ ἐρήμῳ καὶ πεσοῦσα εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν ἀπωλέσθη ἡ ἀκμαία αὕτη πόλις, περὶ ἧς μετὰ τοῦ Πλινίου καὶ Στράβωνος τόσοι ἄλλοι ἱστορικοὶ καὶ ἀρχαιολόγοι ἡσχολήθησαν.

Ἄλλ' ἰδοὺ τὸ Ὅρος Σινᾶ καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἡ ἱστορικὴ τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης Μονή. Τὸ ἄφθιτον γόητρον, τὸ ὁποῖον προσδίδει καὶ τόσον ἄφθονον περιχέει εἰς τὰς ἐξηπλωμένας ὁροσειράς ἡ θριχμδευτικὴ ἐμφάνισις τοῦ φωτεινοῦ τῆς ἡμέρας δίσκου, ὅπισθεν ἀκριβῶς τῆς μεγάλης κορυφῆς τοῦ Σινᾶ, μὲ ῥίπτει εἰς τοὺς ἀτέρμονας καὶ εὐκλεεῖς Βυζαντινοὺς αἰῶνας τοῦ Ἰουστινιανοῦ ⁽¹⁾ καὶ Ἡρακλείου, τοῦ Νικηφό-

(1) Ἡ ἱστορικὴ Μονὴ τοῦ Σινᾶ ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ κατὰ τὸ ἔτος 540—550, ὅστις καὶ ἐπροίκισεν αὐτὴν ποικιλοτρόπως. Τοῦτον ἐμνήθησαν πολλοὶ τῶν εὐσεβῶν τοῦ Βυζαντίου αὐτοκρατόρων. Ἄλλ' ἡ ἐξοχωτέρως δυνάμει τῶν δωρεῶν καὶ τιμῶν ἐγένετο τῇ εὐαγείᾳ Μονῇ ὑπὸ τοῦ Προφήτου Μωάμεθ, ὅστις ἐδωρῆσατο αὐτῇ λίαν μεγαλοφρόνως ἔγγραφον Ἀχταμέ, «ἐσφραγισμένον τῇ σφραγίδι τῆς τιμῆς αὐτοῦ χειρὸς καὶ προσέταξε νὰ ἔχωσιν εὐνοίαν καὶ ἀσφάλειαν» ἡ Μονὴ καὶ οἱ Σιναιταὶ πατέρες. Οὕτως ἡ Μονὴ τοῦ Σινᾶ ἡδυ-

ρου Φωκᾶ καὶ Ἰωάννου Τσιμισκῆ καὶ ἀναπαύει τὸ αὐχμη-
ρὸν μέτωπόν μου ὑπὸ τὴν πυκνὴν σκιὰν τοῦ ἐθνικοῦ τείχους
τῆς ἱστορικῆς Μονῆς, τὸ ὁποῖον ἐνδοξον, ἀκμαῖον καὶ σι-
βαρὸν ἴσταται διὰ μέσου τόσων αἰώνων χαλεπῶν ἐπὶ τῆς
κορυφῆς τοῦ ἐμπνευσμένου Πατριάρχου Σινᾶ. "Ω! ποσάκις
δὲν ἐγονυπέτησα πρὸ τῆς μυστηριώδους καὶ ἐμπνεούσης
ἐκείνης ἀνατολῆς, ἥτις μὲ τόσῃν ποίησιν ἀγγέλλεται, εἰς
τὰς μυστηριωδῶς περικαλλεῖς ἐκείνας γραμμὰς τοῦ βωθοῦ
πλέον ἐκείνου βωμοῦ μὲ τὰ ἀόριστα χρώματα τῆς χαρυ-
γῆς, τὰ ὁποῖα μὲ τόσῃν μαγείαν συναντῶνται εἰς τὰς
βαθεῖας χαράδρας τοῦ ἀπεράντου βουνοῦ! Ἰδοὺ τὸ γλυκὺ
καὶ αἰθέριον γλυκοχάραγμα πρὸ τῆς θαυμασίας ταύτης προ-
βολῆς, ἐνῶ τὰ ἄστρα τὰ περιφεγγῇ ἔσπευδον λιπόθυμα καὶ
δειλὰ νὰ κρυφθῶσιν ὡς νύμφαι μυθολογικαί. Μόνον ὁ Αὐ-
γερινὸς τελευταῖος ἔπαιζε μὲ τὰς ἀκτῖνάς του ὡς ὀπτικὸς
τηλέγραφος εἰς τὰς δροσισμένας χαράδρας τοῦ βουνοῦ ἐν
μέσῳ τῆς χρυσοῦς περιβολῆς, τὴν ὁποίαν ὡς ὑσγίνοθαφῇ
πορφύραν δανεῖζει ἡ Ῥοδοδάκτυλος Ἥως εἰς τὰς τολύπας
τῶν νεφῶν, τὰ ὁποῖα πλανῶνται ἐν ἀθορύβῳ μυστικισμῶ
προσκομίζοντα τὴν δρόσον καὶ εὐλογίαν εἰς τὰς ὑπερῃφά-
νους καὶ διψαλέας κορυφάς.

νῆθ νὰ διανύσῃ βίον ἀσφαλῆ καὶ ἔμεινεν ἀνέπαφος καὶ ὠπλισμένη, μέχρι τῆς
σήμερον διὰ τῶν ὑψηλῶν δικαιωμάτων της. Διὰ τὸ ἱερὸν τοῦ τόπου ἡ Μονὴ τῆς
Ἁγίας Αἰκατερίνης θεωρεῖται δεύτερον τῶν Χριστιανῶν Ὁρθόδοξων προσκύημα.
Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐβδόμης, ἑκατονταετηρίδος ἐκεῖ ἐτελεύτησεν Ἰωάννης ὁ
συγγραφεὺς τῆς Κλίμακος. Περὶ τὰ τέλη δὲ τοῦ ἐνάτου αἰῶνος ἤκμασεν «ὁ νῖος
Μωϋσῆς καὶ κατὰ τὴν δεκάτην ὁ πολὺ, Συμεὼν. Εἰς τὰς παροχὰς ἐφάνησαν
μεγάλθυμοι καὶ ὄντως ἡγ. μονικοὶ οἱ Βοεβούδι καὶ ἡγεμόνες τῆς Βλαχομολδαβίας
ἀπὸ τῶν μέσων τῆς δεκάτης ἕκτης ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐφεξῆς. Ἐπίσης καὶ ὁ
ἀρχιεπίσκοπος Βοναπάρτης, ὁ κατόπιν κλεινὸς αὐτοκράτωρ Ναπολέον, ἐφάνη
ἐπίκουρος εἰς δυσχερεστάτην καὶ δυστυχεστάτην περίοδον, εἰς τοὺς θαυμαστοὺς
Σινάιτας πατέρας. Ἡ Μονὴ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης ἀπέχει τοῦ ἐπινείου αὐτῆς
Τόρ (Ραϊθῶ) περὶ τὰς δύο ἡμέρας διὰ καμήλου.

Τὸ βουνὸν ἐκεῖνο, τὸ τόσον ἐπιβλητικὸν καὶ μεγαλοπρεπές, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἐμπνεύσῃ τοὺς προρρήτας καὶ βασιλεῖς. Τίς δὲν θὰ ἠϋχετο νὰ τὸν ἐλκύσουν ἐκεῖ, παρὰ τὰ ἱερὰ κράσπεδα τοῦ Μωσαϊκοῦ βωμοῦ, αἱ ἐμπνευσμέναι τῆς Βίβλου γραμμαὶ καὶ ν' ἀνέλθῃ εἰς τοὺς ἀφελεῖς καὶ εὐκλεεῖς ἐκείνους Πατριαρχικοὺς χρόνους, νὰ περιβληθῇ τὴν θείαν ἀντίληψιν, νὰ ἐμπνευσθῇ νόμους, νὰ προσκομίσῃ πλάκας καὶ νὰ ζητήσῃ διὰ τοῦ θρησκευτικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ποιητικοῦ χαρακτῆρός των νὰ κανονίσῃ τὰς βαθυτέρας τῆς ψυχῆς ἀνάγκας, τὰς ὑποίας ἐχάραξαν οἱ ἁγῶνες τοῦ βίου ἐπὶ τοῦ πρωτογενοῦς τῆς ἀνθρωπότητος μετώπου; Ἄλλ' ὁπόσον, πράγματι, ὑψηλὴ καὶ ἰδεώδης ἡ θρησκευτικὴ ἐκείνη πρωτοπορεία τοῦ μεγάλου τῆς ἀπωτάτης ἀρχιότητος Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους καὶ ἡ μεγαλόφρων μεσολάβησις αὐτοῦ μεταξὺ τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ καὶ τῆς πλανωμένης ἀνθρωπότητος, ἐξαιρουμένου — καὶ δικαίως — ν' ἀντλή ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ περιπλανήσῃ του καὶ τῶν ἱστορικῶν πλακῶν τὴν καρτερίαν καὶ τὰ ἀνγκυλῶτα κοινωνικὰ διδάγματα!

Καὶ ὅμως ἰδοὺ ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων καὶ μνημείων τῆς ἰσχυρᾶς Βαβυλῶνος ἐπιραίνεται ἡ σοβαρὰ καὶ ἀποκαλυπτικὴ μορφή τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ Δέλιτς καταρρίπτουσα μετ' ἐπιστημονικῆς ἐπιμονῆς τὴν Μωσαϊκὴν παράδοσιν καὶ χαρακτηρίζουσα ὡς πλάνην φρικτὴν τὴν προσωπικὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀνακοίνωσιν τῆς Μωσαϊκῆς Δεκαδέλτου, ἥτις, λέγει, ἀποτυπωθεῖσιν ὅκτὼ ἑκατονταετηρίδας πρὸ τῶν Μωσαϊκῶν πλακῶν ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων τῆς Βαβυλῶνος, εἶνε ἔργον ἀνθρώπινον καὶ μάλιστα ὄχι καθ' ὅλα ἄψογον. «Τὸ χέρι σ' τὴν καρδίᾳ!» φωνάζει ἐκτὸς τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἕκαστος αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῷ, δὲν ἔχομεν ἀνάγκην ἄλλου τινός! Καὶ ἡ δὴλωσις αὕτη, ἡ ἀνακύπτουσα μετὰ θάνατον τόσων αἰώνων, ἔρχεται τόσον μοιραίως νὰ

παρασκευάσῃ δευτέραν αἰχμαλωσίαν Βαβυλῶνος ἡθικὴν καὶ ἐρησκευτικὴν, τῆς πρώτης πολλῶ χειρόνα, ἀπογυμνοῦσα τὴν σεπτὴν κορυφὴν τῆς ἀνεσπέρου νομιζομένης δόξης της καὶ ὑποβιδάζουσα τὸν μέγαν τοῦ Σινᾶ Πατριάρχην εἰς ἄστημον ἀντιγραφέα ξένης καὶ πεζῆς νομοθεσίας. Τάφος ἠνεωγμένος ὁ λάρυγξ σου, Βαβυλῶν, καὶ κραυγὴ κοράκων καὶ γλαυκῶν, πενθίμως ἐπὶ τῶν ψυχρῶν ἐρειπίων σου πλανωμένων, ἡ φωνὴ τῶν πλακῶν σου! Ἡ σοφὴ καὶ σοβαρὰ μορφή τοῦ μεγάλου Πατριάρχου θὰ πλανᾶται ἐπιβλητικὴ καὶ τὸ κύρος τῶν πλακῶν του θὰ ἴσταται πάντοτε ὀρθιον καὶ ἄθικτον.

Τραχεῖα, λιθώδης καὶ δυσπαράπλευστος εἶνε ἅπασα σχεδὸν ἡ παραλία τῆς Ἐρυθρᾶς, διότι αἱ σπηλαιώδεις ὑπώρειαι τῶν παραλίων τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς καταντικρὺ χώρης καθήκουσιν ἐντὸς τῆς θαλάσσης καθιστῶσαι καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν εἰσπλοῦν ἐντὸς τῶν κόλπων καὶ λιμένων ἐπικίνδυνον εἰς τοὺς ναυτιλλομένους. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται ἡ σὺν φρων πρόνοια καὶ εὐγενὴς μέριμνα, ἣτις ἐλήφθη παρὰ τῶν Κυβερνήσεων πρὸς τοποθέτησιν φάρων κατὰ διαφόρους μικρὰς ἀποστάσεις, ὅπως προλαμβάνωνται τὰ ναυάγια, τὰ ὅποια ἦσαν ἄλλοτε τόσον συχνὰ εἰς τὴν ὑφαλώδη καὶ μαινομένην Ἐρυθρὰν θάλασσαν. Ἡ ἀγρία μουσικὴ τοῦ πνέοντος βορρᾶ κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ τοῦ ἀπαισίου νότου κατὰ τὸ θέρος ἐντὸς στενῆς καὶ τεταραγμένης θαλάσσης δίδει μίαν φοδερὰν εἰκόνα τρικυμίας καὶ θυέλλης. Ἀφ' ἐτέρου, ὅταν δὲν φυσᾷ ἀήρ, ἐπικρατεῖ νηνεμία ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ ἐξαιρετος καὶ ἡ θάλασσα οὐ μόνον εἶνε ἡσυχος, ἀλλὰ καὶ διαυγέστατη. Οὐδεμία ἄλλως τε θάλασσα ἔχει τόσον ἀφθονον καὶ περιεργον πλοῦτον ἰχθύων ἀπειραρίθμων καὶ ποικιλο-

χρώμων, ὀστρέων, μαλακίων καὶ φυκῶν, τὰ ὅποια ἐκίνησαν τὸ ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον τῶν Εὐρώπαικῶν κυβερνήσεων, αἵτινες δι' εἰδικῶν ἀποστολῶν ἐκ σοφῶν φυσιοδιγῶν ἐμελέτησαν τὸν φυσικὸν πλοῦτον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Ἐπίσης ἰχθύες πάσης ἀποχρώσεως, ἀλλ' ἄνοστοι καὶ μὲ γεῦσιν στύφουσιν καὶ δάκνουσαν, ὡς ἐμπεριέχοντες πολλὰ φαρμακικὰ ἄλλατα, κογχύλια ἀπειράριθμα, θαῦμα ἰδέσθαι, παντὸς χρώματος καὶ σχήματος καὶ ἀσιακοὶ πελώριοι.

Τόσον εἶνε τὸ πλῆθος τῶν δένδρων καὶ ὀστράκων τῆς θαλάσσης ταύτης, ὥστε ἐντεῦθεν κατ' ἀνάγκασιν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων λαμβάνει τὸν χρωματισμὸν τῆς καὶ καλεῖται Ἐρυθρά. Ἀλλ' οὐδὲ τὸν βαθὺν τῆς ἀρχαιότητος γεωγράφον διέλαθε τοῦτο, ὅστις μᾶς παρέχει διπλῆν, ἐξ ἴσου πιθκνὴν καὶ δόκιμον, ἐξήγησιν τοῦ φαινομένου τούτου. «Ἐρυθρὰν γὰρ λέγειν τινὰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς χοιρᾶς τῆς ἐμφαινομένης κατ' ἀνάγκασιν, εἴτε ἀπὸ τοῦ ἡλίου κατὰ κορυφὴν ὄντος, εἴτε ἀπὸ τῶν ὀρέων ἐρυθραينوμένων ἐκ τῆς ἀποκαύσεως· ἀμφοτέρως γὰρ εἰκάζειν». ⁽¹⁾

Τὸ ἀκρωτήριον Ῥας-ελ-Μωχάμετ ⁽²⁾ εἶνε ἡ τελευταία πρὸς νότον γωνία τῆς Σιναϊτικῆς χερσονήσου, ἣτις ἀπὸ Σουεῒ μέχρις αὐτοῦ δύο μόνον ἀξιολόγους λιμένας ἔχει, τὸν τῆς ἐρήμου πόλεως Φορὰν καὶ τῆς Ῥαίθους. Ἀπὸ τοῦ Ῥας-ελ-Μωχάμετ ἄρχεται ἐνδότερον ὁ Ἀραβικὸς (Αἰλάνιτης) κόλπος ἢ τοῦ Ἰλκαμπαχ, εἰς τὸ βᾶθος τοῦ ὁποίου ἔκειτο ἡ ἐν τῇ Μωσαϊκῇ βίβλῳ μνημονευομένη πόλις Αἰλῶθ ⁽³⁾, ἡ κατόπιν Αἰλανα ⁽⁴⁾, σήμερον δὲ Ἀραβικὴ

(1) Στράβωνος Γεωγρ. 779.

(2) Ποσειδῖον ἀκρωτήριον παρὰ Στράβωνι, ὅστις κατὰ τὸν μυθὸν τοῦ Αἰλάνιτου κόλπου ὀνομάζει φοινικῶνα θαυμαστόν διὰ τὴν εὐκαρπλίαν, εὐδωρίαν, δροσερότητα καὶ τὸ εὐσκιον αὐτοῦ. (Γεωγραφ. 776, 18).

(3) Βίβλος, Βασιλέων Α' κεφ. Θ', 26.

(4) Στράβωνος Γεωγρ. 768, 4 καὶ 777.

πόλις Ἀκαμπαχ, ἔδρα Ὀθωμανικοῦ ὑποδιοικητοῦ. Φαίνεται, ὅτι εἰς ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν, ὅτε ἡ πρὸς τὰς Ἰνδίας ἀγούσα διήρχετο πλησίον τοῦ Αἰλανίτου κόλπου, ἡ πόλις αὕτη εἶχε μεγάλην καὶ ἱστορικὴν σημασίαν ὡς σταθμὸς ὑπὸ ἑποψίν παγκοσμίου ἐμπορίου. Ἐκεῖθεν ἄλλως τε τὰ πλοῖα τοῦ Σολομῶντος, ἐκ τοῦ νηυστάθμου, ὃν ἱδρυσε πλησίον τῆς Αἰλώθ, διέσπειρον μέχρι τῆς Αἰθιοπίας καὶ Ἰνδιῶν τὴν ἀπέραντον δόξαν τοῦ ὠραίου καὶ εὐτυχοῦς βασιλέως. Σήμερον ἡ ἄσημος Ἀκαμπαχ εἶνε σταθμὸς τῶν κατὰ ξηρὰν ἐκ Χετζάζης ἐπιστρεφόντων πτωχῶν Αἰγυπτίων καὶ Σύρων Μωαμεθανῶν προσκυνητῶν, οἵτινες πολ- λάκις κατὰ μικρὰς ὁμάδας ἢ μόνοι, κατόπιν ὁδοιπορίας ἐνὸς καὶ δύο μηνῶν, φθάνουσιν εἰς τὴν πενιχρὰν κώμην, ὅπως προμηθευθῶσι ποσότητά τινα τροφῆς καὶ πρὸ πάντων ὕδατος. Καὶ σήμερον ἡ Σιναιτικὴ παραλία τοῦ Αἰλανίτου παρὰ τὴν Ἀκαμπαχ τρέφει φοίνικας καὶ πρὸ πάντων εἰδος ἀγρίου φοίνικος, ὅστις παράγει καρπὸν ἐν εἶδει ἀμυγδάλου, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ ἰθαγενεῖς ἀποδίδουσιν λαματικὴν ιδιότητα καὶ πρὸ πάντων κατὰ τῆς ἐπηρείας τοῦ βασκανοῦ ὀφθαλμοῦ.

Ἄλλ' ἐνῷ σήμερον ἅπασα ἡ παραλία τῆς Σιναιτικῆς χερσονήσου ἀπὸ Σουεζ μέχρι Ἀκαμπαχ εἶνε σχεδὸν ἄδενδρος καὶ ἄσκιος, οὔτε λείψανα κἂν φυτικῆς ζωῆς σημειοῦσα διὰ τὸ ἄνυδρον καὶ ἀκατοίκητον αὐτῆς, τούναντίον—ὅπερ καὶ περιεργότατον—ἅπας ὁ Αἰλανίτης κόλπος ἐν τῷ βυθῷ αὐτοῦ εἶνε κατάφυτος ὑπὸ δένδρου τινὸς σκληροτάτου, τὸ ὁποῖον οἱ Ἀραβες, καθὼς νομίζω, ὀνομάζουσι Chora. Τοῦ περιέργου τούτου δένδρου τὴν δαψιλῇ ὑπαρξίν σημειοῖ καὶ ὁ Στράβων καθ' ὅλα τὰ παράλια τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. «Καθ' ὅλην δὲ τὴν Ἐρυθρᾶς παραλίαν κατὰ βυθοῦ φύεται δένδρα ὅμοια δάφνῃ καὶ ἐλαίᾳ, ταῖς μὲν ἀμπώτισιν ὅλα

ὕπερφανῇ γινόμενα, ταῖς δὲ πλημυρίσιν ἔσθ' ὅτε δλα καλυπτόμενα, καὶ ταῦτα τῆς ὑπερκειμένης γῆς ἀδένδρου οὕτης, ὥστε ἐπιτείνεσθαι τὸ παράδοξον». (1) Ὡστε καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἅπασι ἡ παρχλία τῆς Ἐρυθρᾶς ἦτο ἀδένδρος, ὃ δὲ βυθὸς τῆς θαλάσσης ἔτρεφε τὸ ἐνυδρον τοῦτο δένδρον, τὸ ὅμοιον δάφνῃ καὶ ἐλαίᾳ. Ἀπὸ Σουῆς μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ῥας-ἐλ-Μωχάμετ δὲν εὐρίσκεται σήμερον ἐν τῷ βυθῷ τὸ δένδρον τοῦτο. Ἐν τῷ Αἰλανίτῃ ὁμοίως κόλπῳ φέεται ἐνάλιον καὶ ἄρθονον καὶ ἐν κυρῷ ἀμπώτιδος οἱ Ἀραβες τοῦ Τόρ μὲ τὰ πλοιήριά των προσκομίζουσιν ἄρθονον ξυλείαν πρὸς καῦσιν τόσον διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Λοιμοκαθακτηρίου, ὅσον καὶ διὰ τοὺς κατοίκους τοῦ Τόρ. Προσδένουσι τὰ πλοιήριά των ἐν κυρῷ ἀμπώτιδος εἰς τὰ ἐξέχοντα τῆς θαλάσσης δένδρα καὶ ἄροῦ ξυλευθῶσιν ἐν μεγίστῃ ἡσυχίᾳ—διότι ὁ Αἰλανίτης κόλπος εἶνε ἡσυχώτερος λίμνης—ἐπιστρέφουσι μετὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας εἰς Τόρ. Τὸ ὕψος τοῦ δένδρου τούτου φθάνει 7-8 μέτρα. Τὸ ξύλον εἶνε σκληρότατον καὶ στερεώτατον, τὰ φύλλα ὁμοία ἀγρίας ἐλάιας, παράγει δὲ μικρὸν τινα καρπὸν βαλανοειδῆ, τὸν ὁποῖον τρώγουσιν αἱ κάμηλοι. Ὁ Αἰλανίτης κόλπος φημίζεται ἐπίσης διὰ τὰ διαυγέστατα αὐτοῦ ὕδατα καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἰχθύων, ὀστρέων, καὶ μαλακίων. Οἱ μοναχοὶ τοῦ Ὁρους Σινᾶ εἰς ὠρισμένην ἐποχὴν κατερχόμενοι ἐκεῖ ἀλιεύουσι τοὺς φημισμένους μεγάλους καὶ νοστιμωτάτους ἀστακοὺς, τῶν ὁποίων τὸ μὲν σῶμα τρώγουσι νωπὸν, τὰς δὲ οὐρὰς ξηραίνοντες εἰς τὸν ἀέρα διατηροῦσιν ὡς ἀλίπαστα διὰ τὸν χειμῶνα.

(1) Στραβ. Γεωγραφ. 766,6.

Γ'.

Τοιαύτη ἐν σκιαγραφίᾳ ἡ Σιναϊτικὴ χερσόνησος· ὁρεινὴ καὶ πετρώδης καθ' ὅλοκληρίαν, πλὴν τῆς ἀμμώδους πεδιάδος 'Ραῖθοῦς, ἣτις κατέχει τὸ ΝΔ. ἀπέραντον τμήμα αὐτῆς καὶ ἐν τῇ ὑποίᾳ κεῖται τὸ Λοιμοκαθαρτήριον Τόρ. Ἀφορίζεται δὲ ἡ πεδιάς τῆς 'Ραῖθοῦς πρὸς Β. ὑπὸ τῆς χαμηλῆς ὁροσειρᾶς Αἰλείμ, ἐνθα αἱ Δώδεκα Πηγαι τοῦ 'Ισραὴλ καὶ τὰ Ἑβδομήκοντα στελέχη τῶν φοινίκων, εἴτα βορειοανατολικῶς ἄρχονται αἱ χαμηλαὶ καὶ κατατετμημέναι ὁροσεираὶ τῆς Βιβλικῆς Ἀρράν (Hebran) μέχρι τῆς πρὸς ἀνατολὰς ὑψηλῆς σειρᾶς τῶν ὀρέων Oum-Shomer, ἣτις φθάνουσα πρὸς τὸ ὕψος τὴν κορυφὴν τῆς Ἀγίας Αἰκατερίνης καί, ὅταν βρέξῃ εἰς τὸ Σινᾶ, χιονοσκεπὴς πολλάκις τὸν χειμῶνα, ἀπέχει τῆς παρχίας ἕξ ἕως ἐπτὰ ὥρας ἐγκαταλείπουσα οὕτω πρὸς δυσμὰς μέχρι τῆς θαλάσσης τὴν ἀπέραντον ἀμμώδη πεδιάδα τῆς 'Ραῖθοῦς. Τοιουτοτρόπως ἡ μεγάλη, ἀνδρὸς, καυματηρά, ἄσκιος, ἄδενδρος καὶ ἀμμώδης πεδιάς τῆς 'Ραῖθοῦς ἡ Τόρ περικλείεται μεταξὺ Αἰλείμ, Ἀρράν, Oum-Shomer, 'Ρας-ελ-Μωχάμετ, Αἰλάνιτου κόλπου καὶ Ἐρυθρᾶς.

Θερμὴ, θερμοτάτη ἡ 'Ραῖθὼ ἐν καιρῷ θέρους μὲ θερμοκρασίαν πολλάκις ἄνω τῶν 40°, ὑγροτάτη ἐν χειμῶνος ὥρα μὲ ὑγρασίαν ἄνω τῶν 90°, μὲ συντομώτατον ἔαρ καὶ ἀνεπαίσθητον φθινόπωρον, θὰ ᾔτο ἀκατοίκητος καὶ θὰ εἶχε κλίμα ἀνυπόφορον, ἐὰν τὸ θέρος οἱ ἐτήσιαι δὲν ἐμετρίαζον περιοδικῶς τὴν καίουσαν ἐπιφάνειαν ὑποβιδάζοντες οὕτω τὸν ἀφόρητον καύσωνα καὶ ἀποδίδοντες ὅπως δῆποτε εὐαερον κλίμα. Κατὰ τὴν συντομωτάτην ἀνοιξιν ἐπικρατεῖ γλυκύτατον κλίμα καὶ ποικίλλει ὀλίγον ὁ βίος ἐν καιρῷ τῆς ἀποδημίας τῶν τρυγόνων, μελισσοφάγων καὶ συκοφάγων,

τὰ ὁποῖα, ἐπικυροῦντα τὴν ἀνοιξιν τῶν εὐκράτων χωρῶν, σπεύδουσι ν' ἀναχωρήσωσι διὰ τῆς 'Ραίθοῦς ἐκεῖ, ἀροῦ προηγούμενως ἀφήσωσι λιποστάρχους τινὰς συντρόφους των εἰς τὰς χεῖρας τῶν ὀλίγων κυνηγῶν.

Ἡ ἐμφάνισις ἐνὸς μεγάλου χαμσίν (¹) εἰς τὴν 'Ραίθῳ, ὥς καὶ ἐν πάσῃ ἐρήμῳ, σημειοῦται ὥς μέγα κακὸν οὐ μόνον διὰ τοὺς ξένους, ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς ἰθαγενεῖς ἀκόμῃ. Ἐρχόμενα τὰ χαμσίνια ἀπὸ νότου, ἐκ τῶν διακεκαυμένων χωρῶν, ἐγείρουσι μεθ' ὁρμῆς τὴν λεπτὴν ἀμμον καὶ καθιστῶσι τὴν ἀτμόσφαιραν πνιγηράν, καυστικὴν καὶ ἀφόρητον. Τοῦ καυστικοῦ νότου καὶ τῆς ἀμμου προηγεῖται μία πνιγηρὰ καὶ ἀσφυκτικὴ ἡσυχία καὶ καύσων ἀπελπιστικός. Τὰ δένδρα μαραίνονται καὶ κλίνουσι νωχελῶς καὶ σχεδὸν νεκρά τὰ φύλλα, τὰ ὀλίγα πτηνὰ φυγαδεύονται καὶ οἱ ἄνθρωποι περὶτρομοὶ καὶ πνευστιῶντες ζητοῦσι καταφύγιον ὑπὸ τὰς οἰκίας ἢ καλύβας. Ἀλλοίμονον εἰς τοὺς δυστυχεῖς ὁδοιπόρους. Εὐτυχῶς ἢ κατὰστασις αὕτη δὲν διαρκεῖ ἐπὶ πολὺ καὶ σπανίως χρονολογοῦνται χαμσίνια καὶ θύελλαι διαρκέσαι ἐπὶ ἡμέρας. Εἶνε ἄλλως ἀσφαλὲς προοίμιον ἐνὸς δροσιτικοῦ ἀέρος, ὅστις συνήθως ἐξέρχεται ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς, διὰ τὰ ζωογονήσῃ τὴν καταπονθηθεῖσαν φύσιν.

Ἀλλὰ καὶ τοῦ φοβεροῦ ἀνέμου Σαμὸν προηγεῖται σιγηλοτάτη νηνεμία καὶ πνιγηρότατος καύσων. Ἐκ τοῦ καιομένου ἐδάφους ἐκπηγάζει πνῆγος καὶ καύσων, ἔπεται δὲ μία ὑπόξανθος καὶ ἐκτυρλωτικὴ ὁμίχλη ἐκ λεπτοτάτης ἀμμου, ἥτις θολώνει καὶ κατακαίει τὰ πάντα.

(¹) Ἡ ἀραβικὴ λέξις χαμσίν, παραγομένη ἐκ τοῦ χάμσα (πέντε), σημαίνει κυρίως πεντήκοντα, σημαίνει ὅμως καὶ τὸν νότιον ἄνεμον Ἀῖψι, ὅστις ἐρχόμενος ἐκ νότου, ἐκ τῶν ἀμμωδῶν καὶ διακεκαυμένων μερῶν, εἶνε καυστικώτατος καὶ πνιγηρότατος. Λέγεται δὲ χαμσίν, διότι κατ' ἔτος ἐν ὠρσμένη χρονικῇ περιόδῳ πνέουσι πενήκοντα μικρὰ καὶ μεγάλα χαμσίνια.

Ἐγκατεστημένον λοιπόν τὸ Λοιμοκαθαρτήριον Τὸρ ἐκεῖ ὑρίσταιται τὰς θερμὰς ἀναπάλσεις, κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους, ἐνὸς καυστικοῦ ἐδάφους καὶ ἀτμοσφαίρας ἀσφυκτικῆς ἐπὶ ἀπεράντου ἀμμώδους ἐκτάσεως, ἐνθα τὸ θαῦμα τῆς φλεγομένης καὶ μὴ καιομένης βάτου ἐπαναλαμβάνεται στερεοτύπως περίξ τῶν ὀλιγίστων θάμνων καὶ χαμηλῶν φοινικοδένδρων. Οὐδεμία ἀφύπνισις τῆς νωχελοῦς φύσεως, ὅπως αὕτη ὀμιλήσῃ, ὅπως ἐκφρασθῇ τὴν μαγικὴν γλῶσσάν της. Οὐδεμία ἐκφρασις ζωῆς διὰ χρώματος, χλόης καὶ ἀρωμάτων, τὰ ὅποια τόσον ζηλοτύπως ἐπεδικάσθησαν εἰς τοὺς κατοίκους τῆς εὐδαίμονος καὶ λωτοφάγου Ἀραβίας. ὡς περιζήτητα ἐφάδια ἡδυπαθοῦς καὶ λυσιζώνου ζωῆς καὶ ὡς ἄριστον ἄρτυμα τῶν ἐξαισιῶν καὶ διεγερτικῶν διηγήσεων των. Ἡ ἀνέφικτος καὶ μειδιῶσα αἰθρία τῶν εὐκράτων χωρῶν λείπει ὀλοτελῶς, ἐνῷ ἀφ' ἐτέτερου εἶνε καταφανῆς ἡ ἐκδήλωσις ζωῆς χαύνου καὶ ἐρήμου. Οὐτε ἐν πτηνὸν διασχίζει τὸν πάντοτε αἶθριον καὶ μονότονον οὐρανόν, ὅπως διὰ τῆς πτήσεώς του δανεῖσῃ ὀλίγην χάριν, ὀλίγην ποίησιν.

Βροχὴ εἶνε φαινόμενον σπανιώτατον εἰς τὴν ἀμμώδη Ῥαιθῶ, ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως δένδρων. Καὶ ἐν τῇ Αἰγύπτῳ αἱ βροχαὶ ἦσαν ἄλλοτε ἀραιόταται, πλὴν ἕνεκα τῆς ὀσημέραι αὐξανομένης δενδροφυτείας καὶ τῶν γενομένων ὑδραυλικῶν ἔργων, αἱ βροχαὶ εἰς ὠρισμένην ἐποχὴν τοῦ φθινοπώρου καὶ χειμῶνος εἶνε τακτικαὶ καὶ ῥαγδαιόταται. Ἐν τῇ ὀρεινῇ Σιναιτικῇ χώρᾳ πίπτουσι καθ' ἕκαστον ἔτος ἡ κατὰ διετίαν ὀλίγαι μὲν, πλὴν ῥαγδαιόταται βροχαὶ ἐξαπολύουσαι ὀρμητικωτάτους χειμάρρους. Ἐν τῇ Ῥαιθῷ ὁμως παρέρχονται πολλάκις ὀλόκληρα ἔτη χωρὶς νὰ πέσῃ βροχή, ἐνίστε δὲ μόνον ψεκάδες τινὲς ὕδατος πίπτουσιν ἀπορροφῶμεναι ἀμέσως ὑπὸ τῆς διψαλέας ἐπιφανείας.

Δ'.

Ἀπέραντος εἶνε ἡ ἔκτασις, τὴν ὁποῖαν περιλαμβάνει τὸ Λοιμοκαθαρτήριον Τόρ, καὶ ἐπιμελῶς περιωρισμένη ἐν σιδηρῷ δικτύῳ χάριν τοῦ ἵπομονωτικοῦ σκοποῦ, διὰ τὸν ὁποῖον λειτουργεῖ. Ἀμέσως παρὰ τὴν ἀποδόθραν ὑπάρχουσι τρία πελώρια ἀπολυμαντήρια, εἴτα τὰ καταστήματα τοῦ Μονοπωλείου, αἱ ἀποθῆκαι, τὸ διευθυντήριον μετὰ γραφείων καὶ τινων παρχρημάτων πρὸς χρῆσιν τῶν ὑπαλλήλων, ὀλίγον δὲ πλησίον, ἐν καταρύτῳ λοφίσκῳ, ἡ χαριτωμένη καὶ νεόδητος κατοικία τοῦ διευθυντοῦ, τὰ γραφεῖα τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Αἰγυπτιακῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν λοιπῶν ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἑσωτερικῶν, ἡ οἰκία τοῦ Λιμενάρχου, ἐν μικρὸν ξενοδοχεῖον καὶ περιτέρω τὸ τηλεγραφεῖον καὶ ταχυδρομεῖον. Εἰς ταῦτα προσετέθη καὶ νεώσοικος διὰ τὰς λέμβους τοῦ λοιμοκαθαρηρίου.

Ἐλθετε, νὰ ἐπισκεφθῶμεν κατὰ πρῶτον τὰ ἀπολυμαντήρια.

Πλησίον τῆς παραλίας, πρὸς ταχεῖαν ἀποβίβασιν τῶν προσκυνητῶν διὰ λέμβων καὶ φορτηγίδων, εὐρίσκονται τρεῖς νεόκτιστοι κολοσσοί, τρία πελώρια καὶ τελειότατα ἀπολυμαντήρια, ὧν ἕκαστον διαιρεῖται εἰς δύο διακεκριμένα τμήματα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Ἐκαστον τμήμα περιλαμβάνει πλείστους καθαρούς, εὐρυχώρους καὶ ἀναπαυτικούς λουτήρας μετὰ κρουνῶν θερμοῦ καὶ ψυχροῦ ὕδατος. Εἰδικοί ὑπάλληλοι ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἱατροῦ φροντίζουσιν ἐν πρώτοις περὶ τῆς ἀπολυμάνσεως τῶν προσκυνητῶν καὶ κατόπιν τῆς ἀπολυμάνσεως τῶν παλαιῶν, ἀκαθάρτων ἐνδυμάτων καὶ ἀποσκευῶν ἐν εἰδικοῖς κλιθάνοις καὶ μὲ ἀνάλογον θερμοκρασίαν, ἐνῷ συμῶνως πρὸς τὸν εἰδικὸν κανονισμόν τὰ δέρματα, τὰ γουναρικά, τὰ μεταξωτά, τὰ πτερὰ καὶ ὅσα

έν γένει ἤθελον κριθῇ ὥς μὴ ἀντέχοντα εἰς τὴν ὑψηλὴν θερμοκρασίαν τοῦ ἀπολυμαντικοῦ κλιβάνου ἀπολυμαίνονται ἰδιαίτερώς διὰ καταλλήλου ἀντισηπτικῆς διαλύσεως. Οἱ προσκυνηταὶ ἐξερχόμενοι τοῦ λουτροῦ καὶ καταγραφόμενοι ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ τοῦ τμήματος, εἰς ὃ ἀνήκουσι, παραλαμβάνουν τὰ ἐνδύματά των καὶ ἀναχωροῦσι διὰ τὸ τμήμα των, ἐνῶ αἱ ἀποσκευαὶ των μετακομίζονται δι' ἀμαξῶν σιδηροδρομικῶν μέχρι τῆς θύρας τοῦ τμήματός των. Τὰ ἀπολυμαντήρια, προσδίδοντα εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον ὄψιν Βελγικοῦ προχστείου, εἶνε οὕτως εἰπεῖν τὸ ἐπιστημονικόν φρούριον, ἐντὸς τοῦ ὅπου ὀφείλει νὰ εἰσαχθῇ καὶ ἐκπνεύση ὁ μικροσκοπικὸς καὶ ἐπικίνδυνος ἐχθρὸς. Εἶνε ἡ ἐπιστημονικὴ κολυμβήθρα τοῦ Σιλῳάμ τρεῖς στοὰς ἔχουσα.

Τὰ τμήματα εἶνε ἀκριβῶς εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν περιβεβλημένα ὑπὸ δικτύου καὶ κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων δι' ἄλλων διακένων τμημάτων καὶ ἀκατοικήτων, ὅπως αὐστηρῶς προλαμβάνηται πᾶσα ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν προσκυνητῶν δύο γειτόνων τμημάτων. Οἱ προσκυνηταὶ εἰσέρχονται καὶ ἡ θύρα κλείεται διὰ κλειθροῦ, ὅπερ ἔχει ὁ ἱατρὸς τοῦ τμήματος, ὅστις παραμένει πάντοτε ἐκεῖ καὶ φέρει ὅλην τὴν εὐθύνην τοῦ τμήματος συνεννοούμενος τηλεφωνικῶς μετὰ τοῦ διευθυντοῦ διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν. Ἐκαστον τμήμα ἔχει δύο σκηνάς διὰ τὸν ἱατρόν καὶ μίαν διὰ τοὺς λοιποὺς ὑπαλλήλους. Οἱ προσκυνηταὶ καταυλίζονται κατὰ οἰκογενείας εἰς καινουργεῖς καὶ εὐρυχώρους σκηνάς. Ἐν ἐκάστῳ τμήματι ὑπάρχει παντοπωλεῖον μετὰ καφενεῖου καὶ ἐστιατορίου διὰ τοὺς προσκυνητάς. Οἱ προσκυνηταὶ ὀφείλουσι νὰ διέλθωσι τὰς ὠρισμένας ἡμέρας τῆς καθάρσεως ἐν τῷ τμήματι, καθ' ἃς ὁ τεταγμένος αὐτοῖς ἱατρὸς ἐπιθεωρεῖ αὐτοὺς ἐπιμελῶς δις τῆς ἡμέρας, πρῶτὶ καὶ ἐσπέρας, παραπέμπων τοὺς ἀσθενεῖς δι' εἰδικῆς ἀμάξης πρὸς νοσηλεῖαν ἐν τοῖς

νοσοκομείοις. Τὰς γυναῖκας ἐπιθεωρεῖ ἐπίσης δις τῆς ἡμέρας θήλεια ἰατροί. Δύο βρύσεις ἐν εἶδει μικρῶν δεξαμενῶν, με πολλοὺς κρουνοὺς δίδουσιν εἰς ἕκαστον τμήμα ἄρθρον ὕδωρ εἰς τοὺς προσκυνητάς· δὲν πρέπει δὲ νὰ λησμονῶμεν ὅτι ἐν τῇ ἐρήμῳ πρὸ πάντων τὸ ὕδωρ εἶνε ἄριστον, κατὰ τὸν ποιητὴν.

Εἰς πολλὰ τμήματα ἀντὶ σκηνῶν ὑπάρχουσιν νῦν ὠραῖα λιθόκτιστα διαμερίσματα χάριν τῶν προσκυνητῶν, πρόκειται δὲ νὰ οἰκοδομηθῶσι καὶ ἄλλα καὶ ἀντικτασισήσωσι τὰς σκηνάς, ὅπως μὴ ὑφίστανται οὗτοι τὴν ἐπήρειαν τοῦ μικροῦ ψυχῶς καὶ πρὸ πάντων τῆς ὑγρασίας ἐν καιρῷ τοῦ χειμερινοῦ προσκυνήματος. Τὴν οἰκοδόμησιν τούτων εἶχεν ἀναλάβῃ ἡ εὐτυχῆς Γαλλικὴ ἐταιρεία Charveau et Guétin μεταχειριζομένη πρὸς τοῦτο ἐργάτας ἐκ τῆς Ἄνω Αἰγύπτου, τοὺς διαδοήτους διὰ τὴν ἐργατικότητα καὶ τὰ ἀγρία ἐνστικτὰ των Σαῖτηνούς. Αἱ πέτραι διὰ τὰ οἰκοδομήματα μετακομίζονται διὰ φορτηγίδων ἐκ τῆς καταντικρὺ παραλίας τῆς Ζετίας, ἣτις κεῖται παρὰ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν ἀποικίαν Ἀρσινόην ⁽¹⁾.

Οἱ προσκυνῆται ἀπολαύουσιν ἐν τῷ λοιμοκαθαρητικῷ ὅλῳ τῶν εὐκολιῶν καὶ θελγῆτρων τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ θρησκευτικοῦ αὐτῶν βίου. Ἀφικνούμενοι ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατ' ἐθνικότητα καὶ κτταυλιζόμενοι κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν ἀποτελοῦσι θελκτικώτατον ἐθνολογικὸν σύμπλεγμα μετὰ τὰς ἰδιαιτέρας στολάς των, αἵτινες εἶνε γραφικώταται καὶ μετὰ τὰς συνθηλαίας των, ψάλλοντες, χορεύοντες, ροφούντες μακαρίως τὸν ἀπαράλιτον «ναργκιλὲ» ἢ προσευχόμενοι εὐλαδῶς ἐπὶ τῶν πολυτελῶν ταπήτων αὐτῶν. Τοῦρκοι, Ἀλβανοί, Βόσνιοι, Πέρσαι, Κοῦρδοι, Τάταροι, Κιρ-

(1) Στραβ. Γεωγρ. 769,5 καὶ 773,14.

κάσιοι, Κοζάκοι, Βουχαρνοί, Ἀθγανοί, Κινέζοι, Ἰνδοί, Ἀραβες, Σῦροι, Αἰγύπτιοι, Βεγγάζιοι, Τυνήσιοι, Ἀλγερίνοι, Μαροκηνοί, Σουδανοί, Ζανζηβαρηνοί, Σαχαρηνοί, Λαγώς, Κάλο καὶ Βουρνῶ τῆς Γουϊνέας—οἵτινες ἐπὶ δύο πολλάκις ἔτη ὁδοιποροῦσι διὰ νὰ φθάσωσιν εἰς τοὺς τόπους τοῦ προσκυνήματος—προσέρχονται ἐκεῖ καὶ σπεύδουσι προθυμότατοι εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους τρανοῦντες οὕτω τὴν μεγάλην καὶ ἰσχυρὰν δύναμιν τοῦ Ἰσλάμ καὶ τὴν θρησκευτικὴν εὐρωστίαν αὐτοῦ καὶ κινοῦντες τὸν θαυμασμόν ὅλων διὰ τὴν εὐλάβειάν των, ὅπως συμμορφωθῶσι πρὸς τὰ παραγγέλματα τῆς πίστεώς των καὶ ὑποβληθῶσιν εἰς ἀνεκδιγητοὺς ταλαιπωρίας καὶ ἀπιστεύτους δυσχερείας ἐνὸς δυσκολωτάτου προσκυνήματος εἰς χώρας διακεκαυμένας, εἰς ἐκτάσεις ἀνύδρους τῆς Ἀραβίας καὶ ὑπὸ τὴν θανατηφόρον ἐπήρειαν τόσων ἀπαισιῶν ἐπιδημιῶν. Ἄφ' ἐτέρου προθυμότατα συμμορφοῦνται πρὸς τὰς καθάρσεις, καὶ ἂν αὗται παραταθῶσιν ἐπὶ μακρόν, τοῦτο μὲν ἐκ θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, πείθεσθαι ἀγογγύστως τοῖς ἡγουμένοις καὶ ὑπέκκειν, τοῦτο δὲ ὡς ἐκ τῶν ἀναπαύσεων καὶ εὐκολιῶν, τὰς ὁποίας εὐρίσκουσιν ἐν τῷ λοιμοκαθαρτηρίῳ Τόρ, τὸ ὁποῖον ἐν καιρῷ προσκυνήματος μὲ τὴν ἀφθονίαν τῶν καταλύκων σκηνῶν, τὴν παρουσίαν τῆς ἐπιτηρεύσεως τὴν τάξιν καὶ ἀσφάλειαν μικρᾶς ἐξ Αἰγυπτίων στρατιωτικῆς δυνάμεως καὶ τὸ πλῆθος τῶν προσκυνητῶν παρουσιάζει ἀληθῆ εἰκόνα στρατοπέδου. Ἄλλ' ὁποία πράγματι χάρις, ὁποία ἄρρητος καὶ μεγαλοπρεπὴς εἰκὼν θρησκευτικοῦ βίου! «Οὐλεμάδες» κηρύττοντες καὶ ἐξηγοῦντες τὰ σχετικὰ τοῦ Κορανίου ἐδάφια καὶ μυοῦντες τοὺς πιστοὺς καὶ εὐλαβεῖς εἰς τὴν ἐμπνευσμένην τοῦ Προφήτου Βίβλον· ὅμιλοι εὐσεβῶν καθήμενοι ὀκλαδὸν ἢ γονυπετῶς ἀναγινώσκοντες καὶ προσευχόμενοι ἐν μεγάλῳ μυστικισμῷ· «χανενδέδες» ἄδον-

τες τὰ παθητικώτατα ἄσματα τῆς τουρκικῆς μουσικῆς. Πέρσαι ἐορτάζοντες τὴν ἰδιαιτέραν αὐτῶν ἐορτὴν λαμπαδηφορῶντες καὶ κτυπῶντες τὰ γυμνὰ στήθη των· Αἰγύπτιοι χορεύοντες μὲ πάθος τὸν θρησκευτικὸν χορὸν ζικρ· ἐνῷ συγχρόνως πρὸς τὸ ἑσπέρας ἢ τὴν νύκτα ἀκούεται — ὡς ἀφορμὴ θρησκευτικῆς λατρείας καὶ προσευχῆς — διάτορος ἡ φωνὴ τοῦ μουσουλμάνου μουεζίν, ἀνακαλοῦντος διὰ τῶν ἐμπνευσμένων καὶ παλλομένων τόνων τῆς φωνῆς του τὰς ὑψηλὰς πρὸς τὸ θεῖον ὑποχρεώσεις τῶν πιστῶν, οἵτινες συνείθισαν νὰ εὐρίσκωσι τόσον φίλτρον εἰς τὰς διατάξεις μιᾶς θρησκευτικῆς πρὸς αὐτὸ μεσολαδήσεως.

Ὁμολογουμένως τὸ λοιμοκαθαρτήριον Τόρ παρουσιάζει ὅλως ἐξαιρετικὰς συνθήκας καὶ ἰδιάζον προνόμιον ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς του θέσεως, τῆς ἀκριβοῦς διοργανώσεως καὶ λειτουργίας του καὶ δικαίως κατατάσσεται μεταξὺ τῶν πρώτων λοιμοκαθαρτηρίων τοῦ κόσμου. Λιμὴν βιθύτατος καὶ ἀσφαλῆς, ἂν καὶ ὀλίγον ἐκτεθειμένος εἰς τὴν μανίαν τῶν ἀγρίων κυμάτων, καὶ εὐρύχωρος, περιλαμβάνει μέγαν ἀριθμὸν ἀτμοπλοίων καὶ παρουσιάζει θέαμα μεγαλοπρεπέστατον στόλου ἀγκυροβολοῦντος καὶ πανηγυρίζοντος δι' ἐπίσημον ἐορτὴν. Ἐκτασις εὐρυτάτη καὶ τμήματα δυνάμενα νὰ φιλοξενήσωσι συγχρόνως εἴκοσι-τριάκοντα χιλιάδας προσκυνητῶν. Τροφὰι ἀφθονοὶ καὶ καθαροί, ὕδωρ ἐπίσης ἀφθονον. Νοσοκομεῖα ἀπέραντα, εὐάερα καὶ μὲ ἐξαιρετικὴν ὑπηρεσίαν. Σιδηρόδρομος, τηλεγραφεῖον, τηλεφῶνα καὶ ἡλεκτρικὸν φῶς. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις διεύθυνσις δεικνύουσα ἀγρυπνον ἐνδιαφέρον καὶ εἰς τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας τῆς ὑπηρεσίας, σιτταρχὰ καὶ δοκιμωτάτῃ καθιστᾷ τὸ λοιμοκαθαρτήριον τελειότατον καὶ παρέχει αὐτῷ δικαίωματα ἀναμνησθήτητα ἐπὶ τῆς ἐκτιμήσεως τῶν εἰδικῶς πεφωτισμένων καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν προσκυνητῶν, οἵτινες

ἀναχωροῦσιν ἐκεῖθεν πάντοτε κατενθουσιασμένοι ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ εὐχαρίστου καὶ ἀναπαυτικῆς διαμονῆς.

Ἡ ἐπιστράφη τῶν προσκυνητῶν εἰς τὸ λοιμοκαθαρτήριον Τόρ γίνεται μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας ἀπὸ τῆς μεγάλης ἐορτῆς τοῦ Κουρδάν Βαϊράμ. Ἐπιστρέφοντες ἐκ Μένκας φθάνουσιν εἰς Δζέδδαν καὶ ἐκεῖθεν ἐπιβιβαζόμενοι ἀτμοπλοίων ἔρχονται εἰς Τόρ μετὰ τρεῖς-τέσσαρας ἡμέρας. Ἐκ Δζέδδας ἀρκιοῦνται τὰ $2\frac{1}{3}$ περίπου τῶν προσκυνητῶν, οἱ δὲ λοιποὶ κατέρχονται τελευταῖοι ἐκ Μεδίνης εἰς τὸ ἐπίνειον αὐτῆς Γιάμβω, ἥτις εἶνε ἡ Ἰαμβία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ὅσοι τῶν προσκυνητῶν ἀργοπορήσωσιν, φθάνουσι δι' ἐνδὸς ἢ δύο ἀτμοπλοίων μετὰ τὴν λῆξιν τὴν ἐπίσημον τοῦ προσκυνηματος καὶ τελοῦσι τὰς καθάρσεις συνήθως εἰς τὸ μικρὸν λοιμοκαθαρτήριον τῶν Πηγῶν τοῦ Μωϋσέως ἀπέναντι τοῦ Σουέζ.

Ἡ ἀριξίς τοῦ Μάχμαλ, δηλαδή τοῦ Ἱεροῦ Τάπητος τῆς Αἰγύπτου, σημαίνει ἐπίσης τὴν λῆξιν τοῦ προσκυνηματος. Τὸ Μάχμαλ ὑποδέχονται μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ τιμῆς μεγάλης οὐ μόνον οἱ Μουσουλμάνοι καὶ οἱ Ἰθαγενεῖς, ἀλλὰ καὶ ὅλοι οἱ ἐν τῷ λοιμοκαθαρτηρίῳ εὐρισκόμενοι. Αὐτοὶ μὲν ἰδίως διὰ λόγους θρησκευτικούς καὶ διότι λαμβάνουσι δῶρα — τὰ ὅποια ὡς προσερχόμενα ἐκ τῶν Ἀγίων Τόπων τοῦ Ἰσλάμ καὶ ἐξυγιασμένα δέχονται μετ' εὐλαβείας καὶ διατηροῦσιν ὡς ἐνθύμια καὶ φυλακτήρια — οἱ δὲ λοιποὶ δι' ἀναψυχὴν καὶ τέρψιν, διότι τὸ Μάχμαλ συνοδεύεται ὑπὸ μουικῆς στρατιωτικῆς καὶ ἰδιωτικῆς, αἵτινες σχεδὸν ἀδιαλείπτως καὶ διαδοχικῶς παινίζουσι διάφορα τεμάχια Ἀραβικῆς, Τουρκικῆς καὶ Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, ἐνῶ οἱ διάφοροι γελωτοποιοὶ φαιδρύνουσι τοὺς ἀκολούθους τοῦ Ἱεροῦ Τάπητος διὰ τῶν χορῶν καὶ κωμικῶν παραστάσεων καὶ μιμήσεών των. Πράγματι ἡ παρουσία τοῦ Μάχμαλ δίδει

πανηγυρικὴν δψιν καὶ φυσιογνωμίαν εἰς τὴν ἔρημον Παῖδ', διότι γίνεται ἀφορμὴ ἐπισήμων καὶ πολυτελῶν γευμάτων καὶ διασκεδάσεων. Ὅσοι ποτὲ ἀπηύδησαν ἐν τῇ σιγῇ καὶ μονοτονίᾳ τῆς ἐρήμου καὶ εὐρέθησαν συντετριμμένοι ἐν τῇ πεζῇ βιοπάλῃ τῆς ζωῆς, μόνον ἐκεῖνοι δύνανται νὰ ἐκτιμῇσωσι τὸ εὐάρεστον αἶσθημα μιᾶς τοιχύτης τερπνῆς ἐκπλήξεως, τὸ ὁποῖον ἀπορρέει μὲ τόσον ἐπαγωγὸν χάριν ἀπὸ τὰς μούσας καὶ τὰ συμπόσια, τὰ ὁποῖα εἶνε ἱκανὰ νὰ ἐνδυναμώσουν τὰ ξευτισμένα νεῦρα καὶ ἐμφυχώσωσι μορρὰς νυσταλέας καὶ ἀποχυνωθείσας ἐκ τῆς ὑγρασίας καὶ τῆς ἀφορήτου θερμότητος.

Πέραν τῶν τμημάτων ἐν ἰδιαιτέρᾳ ὁλῳς ζώνῃ εὐρίσκονται τὰ νοσοκομεῖα. Πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτῶν ὑπάρχει μικρὸν ἀπολυμαντήριον, ἐνθα ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν λατροῦ καταγραφόμενοι οἱ ἄρρωστοι ἀπολυμαίνονται ἢ ἀπλῶς καθαρίζονται, πρὶν εἰσέλθωσιν εἰς τὰ νοσοκομεῖα. Ἐν τῷ ἀπολυμαντηρίῳ τούτῳ γίνεται ὑπὸ τοῦ τεταγμένου λατροῦ πρόχειρος διάγνωσις καὶ ἀποστέλλονται οἱ ἄρρωστοι εἰς τὸ οἰκειὸν νόσοκομεῖον πρὸς νοσηλείαν. Πλησίον τῶν νοσοκομείων εὐρίσκεται τὸ φαρμακεῖον, πλουσιώτατον εἰς φάρμακα καὶ κάλλιστα κατηρτισμένον.

Ἐν τῶν νοσοκομείων εἶνε προωρισμένον διὰ τὰ κοινὰ νοσήματα, τὸ δεύτερον διὰ τὰ γαστροεντερικά, τὸ δὲ τρίτον, κεχωρισμένον εἰς δύο, χρησιμεύει ὡς τμήμα γυναικολογικὸν καὶ χειρουργικὸν μετὰ πλουσιωτάτης συλλογῆς χειρουργικῶν ἐργαλείων καὶ ἀποστειρωτικῶν κλιθάνων καὶ μηχανημάτων. Ἐπίσης ἐκτίσθη πλησίον τούτων καὶ τέταρτον μεγαλοπρεπέστατον καὶ διώροφον νοσοκομεῖον, περιλαμβά-

νον ἐξήκοντα κλίνας. Ὅσakis δ ἀριθμός τῶν ἀσθενῶν πολλαπλασιασθῆ, νοσηλεύονται οἷτοι ἐντός σκηνῶν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων προφυλάξεων. Κεχωρισμένα τῶν λοιπῶν νοσοκομείων εἶνε τὰ δύο τμήματα τῶν ὑπόπτων καὶ χολερικῶν, οἵτινες νοσηλεύονται ἀπομεμονωμένοι ἢ ἀνά δύο ἐντός ξυλίνων πυργίσκων ἢ ἐντός σκηνῶν.

Ἐν τῇ περιμερεια τῶν νοσοκομείων ὑπάρχει πλυντήριον, μαγειρεῖον, βουστάσιον καὶ γαλακτοκομεῖον. Ἐπίσης πλουσιώτατον μικροβιολογικὸν ἐργαστήριον, μεγάλη αἵθουσα διὰ νεκροψίας καὶ μικρὸς σκοτεινὸς θάλαμος διὰ φωτογραφίας. Ἐπίσης καὶ δύο μικρὰ τμήματα, ἐπιμελῶς περικλεισμένα διὰ δικτυωτοῦ σύρματος, πρὸς διατροπὴν κοινῶν καὶ λυδοχοίρων, ἀπαραιτήτων δι' ἐνορθαλισμοὺς καὶ καλλιεργείας μικροβίων. Πρὸς τοῦτοις ἐκτίσθησαν ἰδιαιτέρα οἰκήματα διὰ τοὺς ἰατροὺς τῶν νοσοκομείων καὶ τὰς νοσοκόμους ἐντός τῆς ζώνης τῶν νοσοκομείων, ὡς καὶ κατοικία διὰ τὸν Πρόεδρον τοῦ Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου ἐντός τῆς ζώνης καὶ παρὰ τὰς δεξαμενάς, ἐξ ὧν ὑδρεύεται τὸ λοιμοκαθαρτήριον.

Τελειοτάτη εἶνε ἡ ὑπηρεσία τῶν νοσοκομείων τοῦ Λοιμοκαθαρητηρίου Τόρ. Ἐκτός τοῦ διευθυντοῦ τῶν νοσοκομείων ὑπάρχουσιν ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προσκυνητῶν καὶ τῶν ἐκάστοτε ἐπιδημιῶν δύο ἕως τέσσαρες ἰατροὶ καὶ μία ἰατρός διὰ τὰς ἀσθενεῖς γυναῖκας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνωτέρων νοσοκόμων, αἵτινες κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε Ἀγγλίδες, εἰδικῶς καὶ κάλλιστα κατηρτισμένοι, εἶνε πλέον ἢ ἐπαρκής. Αὗται εἶνε ἐπιτετραμμένοι ἐπὶ τῆς διανομῆς τῶν φαρμάκων καὶ τῆς τροφῆς τῶν ἀρρώστων. Ἐκτός τούτων ὑπάρχει μία οἰκονόμος καὶ τινες ἐπιθεωρήτραι διὰ τὰς γυναῖκας τῶν τμημάτων.

Τριάκοντα μέχρι πεντήκοντα Αἰγύπτιοι καὶ Βερβερίνοι

κατὰ τὸ πλεῖστον ἀποτελοῦσι τὸ κατώτερον προσωπικόν τῶν νοσοκόμων, ἐν οἷς καὶ τινες γυναῖκες ἰθαγενεῖς, τεταγμένοι πρὸς περίθαλψιν τῶν ἀρρώστων γυναικῶν.

Ἡ διανομὴ τῶν φαρμάκων καὶ τῆς τροφῆς γίνεται μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας. Τὸ κρέας, τὸ γάλα, τὰ ὠά καὶ ἡ δρυζα παρέχονται ἀφθόνως καὶ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὑπερβολή, ὅτι οἱ ἄσθενεῖς νοσηλεύονται ἐκεῖ ὡς καὶ ἐν τοῖς τελειοτέροις νοσοκομείοις τῆς Εὐρώπης. Ἐὰν ἐξαίρεσωμεν τὸ γῆρας καὶ τὰ κοινὰ νοσήματα, ὑπὸ τῶν ὁποίων προσβάλλονται καὶ εἰσέρχονται οἱ προσκυνηταὶ ἐν τοῖς νοσοκομείοις, ἐὰν ἐξαίρεσωμεν τὴν ἀναιμίαν τῶν τροπικῶν, τὰς δυσπεψίας ὡς καὶ τὰ συνηθέστατα ὀφθαλμικὰ νοσήματα, εἰς τὴν ἐπιδημιολογίαν ἀνήκουσι μόνον ἡ πανώλης, ἡ ἐντερίτις τῶν θερμῶν κλιμάτων, ἡ δυσεντερία καὶ ἡ χολέρα. Ἡ πανώλης σπανιώτατα παρουσιάζει μοναδικόν τι κροῖσμα εἰς τὸ Τόρ. Ἡ ἐντερίτις τῶν θερμῶν κλιμάτων εἶνε συνηθεστάτη εἰς τοὺς προσκυνητάς καὶ εὐκόλως οὗτοι προσβάλλονται ἐν τῇ Ἀραβίᾳ ὡς ἐκ τῶν συνθηκῶν τοῦ βίου, ὑπ' ἃς διατελοῦσιν αὐτόθι, ὡς ἐκ τῆς θερμότητος δηλονότι, τῆς ἐλλείψεως καταλλήλων τροφῶν καὶ τῆς κακῆς ποιότητος τοῦ ὕδατος. Μόνον οἱ Αἰγύπτιοι προσκυνηταί, εἰθισμένοι εἰς τὴν θερμότητα καὶ τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ βίου, εἰσὶν οἱ ὀλιγώτερον προσβαλλόμενοι ἐκ τῶν ἐπιδημιῶν τούτων. Ἡ χολέρα ἔχει πάντοτε πολυάριθμα θύματα, μεταξὺ τῶν προσκυνητῶν, εὐτυχῶς ὅμως οὐδὲν μεταξὺ τόσων ἰατρῶν καὶ ὑπαλλήλων ⁽¹⁾ ἐν τῷ Λοιμοκαθαρτηρίῳ. Ἡ δυσεντερία ἀφ' ἐτέρου, πλεόν συνήθης ἢ ἡ χολέρα ἐν τε τῇ Αἰγύπτῳ καὶ Ἀραβίᾳ, ἀποθάνει πολλάκις λίαν θανατηφόρος ὑπὸ

1) Πρὸς. Memorandum par le Président du Conseil. Rapport sur le Campement Quarantenaire de Tor pendant la campagne de 1902 (pages 33-34).

έντονωτάτην μορφήν έντερορραγίας. Ἡ μικροσκοπική ταύτης έρευνα έδωκεν ὡς παθογόνον αἷτιον έν ταῖς πλείσταις μορφαῖς τὰς άμοιβάδας Καρτούλη, τοῦ σοφοῦ καί μελετηροῦ τῆς Ἀλεξανδρείας ὁμογενοῦς ἱατροῦ, ὅστις συνέδεσε τὸ ὄνομά του μετὰ μιᾶς τόσον σπουδχίας καί τιμητικῆς έργασίας έν τῷ μικροβιολογικῷ καί παθολογικῷ κόσμῳ.

Ἡ γενική διεύθυνσις τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου εἶνε ἀπὸ εἰκοσαετίας καί επέκεινα ἀνατεθειμένη εἰς τὸν κ. Κωνστ. Ζαχαριάδην βέην, κυριολεκτικῶς διακεκριμένον έπιστήμονα, εἰς ὃν έτοποθετήθη άκεραία ἡ έμπιστοσύνη τῶν έγχωρίων άρχῶν καί τιμηθένον ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς, Αἰγυπτιακῆς, Ἑλληνικῆς καί Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως. Ἡ τιμητική αὕτη διάκρισις ἀνταποκρίνεται πολὺ εὐστόχως πρὸς τὸν ζῆλον καί τὴν εὐσυνειδησίαν, μεθ' ἧς κατώρθωσεν ὁ Ζαχαριάδης Βέης νὰ μεταβάλῃ—χορηγοῦντος πάνυ εὐμένως τοῦ Ὑγειονομικοῦ Συμβουλίου—τὴν έρημὴν ταύτην εἰς τελειότατον ἀπολυμαντικὸν ἴδρυμα. Ὅτε πρὸ έτῶν, άρχομένου τοῦ έτους 1903, πλείστοι τῶν ἱατρῶν, οἵτινες παρηκολούθησαν τὸ έν Καίρῳ διεθνές Ἱατρικὸν Συνέδριον, έπεσκέφθησαν τὸ λοιμοκαθαρτήριον Τόρ, μεταξύ τῶν ὁποίων καί αἱ κορυφαὶ τῆς έπιστήμης, ὁ πολὺς έν Παρισίοις καί έξοχος καθηγητῆς Bouchard, ὁ διαπρεπῆς μικροβιολόγος Chantemesse, ὁ καθηγητῆς Lannelongue καί τόσοι ἄλλοι, πάντες μετ' ένθουσιασμοῦ άνοθέυτου άπεφάνθησαν περὶ τῆς έπιστημονικῆς ικανότητος καί τῆς έξόχου διευθύνσεως τοῦ Ζαχαριάδου Βέη. «Διετέλεσε πάντοτε άγρυπνος φρουρός καί επέδειξε θάρρος καί ψυχραιμίαν άπέναντι τοῦ εκάστοτε κινδύνου άξίαν θαυμασμοῦ καί μεγάλην περινοιαν έν τοῖς διαφόροις καί λεπτοῖς ζητήμασιν, ἅτινα έπαρουσιάζοντο καθ' εκάστην». ⁽¹⁾ Βεβαίως ἡ τιμητική καί λίαν χαρακτη-

(1) Πρὸς. Memorandum par le Président du Conseil (1902 page 33).

ριστική αὕτη ἔκρηξις τῆς εὐαρεσκείας δὲν εἶνε ἡ τελευταία ἐκδηλώσις τῆς πρὸς αὐτόν ἐμπιστοσύνης καὶ ἐκτιμήσεως, διότι ἔχων τὴν πανοπλίαν τῆς πείρας καὶ ἱκανότητος θὰ ἐργασθῇ καὶ θὰ τιμηθῇ ἐμπανέστερον. Εἰλικρινῆς ἄλλως τε καὶ φιλογενῆς, μετριόφρων καὶ δραστήριος, ἔντιμος καὶ ὀξυδερκῆς ἀνῆκει ὠρισμένως εἰς τοὺς ἐπιρρνεστέρους ἐργάτας τῶν ἐπιστημονικῶν διατάξεων καὶ δικαίως θεωρεῖται ὡς ὁ ἔξοχος παράγων μιᾶς τόσοσιν δυσκόλου καὶ μεγάλης ἐργασίας

Ὅλιγον ἔξωθεν τῶν νοσοκομείων ἐπὶ λόφῶν τινῶν παρὰ τὴν ξηράν κοίτην χειμάρρου τινὸς εὐρίσκονται τὰ νεκροταφεῖα, ἐνθα ἀναπαύονται οἱ ἀποθανόντες ἐν τῷ λοιμοκαθαρτηρίῳ Μωαμεθανοί, τοὺς ὁποίους ἀφήρηπασαν αἱ ἐπιδημίαι καὶ αἱ κακουχίαι τῆς ἐρήμου. Οἱ τάφοι τῶν ἀνοίγονται πολὺ βαθεῖς· ἡ πρόνοια αὕτη ἐλήφθη ἔνεκα τῶν ὑαινῶν, αἵτινες κατέρχονται ἀπὸ τοῦ Σινᾶ, ὅπως ἀνασκάψωσι τοὺς τάφους καὶ συλήσωσι τὰ πτώματα.

Ὁ παρὰ τὰ νεκροταφεῖα χειμάρρος εἶνε μέγιστος καὶ μὲ κοίτην ἀβαθῆ, πλατεῖαν καὶ ξηράν. Ἀρχίζων ἐκ τῶν ὑπωρείων τοῦ Cum-Shomer διευθύνεται πρὸς τὸ Τόρ, διέρχεται διὰ τῶν νοσοκομείων καὶ διολισθαίνει διὰ τῶν ἀμμωδῶν καὶ χαλικωδῶν ἐκτάσεων πρὸς τὴν θάλασσαν.

Ἐξηρχόμην πολλάκις ἐκ τῆς θύρας τοῦ τμήματος τῶν χολερικῶν, ἐνθα εἶχον τοποθετηθῇ ὡς ἱατροὶ καὶ ἀνέβαινον πρὸς ἀνατολάς, πρὸς τὰς τελευταίας ἀμμώδεις ὑπωρείας τοῦ Σινᾶ παρακολουθῶν τὴν χαλικώδη κοίτην τοῦ χειμάρρου τούτου. Εὕρισκον μεγάλην τέρψιν εἰς τοὺς μικροὺς θάμνους, οἵτινες φύονται ἐξαιρετικῶς ἐδῶ κ' ἐκεῖ κατὰ μῆκος τοῦ νεκροῦ ποταμοῦ, παρὰ τὴν ξανθὴν καὶ πένθιμον

δχθην του. Ἀνηρεύνων καθ' ὁδόν τὰς καλιὰς τῶν μεγάλων μηρμύκων ἢ τὰς τρώγλας τῶν λευκῶν ποντικῶν ἐν τινι ἡμικυκλίῳ φαραγγιδῶν ἐκτάσεων καὶ λόφων, ἐφ' ὧν ἦσαν ἐστημέναι δύο σκηναὶ ὑγειονομικῶν φυλάκων, δύο χαριτωμένων Βεδδουίνων ἀδελφῶν, ἡλικίας εἴκοσι περίπου ἐτῶν. Μ' εἴλκυεν ἡ ἔξοχος τοποθεσία καὶ ἡ γλυκεῖα φυσιογνωμία τῶν Gafer τούτων. Ἦναπτον ἀμέσως πυρὰν ἐκ ξηρῶν δυνάμεων καμῆλου καὶ παρεσκευάζον ἀρωματικώτατον καφὲ κατὰ τὸ σύστημά των. Μ' ἔτερπεν ἡ ἀδολος προθυμία τῶν ἰδελφῶν, ἐτοίμων εἰς πᾶσάν μου ἀπαίτησιν μετὰ τὸ στερεότυπον :

Τάϊπ, τάϊπ, χάδιρ !

Ἀληθεῖς φιλόσοφοι αὐτοὶ τῆς ἐρήμου, ὀλιγαρκεῖς καὶ ἀμέριμνοι, μετ' ἐμὴν γαληνιαῖον καὶ φυσιογνωμίαν συμπαθεῖ, προδίδουσιν ἡθους ιερότητα καὶ πεποιθήσιν εἰς τὰς βουλὰς τοῦ Ἰψίστου, ἐβλεπον τὸν βίον μετ' ὑπερβολικῆς ἀδιαφορίας καὶ ἐκάπνιζον νωχελῶς τὸν προσφιλεῖν ντουχὰν καὶ μειδιῶντες πάντοτε μοὶ διηγοῦντο τὰ τῶν Βεδδουίνων τοῦ Σινᾶ. Ὡς ἀπέραντος ὠκεανὸς ἡ ἐρημος καὶ αἱ φάραγγες ἐξηπλοῦντο ὑπὸ τοὺς πόδας μας, ὠμίλουν κατ' εὐθείαν εἰς τὴν ψυχὴν μου καὶ μοὶ ἐνέπνεον μυστικισμόν ἀπερίγραφτον καὶ μαγείαν ἄρρητον ἐν τῇ φρικτῇ ἐρήμῳ καὶ τῇ χασκούσῃ μέθῃ τῶν Ἀραβικῶν ἀκτῶν.

Ἡ σκιὰ τῆς νυκτὸς ἠπλόνετο γοητευτικῶς ἐπὶ τῆς λευκῆς ἄμμου, οἱ ἀστέρες ἤδη ἐσημειονον τὴν πρόοδον τῆς νυκτὸς καὶ ὁμῶς πολλάκις παρέτεινα τὴν διαμονήν μου ἐκεῖ καὶ κατὰ τὴν νύκτα, ὅτε ἡ περικαλλὴς τῆς νυκτὸς νύμφη ἔρριπτεν ἀφειδῶς ὀπισθεν τοῦ Σινᾶ τοὺς ἀργυροῦς πλοκάμους τῆς μετὰ παρθενικὴν σεμνότητα, ἐνῷ αἱ σαλευόμεναι μαρμαρυγαὶ κατήρχοντο ὡς εὐγλωττοὶ τοῦ στερεώματος ὀφθαλμοί, διὰ τὴν χάσιν εἰς τὸ χάος τοῦ ἀπείρου

καὶ σύρωσι μὲ τὰς ἀργυρᾶς τῆς νυκτίας νύμφης θωπείας τὸν αἰώνιον χορὸν ὑπὸ τὰς αἰθερίους ἀναδιπλώσεις τοῦ ἀπείρου. Καὶ τότε ὑπὸ τὴν μυστηριώδη τῆς ἐρήμου σιγὴν καὶ τὴν λιπρόθυμον ὠχρότητα τῆς σελήνης ἐνεθymούμην ἀκουσίως τοὺς δυστυχεῖς ἐκείνους, ὅσοι διανύσαντες συντόμως τὴν χλοερὰν των κοινωνικὴν πορείαν καὶ καταντήσαντες μοιραίως εἰς τοὺς ἀκανθῶνας τοῦ βίου, ἀπηύθυνον τὴν στιγμὴν ἐκείνην πόθους ἰκέτου κατὰ τῶν κοινωνικῶν παραρρούσεων καὶ ὑστερισμῶν ζητοῦντες, ὥς ἡ ἐμπνευσμένη τῆς Λέσβου κόρη, τὸν θάνατον μὲ τὴν πένθιμον ἐπῳδόν:

«Φάος σελάνας ἐμὸν θάνατον ἀργυροῖ».

Καὶ ἐνῶ οἱ περιπλανώμενοι πόθοι ἐν τῇ ρεμβαζούσῃ καὶ ἀπείρῳ σιγῇ τοῦ βασιλείου τῆς ἡμέρας, ὥς γλυκεῖα ἀπήχησις, μοὶ ὑπενθύμιζον τοὺς ἡλιθίους ἐκείνους, οἵτινες πιστεύουσιν ἀκόμῃ, ὅτι ἡ ζωὴ εἶνε μία ὥραια καὶ εὐκολος ἐπιχειρήσις καὶ ὅτι ἔχουσι βεβαίως περγαμηνάς, ὅπως εἰσέλθωσιν ἀκόπως εἰς τὰ φαῖδρά τῆς εὐτυχίας δώματα· ἐνῶ ὁ παρήγορος τῆς θαλάσσης ψιθυρὸς μὲ μειδιώσας ἐλπίδας ἡγγιζεν ἐλαφρῶς τὸ κατὸν μέτωπόν μου καὶ ἐναπέθετε τὸ γλυκὺ τοῦ ἐραστοῦ φίλημα εἰς τὴν κουρασμένην μορφὴν μου καὶ μ' ἐρριπτεν εἰς τὰς ἀναπαυτικὰς τοῦ Μορφέως ἀγκάλας καὶ ἐπλανώμην εἰς τὰ ὄνειρα τῆς ζωῆς καὶ ὠνειρευόμην τὴν μάγον πλάνην τῆς εὐτυχίας, ἤκουον ὥς νανοῦρισμα τὴν γλυκεῖαν τοῦ Βεδδουίνου φωνήν:

«Κούμ, γιὰ χαβάγκα!»

(Ξύπνη, Κύριέ μου), ἡνοιγον τοὺς ὀφθαλμούς καὶ μὲ τὴν ἀπαλὴν συνοδείαν τῆς φίλης τοῦ Ἐνδυμίωνος καὶ τὴν προστασίαν τοῦ διχαστέρου τῆς νυκτὸς μανδύου ἐστρεφον περιλύπως τοὺς ὀφθαλμούς πρὸς τὸν βωδὸν πλέον βωμόν καὶ

μίτην προσεπάθουν νὰ λύσω τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα μοι-
ραίως συναντῶμεν εἰς κάθε βῆμά μας τραχύ. Φεῦ! ἡ ἀνάγκη
μ' εἶχε ῥίψει μεταξὺ τῶν Βεδδουίνων καὶ οἱ ἀγῶνες τοῦ βίου
μ' εἶχον καταστήσει σύντροφόν των, δυστυχῶς ὁμῶς δὲν ἦτο
δυνατὸν νὰ συτχηματισθῶ μὲ αὐτούς, διότι μόνον προσω-
ρινῶς εἶχον δανεισθῇ τὰ στοιχεῖα τῆς ὑπάρξεώς των. Αὐ-
τοὶ ἐρρέμδαζον φιλοσοφικῶς, ἐγὼ ἐσυλλογίζομην ἀνθρωπι-
νως! Ὁ φλοιὸς τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου μὲ περιέβαλε καὶ μὲ
κατέστησεν ὀστρακόδερμον προσκεκολλημένον εἰς τὰς πα-
λαιὰς προλήψεις, αἱ ὁποῖαι κατέτρωγον, ὡς ὁ ἀετὸς τοῦ
Προμηθέως, τὴν δυστυχῇ ψυχὴν μου! Ἡ εἰμαρμένη μ' ἐδέ-
σμευσεν εἰς τὴν ἔρευναν. Ὡ! ποσάκις δὲν τὴν ἀνέλυσα ἐπι-
μόνως, πλὴν εἰς τὸν πυθμένα αὐτῆς δὲν εὔρον τίποτε ἄλλο
εἰμὴ τὴν ἀγωνίαν καὶ ὀδύνην.

Ἀπεχαιρέτησα ἔκτοτε τοὺς καλοὺς μοι Βεδδουίνους
μετὰ ψυχικοῦ πόνου καὶ ἐγκατέλιπον τὴν αἰωνόβιον πέτραν
τοῦ Σινᾶ μετ' ἀνεκφράστου λύπης, ὥπως περιπλανηθῶ ἐν-
τὸς τῶν ὄρυμνῶν τῆς Ῥοδόπης καὶ διασχίσω τὴν πεζότητα
τοῦ βίου. . .

Ε'.

Ἐλάχιστοι εἶνε οἱ συνοικισμοὶ ἐν τῇ Ῥαϊθῷ, περίξ μό-
νον τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου σχεδὸν ὑπάρχοντες· ἄλλως τε
δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ κατοικήσωσι περισσότεροι ἄνθρωποι εἰς
μίαν ἀγονον καὶ ἀμμώδη ἔκτασιν.

Τὸ Κουρούμ, Ἀραβικὸν χωρίον ἐξ ἐβδομήκοντα περι-
που οἰκογενειῶν συγκείμενον, εὗρίσκετο πρὸ ὀλίγων ἐτῶν
πλησίον τῆς θαλάσσης καὶ ἐντὸς τῆς ὑγειονομικῆς ζώνης
τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου Τόρ. Τὸ χωρίον εἶνε μικρόν, ἀλλὰ
καθαρόν, οἱ δὲ κάτοικοι διακρίνονται διὰ τὴν νοημοσύνην
καὶ φιλοπονίαν των, ζῶντες διὰ τῆς ἀλιείας καὶ ὡς ὑπάλ-

ληλοι ἐν τῷ λοιμοκαθαρτηρίῳ ἢ διὰ τοῦ εἰσοδήματος τῶν φοινίκων των. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν οἱ κάτοικοι τοῦ Κουρούμ ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλίπωσι τὰς πατρικὰς ἐστίας των, διότι ἡ Κυβέρνησις ὑπεχρέωσεν αὐτοὺς νὰ ἐκκενώσωσιν αὐτάς, ὅπως μείνῃ τὸ λοιμοκαθαρτήριον ἐντελῶς ἀκατοίκητον καὶ τοιουτοτρόπως λάβῃ τέλειον ἀπομονωτικὴν χαρὰκτιῆρα. Ἐξεληθόντες ἔστησαν τοὺς νέους οἴκους των ὀλίγον ἐξωθεν τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου πλησίον τοῦ μικροῦ χωρίου Μουσάαδ, καταλαβόντες συγχρόνως καὶ μικρὸν τινα ὄρμον, τὸν ὁποῖον καὶ προχείρως παρεσκεύασαν, ὅπως προσορμίζωσι τὰς φορηγίδας καὶ τὰ ἱστιοφόρα των.

Τὸ Γκεμπέλι, μικρὸς συνοικισμὸς ἐκ δεκαπέντε περίπου ἀραβικῶν οἰκογενειῶν, ἀπέχει μίαν περίπου ὥραν πρὸς νότον τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου· εὕρισκόμενον πλησίον τῆς θαλάσσης διατηρεῖ μικρὸν φοινικῶνα καὶ ἔχει ἐξαισίαν θέαν μακρόθεν. Ἐχει μικρὸν λιμένα, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀγκυροβολοῦσιν ἱστιοφόρα τινά. Οἱ κάτοικοί του ζῶσι πρὸ πάντων διὰ τῆς ἀλιείας τῶν ἰχθύων, κογχυλίων καὶ μαργαριτῶν, οὓς ἀλιεύουσι πλέοντες πρὸς νότον εἰς τὰς μαργαριτοφόρους ἀκτὰς τῆς Ἀραβίας. Ἀλλοτε μετέφερον διὰ τῶν πλοίων των προσκυνητὰς εἰς Χειζάζην, μετήρχοντο τὴν πειρατείαν ἢ διήρπάζον τὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἐναυάγουν συχνότατα εἰς τὰς ἐκεῖ ὑφαλώδεις ἀκτὰς τῆς Ἀραβίας.

Ἡ Πάγια εἶνε ὥραία, πλὴν ἀκατοίκητος τοποθεσία μὲ εὐρύχωρον καὶ ἀσφαλῆ λιμένα. Ἐχει ὥραϊον καὶ ἀφθονον ὕδωρ. Ἀπέχει μίαν ὥραν πρὸς νότον τοῦ Γκεμπέλι. Τινὲς ἐκ τοῦ ὄνόματος εἰκάζουσιν, ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ ἀρχαία Παιθῶ, πλὴν οὐδὲν περὶ τούτου μαρτυρεῖ.

Τὸ Μουσάαδ εἶνε μικρὸς ἀραβικὸς συνοικισμὸς ἐκ τινων οἰκογενειῶν, ἀπέχον ἡμίσειαν ὥραν πρὸς βορρᾶν τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου. Ὀλίγον μακρὰν τῆς θαλάσσης ἐπὶ ξηροῦ

καὶ ὕγιεινοῦ ἐδάφους ἔχει ἀρκετὰ κηπάρια καὶ μικρὸν φοινικῶνα. Ἐνταῦθα μετώκησαν καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ Κουρούμ. Ἄλλ' ἰδοὺ τὸ χωρίον Τόρ ἢ ἡ ἀρχαία Ῥαϊθῶ⁽¹⁾, ὀλίγον ἐξῶθεν τοῦ Λοιμοκαθαρτηρίου, ἐκτισμένον ἐπὶ ὑψηλῆς ἡμικυκλοτεροῦς παρχλίας με ὠραῖον καὶ ἀδασθῇ λιμένα. Εἶνε τὸ ἐπίνειον τῆς μεγάλης καὶ ἱστορικῆς Μονῆς τοῦ Σινᾶ καὶ ἐκτισμένον, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Ῥαϊθοῦς, ἣτις ἐκτεθειμένη ἐκεῖ ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ ὡς μόνον λείψανον τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιότητος ὑπέστη βραδύτερον πολλὰς καταστροφὰς καὶ ἀνοικοδομήσεις. Ἐξ ἱστορικῶν λόγων, παρὰ διαφόρων χρονογράφων, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἐπισήμου ἀλληλογραφίας καταφαίνεται, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἡ πόλις Ῥαϊθῶ (Τόρ) καὶ τὸ ἐν αὐτῇ μετόχιον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου ὑφίστατο ἀνέκαθεν, ὅτε μὲν ἀκμάζουσα, ὅτε δὲ ἀφανῆς καὶ ληϊζομένη τὰ πολλά. Φαίνεται ὁμως, ὅτι ἡ Ῥαϊθῶ τὴν μεγαλειτέραν αὐτῆς καταστροφὴν ὑπέστη ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ κατὰ τὸ 290-295, ὅτε οἱ Βλεμμῦοι κατέστρεψαν τὰς παραλλοὺς πόλεις καὶ κατέσφαξαν τοὺς ἐν Σινᾷ καὶ Ῥαϊθῶ ἐν εὐσεβείᾳ ἀσκουμένους πατέρας.⁽²⁾

Τὸ Τόρ μετὰ τὴν ἀραβικὴν κατάκτησιν φαίνεται συνεχίζον τὸν βίον τῆς Ῥαϊθοῦς, ὅπως ἀρχαιότερον ἡ Ῥαϊθῶ ἀντικατέστησε τὴν Βιδλικὴν Αἰλιμ.⁽³⁾ Ὁ γνωστὸς Ἀχτναμὲς τοῦ Προφήτου Μωάμεθ ἐξησφάλισεν ἐπὶ τινα καιρὸν καὶ ἐνταῦθα τὴν ἡσυχίαν καὶ ἀσφάλειαν διὰ τῆς προστασίας τῶν Σιναϊτῶν, οἵτινες δυνάμει ἐπισήμων ἐγγράφων ἐπεξέτειναν τὴν κυριαρχίαν των ἐπὶ ὅλης τῆς Ῥαϊθοῦς καὶ

(1) Ὁ ἅγιος Σιναίου ἀνέκαθεν εἶχε τὴν φήμην «Σινᾶ καὶ Ῥαϊθοῦς».

(2) Τὴν μνήμην τῶν ἐν Σινᾷ ἀναιριθέντων Πατέρων ἑορτάζει ἡ Ἀνατολικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τὴν 14 Ἰανουαρίου.

(3) Ἐξοθ. 15, 16 καὶ Ἀρ θμ. 33

τῆς πεδιάδος τῆς. Ἡ ὑπὸ κρῆτις, μεγάλῃς καὶ ἱστορικῇς Μονῆς ἐν μέσῳ τῶν ἐγκαταλελειμμένων καὶ φραγγαλῶν ἐκτάσεων τοῦ Σινᾶ προϋπέθετε πάντοτε τὴν παρούσῃ μικροῦ κατωκημένου ἐπινείου ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Ἐρυθρᾶς, διὰ τοῦ ὁποίου, ὡς καὶ σήμερον, ἐξηστραλίζετο ἡ διατροπὴ τῶν ἀξιοθαυμάστων ἐκείνων μοναχῶν.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Τόρ ἐν παλαιότερᾳ ἐποχῇ ἀπετελέσθησαν ἀπὸ λείψανα τυχοδιωκτῶν καὶ πειρατῶν Ἑλλήνων, Σύρων καὶ Κοπτῶν, οἵτινες συνενωθέντες καὶ ἀναμιγνέτες ἀπετέλεσαν τὸν σημερινὸν Ὀρθόδοξον πληθυσμόν. Οἰκογενεῖαι τινες σώζουσιν ἀκόμη τὰς περγαμηνὰς τῆς Ἑλληνικῆς προελεύσεως, ἐνῷ ἀρ' ἑτέρου ἡ ἰδρυτις τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου προσεῖλκυσε καὶ τινὰς ἄλλας Ἑλληνικὰς οἰκογενεῖας.

Ὁ ὀρθόδοξος χριστιανικὸς πληθυσμὸς τοῦ Τόρ συμποσούται εἰς 150-180 ψυχάς, ὃ δὲ Μουσουλμανικὸς ἀποτελεῖται ἐκ τινῶν οἰκογενειῶν. Τὸ Τόρ δικτηρεῖ τὴν χριστιανικὴν φυσιογνωμίαν τῆς Ῥαϊθοῦς, ἡ δὲ ἐν μέσῳ αὐτοῦ παρουσία τοῦ Συναϊτικοῦ Μετοχίου τὸν θρησκευτικὸν βίον τῶν κατοίκων. Τὸ μετόχιον εἶνε ὠραῖον καὶ εὐρύχωρον· ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς ὑπάρχει ὠραῖος νηὸς τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐνῷ τὰ πέριξ εἶνε διεσκευασμένα εἰς κελλία, δωμάτια, ἀποθήκας καὶ καταστήματα. Διὰ τοὺς προσκυνητὰς καὶ περιηγητὰς τῆς Μονῆς Σινᾶ παρέχονται αἱ μεγαλειότητες εὐκόλῃ καὶ ἐν τοῖς κελλίοις τοῦ μετοχίου τῆς Ῥαϊθοῦς διαμένουσι προσωρινῶς οἱ Ἕλληνες προσκυνηταὶ καὶ οἱ Ἀγγλοὶ, Γάλλοι καὶ Γερμανοὶ περιηγηταί, οἵτινες ἐπισκέπτονται τακτικῶς τὸ Σινᾶ.

Οἱ Ῥῶσοι ἀνέκαθεν ἐθεώρησαν τὸ Σινᾶ ὡς ἀναπόσπαστον παράρτημα τῶν Ἁγίων Τόπων καὶ πολλάκις κατὰ δμάδας διευθύνονται καὶ εἰς τὸ προσκύνημα τοῦτο. Τὸ ἀρ-

πακτικόν καὶ ζηλότυπον τῶν Σλαύων βλέμμα ἐρρίφθη μετ' ἀπληστίας καὶ ἐπὶ τοῦ Σινᾶ, ἐνῷ δὲ κατέσχον τὰ μεγάλα τῆς Μονῆς κτήματα ἐν Βεσσαραβία καὶ Ἰθρία, προέβησαν ἀφ' ἐτέρου πολλάκις εἰς δελεαστικὰς προτάσεις καὶ φιλοδωρήματα. Ἐκτισμένη ὅμως ἡ εὐαγῆς τοῦ Σινᾶ Μονὴ ἐπὶ γρανίτου, διανύσασα ἤδη τὸν βίον καὶ δοκιμασθεῖσα ἐν μέσῳ τῶων χαλεπῶν αἰώνων καὶ δυσχειμέρων χρόνων ἵσταται πάντοτε ἀπόρρητος ἀποκρούουσα πᾶσαν Σλαυικὴν ἐπιβουλὴν καὶ ἐπιδρομὴν.

Τὸ μετόχιον τῆς Ῥαῖθοῦς διατηρεῖ ἰδίαις δαπάναις δημοτικόν σχολεῖον διὰ τοὺς ὀρθοδόξους, ἐν ᾧ διδάσκεται ἡ Ἀραβικὴ, Ἑλληνικὴ καὶ Γαλλικὴ γλῶσσα. Ἡ διδασκαλία τῆς Ἑλληνικῆς ἦτο παρημελημένη, νῦν ὅμως διδάσκεται ἑπαρκῶς.

Ἡ Ῥαῖθῶ ἔχει καθόλου ὠραίαν ἡμικυκλοτερῆ ἀποψιν, ἀπλουμένη πλησίον τοῦ λιμένος. Κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς πολίχνης εὐρίσκεται τὸ τηλεγραφεῖον καὶ τὸ διοικητήριον, φυλασσόμενον ὑπὸ ἰθαγενῶν στρατιωτῶν, διότι τὸ Τόρ εἶνε ἡ πρωτεύουσα τῆς χερσονήσου Σινᾶ διοικουμένης ὑπὸ στρατιωτικοῦ διοικητοῦ. Πλησίον τοῦ διοικητηρίου εἶνε ἡ φυλακὴ, ἐν ᾗ ἐγκλείονται οἱ εἰς ὑπερορίαν ἐκ τῆς Αἰγύπτου κατὰδικοι. Τὸ τηλεγραφεῖον, τὸ διοικητήριον, τὸ Συναϊτικὸν Μετόχιον μετὰ τῶν παραρτημάτων του, τὸ τζαμίον, ἀρκεταὶ οἰκίαι εὐπρεπεῖς, αἵτινες συγχρόνως χρησιμεύουσι καὶ ὡς πρακτορεῖα τῶν Δυνάμεων—ἀντιπροσωπευομένων ὑπὸ τῶν ἐκεῖ ἐγκατεστημένων ὁμογενῶν—καὶ ὁ λιμὴν μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ ἀναπαυομένων ἱστιοφόρων καὶ λέμβων προσδίδουσι μακρόθεν ἐν γένει μίαν ἀποψιν μικρᾶς, ἀλλ' εὐπροσώπου πολίχνης, τῆς ὁποίας ὅμως τὸ ἐσωτερικὸν εἶνε σκολιδόν καὶ ἀτημέλητον.

(Οἱ κάτοικοι τοῦ Τόρ ἀσχολοῦνται εἰς διάφορα ἐπιτη-

δεύματα. Οἱ πλεῖστοι τούτων ἐπλούτησαν εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ἀποκομίσαντες πᾶν ὅ,τι ἡδύναντο ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἑρυθρᾷ θαλάσῃ ναυαγίων. Ἐκ τῶν συντριμμάτων τῶν ἀτμοπλοίων ὑποδόμησαν τὰς οἰκίας των καὶ ἐσθίσαν ἐν αὐταῖς τὰ πολυτίμα ἐπιπλα καὶ σκευὴ αὐτῶν. Εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν ἐκέρδιζον πολλὰ ἐκ τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου ὡς τροφοδόται καὶ ὑπάλληλοι. Λιτοδίατοι μέχρι στερήσεως φρικτῆς καὶ βαδίζοντες ὡς κινούμεναι σκιαὶ ὑπὸ τὴν πλήμ-
μυρην τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ζῶσι βίον πολλῶ χείρονα τῶν πτωχοτάτων τοῦ Σινᾶ Βεδδουίνων, τῶν ὁποίων ἐκμεταλλεύονται αἰσchrῶς ἐν ταῖς συναλλαγαῖς τὴν εὐπιστίαν καὶ εἰλικρίνειαν. Ἰδρύσαντες μικρὰ καὶ πρόχειρα καταστήματα ἀνταλλάσσουν δολιώτατα μὲ ὀλίγον σῖτον ἢ ἀραβόσιτον τοὺς μαργαρίτας, τοὺς ὁποίους ἀλιεύουσιν οἱ περιόικοι εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀραβίας ἢ ἀρπάζουν ἀντὶ μεδύμνου ἀραβοσίτου τὸν κάλαϊν, τὸν ὁποῖον φέρουσιν ἀκατέργαστον οἱ Βεδδουῖνοι, αὐτοὶ μόνοι γνωρίζοντες τὰς κυριωτέρας ἀρτηρίας τοῦ πολυτίμου λίθου τῶν ἀρχαίων Φαρῶ. Δόλιοι καὶ φιλάργυροι εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμόν, παρουσιάζουσι φρικτὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ τῶν ἐντίμων, εἰλικρινῶν καὶ φιλοξένων κατοίκων τοῦ Κουρούμ καὶ τῶν ἀπλοϊκῶν Βεδδουίνων. Μισόξενοι μέχρις ἀπανθρωπίας δὲν συνάπτουσι γάμους μετὰ ξένων, ἵνα μείνωσι μόνοι κύριοι τοῦ πεδίου τῶν ἐντίμων ἐπιχειρήσεών των. Ἐσχάτως ὁμως, ὡς ἐκ τῆς ἰδρύσεως τοῦ λοιμοκαθαρτηρίου καὶ τῆς ἀκμῆς τῶν λοιπῶν ἐν τῇ Ἑρυθρᾷ Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, ἐγένοντο καὶ ἐνταῦθα ἐγκαταστάσεις τινὲς νεώτεραι καὶ διάφοροι τῶν παλαιῶν κατοίκων.

Τὸ Χαμὰμ εἶνε ὡς τοποθεσία περίπου ἡ Λιλεῖμ τῆς Ἀγίας Γραφῆς (1), ἐνθα ἦσαν αἱ Δώδεκα Πηγαὶ τοῦ Ἰσ-

1) Ἑξοδ. 15, 16 καὶ Ἀριθμ. 33

ραήλ καὶ τὰ ἐβδομήκοντα στελέχη τῶν φοινίκων. Τὸ Χα-
μὰμ κεῖται παρὰ τὰς ἐσχάτας ὑπωρείας τῶν ὀροσειρῶν Αι-
λεμ, αἵτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε ἀμώδεις, παρουσιάζου-
σιν ὅμως εἰς τινα σημεῖα καὶ ἀρτηρίας γρανιτώδεις. Ἡ
λέξις χαμὰμ ἐν τῇ Ἀραβικῇ σημαίνει λουτρῶνα. Ὁ Χεδί-
βης Ἀμπᾶς Πασᾶς ὁ Α' γοητευθεὶς ἐκ τῆς ἐξαισίας καλ-
λονῆς καὶ τοῦ ἐξαιρετικοῦ κλίματος τοῦ Ὄρους Σινᾶ ἐσκέφθη
νὰ οἰκοδομήσῃ ἐπὶ τινος κορυφῆς πλησίον τῆς Μονῆς τῆς
Ἀγίας Αἰκατερίνης ἀνάκτορον θερινόν, ἐχάραξε δὲ πρὸς τοῦ-
το καὶ ἀμξιτὴν καταλήγουσαν εἰς τὴν περίπυστον κορυφὴν.
Τὸ ἔργον τοῦ ὑπερφηάνου Χεδίβου ἐγκατελείφθη ἀτελές,
πλὴν ὥρῃλθε τὰ μάλιστα τοὺς μοναχοὺς, οἵτινες ἡγόρα-
σαν διὰ τὰς πολυτίμους ἀνάγκας τῆς Μονῆς τὸ συσσωρευ-
θὲν ὑλικὸν εἰς εὐτελῆ τιμὴν. Ἡ ὁδὸς ἀφ' ἑτέρου ἐχρησιμο-
ποιήθη πολλαχῶς ὑπὸ τῶν μοναχῶν καὶ Βεδδουίνων τοῦ
Σινᾶ. Ὁ Χεδίβης ἐμερίμνησεν ἐπίσης καὶ περὶ τῶν ὑδά-
των τῶν Δώδεκα Πηγῶν. Ἐκτίσθη λοιπὸν μικρὸς τις λου-
τρών, τὸ χαμὰμ, πέριξ μιᾶς τῶν πηγῶν, ἥτις εἶχεν ἀφθο-
νώτερον ὕδωρ, ἀλλὰ καὶ τὸ κτῆριον τοῦτο ἔσχε τὴν αὐτὴν
τύχην ὡς ἐκ τῆς ἀβελτηρίας τῶν περιούκων καὶ ἵσταται
ἐρημον καὶ ἐτοιμόρροπον. Οὐχ ἦτιον πολλοὶ τῶν Ἀράβων
ἐξακολουθοῦσι λουόμενοι εἰς τὴν πηγὴν ταύτην πρὸς θε-
ραπευτικὸν σκοπὸν. Τὸ ὕδωρ ἔχει μικρὰν θερμοκρασίαν
18-20°, εἶνε ὑπόπικρον καὶ ἐλαφρῶς ἀλκαλικὸν καὶ ἐμπε-
ριέχει χλωριοῦχον νάτριον καὶ θεικὸν νάτριον καὶ χρησιμο-
ποιεῖται εἰς θερμὰ λουτρά διὰ ρευματισμούς ἢ ὡς ἡπιον καὶ
ἐλαφρότατον καθαρτικόν. Τὸ μέρος εἶνε ἐλωδέστατον καὶ
συνεπῶς ἐστὶ ἐλωδῶν πυρετῶν.

Οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ συνοικισμῶν διατηροῦσιν ἐνταῦθα
λαμπροὺς φοινικῶνας καὶ κατὰ τὸ θέρος, ἐν καιρῷ τῆς
συγκομιδῆς τῶν φοινίκων, καταυλίζονται ἐνταῦθα πέριξ

τῶν πηγῶν ἐντός μικρῶν καὶ κλαμοπλέκτων οἰκημάτων. Τρεφόμενοι δὲ μὲ ἀώρους βελάνους τῶν φοινίκων, ἐκτεθιμένοι τὴν ἡμέραν ὑπὸ τὸν καυστικώτατον ἥλιον καὶ διαμένοντες τὴν νύκτα εἰς τόπον ἐλωδέστατον προσβάλλονται ὑπὸ θανασίμων ἐλειογενῶν πυρετῶν καὶ ἀποδεκατίζονται.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ Wadi (ὄχσιν) ἔχουσιν ἐπίσης ἀρκετοὺς φοινικῶνας οἱ κάτοικοι τοῦ Τόρ, τῶν ὁποίων τινὲς εἶνε μονίμως ἐγκατεστημένοι εἰς τινὰς οἰκίσκους καὶ καλλιεργοῦν μικρὰ κηπάρια, τὰ ὅποια ποτίζουν διὰ τῶν ὑδάτων τῶν φρεάτων, τὰ ὅποια ἀνώρυξαν. Ἀπέχει τοῦ λοιμοκαθαρητηρίου δύο περίπου ὥρας καὶ ἐντεῦθεν ἀρχεται ἡ ὁρσειρὰ Χεβράν (Ἀρράν), παρὰ τὴν ὁποίαν ἐσκήνωσάν ποτε οἱ Ἰσραηλῖται τοῦ Μωϋσέως. Διὰ μέσου δὲ τῆς πράγματι ὠραίας καὶ γραφικωτάτης ὁάσεως, τῆς περιτετειχισμένης ὑπὸ λόφων καὶ φαράγγων, διέρχεται ἡ προμνημονευθεῖσα ὁδὸς τοῦ Ἀμπᾶς Πασᾶ. Ἐπὶ τινος λόφου σώζονται τὰ ἀπέραντα καλλιμάρμαρα ἐρείπια τῆς ἱστορικῆς Μονῆς Λαύρας, τῆς ἐπιλεγομένης τῆς ἐν Ῥαϊθῷ, ἣτις ἐχρησίμευσεν ὡς πρῶτος σταθμὸς τῶν εὐσεβῶν μοναχῶν τῆς ἐν Σινᾷ Μονῆς. Τὸ μοναστήριον τῆς Λαύρας φαίνεται, ὅτι ἦτο ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν πλούσιον καὶ μεγαλοπρεπές. Ἐὰν δὲ πιστεῦσωμεν τὸν χρονογράφον Πατριάρχην Εὐτύχιον, ἡ Λαύρα ἐκτίσθη πρὸ τῆς Μονῆς Σινᾶ. Βραδύτερον δέ, ὅτε οἱ Ἀραβες ἐδήωσαν τὰς παραλίους πόλεις τῆς Ἐρυθρᾶς, ἀνηρέθησαν μὲν οἱ ἐν αὐτῇ τὴν εὐσέβειαν ἀσκούντες πατέρες, κατεστράφη δὲ ἡ μεγαλοπρεπὴς Μονή. Μέρος τῶν μεγάλων καὶ ὠραίων θεμελίων λίθων τῆς μονῆς ταύτης ἐχρησιμοποιήθη κατὰ τὴν πρὸ πεντηκονταετίας ἀνοικοδόμησιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ῥαϊθινοῦ Μετοχίου.

Παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς Μονῆς εὐρίσκεται μικρὸν ἐρημοκλῆσι, ἐνθα φάλλονται αἱ νεκρώσιμοι ἀκολουθίαι. Παρὰ

τὸν ναῖσκον εὐρίσκεται καὶ τὸ νεκροταφεῖον, ἐν τῷ ἐποίῳ κατ' ἀρχαίαν συνήθειαν μεταφέρονται καὶ θάπτονται οἱ νεκροὶ τῶν χριστιανῶν τοῦ Τόρ. Ἐνταῦθα ἐπίσης ἀναπαύονται ἐν εἰρήνῃ τὰ ὀστᾶ δύο δυστυχῶν τοῦ Λοιμοκαθαρτηρίου Ιατρῶν, οἵτινες ὑπέκυψαν εἰς τὸ τροπικὸν κλίμα, τοῦ ἐκ Μελίτης William Naouidi καὶ τοῦ ἐκ Σύμης ἀτυχοῦς καὶ εὐπαιδέτου Ιατροῦ Φωτίου Κλαδάκη, μιᾶς τιμίας ἐπιστημονικῆς ἐλπίδος, ἣτις ἐσβέσθη προαίρως ὑπὸ τὸν Ἀραβικὸν οὐρανόν.

ΣΤ'.

Πολλάκις ἡ εὐμένεια τῶν Σιναϊτῶν πατέρων μᾶς ὠδήγει εἰς τὸ Σιναϊτικὸν Μετόχιον τῆς Ῥαιθοῦς (Τόρ), ὅπου, καταπεπονημένοι ἐκ τῆς μονοτονίας, εὐρίσκομεν παρηγορίαν καὶ περιθάλψιν. Ἐπωφελούμεθα σπανίων τινῶν περιπτώσεων, καθ' ἃς ἡ ὑγειονομικὴ ζώνη ἦτο ἐλευθέρα, ὅπως ἀκροσθῶμεν ἀκολουθίας τινὸς ἐπισήμου εορτῆς ἢ διέλθωμεν ὥρας τινὰς διαχύσεως εὐθυμοῦντες καὶ χαριεντιζόμενοι ἐπὶ θεμάτων προχείρως ριπτομένων ἐν καιρῷ ἀδεσμεύτου συζητήσεως. Ἐκαθήμεθα πολλάκις ἐν τῇ εὐρυχώρῳ αὐλῇ περὶ τῆς ἑσπέρας, ὅτε ἐπέστρεπον ζωηρὰ αἱ ὀλίγαι αἰγες τοῦ Μετοχίου, ὑπὸ τὴν σκιὰν τοῦ μοναδικοῦ ἐν Ῥαιθῷ μαννοφόρου δένδρου. Ἡ εὐμένεια τοῦ ὑψηλοῦ Συμαίου μοναχοῦ διηυθύνεται πρὸς ἡμᾶς διὰ τῆς προσφορᾶς ἐκλεκτῆς ἐκ φοινίκων ρακῆς, ἐνῶ οἱ Βεδδουῖνοι ἡναπτιον ἐν τῇ αὐλῇ πυρὰν, ἐκάθηντο πέριξ αὐτῆς καὶ ἐπεδίδοντο μετὰ χαρᾶς κτηριστικῆς καὶ λεπτῆς εἰρωνείας εἰς ἀτελευτήτους συνομιλίας σχολιάζοντες τὴν εὐπιστίαν τῶν Νουσράν (Χριστιανῶν, Ναζωραίων), ἢ τὴν ἰδιόρρυθμον πολιτείαν τῶν Ῥουχμπάν (καλογήρων). Τὰ στίφη ταῦτα, τὰ ὅποια ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν εἶνε συνδεδεμένα μετὰ τῆς δυ-

στυχοῦς ἱστορίας καὶ τοῦ δυσχειμέρου βίου τῆς εὐκλεοῦς Μονῆς τοῦ Σινᾶ καὶ ἐν ἡμέραις πικραῖς ἐστρατοπέδευον ἀπειλητικὰ καὶ ἀπειτηνικὰ πρὸ τῶν ἱστορικῶν τειχῶν αὐτῆς, ἔτοιμα ν' ἀνατρέψωσι πᾶν ὃ, τι εὕρισκον πρὸ τῶν ποδῶν των, ἴστανται τόρα ἱκετευτικὰ καὶ ἐπειτοῦντα ἐν ξηρὸν τεμάχιον ἄρτου, ὅπως ἐμψυχώσωσι τὴν πειναλέαν καὶ ἐσθεσμένην μορφήν των.

Ἡμεῖς, παραδεδομένοι ἐν τινι γωνίᾳ τῆς Ῥαίθοῦς εἰς ρεμβασμοὺς καὶ ὄνειρα ματαίας προσδοκίας τῆς τύχης, ὑπὸ τοὺς γλυκεῖς ψιθυρισμοὺς τῆς θαλασσίας αὔρας καὶ προφυλαγμένοι ἀπὸ τὴν ἐπήρειαν τῆς θανασίμου ὑγρασίας τῶν μεσονυκτίων ὥρων, ἀνεμένόμεν πολλακίς μίαν ἀκόμη ἐπινόδον τοῦ φωτεινοῦ δίσκου ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ βουνοῦ, διεγείρουσαν διὰ τὸ ἄρατον κἄλλος τῆς τόσας τερπνᾶς καὶ ἱερᾶς συγκινήσεις, παρηγορούμενοι ὅτι καὶ τούτων ποτὲ ἡ ἀνάμνησις θὰ μᾶς τέρπη, καθὼς λέγει καὶ ὁ Βιργίλιος (Α', 203),

«Et haec olim meminisse juvabit!»